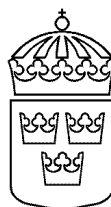

Protokoll
1995/96:7

Riksdagens protokoll 1995/96:7

Torsdagen den 12 oktober

Kl. 9.00 – 19.04
19.45 – 19.46

1 § Meddelande om muntliga frågor till regeringen

Andre vice talmannen meddelade att *torsdagen den 19 oktober kl. 14.30* skulle följande statsråd besvara muntliga frågor:

Statsminister Ingvar Carlsson (s), utrikesminister Lena Hjelm-Wallén (s), civilminister Marita Ulvskog (s), statsrådet Mats Hellström (s), och statsrådet Jan Nygren (s).

Statsministern skulle besvara allmänpolitiska frågor. Frågor till övriga statsråd förutsattes beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

2 § Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Sonia Karlsson* (s) avsagt sig uppdraget att vara suppleant i Riksdagens revisorer.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att på grund av uppkommen vakans hade Socialdemokratiska riksdagsgruppen anmält Barbro Andersson som suppleant i Riksdagens revisorer efter Sonia Karlsson.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i Riksdagens revisorer
Barbro Andersson (s)

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

4 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 6)

Arbete – tillväxt

Anf. 1 SONJA REMBO (m)

Fru talman! I slutet av november 1990 besökte chefen för AMS riksdagens arbetsmarknadsutskott. Han var djupt bekymrad över de varselsiffror som då hade registrerats som de högsta någonsin. Det var den första signalen om att vi var på väg in i det arbetslöshetens stålbad som dåvarande finansministern Kjell-Olof Feldt hade varnat för redan ett år tidigare.

Arbetslösheten spred sig som en löpeld över landet. I två decennier hade Sverige förlorat konkurrenskraft jämfört med andra industriländer. Återkommande kostnadskriser hade mötts med devalveringar som dolde problemen för en tid. Vad som inte kunde döljas var att vi hela tiden blev fattigare. Räknat i inkomst per invånare halkade vi sedan 1970 ned från tredje till nittonde plats.

Hösten 1992 brast den spekulationsbubbla som trots ett högt ränteläge hade byggts upp av en låneekonomi som gynnades av kombinationen inflation och skatteavdrag. Skatteomläggningen ett par år tidigare medförde att det blev ogynnsamt att låna och gynnsamt att spara. I stället för att låna till konsumtion och byggnation började hushållen betala av sina dyra lån. I spåren följde den finanskris som vi känner alltför väl.

Den överhettade arbetsmarknad vi hade i slutet av 1980-talet föll ihop som en trasig ballong. Utvecklingen är dramatisk. När den borgerliga regeringen tillträdde i september 1991 förlorade varje dag 1 000 personer arbetet.

Det var nödvändigt att ta itu med de grundläggande problemen i ekonomin och på arbetsmarknaden. Så skedde också. När den nuvarande regeringen tillträdde för ett år sedan gick exportindustrin för fullt och investeringarna och produktionen ökade i en takt som vi inte hade upplevt på mycket mycket länge. Företagen såg ljus på framtiden. Det tillkom 1 000 jobb om dagen. Därmed har jag inte sagt att Sveriges ekonomiska problem var lösta – långt därifrån – men vi var på rätt väg.

Fru talman! Det kan förefalla litet tjatigt att än en gång upprepa dessa väl kända förhållanden, men jag anser att det är nödvändigt av den enda anledningen att företrädare för den nuvarande regeringen är i full färd med att försöka skriva om historien. Det mest flagranta exemplet hittills tycker jag är årets regeringsförklaring. Härmed fortsätter Socialdemokraterna den taktik som tillämpades under hela förra perioden. Enda undantaget var de prisöverenskomelser som träffades 1992, ett år efter den borgerliga regeringens tillträde. Den gången visade Socialdemokraterna kurage och ansvarskänsla, men därefter inleddes ett ofruktbart och destruktivt nej-sägan. Hos väljarna skapades förväntningar om att allt skulle bli som det en gång var, något som givetvis förstärktes av de återställare som genomfördes förra hösten med stöd av Vänsterpartiet.

Sedan dess har regeringen i många stycken fört en politik som går på tvärs mot vad dess väljare anser sig ha haft fog att se fram emot. Inte väntade alla de som demonstrerade på Mynttorget den 15 december 1993 att den socialdemokratiska regeringen skulle sänka ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen – inte till de 80 % som man demonstrerade emot, utan till 75 %! Inte heller väntade de sig urholkade pensioner, kraftiga skattehöjningar på vanliga inkomster eller att skatten på arbete skulle höjas med 36 miljarder kronor, motsvarande 150 000 arbetstillfällen. Inte väntade man sig att den totala arbetslösheten fortfarande skulle ligga bortåt 12 %.

Det var en draksådd som regeringspartiet nu skördar. Men vi kommer alla att drabbas av konsekvenserna.

Fru talman! Även om jag upprörs över regeringens återkommande försök att frångå den förra regeringen alla förtjänster och berömma sig själv för stordåd hindrar det mig inte att erkänna och känna tillfredsställelse över att många kurvor nu pekar rätt. Också den tidigare regeringen har ju anledning att räkna sig detta till godo.

Är det någonting vi alla borde ha lärt oss är det att det är en mycket lång tidsrymd från ett statsrådstal eller ett riksdagsbeslut till dess att effekterna av ekonomin kan avläsas. Det är bara de finansiella marknaderna som reagerar sekundsnabbt. Industriinvesteringar och sysselsättning tar mycket längre tid på sig.

Det finns en uppenbar fara i att ta kortsiktigt positiva siffror till intäkt för att blåsa faran över eller ge intryck av att problemen nu är lösta.

Konjunkturinstitutets färsk rapport visar på dilemmat. Industriinvesteringarna fortsätter i en hög takt. Industriproduktionen ökar. Sverige kommer återigen över det magiska 20-procentsstreck som utgör minimigränsen för att vi skall kunna kalla oss en industrination. Tillväxten ser ut att i år, då konjunkturen av allt att döma kulminerar, ha en takt som vi inte har sett sedan 1960-talet. Inflationen är fortsatt låg.

Men tillskottet till arbetsmarknaden är mycket svagt. 1997 väntas den öppna arbetslösheten fortfarande ligga på 6,5 %. Inklusiva AMS-åtgärder blir det 12 %. Länsarbetsnämnderna har redan börjat rapportera sin oro över det låga inflödet av nyanmällda platser. Vi är således långt ifrån målet att halvera arbetslösheten till sekelskiftet, dvs. samma mål som angavs i EU:s vitbok.

Regeringen har berömt sig av att i EU driva arbetslöshetsfrågorna. I Essen antogs ett fempunktsprogram med sikte på bl.a. en effektivare arbetsmarknadspolitik, flexiblare arbetsrätt och lägre lönekostnader. I december, i Madrid, skall stats- och regeringscheferna diskutera ett gemensamt program baserat på de nationella program som skulle ha tagits fram till den 1 oktober. Men ännu har den svenska regeringen inte presenterat sitt program. Kan Jan Bergqvist i dag tala om för kamraren när programmet kommer och om det kommer att omfatta alla fem punkterna i Essenprogrammet?

Fru talman! Vi väntar nu på regeringens länge omtalade tillväxtproposition. Tidpunkten har flyttats fram, och det aviserades i går att den kanske inte kommer förrän i november. Detta är illavarslande och ännu

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

ett vittnesbörd om regeringens beslutsvårda och vankelmod. Vad Sverige minst av allt behöver är mer av nja- och vet-inte-politik.

Den förra regeringen inledde omläggningen mot en politik för tillväxt, företagande och en väl fungerande arbetsmarknad. Det är på den vägen vi måste fortsätta.

I dag inser de flesta att vi lever i en brytningstid som ställer mycket stora krav på vår förmåga att tänka i nya banor. Gamla tumregler gäller inte längre. Det är tidens tecken att årets nobelpris i ekonomi gick till amerikanen Robert E. Lucas för hans utveckling av teorin om rationella förväntningar. Den visar att kortsiktig politisk styrning, s.k. "fine tuning", inte fungerar. Medborgarna uppför sig inte så som många ekonomiska teorier och politiker förutsätter, utan anpassar sig till nya ekonomiska förutsättningar.

Fru talman! Vi som inte är ekonomer av facket är kanske inte så överraskade av dessa rön, egentligen. För så är det ju. Väntar sig en strävsam företagare att han skall bli straffbeskattad om han är framgångsrik och vill investera i Sverige ser han sig kanske hellre om efter bekvämare och säkrare sätt att använda sina pengar. Väntar sig en arbetsgivare att det skall vara krångligt och dyrt att anställa gör han inte det. Väntar sig en ung människa att en lång och krävande utbildning inte skall ge en god löneutveckling utan enbart en studieskuld som skall betalas av till pensionsåldern känns kanske utbildningen inte lika angelägen.

I Sverige måste vi anpassa oss till och ta vara på de förändrade förutsättningar som den globala utvecklingen erbjuder ekonomiskt, tekniskt och mänskligt. Vi måste skapa ett klimat för positiva förväntningar.

Tillväxten måste komma i företagen. Det är där de nya arbetsplatserna skapas. Då räcker det inte att tala vackert om företagen. De måste få gynnsamma och stabila spelregler. Nya möjligheter måste tas till vara inom forskning, utveckling och teknikspridning. Utbildningsunderskottet måste utbildas bort, och kunskaps- och kompetensnivån måste höjas målmedvetet och långsiktigt. Regelsystemen på arbetsmarknaden behöver förändras för att medge flexibilitet och anpassningsförmåga. En början vore att återställa förra höstens återställare. Det gäller också reformeringen av arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsmarknadspolitiken i snäv mening behöver stramas upp och effektiviseras.

Skattepolitiken är central. Skatterna på investering och arbete är i dag så höga att de motverkar investeringar och arbete. I dag frågar man sig om Socialdemokraterna ens orkar med att föreslå ett riskkapitalavdrag.

Kommun- och landstingsanställda skulle kunna få en alternativ arbetsmarknad och bättre möjligheter till eget företagande om den offentliga sektorn öppnades för konkurrens. Det skulle också ge en bättre kommunal ekonomi.

Saneringen av statens finanser måste ske genom effektiviseringar och besparingar, inte genom skattehöjningar.

Samarbetet med EU måste ske helhjärtat och med tydliga och bestämda mål.

Nu, fru talman, duger det inte längre med nostalgi och återställare, utan vi måste ta oss ur det förgångnas bojor och målmedvetet föra en politik för framtiden.

Anf. 2 PER-OLA ERIKSSON (c)

Fru talman! Sviterna efter 80-talet har varit och är kännbara för Sverige och svenska folket. 1990-talet präglas av ett ekonomiskt vårdarbete för att bota baksmällan efter 1980-talet, som ledde till finanskris, låg investeringstakt i näringslivet och hög arbetslöshet.

Sakta men säkert pekar nu ekonomins kurvor åt rätt håll. Det har skett väsentliga förbättringar i svensk ekonomi. Under detta år blir tillväxten väsentligt högre än vad som tidigare beräknats. Den svenska kronan har stärkts kraftigt jämfört med i våras. Räntorna har fallit. Räntemarginalen gentemot Tyskland, som den 20 april uppgick till 457 punkter för femåriga obligationslån, är nu nere i ca 280 punkter. Färdriktningen är tydlig, men vi har ännu inte nått målet.

Vi känner oss nu också övertygade om att statsskuldens andel av bruttonationalprodukten verkligen skall stabiliseras under 1996. Det finns t.o.m. ett visst hopp att det etappmålet skall kunna överträffas och nås tidigare. Det som en del ansåg vara ett för djärvt mål för 1998 kan faktiskt infrias tidigare. Arbetet med att ge Sverige starkare finanser är på god väg att lyckas, till glädje för alla och envar som bor i detta land.

Bedömningar av lånebehovet visar att staten i år kan låna i storleksordningen 50 miljarder kronor mindre än 1994, eller mindre än tre fjärdedelar av vad vi behövde låna under fjolåret. Utomstående bedömare har dessutom gjort prognosen att Sverige med fasthet i den ekonomiska politiken år 1997 inte behöver nettolåna en enda krona inom landet.

Den här utvecklingen har inte kommit till stånd av en slump. I avgörande utsträckning påverkas utvecklingen av beslut som fattats i den här kammaren. Förtjänsten skall naturligtvis inte enbart tillskrivas de politiska beslut som Centern och Socialdemokraterna kommit överens om. I ärlighetens namn måste vi erkänna att den gynnsamma utvecklingen i den svenska ekonomin i år i väsentliga avseenden kan förklaras av beslut som fattades före 1994 års val.

Faktum kvarstår dock att överenskommelsen mellan Centerpartiet och Socialdemokraterna i våras skapade politisk stabilitet och helt nya förutsättningar för Sverige. Vänstersvängens tid är förhoppningsvis ett minne blott.

Handslaget mellan Centerpartiet och regeringen har haft, har och kommer att få en avgörande betydelse för Sveriges möjligheter att återskapa sunda statsfinanser och en fast grund för framtida välfärdspolitik.

Nu har också den s.k. marknaden upptäckt vad den politiska stabiliteten betyder. Om en nation saknar politisk stabilitet och förmåga att fatta nödvändiga politiska beslut kan man inte påräkna marknadens

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

***Fel! Okänt
växelargument.***

förtroende. Nu har dess bättre förtroendet för Sverige och svensk ekonomi stärkts. Det ger lägre räntor och en starkare krona.

De som i våras hävdade att kompletteringspropositionens bild av Sveriges ekonomiska framtid byggde på glädjekalkyler har i dag anledning att besinna sig.

Vi vet visserligen att framtiden kommer att erbjuda nya svårigheter och problem. Den stora statsskulden som vi, även med dagens gynn-samma utveckling, har att leva med under flera år framåt gör oss sårbara. Varje gång som osäkerheten om stabiliteten på den internationella valutamarknaden växer drabbas Sverige negativt genom höjda räntor och svagare valuta.

Trots en mycket ljusare bild i dag än för bara några månader sedan är inte faran över för svensk ekonomi. Men det förefaller tyvärr som om en del lever i en illusion, en illusion om att det finns en politik som ingenting kostar och att det går att lösa problem genom att dela ut mer pengar trots att pengarna inte finns.

Förslagen från enskilda debattörer och intresseorganisationer om att höja ersättningarna i trygghetssystemen är fel signaler i fel tid. Det är också att lura människorna.

Tro inte på dem som påstår sig ha en lösning som ingenting kostar eller som bara drabbar ett fåtal välbeställda. Det receptet existerar inte. Medicinen för att få Sveriges ekonomi i balans är besk, men helt nödvändig att svälja. För att långsiktigt kunna slå vakt om den svenska välfärdspolitiken är det nödvändigt att skapa balans mellan utgifter och inkomster. En del verkar ännu inte ha förstått denna enkla sanning.

Det är som om vissa har en helt egen ekonomisk teori, där balans mellan vad vi producerar och vad vi tillåter oss konsumera inte behövs. Den orimliga teorin appliceras på både budgetsaneringen och lönebildningen. Inget kan vara farligare än att dagdrömma sig tillbaka till den tid då riksdag och regering agerade alla goda gåvors givare. Knappt har Sverige fått upp ena foten på fast mark förrän kraven på inhyllade besparingar reses. Dessa krav måste med kraft tillbakavisas.

Vi kan nu konstatera att åtstramningen i statsfinanserna inte med automatik leder till sänkt aktivitetsnivå i ekonomin. Uppgifterna om utvecklingen under första halvåret i år visar i stället att det är när tilltron växer till att politiken leder till balans i statsfinanserna som det skapas förutsättningar för bättre tillväxt. Det är en viktig lärdom inför framtiden.

Vi har nu en tillväxttakt som vi inte haft sedan 1984. Då var emellertid tillväxten till stor del orsakad av offentlig expansion. Nu är den i stället näringslivsbaserad och exportledd. Tillväxten förenas också med låg inflation.

I höstrapporten från Konjunkturinstitutet redovisas en kraftig tillväxt i ekonomin för första halvåret 1995 och första halvåret 1996. Den uppskattas för året till nästan 4 %. Produktionstillväxten i industrin beräknas till 11 %, och de fasta investeringarna beräknas både i år och 1996 öka med omkring 10 %. För 1997 blir dock talen väsentligt mindre. Riksdagen måste därför samla sig till beslut om sådana åtgärder som kan skapa en långsiktigt hög och hållbar tillväxt i Sverige.

Även om ekonomin i dag visar på många positiva sidor kan vi inte vara helt nöjda med utvecklingen. När det gäller arbetslösheten, antalet nya företag och nya jobb som skapas och när det gäller lönebildningen finns det tvärtom skäl till oro. Stora anspråk måste därför resas på framtidens politik.

Först och främst gäller det bibehållen och förstärkt tilltro till saneringen av statsfinanserna. Flerårigt utgiftstak och förbättrad budgetdisciplin är några viktiga steg. Dessutom behövs åtgärder som ger oss fler företag och fler företagare. Det är bara den vägen vi kan gå för att kunna minska arbetslösheten.

Svensk företagsamhet måste få svängrum. Vi måste frigöra viljan till företagande hos hela svenska folket. Vi måste stimulera investeringsviljan hos företagarna med bl.a. bättre tillgång till riskkapital. För att stimulera nyföretagandet återinförs kvittningsrätten. Genom Centerns medverkan skall också riskkapitalavdrag införas. Vidare måste arbetsrätten reformeras och moderniseras, men inte deformeras.

Kompetensutveckling och fler platser i den högre utbildningen måste bli centrala inslag i en politik för tillväxt. Det är inte med lägre löner, med sämre kompetens och ökade klyftor som Sverige skall vinna konkurrenskraft internationellt utan genom ökad kompetens, fler företag, större investeringar och en god produktivitet.

Vad vi nu behöver är ett batteri av tillväxtfrämjande åtgärder. Det är helt nödvändigt för att bibehålla en hög tillväxt i svensk ekonomi, pressa ner arbetslösheten och skapa nya jobb. Inte minst inom miljöområdet finns goda möjligheter till tillväxt, både vad gäller teknikutveckling, nya jobb och ökad konkurrenskraft genom miljövänliga produkter och produktionsmetoder.

Fru talman! Centern har ambitionen att fortsätta att vara en konstruktiv politisk kraft i det parlamentariska arbetet för att skapa en bättre ekonomisk utveckling i landet. Vi låter oss inte frestas till en politik som strör grus i maskineriet, att springa bort från ansvaret och i stället söka en position som ger lättköpta röster i nästa val. Vi är beredda att ta ansvar här och nu.

En del ledarskribenter har den senaste tiden efterlyst mer opposition och därmed mer konfrontation. Men, fru talman, Sverige behöver inte mer av konfrontation utan mer av samarbete och samförstånd. Från Centerns sida har vi ambitionen att medverka till att Sveriges ekonomi kommer på fast mark. Vi har konkreta förslag till politiska åtgärder som vi steg för steg vill se förverkligade.

Anf. 3 ANNE WIBBLE (fp)

Fru talman! För ett år sedan sade den nytilträdde statsministern här i kammaren att den nya regeringen nu skulle lägga om politiken så att arbetslösheten skulle sjunka. Sedan dess har det från regeringshåll blivit allt tystare och tystare om arbetslösheten. I regeringsförklaringen alldeles nyligen sade samme Ingvar Carlsson att nu, ett år senare, skulle man ta itu med tillväxten. Arbetslösheten skulle pressas ner tiondel för tiondel, sade han.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Det lät möjligen bra. Men tyvärr stämmer det inte alls med verkligheten. I verkligheten leder politiken till att arbetslösheten pressas upp tiondel för tiondel. För varje ny prognos som har kommit har arbetslösheten fastnat på en allt högre nivå.

I våras sade Konjunkturinstitutet att den öppna arbetslösheten i år skulle var 7,4 %. Nu är dess prognos en tiondel högre. För ett år sedan trodde samma KI att den totala arbetslösheten nästa år, 1996, skulle vara nästan 11 %, 10,9 %. Den prognosen har man nu skrivit upp med hela tio tiondelar, till nästan 12 %. Det betyder att arbetslösheten har pressats upp med en tiondel per månad enligt dessa prognoser. Nu ökar varslen, nu minskar antalet lediga platser, nu ökar också konkurserna och nyföretagandet sjunker dramatiskt. De nya företag som skall ge oss de nya jobben blir allt färre.

Tystnaden om arbetslösheten och misslyckandet med jobben bidrar till politikerförakt och framgång för populism. För detta har Socialdemokraterna ett mycket stort ansvar. Det är en så uppenbar skillnad mellan det som man nu gör, det som nu händer och vad som sades från socialdemokratiskt håll och vad som föreslogs under oppositionstiden och i valrörelsen. Missnöjet växer, och det är begripligt.

Jag kan ta ett enda nytt exempel. Den socialdemokratiska kommunledningen i Norrköping har just varslat 500 personer om uppsägning. Samme kommunalråd skrev före valet på ett papper där han sade, att om det blir s-ledning i kommunen kommer inte en enda person att sägas upp. Det är inte så konstigt att folk blir arga. Socialdemokraterna tycks heller inte kunna hantera denna ilska.

Fru talman! Socialdemokraterna gör anspråk på att kunna leda landet. Men det vi nu bevittnar visar att de inte ens kan leda sitt eget parti. Det liknar mest av allt en hönsgård där olika personer sprätter åt olika håll. Socialdemokraterna tycks vara internt oense om nästan allting i den ekonomiska politiken, och då blir det ingen fast kurs åt rätt håll. Man är oense om skattepolitiken, skatteväxling, EMU, arbetsrätt, miljöpolitik, arbetslöshetsförsäkringen, socialförsäkringarna, kommunerna och energipolitiken. Olika tankar har ventilerats och förkastats i snabb takt under sommaren.

Jag vill fråga Jan Bergqvist, som företräder regeringssidan här i dag: Kan han ge något enda exempel, ett enda exempel, på en ekonomisk-politisk åtgärd som Socialdemokraterna är eniga om?

Finansministern har inte behagat anmäla sig till dagens debatt. Jag missunnar på intet sätt Göran Persson vare sig ledighet eller annat. Det var faktiskt så att räntorna sjönk mest när finansministern var ledig i somras. Han kanske rent av skall vara ledig litet oftare. Jag vill inte heller missunna honom glädjen över KI:s tillväxtprognos på 4 %. Ingvar Carlsson var för sin del så uppenbart nöjd med de 4 procenten att han glömde att detta bara pågår i ett enda år. Redan nästa år halveras tillväxttakten, och sedan sjunker den ännu mer, om man skall tro Konjunkturinstitutet. Och arbetslösheten förblir katastrofalt hög.

Jag vill dröja något vid 4 % tillväxt. För nästan två år sedan skrev jag en artikel tillsammans med Lars Leijonborg med rubriken 4 % tillväxt räddar jobben. Det ansågs då vara rent önsketänkande. Men

sanningen är att det är den sortens utvecklingstakt som krävs om vi skall knäcka massarbetslösheten. Det var ett antal punkter som krävdes för att vi skall kunna nå en så snabb utveckling under flera år. Några är uppfyllda, men andra återstår.

Det är om de återstående punkterna som regeringens kommande tillväxtproposition och inriktningen av den ekonomiska politiken borde handla. Det bärande temat för de punkterna är att se och utnyttja möjligheter till en dynamisk utveckling, att ge luft och näring åt de välståndsbildande krafterna. Detta är särskilt viktigt för dem som likt oss i Folkpartiet har ett socialt ansvar och vill måna om att ekonomin blir så stark att välfärdspolitik framöver kan handla om någonting annat än nedskärningar.

Några punkter är uppfyllda. GATT-överenskommelser, EU-medlemskap för Sverige, pensionsreform och en ökad politisk stabilitet. Det senare handlar, trots vad Per-Ola Eriksson sade, betydligt mindre om Centerpartiets medverkan i den ekonomiska politiken än om det faktum att alla riksdagens partier i dag, med det ganska ointressanta undantaget Vänsterpartiet, sluter upp bakom målet för budgetsanering. Vi har olika åsikter om blandningen mellan skatter och besparingar, och några av oss vill göra mer och gå snabbare fram.

Men framför allt finns i dag, med det ointressanta undantaget Vänsterpartiet, inget parti som är en så kategorisk och opportunistisk nejsägare som den socialdemokratiska oppositionen var på sin tid. Denna uppslutning har minskat osäkerheten om Sverige som nation - hela nationen, inte bara halva - faktiskt inser problemen och är beredd att ta itu med dem. Detta betalar sig i något lägre räntor.

Men mycket saknas, och därför ser också prognoserna ganska dystra ut för framtiden. Satsning på forskning och utveckling, kompetensutveckling och utbildning av arbetskraft saknas. Alla talar väl om behovet av utbildning och kompetens, men det görs för litet. I fråga om t.ex. IT, informationstekniken, har takten för utbildning, utveckling och användning dämpats högst avsevärt efter det att den borgerliga regeringen satte fart på arbetet. När det gäller lägre räntor har vi mycket långt kvar.

Nya grepp inom näringspolitiken, som vi också efterlyste för att underlätta utvecklingen från idé till produktion, saknas. En del steg har i stället tagits i fel riktning. Insatser för en flexiblare arbetsmarknad saknas också. Även där har utvecklingen vridits tillbaka till mer stelhet.

Ett område till som behöver diskuteras är statens roll och den offentliga sektorns omfattning. I regeringens program är det även efter flera år 63 % av BNP som slussas genom stat och kommun. Utgiftskvoten är 63 %. Detta är för mycket. Det går inte att få en uthållig dynamisk tillväxtprocess som ger medborgarna högre levnadsstandard om man alltid skall ta in så mycket pengar i skatt att det blir budgetbalans vid 63 % utgiftskvot.

För att få ner den andelen och ge större utrymme åt människors egna beslut, egna initiativ och eget ansvar duger det inte att gå fram med osthyveln och reducera överallt. Man måste bestämma sig för vad som är viktigt och vad som är något mindre viktigt. Det handlar

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

ingalunda om någon återgång till nattvaktarstaten eller så, utan det handlar om politiska värderingar.

Regeringen tycks sakna sådana. Vill man ha en positiv utveckling måste faktiskt skatter och andra regler uppmuntra den som vågar ta risker, den som vågar ta egna initiativ och eget ansvar. I dag är det inte så, och det är denna brist i den socialdemokratiska framtidsinriktningen som är så fatal för Sverige.

Utan en sådan inriktning kommer det att vara omöjligt att knäcka massarbetslösheten. Det kanske går att få budgetbalans i någon kameral mening – att plus och minus går ihop – men det skulle bli en budgetbalans på en alldeles för låg aktivitetsnivå, för låg sysselsättning och för hög arbetslöshet.

Fru talman! Jag vill till slut ta upp en mer aktuell ekonomisk fråga som jag hoppas kunna få ett svar på, nämligen EMU, det ekonomiska och monetära samarbetet. Finansministern har förklarat ett antal gånger att han för sin del har tagit ställning. Han är för detta samarbete. Jag vill veta vad finansutskottets ordförande anser. Svarar Jan Bergqvist ja, nej eller vet inte på frågan om svenskt deltagande i EMU? Folkpartiet är för ett deltagande, och det hoppas jag alla vet.

Innan Sverige går med i detta är det viktigt att vi har ordentlig ordning på vår ekonomi. Vi skall inte försöka med några överfiffiga tolkningar av konvergensregler eller annat. Vi måste vara helt säkra på att svensk ekonomi är i sådan balans att fördelarna faktiskt infinner sig. Detta kräver det jag räknade upp tidigare, men kanske framför allt en betydligt större flexibilitet i hela ekonomin i fråga om konkurrenstryck och i fråga om ett bra funktionssätt för arbetsmarknaden.

Svarar Jan Bergqvist ja, nej eller vet inte på frågan om svenskt deltagande i EMU?

Anf. 4 JOHAN LÖNNROTH (v)

Fru talman! Jag hörde att talmannen i går hade kritiserat riksdagens ledamöter för att det var dålig närvaro här i kammaren. Jag skall börja med att erkänna med en gång att jag tillhör de skyldiga. Jag var nämligen i Motala i går på ett antal mycket intressanta möten. Jag fick träffa ledningen för de offentliga fackföreningarna. Jag var senare på eftermiddagen på något som hette Det gamla gardet. Det var gamla socialdemokrater med stor erfarenhet från fackföreningsrörelse och politik. På kvällen var det ett offentligt möte.

Jag skall gärna erkänna att det jag hörde där var något mer spännande än det jag nyss har fått höra från mina borgerliga kolleger. Vi får verkligen på allvar diskutera vad orsakerna är till att vi har så dålig närvaro och försöka ändra på det. Det handlar kanske om innehållet i det vi säger.

Jag har lyssnat på Anne Wibble och Per-Ola Eriksson när de pratade om vänstersvingar och det ganska ointressanta undantaget Vänsterpartiet som inte ställer upp på budgetsaneringsmålet. Jag har också tagit del av alla de ledarkommentarer som nämndes om den populistiska rödgröna röran och alla de historier som vevas många varv. Jag

pendlar litet grand mellan ilska och uppsluppenhet. Det är så uppenbart absurt.

Här står alltså representanter för den regering som lyckades åstadkomma på gränsen till statsbankrutt och uttalar sitt hån över partier som inte kan ta ansvar, som inte inser att det behövs beska piller och allt detta. Vad hade hänt om inte Vänsterpartiet i höstas hade ställt upp och åstadkommit den budgetsanering som vi nu ser effekterna av? Det är klart att detta inte bara är effekter av politiska beslut, det handlar också om konjunkturen. Tack och lov fick kronan falla i november 1992, annars hade det blivit katastrof. Det är betydelsefullt för den nuvarande konjunkturuppgången. Men hur hade rikets finanser sett ut om inte Vänsterpartiet hade ställt upp på att göra de överenskommelser som står för den helt massivt dominerande delen av budgetsaneringen? Det är sanningen. Det är bara att gå tillbaka och läsa i protokollen.

Jag läste också nu på morgonen vad Centerpartiet sade i höstas om den proposition som vi samarbetade med regeringen om. Man dömde ut den totalt. Den var fullständigt värdelös. I stället behövs det en systemförändring, sade Centerpartiet i den här motionen.

Per-Ola Eriksson fick sin systemförändring. Det som åstadkoms i uppgörelsen mellan Centern och socialdemokratin i april-maj var ingen budgetsanering. Det var 3,6 miljarder totalt som ni klarade av att sanera budgeten med. Det tas i stort sett tillbaka av den jordbruksöverenskommelse som ni också gjorde. Där satsade ni i stället mer pengar. Ni har inte åstadkommit någon som helst budgetsanering, Per-Ola Eriksson. Däremot erkänner jag att ni lyckades få igenom er systemförändring. Den systemförändringen, sänkningen av a-kassan, osv., går just ut på att få ner lönenivån. Det är tvärt emot vad Per-Ola Eriksson själv sade. Det handlar inte om kompetensutveckling och att hålla uppe lönenivån. Det handlar om att anpassa svenska minimilöner till de förhållanden som gäller i länder som t.ex. USA.

Anne Wibble säger att Vänsterpartiet inte ställer upp på budgetsaneringsmålet. Det är fel, Anne Wibble. Vi ställer upp, och vi har ställt upp, på budgetsaneringsmålet. Det är nödvändigt att sanera rikets finanser, men det är en helt annan sak än det s.k. konvergensprogrammet.

Konvergensprogrammet är ett ideologiskt dokument som är anpassat just till EMU. Det vilar på det tänkande som utvecklats av nobelpristagaren Lucas, som jag tror Sonja Rembo nämnde. Det är ett tänkande som är primitivt och som inte ser hela människan. Jag brukar jämföra detta tänkande med en teori som fanns när jag var ung förälder. Den sade att man inte skall ta upp barnen när de skriker i vaggan eftersom de blir bortskämda då. Man skall låta dem ligga kvar och skrika. Tills slut lär de sig att det inte lönar sig att skrika. Detta är en teori och ett tänkande på ungefär samma nivå. Man har inte någon som helst förståelse för vad t.ex. arbetslöshet, även på kort sikt, gör med människor och vad det innebär för dem.

Konvergensprogrammet innehåller också som ett av konvergenskriterierna detta med bruttoskulden. Bruttoskulden skall ner till 60 % av bruttonationalprodukten. Det gäller inte nettoskulden, som vore det rimliga, där man även tar hänsyn till offentliga tillgångar. Vi har en

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

***Fel! Okänt
växelargument.***

bruttoskuld som enligt EMU-definitionen ligger på ca 80 %. Nettoskulden ligger däremot strax över 30 %.

Det är ett rent ideologiskt innehåll. Det handlar inte om att få ned skulderna, utan om att få ned skulderna och tillgångarna. Det handlar om att banta hela den offentliga sektorn. Man klarar inte det om man inte sparar eller sanerar budgeten, men man måste också sälja ut offentliga tillgångar i massiv skala.

Där har jag en fråga till Birger Schlaug, då Miljöpartiet har ställt upp på konvergensprogrammet: Betyder det att ni också ställer upp på de här båda ideologiska komponenterna, dvs. för det första Lukastänkandet, med inflationsbekämpandets överhöghet, och för det andra detta att det är den offentliga sektorns storlek som skall tas ned i massiv skala? Det är alltså det reella innehållet.

Till sist vill jag vända mig till Jan Bergqvist. Jag beklagar tonfallet i partiledardebatten mellan Ingvar Carlsson och Gudrun Schyman. Det jag mötte i Motala var en helt annan atmosfär, när jag satt och talade med Jan Bergqvists partikamrater där. Jag tror inte att det är vårt fel, vare sig Gudrun Schymans eller mitt fel, att vi har hamnat i den här situationen.

Inför tillväxtpropositionen – mina partikamrater kommer senare i dag att gå in mera på den – kan jag trots allt se många möjligheter för oss att komma överens, t.ex. om företagsbeskattningen.

När det gäller arbetstiderna, där det nu måste börja hända någonting, har vi glädjande nog fått höra Ingvar Carlsson uttala att också han inser att det här kan vara en väg för att göra någonting åt arbetstiderna. Det tar vi fasta på, och vi hoppas att vi får se någonting som handlar om det i tillväxtpropositionen.

Vi har ju i höstas konkret i uppgörelser – dvs. inte Per-Ola Erikssons luftiga teorier utan i verkligheten – förhandlat fram vissa höjningar av gröna skatter. Man kan säga att vi påbörjade en skatteväxling i höstens förhandlingar. Jag är övertygad om att vi klarar att fortsätta att samtala om hur det skall gå till i praktiken.

Det handlar också om det som Per-Ola Eriksson talade vackert om, dvs. kompetensutveckling och utbildning. Vi kommer i praktiken att klara av att göra upp med er om detta, om ni skulle vilja det.

Slutligen har jag från Motala med mig en fråga, som just de offentliga fackens företrädare ville ha svar på, med anledning av att det ju pågår en mycket allvarlig konflikt i kommunerna. De bedömde det så att det som skulle behövas är en signal härifrån. Den katastrofala situationen för många kommuner beror ju till stor del på den uppgörelse som ni har med Centern om att kommunerna inte skall få kompensation för skattebortfall på grund av egenavgifterna.

Är ni beredda, Jan Bergqvist, att ta upp den här frågan i samband med tillväxtpropositionen eller på annat sätt och se till att konflikten i den kommunala sektorn kan lösas upp?

Anf. 5 BIRGER SCHLAUG (mp)

Fru talman! Ledamöter, åhörare på läktaren, ni som lyssnar på radio och ni som ser på Öppna Kanalen i TV! Det är dags för en ekonomisk-

politisk debatt igen, och vi får då höra de traditionella formlerna, de traditionella fördomarna och de traditionella teserna upprepas, precis som det har varit under de senaste 20 åren. Jag tycker att det är ganska tråkigt och trist.

Rubriken för den här debatten är Arbete – tillväxt. Bara det är ett grundläggande fel. Det finns ingen modern ekonomisk analys som pekar på att ökande tillväxtkurvor leder till att sysselsättningskurvorna följer med. Så var det under industrialismens höjdpunkt, men så är det inte längre i dag. Därför är själva grundtemat för den här debatten egentligen fullständigt absurt.

Jag tror att vi måste lämna den gamla världsbilden, de gamla ideologierna och de gamla ekonomiska formlerna och tänka på ett nytt sätt. Jag skall villigt erkänna att det naturligtvis är lättare för oss, som är ett nytt, modernt parti, som formar vår politik utifrån dagens problem. Det är lättare för oss än för gamla partier, som har 100-åriga ideologier att bygga på.

Det som behövs nu för att få i gång arbete och för att få i gång en hållbar ekonomisk utveckling är skatteväxling. Johan Lönnroth talade om det, men Vänsterpartiet gjorde ju precis tvärtom i uppgörelsen med regeringen. Man höjde arbetsgivaravgifterna mer än energiskatterna, vilket leder just till ett system bort från skatteväxling, bort från ett grönt samhälle.

Den andra viktiga saken som vi måste ta till oss är att 40-timmarsveckan inte är någon naturlag. Sverige, Luxemburg och Turkiet är de enda länderna i Europa som har kvar 40-timmarsveckan, och det var väl sjutton om vi skall halka efter t.o.m. när det gäller synen på arbetstid. Arbetstiden måste sänkas. Vi måste dela på jobben. 40-timmarsveckan är inte någon naturlag.

Jag skulle vilja fråga Moderaterna, Socialdemokraterna, Folkpartiet och Centerpartiet: Vad menar ni med att vara sådana envisa betongfundamentalister när det gäller synen på arbetstid?

Den tredje punkten, som jag skall återkomma till senare, handlar om att värna den offentliga sektorn. Vi får inte fler jobb i Sverige om vi sparkar människor från den offentliga sektorn. Vi får inte fler jobb i Sverige genom att vi skär ned i kommunerna så att de inte kan upprätthålla barnomsorg, skola, äldreomsorg och sjukvård. Vi får inte fler jobb på det sättet. Vi får fler arbetslösa.

Problemet i den här kammaren är att många säger att vi inte har pengar till kommunerna. Men samma vecka som majoriteten fattade beslutet om att kommunerna i praktiken skulle få skära bortåt 50 miljarder de närmaste 10–12 åren, fattade samma församling beslut om att bemyndiga regeringen att köpa vapen och nya vapensystem för 55,8 miljarder. Det är lika mycket som kommunerna skall spara på tio år.

Vad är då hotet mot Sverige? Vad är hotet mot vårt samhälle i dag? Är det militärt eller är det socialt? Jag tror att hotet är socialt. Jag tror att det är viktigt att vi som moderna politiker tar till oss att ekonomi är något mycket mer än teoretiska beräkningar och sifferkombinationer. Ekonomi måste också handla om kött och blod.

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Häromdagen var det en artikel i Dagens Nyheter under följande rubrik: Natliga attentat mot invandrare. Sedan kunde man läsa följande: Som på en given signal samlades drygt 20 skinnskallar på lördagsnatten i centrala delar av Uddevalla. Beväpnade med basebollträn och grenar, skrikande nazistiska slagord marscherade de tillsammans mot Folkets Hus. På hip-hop-festen där inne fanns invandrarungdomar.

Är det någon i den här församlingen och någon annan som lyssnar som tror att det blir färre basebollträn, färre nazistiska slagord och färre våldsbrott om man skär ned i skolor, skär ned i barnomsorg, skär ned i ungdomskulturen och ökar klyftorna i samhället? Är det någon som tror det?

Faktum är att det är vi i den här församlingen som är ansvariga för att vi är på väg att hamna i ett tvätredjelssamhälle, där kylan tränger sig in på huden på många människor som blir desperata. Den tränger sig in i hjärtat på människor. Det är vi som är ansvariga för detta.

Det är inte effektivt med ökad ojämlikhet. Jämlikhet är effektivt. Jämlikhet leder till ett samhälle i balans och harmoni. Om vi inte förstår det lever vi med en gammal världsbild, och vi måste i så fall byta världsbild.

Vi går alltså med stormsteg in i ett tvätredjelssamhälle, ett samhälle där allt fler känner sig utanför, allt fler känner hur den smygande kylan från ett alltmer osolidariskt samhälle kryper in på huden.

Det är skrämmande att se hur Socialdemokraterna hittills har accepterat stora delar av den moderata politiken och den moderata människosynen.

Det är skrämmande att se hur Socialdemokraterna och Centerpartiet med kirurgisk precision är på väg att döda idén om det solidariska och jämlika samhället.

Det trendiga budet från riksdagsmajoriteten tycks vara att jämlikhet är ineffektivt, men så är det alltså inte. Jämlikhet är effektivt.

Jag menar att riksdagens majoritet har tvingat ut människor i strejk genom att dra undan resurser från kommunerna, genom att dra undan mycket stora resurser, år efter år, från det som är kittet i det goda samhället: en solidarisk fördelning, rätten till en bra barnomsorg, en bra skola, en bra äldreomsorg och en bra sjukvård.

De som nu strejkar gör det inte bara för sin egen skull utan till försvaret för det solidariska samhället. Det handlar om rätten till samma löneutveckling inom den offentliga sektorn som inom andra sektorer. Det handlar om jämlikhet. Ger inte riksdagen utrymme för kommunerna och landstingen får vi en situation där socialt arbete med människor värderas allt mindre i jämförelse med materiellt arbete med saker, och då är vi inne i en mycket farlig utveckling.

Att tillverka geléhallon, att sätta ihop bilar, att bryta malm – det är naturligtvis viktigt. Men det är minst lika viktigt att ta hand om barn, att ta hand om sjuka och att ge döende litet ömhet när de skall dö. Varför skall detta värderas mindre än att bryta malm eller att sätta ihop bilar? Jag förstår inte det.

I denna riksdag, i denna församling, sitter nu män och kvinnor som har makt, och jag vill ha svar från övriga politiska partier: Stöder ni

strejken? Ser ni nödvändigheten av ett jämlikt samhälle, och är ni i så fall villiga att vidta steg i samband med tillväxtpropositionen som ger kommunerna ökade resurser och som därmed kan underlätta för arbetsmarknadens parter att lösa konflikten?

Jag är övertygad om att vi kan nå fram till en lösning utan att statsbudgeten försämrats. Jag skall ta upp hur i nästa inlägg. Vi är öppna för samarbete, men jag vill betona att det måste ske inom ramen för en strikt budget. Jag tycker nog, Johan Lönnroth, att Vänsterpartiets löfteskaskader på torg och sådant inte är riktigt rimliga.

Jag vill också ta tillfället i akt att här från riksdagens talarstol tacka de fackföreningar och de människor som i dag tar kamp för det solidariska samhället.

Det finns alltså tre saker som är väldigt viktiga om vi skall klara jobben och klara att hålla ihop det här samhället på ett balanserat och något så när harmoniskt sätt.

Det första är skatteväxling. Vi måste beskatta på ett annat sätt. Genom att sänka arbetsgivaravgifterna, Johan Lönnroth, inte höja dem, och i stället höja energiskatterna, t.ex. på det sätt som EU-kommissionen föreslår och som jag vet att vänstern också förespråkar, skulle vi kunna ta dessa steg mot en skatteväxling. Det leder till att kommunerna och landstingen kan behålla mer människor. Det leder dessutom till att exportindustrin faktiskt får de kostnader som den skall ha. Vi skall inte subventionera exportindustrin och den miljöförstöring som den ställer till. I en riktig marknadsekonomi betalar man för det man ställer till – det skall gälla företagen också. Får vi en skatteväxling får vi också en teknisk utveckling, och det skapar jobb.

Den andra punkten är sänkt arbetstid, och den tredje punkten skall jag återkomma till i nästa inlägg. Det handlar om hur vi skulle kunna spara mer pengar på socialförsäkringarna, få pengar över till kommunerna och samtidigt göra det på ett solidariskt riktigt sätt.

Anf. 6 MATS ODELL (kds)

Fru talman! Svensk ekonomi går bättre än vad prognosmakarna har trott. Konjunkturinstitutets höstrapport är faktiskt hugnesam läsning för fler än finansministern. Kronan har förstärkts och räntan har fallit. Det går inte heller att enbart hänvisa till händelser och förhållanden i vår omvärld.

Men jag tycker också att vi under de senaste veckorna har sett hur enormt labil och sårbar den svenska situationen är. Regeringen har dock tagit budgetsaneringen på allvar, och vi kristdemokrater gläds verkligen över framstegen och den spirande optimismen.

Men, fru talman, framgången har också en baksida. Förväntningarna byggs upp. Risken är att krismedvetandet smälter undan som snö i solsken. Statsministerns presentation av regeringsförklaringen var knappast ägnad att upprätthålla krismedvetandet. Fjärran var där utfästelserna från konvergensprogrammet om ytterligare åtgärder om inte allt blir så positivt som det just nu verkar. I stället menade Ingvar Carlsson att det nu gäller att fördela de växande resurserna så rättvist som möjligt. Jag vill gärna påminna om att staten enligt Konjunkturin-

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

stitutets höstrappport kommer att få låna ytterligare minst 300 miljarder kronor innan inkomsterna räcker till utgifterna.

Veckans nummer av TCO-tidningen ger också en bild som vittnar om att vi har en stor pedagogisk uppgift framför oss. Rubriken är ”Jättevinst för staten”, och vidare står det: ”Egenavgifter och sänkt sjukersättning behövs inte’ – – – Redan genomförda besparingar på sjukförsäkringen har alltså lett till ett kraftigt överskott i statens budget.

Fortsatta nedskärningar är därför onödiga, hävdar TCO, som stöder regeringens kritiker.”

Visst går det bra, men av allt att döma kommer Socialdemokraterna att få möta väljarna 1998 med vad som måste beskrivas som en svensk massarbetslöshet.

Bakgrunden är en för dålig tillväxt i ekonomin. Och det här är tyvärr ingen tillfällighet. Sverige har under en lång följd av år bedrivit en närmast tillväxtfientlig politik, bl.a. med hänvisning till förmenta rättvise- och utjämningskäl. Socialdemokraterna har inte velat se de drivkrafter och samband i ekonomin som skapar tillväxt.

Den socialistiska bilden av den svenske familjeföretagaren har kostat det svenska folkhushållet väldigt mycket. Tillväxtpolitiken måste såvitt jag förstår vara en mycket karg, för att inte säga minerad, teg för regeringen att bearbeta, därav dessa ständiga uppskov. Vi hörde senast i går att det nu tydligen blir ytterligare ett uppskov, att tillväxtpropositionen inte kommer den 26:e, vilket var det senast aviserade datumet.

Om inte regeringen snart kan samla sig till en radikal omläggning av tillväxtpolitiken under den här mandatperioden kommer den samlade arbetslösheten att ligga kvar runt tioprocentstrecket vid sekelskiftet. Jag måste också säga att det även vilar ett tungt ansvar på Centerpartiet, som nu samverkar om och legitimerar regeringens propositioner.

Var vi kristdemokrater står vet regeringen. Vi lade i somras fram våra 13 konkreta förslag för bättre tillväxt där vi bl.a. föreslår en skatteväxling med sänkta arbetsgivaravgifter, kvittningsrätt för nystartad verksamhet, öppnande av den privata tjänstesektorn genom bl.a. sänkt tjänstemoms, ett permanent riskkapitalavdrag, modernisering av arbetsrätten, avveckling av dubbelbeskattningen av produktiva investeringar, satsning på utbildning och forskning, bättre ägarspridning, kamp mot byråkrati och, inte minst, nya attityder till företagande, stabila spelregler, satsning på etik och en intensifierad kamp mot ekobrottsligheten. Men, fru talman, vi kristdemokrater kommer att stödja alla goda förslag i tillväxtpropositionen som leder till en bättre ekonomisk utveckling med en ansvarsfull fördelningspolitik.

Fru talman! Vad det i första hand här handlar om är att regeringen nu måste vända sig inåt sin egen rörelse för samtal och dialog om vad som nu faktiskt krävs. Om detta inte leder till resultat handlar det om vad en ny regering efter nästa val kan göra för att förbättra företagar-klimatet och för att skapa stabila och överblickbara spelregler.

Jag tror också att vi måste göra någonting åt produktiviteten inom de skyddade sektorerna. Jag tänker då inte bara på den offentliga sektorn utan också på de skyddade hemmamarknadsföretagen inom bl.a.

livsmedelsindustrin och byggindustrin, som enligt McKinseys stora jämförande studie nyligen hämmar tillväxten av nya jobb och välfärd i Sverige.

Förväntningarna hos de svenska småföretagarna har undan för undan skruvats upp när tillväxtpolitiken nu fått vänta i ett helt år på en egen proposition.

Anne Wibble talade mycket bra här tidigare. Hon nämnde bl.a. en hönsgård. I anslutning till detta vill jag gärna säga att det inte är kacklet som gäller, inte ens om det har pågått i ett helt år. Det är själva värpingen, Jan Bergqvist, som gäller. Ni har nu talat i ett år om denna tillväxtpolitik. Nu väntar vi på resultat.

Det allvarliga är att tillväxten redan nästa år halveras för att därefter ytterligare mattas av ner till verkliga bottennivåer bland OECD-länderna. Låt oss nu glädjas åt att statsfinanserna inte fortsätter att ytterligare försämrans under den pågående högkonjunkturen. Men statskulden har ingalunda slutat att växa. I år ökar den med 130 miljarder, och nästa år – när den visserligen minskar i procent av bruttonationalprodukten – måste staten lika fullt öka sin nettoupplåning med 88 miljarder. År 1998, det år då de offentliga finanserna skall vara i balans, skall staten öka sin nettoupplåning med ytterligare 63 miljarder kronor. Detta framgick inte fullt ut av statsministerns glädjebud i kammaren förra tisdagen.

Vi kommer alltså inte ifrån att tillväxten är Sveriges grundproblem. Nu har regeringen förspillt ett helt år genom att hävda att budgetsanering och tillväxtpolitik är skilda storheter som inte kan gå hand i hand. Först var det återställarna med Gudrun Schyman. Det var ett gigantiskt misstag, både ekonomiskt och politiskt. Jag misstänker att Göran Persson i dag ångrar denna sista nostalgitripp tillbaka till 70- och 80-talens lösningar på 90-talets problem. Där auktoriserades väljarflykten, och där bromsades nyföretagandet. Det var två flugor i en smäll. Ett själv-mål av närmast olympiska mått. Men nu stundar sanningens minut när den s.k. tillväxtpropositionen skall läggas fram om två veckor. Förväntningarna är stora, liksom behoven. Jag tycker att ni socialdemokrater nu verkligen måste förbereda era medlemmar och sympatisörer på vad som verkligen krävs för att åstadkomma ett gott företagar- och tillväxtklimat. Sådant har i decennier dömts ut som högerpolitik, och efter sådd kommer skörd.

Fru talman! Härondagen redovisades en undersökning som ”Den nya välfärden” hade gjort bland 1 000 svenska företagare. De hade fått betygsätta de åtgärder som bäst skall få fart på företagandet och ekonomin i Sverige. Viktigast var att sänka statsutgifterna. Näst viktigast var mera statsmannaskap och mer etik i politiken. Jag tycker att det här länder till eftertanke. Vi politiker måste alltså ta tillbaka initiativet och komma bort från uppgivenhet, tillbakablickande och nejsägande. Nu krävs överblickbara och stabila spelregler i hela samhället och inte minst för landets företagare. Vi måste nu visa politiskt ledarskap och inte lättsinnigt abdikera genom att i tid och otid kräva folkomröstningar om allt och ingenting. Nu är det dags för en renässans för den representativa demokratin, ett etiskt tänkande på alla nivåer och ett ökat person-

Prot. 1995/96:7
12 oktober

**Fel! Okänt
växelargument.**

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

ligt ansvarstagande. Jag tror att Sverige väntar på att oppositionen nu faktiskt skall ta sig samman.

Anf. 7 JAN BERGQVIST (s)

Fru talman! Ser vi historiskt på tillväxten i Sverige finner vi att den har öppnat för en dramatisk förbättring av den materiella standarden, av folkhälsan, av utbildningen, av boendet och av välfärden. Men vi vet att tillväxten kan ske med metoder som sliter på människa och natur. Därför måste vi sätta klara gränser för att skydda hälsa och miljö.

För oss socialdemokrater handlar det om en ekologiskt uthållig tillväxt – en politik som förenar effektivitet och rättvisa, som stimulerar ökad sysselsättning och bidrar till en bättre miljö. I grunden måste vi ha sunda statsfinanser, stabila spelregler och socialt samförstånd. Människa och natur måste sättas i centrum när vi använder den nya tekniken, när vi utvecklar en aktiv näringspolitik och när vi förstärker själva produktionsbasen i samhället.

Att värna miljön kan visserligen ibland vara ett hinder för produktionen på något område, men det är också en kraft som starkt kan driva på tillväxten. Miljöteknologin och de miljöanpassade företagen är redan i dag ett av de starkt expansiva områdena. Per-Ola Eriksson var inne på det i sitt anförande.

Det är inte genom rovdrift och miljöförstöring som vi kan höja livskvaliteten. Det kan inte heller ske genom ökade klyftor mellan människor. En tillväxtpolitik som leder till utarmning av välfärden och ökade klyftor kan i längden inte få ett folkligt stöd. Därmed kan den inte heller vara uthållig. Vi får inte bra resultat med mindre utan med ökade insatser för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Tillväxt handlar om att låta människor växa, förkovra sig och ta ansvar. Den mest strategiska tillväxtfaktorn för framtiden i Sverige är att vi kan genomföra ett nationellt kompetenslyft över hela landet och förena det med nya arbetsorganisationer där människor får ta ett större ansvar. Skaparkraft och uppfinningsrikedom frigörs ur människan när hon får ta ansvar och möter förtroende. Vi vill att Sverige till 2000-talet skall ha en stark bas för ett hela folkets kompetenslyft – en bas där det nationella kompetenslyftet kan samordnas, där skolor och arbetsmarknadsinsatser kan samverka för varje individs utveckling av kunnande och kompetens. Vi vill att Sverige skall bli en världsledande nation vad gäller framtidens nyckel till välfärd – kunnande och kompetens.

Om tiden hade medgett det skulle jag också ha kunnat gå in på många andra områden. Jag vill dock understryka en sak som ingen av de föregående talarna har tagit upp, nämligen kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Vi får inte blunda för att den kan ha en oerhörd betydelse för att stärka de seriösa företagen och skapa en sund konkurrens och därmed en bra tillväxt.

Sonja Rembo frågade mig om de fem punkterna från Essen. Jag skall ta upp dem en och en och komma med ett svar.

* Satsa på yrkesutbildning. Ja!

* Sysselsättningsfrämjande åtgärder. Ja, det har vi hållit på med i decennier.

* Förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. De har vi också gjort länge.

* Satsa på särskilt utsatta grupper. Det gör vi, t.ex. ungdomar och långtidsarbetslösa.

* Sänkning av de indirekta lönekostnaderna. Det gäller i första hand lågavlönade. Skillnaderna mellan EU-länderna är ganska stora. Det finns anledning att se närmare på den frågan innan man drar några slutsatser.

I Anne Wibbles anförande kryllade det av uttryck såsom hönsgård, misslyckande, katastrofal, populism, det går inte, osv. Inte fanns det mycket ljus i mörkret i hennes tal. Anne Wibble är en intelligent, kun- nig och engagerad person, men varför blir det ändå så fel? Jag läste nyligen en artikel av Anne Wibble i Sydsvenska Dagbladet. Där gör hon en summering av den socialdemokratiska regeringens första år. Som vanligt öser hon sin galla över regeringen, och det må vara hänt. Men dessutom påstår hon att Sverige i år kan förväntas få den näst sämsta tillväxten av alla EU-länderna utom Grekland.

Till råga på allt utnämner hon år 1995 till ett förlorat år för svensk ekonomi.

Jag undrar, Anne Wibble. När man i framtiden skall skriva 1990- talets svenska historia, tror Anne Wibble på allvar att man då kommer att ta ut 1995 som det förlorade året på 1990-talet?

Hur blir det om vi ser på fakta? I år ökar sysselsättningen med un- gefär 80 000 jobb. Anne Wibble jämförde prognoser med varandra. Prognoser i all ära, men i verkligheten pressas arbetslösheten ner tion- del för tiondel. Under åren 1991-93 tappade Sverige däremot 550 000 jobb.

I år växer vår ekonomi med mellan 3 och 4 %. Men under de tre år då Anne Wibble var finansminister krympte Sveriges ekonomi med 5 %.

I år kan vi se början på en stadgad krona och lägre ränta. Men när Anne Wibble var finansminister steg räntan till otänkbara 500 %.

I år stiger industriinvesteringarna med 38 %. Men under Anne Wibbles tid rasade de till katastrofalt låga nivåer.

Så kan jag fortsätta jämförelsen länge till. Jag har aldrig hört Anne Wibble beteckna sina egna tre år som förlorade, och då blir hennes offensiv mot 1995 ännu mera oförklarlig, omöjlig och orimlig.

I sitt sätt att argumentera påminner Anne Wibble en hel del om den amerikanske generalen i Koreakriget som tvingades till en snöplig reträtt, men som drog sig tillbaka med parollen: Nu anfaller vi åt andra hållet.

Sonja Rembo och Anne Wibble var båda inne på att den borgerliga regeringen var på rätt väg. Ja, men det hjälper inte att vara på rätt väg om man går åt fel håll. Under er tid gick utvecklingen åt fel håll.

Anne Wibble frågade om EMU. Jag tycker man skall ta den frågan så mycket på allvar att vi tar noga reda på vad ett svenskt medlemskap i tredje fasen av EMU innebär. Vad innebär det för våra möjligheter att driva ekonomisk politik, att bekämpa arbetslösheten? Den stora ödes- frågan för Sverige är: Kan vi klara det som inget annat europeiskt land

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Fel! Okänt

växelargument.

Fel! Okänt

växelargument.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

har klarat i modern tid – att pressa tillbaka massarbetslösheten? Den frågan är huvudfrågan. Låt oss se på EMU i det perspektivet. Då är det inte konstigt att vi analyserar den frågan och ser på fördelar och nackdelar i att vara med i ett sådant samarbete.

Anne Wibble sade också att räntan gick ner när finansministern var ledig i somras. Om Anne Wibble tror att det är så enkelt som att man får lägre räntor när finansministern är ledig, så var det synd att inte Anne Wibble själv tog ledigt hela våren 1994, när räntan steg med 3 %.

Anne Wibble frågade om Norrköping. Jag vill säga att varsel inte innebär detsamma som uppsägningar, och jag hoppas att det inte går så långt.

Sonja Rembo talade också om varsel. Jag vill erinra om att varsel-siffrorna var som allra högst 1991-93. De nådde sin topp vid årsskiftet 1993/94.

Sonja Rembo kan inte tänka sig att höja skatterna för att klara de gapande hålen i budgeten. Men skall man få balans i ekonomin kan man inte bara skära och skära. Underskotten är så stora att man både måste använda skatterna och göra besparingar på utgiftssidan.

Sedan skrev Sonja Rembo historia och upprepade vad som tyvärr sprider sig rätt mycket. Jag läser det ofta i tidningar. Det sägs att vi skulle ha lämnat en mängd felaktiga besked i valrörelsen.

Om man går till verkligheten kan man se att vi redovisade att svenska folket skulle komma att få mycket svåra påfrestningar till följd av de stora underskotten. Vi talade i valrörelsen om att barnbidragen och föräldraförsäkringen kunde behöva försämrats, och vi mötte hånfulla kommentarer från Carl Bildt om barn och betong när det gällde detta.

Samma sak gäller vad vi har sagt om sysselsättningen. Vi lade våren 1994 fram en motion där vi sade att ett omedelbart genomförande av vår politik skulle innebära 30 000 fler jobb under 1994 och 90 000 fler under 1995.

Den motionen avslogs. Därefter försämrades den ekonomiska utvecklingen ännu mer. Under 1994 minskade sysselsättningen med ytterligare 38 000 personer, samtidigt som 53 000 personer lämnade arbetsmarknaden.

I motionen i maj 1994 bedömde vi att vår politik skulle leda till att den totala arbetslösheten – alltså summan av öppet arbetslösa och personer i arbetsmarknadsåtgärder – skulle ligga kvar på ca 12 % under 1995. Det är en bedömning som vi fortfarande står kvar vid.

Det finns alltså en mytbildning kring vad som har sagts före valet och efter. Vi fick höra en del av den mytbildningen upprepas här.

Jag vill sluta med att säga att det är oerhört viktigt att byggande och investeringar kan hållas uppe om man skall kunna åstadkomma en uthållig tillväxt. Ytterst handlar det om framtidstro, samarbete och socialt samförstånd. Min bedömning är att vi har utmärkta förutsättningar att utveckla Sverige till ett bra land att leva i.

Anf. 8 SONJA REMBO (m)

Fru talman! Jan Bergqvist inledde vackert, och jag tror helt och fullt på hans goda föresatser. Jag skulle tro att det inte finns många här som inte delar dem. Men vägen till helvetet är som bekant stensatt med goda föresatser. Man måste också veta hur man skall genomföra det man föresätter sig, och man måste också orka genomföra det.

Då duger det inte med besvärjelser, och det duger inte att skapa myter genom en nyformulering av historien.

Huruvida Jan Bergqvist eller jag har rätt på den punkten kan Jan Bergqvist åka hem till Göteborg och fråga Göran Johansson om. Han kan också fråga alla dem som strejkar landet över, i protest bl.a. mot regeringens politik.

Vi moderater har ambitionen att halvera arbetslösheten till sekelskiftet. Det är en ambition som vi delar med EU. Det är ett högt satt mål. Vad vi talar om är att få till stånd nya arbeten i produktionen av varor och tjänster. Vi talar inte om att fördubbla AMS.

Ställer Jan Bergqvist och Socialdemokraterna upp på detta? Om detta skall genomföras krävs en i verklig mening aktiv arbetsmarknadspolitik. Jan Bergqvist underlät att kommentera de punkter i Essenprogrammet som handlade om lönebildningen, en flexibel arbetsmarknad, flexibel arbetsorganisation. Skall vi tolka det som att Socialdemokraterna inte kommer att bry sig om de två punkterna i Essenprogrammet? Skall man i så fall inte heller bry sig om vad andra internationella organ såsom valutafonden och OECD anser om nödvändigheten av ökad flexibilitet och en bättre lönebildningsprocess? Hur Socialdemokraterna tänker i de frågorna vet vi inte. De kan inte bara tiga. De kommer att få stå till svars när regeringscheferna träffas i Madrid i december. Faktum är att programmet borde ha legat på bordet redan den 1 oktober, men ännu har vi inte sett det.

Regeringen har halkat efter i arbetet med EU-programmet mot arbetslösheten. Jag tror att svenska folket väntar sig att regeringen och Socialdemokraterna skall ta sig samman.

De bör tänka nytt, säger Birger Schlaug. Ja, det är det det handlar om. Men det handlar inte om att enbart stuva om i ett orimligt skattesystem. Det handlar inte om mer regleringar. Det handlar om att få ett skattesystem som stimulerar och frigör tillväxt, initiativ och skaparkraft. Det handlar om arbetstidsreglering som inte tvingar oss alla att dela på arbetslösheten, utan som gör det möjligt för oss att anpassa vår arbetstid så som vi själva vill. Vi behöver inte mer central styrning och reglering, utan mindre.

Jag delar inte Birger Schlaugs mycket pessimistiska syn på möjligheterna att åstadkomma nya jobb.

Anf. 9 PER-OLA ERIKSSON (c)

Fru talman! Vårt land behöver hundratusentals nya jobb. Var skall de nya jobben komma till? Enligt Centerns sätt att se måste alla de nya jobben komma till i småföretagen, i den privata sektorn.

Centern har alltid pläderat för de mindre företagen, inte för att de är små, utan därför att de är en tillgång när det gäller att skapa sysselsättning över hela landet. De svarar för mycket av nytänkande och innovat-

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

ioner. Se bara på allt som händer inom miljöteknikens område. Småföretagen utvecklar miljöteknik och använder i stor utsträckning miljöområdet för att skapa nya jobb och en bra ekonomisk utveckling.

Vi måste i större utsträckning stimulera den sektorn och styra pengar till den. Vi måste se till att de människor som blir företagare vågar satsa pengar och att de stimuleras till nyinvesteringar och till att skapa nya jobb.

Johan Lönnroth sade att han i går hade besökt ett antal olika organisationer. Han har varit gäst hos verkligheten. För Johan Lönnroth är verkligheten det gamla gardet hos Socialdemokraterna. För Johan Lönnroth är verkligheten någon offentlig facklig organisation. Visst är de fackliga organisationerna viktiga, men det skulle vara värdefullt om Johan Lönnroth besökte småföretagen och såg hur småföretagen skulle kunna utvecklas för att skapa nya jobb. Mycket av vad Johan Lönnroth säger innebär att man drömmer sig tillbaka till 1980-talet. Låt det gamla gardet förbli. Jag tror inte att de har mycket med förnyelse att göra.

Jag vänder mig sedan till Birger Schlaug. Enligt uppgifter i medier har Birger Schlaug uttryckt Miljöpartiets stöd för de strejkande i konflikten på det offentliga avtalsområdet. Det är ganska ovanligt att ett parti med säte i riksdag, regering och landsting tar ställning i en konflikt på arbetsmarknadsområdet. Det är någonting som vi brukar överlåta på arbetsmarknadsområdets parter. Att i jakten på kortsiktiga opinionsmässiga framgångar ge sig in i detta kan naturligtvis vara lockande för Birger Schlaug. Det är väl det som har styrt hans agerande.

Det är inte i en offentlig sektor som de nya jobben skall skapas.

I dag har Birger Schlaug givit populismen ett ansikte. Han har under sitt anförande lovat bort tiotals miljarder kronor, men inte sagt hur han skall finansiera det. Det är självklart att vi skall ha bra löner för dem som arbetar inom den offentliga sektorn. Men Birger Schlaug glömmer bort att om vi inte har en ekonomi i balans kan vi inte skapa de trygga jobben inom den offentliga sektorn. Vi kan inte klara vården, skolan eller barnomsorgen om inte samhällets finanser är i ordning. Där bidrog inte Birger Schlaug med särskilt många förslag.

Det är ganska lätt att hoppa på det enkla tåget och säga: Här är lösningen. Höj lönerna, vi betalar med något annat.

Så länge som landets ekonomi är i obalans går det inte att ha spenderbyxorna på, vilket jag tycker att Birger Schlaug har.

För att vi skall kunna klara välfärden och tryggheten inom skola och sjukvård måste vi först se till att landets finanser är i ordning. Det är Centerpartiet i färd med att skapa tillsammans med alla andra krafter som vill verka för att få ordning på svensk ekonomi.

Anf. 10 ANNE WIBBLE (fp)

Fru talman! Jag hade slagit vad med mig själv om att Jan Bergqvist skulle låta precis som han lät, dvs. att alla problem började i oktober 1991 och alla förbättringar började i oktober 1994. Jag vann vadet.

Med den inställningen, Jan Bergqvist, är och förblir Socialdemokraterna ett nostalgitrippat parti som är på kollisionskurs med verkligheten och morgondagen. Jag är bekymrad över det.

Jag noterade att Jan Bergqvist inte kunde ge något enda exempel på en ekonomisk-politisk åtgärd där Socialdemokraterna är överens. Man vet inte vad man vill, och man är en dålig ledare för en ekonomisk politik som kräver många svåra beslut framöver.

Det finns betydande exempel på hur den inre oenigheten bland Socialdemokraterna skulle kunna ta sig uttryck. Man kan t.ex. se att en del börjar ta sig en ganska häftig ton. I senaste numret av LO-tidningen finns det en intressant artikel om socialdemokratin och LO. Jag tillåter mig att citera en facklig ledare: Vi avvaktar med valanslaget ett år. Sedan skall förbundsrådet ta ställning. Vi hoppas det är en tankeställare för regeringen. Det är ju klart syftet.

Den typen av formuleringar och uttryckssätt illustrerar den inre oenigheten. Jag tror att många är ganska bekymrade för om regeringen skall orka hålla emot och om man skall orka förnya politiken i den riktning som behövs.

Dagens Industri hade i sin ledare i onsdags en kurva som visade andelen företagare bland de sysselsatta i Sverige. Under efterkrigstiden har den andelen minskat dramatiskt, från 19 % till 7 %. Det är bekymmersamt. Det är den utmaning Sverige står inför om man menar allvar med att få ned arbetslösheten och knäcka massarbetslösheten så att människor kan försörja sig på arbete.

Jan Bergqvist hade ingenting att säga om hur socialdemokratisk politik skulle medverka till detta, och jag kan möjligen förstå det, för det finns väl inte så himla mycket att föra fram. Ett är ändå ganska säkert, nämligen att man inte vänder kurvan, att man inte får fler företagare i landet som skapar fler jobb genom att återreglera och höja varena skatt man kommer på eller genom att hävda att företagare är en sorts egenartade djur som egentligen är väldigt skumma i det ekonomiska livet.

Jan Bergqvist talade i och för sig positivt om utbildning, och det låter ju väldigt bra. Men det måste ju löna sig med utbildning för att människor skall vilja ta på sig den ekonomiska börda, den tidsmässiga börda och den trots allt existerande risk som det innebär att vidareutbilda sig och utbilda sig till något bättre. Den förtjänst man får i form av bättre betalt efter utbildning har minskat dramatiskt sedan 50- och 60-talen. Då kunde man få mellan 60 och 80 % mer efter en vidareutbildning. I dag får man bara 20 % mer. Detta måste vi naturligtvis ändra på. Är Jan Bergqvist beredd att ändå säga att det är en dålig lön för utbildning och att socialdemokratin vill ändra på detta? Detta är orimligt, och jag menar att det måste vara mer lönande att utbilda sig.

Till sist, fru talman! Delar av finansutskottet var i Nya Zeeland i somras. Där träffade vi bl.a. en partiledare för någon sorts populistisk rödgrön sörja. Han lät som en blandning av Gudrun Schyman, Birger Schlaug och Bert Karlsson. I dag har Birger Schlaug lyckats åstadkomma denna hemska blandning alldeles på eget bevåg. Det tycker jag var ett bottenmärke.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 11 JOHAN LÖNNROTH (v)

Fru talman! Per-Ola Eriksson undrar om jag är ute i andra verkligheter än att träffa det gamla gardet i socialdemokratin. Jag var bl.a. med på en mycket intressant resa i Småland, i Gnosjö och en del andra kommuner, med företagarnas grupp här i riksdagen. Jag lärde mig då en hel del, bl.a. en hel del om hur småföretagarna där ser på EU. Det var faktiskt ganska intressant. I början av resan var det Per-Ola Erikssons egna partikamrater och moderaterna i gruppen som ställde frågor om EU, och på slutet var det jag. Att det i slutet av resan var jag som intresserade mig för vad företagarna tyckte om EU hade en viss orsak. De var nämligen ganska kritiska.

Mats Odell kallar det här en nostalgitripp och tror att Göran Persson ångrar uppgörelserna med oss. Då skulle jag vilja fråga Mats Odell och väldigt gärna också de andra borgerliga representanterna i den här debatten, inte minst Per-Ola Eriksson: Om vi nu antar att de drygt 50 miljarder i skattehöjningar som vi har gjort upp med Socialdemokraterna om inte hade kommit till stånd, vad hade ni då ersatt de 50 miljarderna med? Jag förutsätter att ni vill ha en budgetsanering som är lika kraftfull som den som nu är på gång. Är det så att ni tror att något slags dynamiska effekter hade åstadkommit det här, eller vad tänker ni er för typ av besparingar? Är det sjukvården, Mats Odell, som skall stå för kanske 10 miljarder i besparingar, osv. Sluta med det här svamlet! Prata mera precist! Vad vill ni ersätta de 50 miljarderna i skattehöjningar med?

Birger Schlaug! Vi åstadkom en liten, liten marginell förskjutning av fördelningen mellan gröna skatter och arbetsgivaravgifter, och vi är inte alls nöjda med det. Men vi åstadkom det faktiskt i verkligheten, medan ni i konvergensprogrammet åstadkom en luddig formulering som regeringen redan tidigare hade uttalat om miljön, och därmed föll det ju undan. Jag hörde ett anförande av Birger Schlaug några dagar innan programmet presenterades, ett anförande där han gjorde ett generalangrepp på konvergensprogrammet. Jag blev därför något förvånad när Miljöpartiet sedan plötsligt ställde upp på programmet.

Min fråga är återigen: Ställer ni upp på principen om att bruttoskulden skall minska och därmed också på den massiva utförsäljningen av offentligt ägda företag? Ställer ni upp på de principer om inflationsbekämpningens överhöghet som konvergensprogrammet faktiskt i realiteten innebär?

Jan Bergqvist vill inte svara på mina frågor, något jag har tidigare erfarenheter av. Jan Bergqvist och jag hade för ett tag sedan en kanske inte så intressant EU-debatt inför en grupp pensionärer i Göteborg. Den debatten förde han med någon icke närvarande moderat. Han ville då över huvud taget inte prata EU med mig. Jag kan på ett sätt begripa att han inte vill svara på de här frågorna, men jag skall ändå göra ett nytt försök.

Vi är helt överens om resonemanget om att rättvisan är avgörande för att vi skall kunna förankra en politik som sanerar den offentliga budgeten. Men då har vi frågan om egenavgifterna. Vi har faktiskt, Jan Bergqvist, en uppgörelse från i höstas, inskriven i – tror jag det var –

proposition 25, om att vi skall överväga det samlade uttaget av egenavgifter och arbetsgivaravgifter. Vi måste prata om det här ganska snart. Jag upprepar frågan: Är ni beredda att ta upp frågan om kompensationen till kommunerna för att lösa upp den nu pågående strejken?

Jan Bergqvist ville inte svara på mina frågor, men det här är faktiskt en fråga som ställs av hans partikamrater i den fackliga ledningen i Motala. Det är de som ställer den här frågan.

Anf. 12 BIRGER SCHLAUG (mp)

Fru talman! Ledamöter och ni som lyssnar på radio eller ser på Öppna Kanalen i TV! Att jag fick ett så dåligt omdöme av Anne Wibble måste betyda att det jag sade var väldigt, väldigt klokt. Det är så jag, efter Anne Wibbles tid som finansminister, bedömer hennes värderingar och analytiska förmåga. Jag vill påminna om att det i bl.a. opinionsundersökningar visar sig att moderater har en större tilltro till Anne Wibble än folkpartister, och det tycker jag är klokt. Det intressanta är att Anne Wibble inte ens skäms när hon står här. Är det någon som är ansvarig för det som har hänt i Sverige så är det faktiskt Anne Wibble.

Sonja Rembo går till angrepp mot att Miljöpartiet vill sänka arbetstiden och dela på jobben. Det hon sade visar på ett intellektuellt moras, det fullständiga intellektuella moraset. Så här sade Sonja Rembo: Genom sänkt arbetstid tvingar man alla att dela på arbetslösheten. Detta är ett magnifikt påstående och en analys som visar att det trots allt finns åtminstone en riksdagsledamot som tror att 40 timmars arbetsvecka, 40 timmars normalarbetstid är en naturlag, och har man inte 40 timmar utan 38 är man arbetslös i två timmar. Detta är ju fullständigt intellektuellt absurt! Jag hoppas att representanterna för Folkpartiet och Socialdemokraterna i sina nästa inlägg tar avstånd från det här fjantet.

Jan Bergqvist hade en bra och ödmjuk hållning när det gäller miljöfrågorna. Jag tror att vi i framtiden, under de närmaste åren, kommer att kunna samarbeta på en rad olika områden, exempelvis i fråga om miljöinvesteringar. Nu närmast hoppas jag att vi skall kunna komma fram till någonting när det gäller de pengar som fattas i investeringsbidrag till vindkraft. Jag tror att vi skall kunna komma fram till något på den punkten tillsammans med Socialdemokraterna och – hoppas jag – även Centern.

Däremot förstår jag inte riktigt det här fördelningsresonemanget. Jan Bergqvist sade att vi inte skall ha några ökade klyftor, men ändå inför man 75 % ersättningsnivå för alla, både för dem som lever på marginalen och för oss som har det bra. Det skall inte leda till sämre jämlikhet, men ändå accepterar Jan Bergqvist en sämre löneutveckling för kvinnor i den offentliga sektorn än för dem som bryter malm och sätter ihop bilar. Jag förstår inte riktigt det här.

Vi kan spara pengar. Vi kan spara mer pengar än vad Socialdemokraterna och Centern vill i socialförsäkringssystemet om vi inför ett brutet tak, så vi låter låginkomsttagare och alla andra ha kvar sina 80 % i ersättning upp till låt oss säga 145 000–150 000 kr medan man bara får 40 % i ersättning för den del av inkomsten som ligger därutöver. På

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

så sätt sparar vi ungefär 2 miljarder kronor mer i statsbudgeten än med Centerns och Socialdemokraternas förslag, 2 miljarder som vi skulle kunna skjuta till till kommunerna. Vi får på så vis en rättvisare, en mer solidarisk fördelning, vi räddar människor som nu strejkar, och vi kan värna det solidariska samhället.

Dessutom innebär ett brutet tak en sorts kompromiss, om jag får uttrycka mig så, mellan regeringspartierna. Centern vill ju ha en anorlunda grundtrygghet, och Socialdemokraterna vill ha kvar det gamla systemet.

Med ett brutet tak skulle vi alltså kunna hitta en vettig kompromiss som skulle kunna vara bra för Centern, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och, framför allt, människorna.

Visionslösheten tycker jag är skrämmande. Göran Persson uttalade sig häromdagen i Expressen. Han liknade EU vid en bensinmotor. Den går framåt. Ibland hostar och stånkar motorn, men framåt går det.

Min vision om framtiden är inte en bensinmotor. Min vision om framtiden är solceller. Det är något helt annat.

Anf. 13 MATS ODELL (kds)

Fru talman! Johan Lönnroth frågade: Vad hade hänt om inte vi vänsterpartister i höstas hade ställt upp på den stora budgetsaneringen?

Till att börja med måste jag fråga Johan Lönnroth: Står ni fast vid det som ni då kom överens om? I partiledardebatten här fick jag nästan intrycket att Gudrun Schyman, likt TCO och andra, anser att vi nu kan börja lätta på finanspolitiken. Är det så, Johan Lönnroth, eller står ni fast vid vad som tidigare sagts?

Sanningen, Johan Lönnroth, är ju att samtliga partier i den borgerliga oppositionen i höstas motionsvägen lade fram besparingsförslag som vida översteg det som ni åstadkom och som regeringen lätt hade kunnat ta fasta på. Men det var återställarna och nostalgitrippen som var det gigantiska misstaget, och det nappade Göran Persson på. Det var det som legitimerade väljarflykten. Det var det som bromsade upp nyföretagandet. Det är det som gör att tillväxten antagligen redan nästa år påverkas negativt.

Fru talman! Detta aktualiserar en annan fråga: Vad hade hänt om Jan Bergqvist och Socialdemokraterna hade ställt upp på vår regerings besparings- och saneringsförslag under förra mandatperioden? Då var vi, Jan Bergqvist, hänvisade till Ny demokrati. Hade ni funnits där med den politik som ni i dag står för skulle vi ha sluppit åtminstone den hönsgården. Men så var det inte, utan då fanns ni på den populistiska sidan. Under förra mandatperioden röstade ni i denna kammare nej till besparingar på 61 miljarder kronor. I dag får ni göra upp med Vänsterpartiet om många av samma besparingar.

Birger Schlaug tog upp kommunernas ekonomi. Vi kristdemokrater har i vårt budgetalternativ finansierat ett riktat bidrag till just vård och omsorg i de delar av vårdsektorn som blivit allra mest utsatta. Vi har finansierat detta. Vi avvisar en del av egenavgiftshöjningarna som också ger ett tillskott på ca 3 miljarder kronor till kommunsektorn.

Johan Lönnroth frågar: Vad skulle vi göra om vi inte hade de skattehöjningar på 50 miljarder kronor som regeringen har? Vi har också skattehöjningar i vårt budgetalternativ. Det rör sig om 10,5 miljarder kronor. Vi har även en hel del besparingar och skattesänkningar, bl.a. inom tjänstesektorn. Summan av kardemumman är att vi trots allt har en ca 12 miljarder starkare budget än den som regeringen lade fram i kompletteringspropositionen.

En mycket viktig fråga för svensk ekonomi är den framtida monetära och ekonomiska unionen inom EU. Vi kristdemokrater inser fördelarna med valutastabilitet och välkomnar de här strävandena och besluten inom EU. Men vi anser också att Sverige skall göra allt för att snarast uppfylla konvergenskraven. Vi har t.o.m. medverkat i arbetet kring det svenska konvergensprogrammet, något som vi är stolta över.

Vi menar dock att detta inte räcker. Vår avvaktande hållning till ett svenskt deltagande i EMU har faktiskt en annan bakgrund. Hittills har svensk ekonomi tagit alla yttre och inre störningar genom förändringar av växelkursen. Om vi skall montera bort den stötdämparen måste vi skapa en annan flexibilitet inom den svenska ekonomin. Där var inte återställarna med Gudrun Schyman till någon nytta. Tvärtom var det ytterligare en steloperation av svensk ekonomi.

Den första kontrollstationen blir tillväxtpropositionen. Men tror verkligen Anne Wibble och Sonja Rembo att Göran Persson är mäktig att åstadkomma den flexibilitet som verkligen behövs i svensk ekonomi för att ett deltagande i EMU skall bli något positivt för svensk ekonomi?

Anf. 14 JAN BERGQVIST (s)

Fru talman! I den debatt som Johan Lönnroth och jag hade i Göteborg inför pensionärer svarade jag på samtliga frågor som pensionärerna ställde. Jag gav också Johan Lönnroth besked när det gäller frågor som han ställde. Att Johan Lönnroth inte var nöjd med sin egen insats i den debatten kan jag inte göra mycket åt.

När det gäller egenavgifterna tycker jag att det är väl värt att diskutera om man 1998 skulle kunna växla över de 6,95 procenten från sjukförsäkringen till pensionssystemet och låta arbetsgivaravgifter finansiera sjukförsäkringssystemet. Jag tycker att man skall diskutera det, men i dag kan jag inte säga så mycket mera om den saken.

Jag suckar djupt när jag hör Anne Wibble säga att vi socialdemokrater anser att företagare i allmänhet är skumma. Jag förstår inte det, för det anser vi verkligen inte. Tvärtom vill vi att det skall vara rent spel i ekonomin, att konkurrensen inte skall snedvridas och att seriösa företagare skall få allt stöd som de kan få genom att det i framtiden blir en sund tillväxt och en sund konkurrens.

Anne Wibble sade inte mycket om tillväxtfrågorna i sitt senaste inlägg. När det gäller tillväxten ligger Sverige i år bland de främsta länderna i EU – inte näst sist, som Anne Wibble skriver i sin artikel. Sverige har högre tillväxt än USA, mycket högre tillväxt än Japan, högre tillväxt än genomsnittet i Västeuropa, högre tillväxt än genomsnittet i OECD och högre tillväxt än Tyskland, Storbritannien och Frankrike.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Men Anne Wibble ville få det till att vi låg näst sämst till bland EU-länderna.

Jag undrar vad de märkliga utfallen här egentligen syftar till. Handlar det om att föra bort intresset från det egna misslyckandet? Jag skall gärna medge att självklart har regeringen före 1991 och de riksdagsbeslut som då fattades ett ansvar för de ekonomiska problemen i Sverige. Det har jag framhållit både i tidningsartiklar och i debatter här i riksdagen. Men det är inte alls det som det handlar om. Litet sans och balans får det väl vara i debatten!

Anne Wibble säger att vi socialdemokrater är dåliga ledare för den ekonomiska politiken. Men man kan ändå inte bortse från att under den period under vilken Anne Wibble själv ledde den ekonomiska politiken fördubblades statsskulden, tredubblades arbetslösheten och fyrdubblades budgetunderskottet.

Vi började förra hösten med att ta ett fast grepp om statens budget och finanser. Efter ett år vågar vi nu säga att statsfinanserna är under kontroll. Statsskulden som andel av nationalprodukten stabiliseras redan i år och kan börja minska nästa år. Stabiliseringen av statsskulden sker därmed ett år tidigare än regeringen räknade med i april. Den sker två år tidigare än regeringen räknade med i januari och tre år tidigare än vi räknade med i valrörelsen.

Anf. 15 SONJA REMBO (m)

Fru talman! Nej, Birger Schlaug, det är ingen brist på arbete i Sverige. 40 timmars arbetstid är ingen naturlag. Det är inte heller någon naturlag, som Birger Schlaug och andra tror, att man löser människors problem genom att detaljstyra deras vardag. Det är en sådan politik som Birger Schlaug företräder som har bäddat för de problem vi nu har. Det är mot den typen av politik som vi måste göra ett radikalt brott. Vi måste komma in på en konstruktiv väg mot tillväxt, mot nya arbetstillfällen och mot att människor förmår och kan ta ett eget ansvar för sig själva och inte är beroende av statliga beslut och statliga bidrag. Dessa skall reserveras för de människor som verkligen behöver vårt stöd och vår hjälp.

Det är inte trovärdigt, Birger Schlaug, att människor som på egen hand klarar av att gifta sig, skaffa barn, köra bil, bygga och äga sin bostad, tågluffa i Europa eller för den delen bestiga Himalaya inte skulle kunna klara av att komma överens med sina arbetsgivare om vilken arbetstid de skall ha. Vi måste ge dem den möjligheten. Undervärdera inte människorna! Det finns ingen brist på arbetsuppgifter, men de behöver frigöras. Då behöver vi inte ett skattesystem som beskattar arbete med 60 % om man räknar den totala beskattningen på arbetet.

Sveriges ekonomi är nu inne i ett avgörande skede. Det som görs nu, och lika mycket det som inte görs, blir avgörande för lång tid framåt. Det är fatalt att det parti som skall leda detta arbete är splittrat och inte förmår hantera ens sina egna problem. Det finns förslag och det kommer att läggas förslag i denna riksdag som, om de följs, kan föra Sverige in på en konstruktiv linje mot fler jobb, bättre ekonomi och större frihet.

Anf. 16 PER-OLA ERIKSSON (c)

Fru talman! En del har i den här debatten talat om nostalgitripp. Samtidigt har en del talat om att EMU är den väg vi måste välja för att klara Sveriges ekonomiska problem. Jag vill till dem som utan förbehåll pläderar för ett svenskt deltagande i EMU:s tredje steg säga: Gör inte EMU till en nostalgitripp!

Sverige står inför flera stora huvuduppgifter. För det första måste vi få balans i de offentliga finanserna. Där är vi på god väg att lyckas. Vi måste för det andra få en bättre ekonomisk tillväxt, men med miljöhänsyn. Då får vi en hållbar tillväxt. Då måste vi ta vara på miljöområdets möjligheter att skapa nya jobb och en hållbar ekonomisk utveckling. Vi måste få bättre kompetens. Vi måste satsa mer resurser på utbildning och forskning. Vi behöver en bra infrastruktur.

Vi måste bekämpa arbetslösheten, och det gör vi bäst genom att få fler företag och fler företagare. Från Centerns sida tillmäter vi företagskatternas utformning en väldigt stor vikt. Vi fäster också en avgörande vikt vid att göra en skatteväxling så att vi kan åstadkomma detta. Det är nästa stora skattereform. I konvergensprogrammet sägs följande: Sverige eftersträvar att bl.a. tillgodose miljöhänsyn genom ändring av skattestrukturen så att skattebelastningen på arbetskraften lättas och att beskattningen på miljöstörande utsläpp ökar.

Sett med Centerns ögon är det naturligtvis glädjande att en bred majoritet här i riksdagen har uttalat sig för en sådan lösning. Nu, fru talman, måste vi gå från ord till handling.

Anf. 17 ANNE WIBBLE (fp)

Fru talman! Jag noterar att Jan Bergqvist inte i något av sina inlägg har dementerat att arbetslösheten numera ökar tiondel för tiondel. I september 1995 var 20 000 fler människor utan jobb än för ett år sedan – sammanlagt nästan en halv miljon människor! Det är mycket oroande.

Tillväxttoppen i år innebär egentligen att KI har flyttat tillväxt som man trodde skulle komma nästa år till i år. Toppen kommer tidigare. Jag skall gärna hålla med om att mina siffror från i våras byggde på ett misstag, nämligen att jag utgick från regeringens prognoser. Det var dumt, för de var ju fel.

Jan Bergqvist sade ingenting i sak om EMU. Han har ingen åsikt, utan det var närmast ett "jaså". Skulle man kunna tänka sig att han har en åsikt i formfrågan? Kan han hålla med om att det finns väldigt många goda skäl mot en folkomröstning i frågan?

Birger Schlaug har lagt sig i träning inför julen; det är alldeles uppenbart. Om det inte vore att förolämpa jultomten, skulle jag säga att han tränar för att uppträda som en sådan. Nu är nog faktiskt svenska folket så kloka att de inte tror vare sig på jultomten eller på politiker som alla goda gåvors givare. Det är faktiskt ganska omodernt.

Fru talman! Den här debatten har kanske inte illustrerat så mycket annat än en ganska bekymmersam sak, nämligen det bristande innehållet och den bristande gemensamma ledstjärnan om regeringens politik. Man vänder inte kurvan över antalet företagare och får fler jobb med en

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

sådan håglöshet och en sådan ”blahaig” politik som den som Jan Bergqvist har givit uttryck för. Jag hoppas att han även på denna punkt är oenig med sin regering och att regeringens proposition om tillväxt faktiskt kan komma att ha ett något bättre innehåll än det som har diskuterats i dag.

Anf. 18 JOHAN LÖNNROTH (v)

Fru talman! Jag skall börja med att tacka Jan Bergqvist för beskedet här. Jag ser fram emot diskussionerna om att växla egenavgifter mot arbetsgivaravgifter. Jag tror också att det behövs ett akut besked till kommuner och landsting i dag. Jag tror att det egentligen är det enda sättet att få ett snabbt slut på den pågående konflikten.

Jag vill också tala om, om det nu verkligen är så att Mats Odell och andra menar allvar med att de inte tror på att vi står fast vid vad vi har sagt hela tiden – såväl före som efter valet, att vi anser det vara fullständigt nödvändigt att sanera rikets finanser för att få bukt med arbetslösheten, vilket fortfarande är det övergripande målet. Vi anser däremot att konvergens gentemot EMU innebär precis motsatsen. Det är inte bara förödande för arbetslösheten, utan också för rikets finanser. Det som hände åren 1991–1992 när kronan var knuten till ecun tycker jag är ett mycket tydligt exempel på vad jag menar med det.

Här har nämnts det som sades i Essen om att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Det låter i och för sig bra. Vem vill inte förbättra? Problemet är bara att den höger som från början har formulerat detta menar en mycket bestämd sak: att försvaga arbetsrätten och öka inkomstskillnaderna.

Jag vill ställa ytterligare en fråga till Jan Bergqvist. Det finns nu olika förslag ute i kommunerna om att komma till rätta med de varsel som läggs i exempelvis Norrköping, där man skall samordna a-kassan och kommunernas kassakista med Länsarbetsnämnden. Är ni beredda att tillmötesgå de här förslagen som jag mötte bl.a. just i Östergötland när jag var där? Där kallar de det för ”östgotamodellen”. Det är litet grand av motsatsen till vad som sades i Essen, men det är ett väldigt bra förslag.

Anf. 19 BIRGER SCHLAUG (mp)

Fru talman! Sonja Rembos intellektuella moras förstärks. Nu börjar det rent av bli pinsamt. Marknadsekonomi är en normalarbetstid på 40 timmar, stalinism är en normalarbetstid på 35 timmar – det här är ju löjligt. Man är nog inte mindre marknadsinriktad i vare sig Frankrike, Tyskland eller andra länder.

Johan Lönnroth ställde frågor om EMU. Vi har precis samma uppfattning om EMU. Vi tycker att vi skall ha en folkomröstning om EMU. Vi tycker att konvergenskraven, som de formuleras, är fullständigt befängda och leder till ett absurt samhälle. Vi måste lyfta upp sysselsättningen, lyfta upp miljöfrågorna och det är Johan Lönnroth i allra högsta grad medveten om.

Men det som är intressant är att Sverige genom medlemskapet i EU måste lämna en rapport. Centern, Socialdemokraterna och kds ställde

upp på ett material som vi inte kunde acceptera. Man vill ha med ett parti till. Den skrivning som Per-Ola Eriksson nyss läste fick vi in. Jag tycker att det var viktigt inför Skatteväxlingsutredningen. Socialdemokraterna ville egentligen inte driva skatteväxlingen.

Avslutningsvis skall jag säga att i den här församlingen, här i riksdagen, sitter män och kvinnor som jag menar fattar beslut utifrån en gammal förlegad världsbild som har sina rötter i industrialismens barn-dom. Man fattar beslut som om människan bara är en simpel ekonomisk varelse, vars största mening med livet är att producera, konsumera, köpa och äga.

Men den tiden är faktiskt förbi. Människor har andra värderingar i dag. Ungdomar har otacksamheten och klokskapen att ifrågasätta hela den världsbild som riksdagens beslut egentligen vilar på. Det är en orsak till att Miljöpartiet i dag är det största partiet bland ungdomar och förstagångsväljare. Vi är det enda moderna partiet som formulerar vår politik utifrån dagens verklighet, inte den verklighet som fanns för 100 år sedan.

Anf. 20 TALMANNEN

Jag vill informera ledamöterna om att den teknik som gör att man kan höja och sänka talarstolen för närvarande inte fungerar. Vi arbetar på en lösning.

Anf. 21 MATS ODELL (kds)

Fru talman! Knytningen av den svenska kronan till ecun var ju olycklig, Johan Lönnroth, på grund av de enorma obalanserna i svensk ekonomi och det mycket snabbare raset inom vår ekonomi än inom de övriga anknutna valutorna.

Så sent som 1970 var Sverige det rikaste landet inom OECD. Bara USA och Schweiz hade en högre BNP med hänsyn till faktisk prisnivå. Nu har vi halkat ner till sjuttonde plats.

Jag tycker att det är viktigt att påpeka, eftersom den här debatten faktiskt handlar om arbete och tillväxt, att varje svenskt hushåll i dag skulle ha haft närmare 140 000 kr mer i inkomst om vi sedan 1970 hade haft samma genomsnittliga tillväxt som övriga OECD-länder.

Låt oss nu glädjas med Jan Bergqvist och Per-Ola Eriksson över att tillväxten i år ligger klart över genomsnittet. Tyvärr halveras detta nästa år, och 1997 och 1998 är vi nere i en absolut bottenliga igen. Det förtjänar att sägas i väntan på tillväxtpropositionen.

Om denna tillväxtproposition skulle bli en ny tumme, alltså ett nytt kackel utan värpning, vilket tyvärr långt ifrån kan uteslutas, förspills ytterligare tre år. Hoppet, fru talman, står till att väljarna snart vaknar upp ur det nostalgiska tillbakablickandet och nej-sägandet och inser problemets verkliga natur. Då skulle det efter 1998 års val kunna bildas en ny regering som orkar ta itu med roten till den dåliga tillväxt som i 25 år har kunnat underminera den svenska välfärden.

Jag tror att allt fler ganska snart kommer att inse att det är i den dåliga tillväxten som det verkliga hotet mot jobben och välfärden ligger.

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Nu är det snart dags för den borgerliga oppositionen att ta sig samman och börja formulera ett alternativ till regeringens politik.

Anf. 22 JAN BERGQVIST (s)

Fru talman! Läs för säkerhets skull protokollet, Johan Lönnroth, så att det inte blir något missförstånd om arbetsgivaravgifterna!

Om Anne Wibble kunde titta upp från siffrorna i sina papper och se in i verkligheten kommer hon att finna att arbetslösheten faktiskt minskar tiondel för tiondel.

Till Mats Odell vill jag säga att Socialdemokraterna ställde upp i en utsträckning som knappast något annat oppositionsparti gjorde i något annat land under 1992, i samband med krisen.

De företagsskatter vi har i dag är internationellt konkurrenskraftiga. Ändå kommer vi att förbättra detta system efter överläggningar med företagarna och deras organisationer, så att vi långsiktigt får ett mycket starkt företagsskattesystem.

Sedan vill jag gärna ta upp Birger Schlaugs kastade handske om fördelningspolitiken. Vi socialdemokrater tänker fortsätta att minska klyftorna i Sverige. Traditionellt brukar kärva program för att sanera ett lands statsfinanser åtminstone på kort sikt innebära brutalt växande inkomstklyftor. Men det vi nu gör i Sverige är unikt för en så omfattande budgetsanering.

Trots att vi tvingas skära ner så kännbart i statens utgifter, bidrar den samlade budgetförstärkningen 1994–1998 redan från början till krympande klyftor. Den femtedel av hushållen som har den högsta standarden får således svara för 40 % av budgetförstärkningen, medan den femtedel av hushållen som har den lägsta standarden bidrar med 13 %.

Till sist vill jag tacka mina meddebattörer. Det har varit en tidvis hård polemik, men det har också kommit fram intressanta och värdefulla synpunkter i viktiga framtidsfrågor. Tack så mycket!

Anf. 23 MIKAEL ODENBERG (m)

Fru talman! Den hittillsvarande debatten har visat att det inte finns några genvägar till en trygg ekonomisk framtid i vårt land. Om man bortser från Miljöpartiet, och det är ofta klokt att göra det, fru talman, tycks alla vara överens om att det bara är en hög och uthållig tillväxt som kan ge Sverige de nya jobben.

Slutsatsen av det blir att alla politiska beslut måste syfta till att gynna denna höga och uthålliga tillväxt. Det gäller inte minst ett område som inte har berörts i den hittillsvarande debatten, nämligen energipolitiken. Den svenska energipolitiken är en helt strategisk fråga om vi skall kunna åstadkomma den höga och uthålliga tillväxten.

Måhända kan frånvaron av energipolitik i den hittillsvarande debatten skyllas på att det nu sitter en energikommission och arbetar. Den är förvisso viktig. Men låt mig ändå, fru talman, slå fast att det viktiga i Energikommissionens arbete inte är årtalsexercis med kärnkraftsreaktorer, utan det är just att bidra till att vi får en energipolitik i Sverige för

tillväxt och jobb åt de arbetslösa. Energikommisionen måste, precis som varje annan utredning i Sverige, vara en tillväxtkommision.

Jag avslöjar inga statshemligheter om jag säger att Energikommisionen inom två månader kommer att visa att en kärnkraftsavveckling till år 2010 medför orimliga kostnader för samhällsekonomi och miljö. I praktiken, fru talman, är året 2010 redan avskrivet.

Det borde kunna leda till att den energipolitiska debatten återfördes till det som var utgångspunkten för 1980 års folkomröstning, nämligen vad det är som krävs om vi skall kunna upprätthålla sysselsättning och välfärd. För det var ju, utöver kärnkraftssäkerheten, just jobben som var utgångspunkten för 1980 års folkomröstningsdiskussion. Det var därför som svenska folket faktiskt godkände att vi till och med tog nya kärnkraftsreaktorer i anspråk innan all kärnkraft så småningom skulle komma att avvecklas. Det var därför som det på valsedlarna för linje 1 och linje 2 i folkomröstningen aldrig figureerade några årtal, varken 2010 eller något annat.

Vi moderater respekterar utslaget i 1980 års folkomröstning. Det innebär, såvida vi inte har en ny folkomröstning, att kärnkraften kommer att avvecklas. För det krävs inga politiska beslut. Kärnkraften kommer att avvecklas av sig själv, om uttrycket tillåts, någon gång under första halvan av nästa sekel när kärnkraftverken inte längre kan uppfylla säkerhetskraven eller inte längre är lönsamma.

Men nu, fru talman, bör den energipolitiska debatten återföras till utgångspunkten för 1980 års folkomröstning: Vad krävs av oss för att upprätthålla sysselsättning och välfärd?

Men ännu är vi inte där. Nu tycks den nya energipolitiska huvudfrågan i stället bli om vi trots våra ekonomiska problem och trots vår skyhöga arbetslöshet skall inleda en förtida avveckling av en eller flera kärnkraftsreaktorer – dvs. om vi här i kammaren skall fatta politiska beslut som framtvingar stängning av enstaka kärnkraftsreaktorer trots att de uppfyller säkerhetskraven, trots att de producerar billig el och trots att de är lönsamma.

Väljer vi en sådan politik, fru talman, innebär det att vi frivilligt föröder produktionskapacitet inom landet och att vi dessutom binder nytt investeringskapital. Om ett land med statsfinansiella problem och skyhögt arbetslöshet frivilligt väljer en sådan politisk linje – en kamikazepolitik – får det också obönhörligen följder för investeringsvilja och för sysselsättning.

Det är en lyx, fru talman, som Sverige inte har råd med. En eventuell förtida stängning av svenska kärnkraftverk kommer att ske till priset av ytterligare arbetslöshet, och därmed strider en sådan politik enligt min uppfattning mot utslaget i 1980 års folkomröstning.

Vi moderater är beredda att inrikta all vår politik på att främja arbete och tillväxt, temat för dagens debatt. Energipolitiken är här en nyckelfråga.

För oss är kärnkraften inget självändamål. Det var omsorgen om jobben, omsorgen om välfärden och omsorgen om miljön som gjorde att svenska folket valde att ta kärnkraften i anspråk trots dess nackdelar. Vi har fortfarande samma utgångspunkt.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Frågan är, fru talman, om Sveriges regering också har det. Frågan om en förtida avveckling av kärnkraften blir ofrånkomligen ett test av om regeringen menar allvar. Kommer man att vara beredd att offra ytterligare jobb bara för att påskynda en kärnkraftsavveckling som i alla fall kommer att ske så småningom, eller är Socialdemokraterna fortfarande ett parti som menar allvar när man säger att man prioriterar jobben framför allt annat på sin politiska dagordning?

Anf. 24 BIRGITTA HAMBRAEUS (c)

Fru talman! Ja, Mikael Odenberg, energifrågan är en nyckelfråga när det gäller tillväxt och arbete. Elpriset kommer att öka genom den europeiska samordningen. En omställning till framtidens energisystem som bygger på effektivisering, modernare teknik och förnybara energikällor kommer att ge massor av jobb och utveckling och därmed också tillväxt.

Bruttonationalprodukten, BNP, är summan av all betald aktivitet i samhället. Ju mer betalt jobb som utförs, desto mer ökar alltså tillväxten. Det är inte så att vi skall ha tillväxt för att få jobb, utan har vi jobb så får vi tillväxt. Det är ingen skillnad om arbetet utförs i den offentliga eller den privata sektorn. Arbetslöshet innebär definitionsmässigt lägre tillväxt.

Det här är *ett* sätt att se på grunderna för ekonomisk politik. Genom att sätta full sysselsättning främst har Sverige nått långt i jämställdhet och välfärd.

Sedan mitten av 80-talet dominerar en annan teori, den nyliberala, som alltid medfört klassklyftor och elände där den praktiserats. Det finns teoretiker som hävdar att man aldrig kan ha framgång med en demokratisk styrning av finanspolitiken, och Riksbankens pris i ekonomi till Alfred Nobels minne går i år till en företrädare för denna djupt pessimistiska skola.

Varje teori gynnar vissa intressen mer än andra, och det gäller för oss politiker att välja bland modellerna. Vilka experter får ta fram underlaget för våra beslut? Lika litet som någon längre tror på att Marx teorier är vetenskapliga sanningar, lika litet bör vi okritiskt rätta oss efter andra dåliga teorier, nämligen de som gör det svårare att nå ett demokratiskt och gott samhälle.

Hur viktig är den ekonomiska politiken för arbete och välfärd? Är makten att själv kunna bestämma över finanspolitik och ekonomisk politik viktig för en nation?

Frågan är betydelsefull därför att vi är i färd med att lämna ifrån oss den makten. Tredje steget i EMU, EU:s ekonomiska och monetära union, med valutaunion och gemensam centralbank, innebär att Sverige måste föra den finanspolitik och ekonomiska politik som EU bestämmer. I själva verket skall vi rätta oss efter en s.k. självständig centralbank som inte får ta instruktioner av medlemsstaterna, inte ens av kommissionen eller rådet. Undras vems intressen den tjänar?

En stat kan knappast kallas suverän om den inte har rätt till en självständig ekonomisk politik.

Vi har tidigare visat hur en politik som avviker från EU:s har format vårt jämställda, välbärgade land. Jag kan hänvisa till 30-talet då Socialdemokraterna och dåvarande Bondeförbundet samarbetade under Keynes ekonomiska modell och 70-talet då Åsling i de centerledda regeringarna omstrukturerade varvs- och stålindustrin osv. utan arbetslöshet som följd.

Men när Sverige började anpassa sig till EU:s ekonomiska politik steg vår arbetslöshet till samma nivå som i EU, ca 10 %. Det är helt oacceptabelt.

Ur det här växer ojämlikhet och otrygghet, och det kan leda till våld eller apati. Sverige knöt kronan till ecun och försvarade den in absurdum så att mängder av i grunden sunda företag tvingades i konkurs. Riksdagen har delegerat till Riksbanksfullmäktige att utan riksdagens hörande gå in i ERM och låsa kronan till ecun.

Den delegeringen kan vi ännu ta tillbaka om vi vill. Ännu har vi friheten att ge instruktion till riksdagens bank, Riksbanken, som alltså står under demokratisk kontroll. Ännu kan vi faktiskt bestämma oss för att låta kronan flyta och sänka räntan drastiskt. Det finns ekonomiska teorier som menar att det i sig skulle innebära att budgetunderskottet minskade drastiskt, och att det vore bra för tillväxt, sysselsättning osv.

Ännu är det meningsfullt att undersöka om vi kunde lära något av andra länders styrning av sina centralbanker. I USA har t.ex. Federal Reserve Bank, utöver andra uppgifter, skyldighet att prioritera tillväxt och sysselsättning.

Men när EMU:s tredje steg genomförs har vi inte längre den här friheten. Sverige kan faktiskt bötfällas om vi avviker från de krav som EU bestämt, enligt Maastrichtfördraget artikel 104 c:11. Jag råder er att slå upp den, för det står häpnadsväckande saker där.

Inflationsbekämpning är ju överordnat allt annat i EU, som har grundlagsfäst den nyliberala ekonomiska modellen. Riksdagen förlorar kontrollen över Riksbanken; det står i artikel 108 i Maastrichtfördraget.

I Riksbanken har arbetet med en anpassning till de här kraven i Maastrichtfördraget redan börjat så smått, säger Åsa Sydén på direktionssekretariatet. På Finansdepartementet arbetar Jörgen Appelgren och Anders Cedhagen med de här frågorna. Jörgen Appelgren säger att det inte behövs några nya utredningar. Det räcker att anpassa Riksbanksutredningens förslag till svensk lagstiftning. Det kommer att göras under denna mandatperiod. När den utredningen kom kritiserades den enormt. Nu håller det här på att genomföras utan någon debatt.

Det är oerhört väsentligt att vi får en debatt om detta. En folkomröstning om EMU skulle vara en möjlighet. Vi är visserligen juridiskt bundna av det, men politiskt kan ingen tvinga oss. Den folkomröstningen bör ske innan Riksbanken går förlorad för riksdagen. Vi har bestämt över den ända sedan Karl-Johan blev kung här i Sverige. Detta historiska beslut måste faktiskt föregås av en öppen debatt. Det bör ske i samband med att vi diskuterar EMU, för dessa frågor hänger mycket nära samman.

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Fru talman! Med anledning av Birgitta Hambraeus inledning vill jag säga att ett resultat av 1980 års folkomröstning om kärnkraften är att den så småningom kommer att avvecklas. Med det borde Birgitta Hambraeus egentligen vara nöjd.

Frågan nu gäller ju varför man skall påskynda denna utveckling trots att det leder till ökade utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser. Det är en fråga som har med vår globala överlevnad att göra.

Varför skall man påskynda den utvecklingen om det leder till utslagning av ytterligare arbetstillfällen? Som om det inte räckte med de hundratusentals arbetslösa vi redan har i Sverige!

Frågan gäller varför man då skall påskynda den utvecklingen om det i värsta fall leder till att vi lägger ner säkra kärnkraftverk här i Sverige för att i stället importera kärnkraftsel från Ignalina och Sosnovy Bor.

Anf. 26 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik

Fru talman! Nej, vi har gott om elektricitet i Sverige. Orsaken till att jag tar upp frågan om kärnkraftens avveckling i det här sammanhanget är att Mikael Odenberg tror att det skulle ge mindre tillväxt och ett mindre antal jobb, medan jag tror tvärtom. Vi har undersökt det här många gånger. Det är helt klart att man genom modern teknik och genom omställningen i industrin kan använda energin på ett effektivare sätt. Därmed kan vi klara oss med mindre tillförsel av energi.

Det finns redan fullt utvecklat i startgroparna, arbete med förnybar energi. Men så länge som kärnkraftselen helt enkelt flödar, finns det inget utrymme på marknaden. Jag utgår ifrån att Mikael Odenberg gillar att vi har en marknadsekonomi i det här landet. Man kan alltså inte sälja mer el än vad som efterfrågas. Om det fylls på med kärnkraftsel, finns det inte utrymme för framtida energisystem och förnybara energikällor, som även Mikael Odenberg menar att vi förr eller senare måste ha. Vi måste alltså lämna kärnkraften.

Det finns all anledning att starta nu i stället för att vräka in miljarder i gamla trasiga allt farligare kärnkraftverk – ju äldre desto sprödare. De miljarderna skulle kunna satsas på förnybara energikällor. Det är något som staten kan bidra till främst genom ett beslut i en sådan form att också näringslivet förstår att vi menar allvar. Näringslivet kommer också, när beslutet väl är fattat, att uppfatta att det är ett mycket bra sätt att investera. Nya investeringar ger nya jobb och beställningar i industrin. På det sättet skapar vi både arbete och tillväxt.

Anf. 27 MIKAEL ODENBERG (m) replik

Fru talman! Den energipolitiska debatten i allmänhet och kärnkraftsdebatten i synnerhet har pågått i 15 år i samma spår som om absolut ingenting hade hänt. Ibland måste man nypa sig i armen för att ta reda på om man verkligen är vaken. Har vi ekonomiska problem eller inte i Sverige? Har vi hundratusentals arbetslösa i Sverige eller inte? Har vi internationellt förbundit oss för vår globala överlevnads skull att försöka begränsa utsläppen av koldioxid och växthusgaser?

Här befinner vi oss i den värsta krisen under efterkrigstiden, och Birgitta Hambraeus talar i talarstolen som om ingenting hade hänt och diskuterar hur vi nu skall klara av att föröda resurser och tillgångar som står till vårt förfogande i dag.

Aftonbladet hävdade i en ganska anmärkningsvärd ledare för ett par månader sedan att det är bra för tillväxten om man förstör saker. Den tesen bevisade man genom att hävda att krig var bra för tillväxten. Det förefaller mig som om Birgitta Hambraeus har en uppfattning som liknar Aftonbladets, tyvärr.

Anf. 28 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik

Fru talman! Jag tror att vi kan vara överens om att det blir fler jobb om man lägger ner en viss verksamhet och alltså måste investera i ny verksamhet för att ersätta den nedlagda. Att bygga upp någonting nytt ger fler jobb, det är vi överens om. Vad Mikael Odenberg menar är antagligen att skulle vi lägga ner kärnkraftverken innebär det kanske en kostnad. Det kanske innebär att elen blir dyrare. Då skulle en viss energikrävande industri bli tvungen att avskeda folk. Jag antar att det är så Mikael Odenberg resonerar. Det första är väl obestridligen logiskt. Men elpriset kommer att öka i alla fall. Det måste vår industri ställa in sig på. Dessutom finns det en koppling mellan elproducenter och energikrävande industri inte minst när det gäller skogsnäringen, som gör att också skogsnäringen kommer att upptäcka att man får ökade inkomster om elpriset går upp därför att man själv kan producera el med sådant som nu bara går förlorat genom att man t.ex. inte använder mottryck osv. inom industrin.

Det här är invecklat, och jag är inte beredd på en energidebatt i dag, men jag tar den gärna senare. Just genom att jag följt med det här sedan början på 70-talet och insett sammanhangen kan jag känna mig ganska trygg i att veta att det inte finns några tekniska eller ekonomiska problem för att avställa kärnkraften och börja nu, så att den är avställd senast 2010. Det skulle förmodligen gå fortare om industrin får klara besked om vad som gäller. Som sagt finns det inga tekniska eller ekonomiska problem. Men det finns en lösning hos vissa personer som lägger prestige i detta. Tyvärr har dessa genom stora resurser informerat nya generationer från sin synvinkel. Det har försvårat för Sverige att göra detta väldigt viktiga ställningstagande. Världen, de allra flesta industriländer, avvecklar kärnkraften, och det bör Sverige också göra.

Anf. 29 KARL-GÖSTA SVENSON (m)

Fru talman! En miljon människor i arbetsför ålder är utan arbete i Sverige i dag, fördelat på personer som är arbetslösa, sysselsatta genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder och förtidspensionerade, många av dessa av arbetsmarknadspolitiska skäl. Härtill kommer de många flyktingar som ännu inte fått sitt första jobb.

Trots denna höga arbetslöshet finns uppenbarligen inte den riktiga viljan hos regeringen att åstadkomma förutsättningar som leder till nya varaktiga jobb. I kompletteringspropositionen gör regeringen den be-

Prot. 1995/96:7

12 oktober

**Fel! Okänt
växelargument.**

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

dömningen att antalet arbetslösa fortfarande kommer att uppgå till en halv miljon vid sekelskiftet.

Den ekonomiska politiken kan under de kommande åren utvecklas längs två olika vägar. Den ena innebär att den återgång till 70- och 80-talens politik som inletts sedan regeringsskiftet hösten 1994 fullföljs. Högskattepolitiken permanentas, regleringarna bevaras och politiken inriktas på att lindra effekterna av den permanenta massarbetslöshet som blir följden. Denna väg leder till social och ekonomisk segregation mellan dem som har jobb och dem som är arbetslösa. Levnadsstandarden blir lägre för alla.

Den andra vägen innebär att den ekonomiska politiken omprövas för att skapa en uthållig tillväxt. Genom att hinder för tillväxt och investeringar i företagen rivs tillåts de nya jobb växa fram som kan få bukt med massarbetslösheten, och välfärden kan utvecklas.

Det är utan tvekan på det viset att Sverige behöver en tillväxtpolitik som kan ge nya varaktiga jobb i företagen så att arbetslösheten kan halveras till år 2000. Den höga arbetslösheten beror på att antalet arbetstillfällen i den privata sektorn inte nettoökade sedan 1950-talet. Det är således viktigt att påpeka att den höga arbetslösheten måste angripas genom att den privata sektorn får möjlighet att expandera.

Det finns uppenbarligen en bred politisk enighet om att det är i företagen som de nya jobben skall och kan växa fram. Hos många politiker och partier saknas emellertid insikten om vad som behöver göras för att nå målet.

Nya jobb i den privata sektorn kan inte, som erfarenheterna av olika statliga s.k. satsningar genom åren visar, kommenderas fram genom politiska beslut. Det som krävs är att tusentals och åter tusentals människor som driver dagens företag och som överväger att starta morgondagens upplever att det ekonomiska klimatet är sådant att de är beredda att ta beslut om att bygga ut och starta nya företag. Politikernas uppgift är således att skapa förutsättningar för ett gott näringsklimat.

Fru talman! Sverige behöver således en ny ekonomisk politik för att uppnå målen om hög varaktig tillväxt och halverad arbetslöshet. Dess syften bör vara.

För det första: Lägre avkastningskrav på investeringar och en balanserad uppgång i ekonomin genom sanerade offentliga finanser, vilket kan ge varaktigt låga räntor.

För det andra: God tillgång till riskvilligt kapital genom bl.a. slopad dubbelbeskattning.

För det tredje: Goda förutsättningar för fungerande lönebildning, för större kunskap och högre kompetens och för en expanderande tjänstesektor genom lägre skatt på arbete.

Lägre räntor är en avgörande förutsättning för ökande investeringar inom näringslivet. Det förutsätter i sin tur en trovärdig budgetsanering, och den måste enligt moderat uppfattning radikalt läggas om på så sätt att redan genomförda skattehöjningar byts mot minskade utgifter.

Lägre skatt på arbete, slopad dubbelbeskattning och införande av riskkapitalavdrag är nödvändiga inslag i en tillväxtfrämjande ekonomisk politik.

Sedan regeringsskiftet 1994 har den socialdemokratiska regeringen höjt skatten på arbete med drygt 30 miljarder kronor. Det motsvarar kostnaden för uppemot 150 000 arbetstillfällen. Till detta kommer höjda kommunalskatter i storleksordningen 5 miljarder kronor. En allmän löneavgift på en och en halv procentenheter har införts och egenavgifterna till sjukförsäkringen skall höjas med tre procentenheter, trots att sjukförsäkringen redan är fullt ut finansierad. Det är i realiteten fråga om en ren inkomstskatt. För inkomster utöver brytpunkten har dessutom den statliga inkomstskatten höjts med fem procentenheter, och nu förbereder den ena socialdemokratiskt styrda kommunen efter den andra att höja kommunalskatten.

Genom att den genomsnittliga kostnaden för att anställa har ökat har givetvis förutsättningarna för nya jobb försämrats. Dessa negativa verkningar är speciellt framträdande i den privata tjänstesektorn. Tjänster som efterfrågas är oftast av sådan karaktär att det finns alternativ till att anställa någon eller till att anlita ett företag för att utföra jobbet. Det är inte möjligt att tillverka en spis själv – det kan kanske vara det någon gång – det är sannolikt svårt att köpa den ”svart” och svårt att avstå från att köpa den. Men när det gäller att exempelvis tapetsera om ett rum i en lägenhet finns andra alternativ, t.ex. att göra det själv, låta någon göra det ”svart” eller att avstå för att kostnaden är för hög.

Om det skall vara möjligt att uppnå en önskvärd expansion i den privata tjänstesektorn med nya arbetstillfällen som följd måste beskattningen av arbete reduceras kraftigt. Det är i längden ohållbart att den som vill ha en tjänst utförd måste avstå en arbetsinkomst som är fyra fem gånger högre än vad den som gör tjänsten erhåller.

Det är därför nödvändigt att vidta åtgärder så att skattekillen på arbete sänks för tjänster med stort arbetsinnehåll som skulle kunna efterfrågas av de enskilda hushållen. Det kan exempelvis gälla reparationer och underhåll av egna bostäder, barnomsorg och andra tjänster som underlättar förvärvsarbete.

Vi vill därför medverka till att momsen sänks eller slopas på denna typ av tjänster. Hushållen ges möjlighet till inkomstskatteavdrag. Möjligtvis kan vi också diskutera socialavgifterna.

Avslutningsvis vill jag fråga Lars Hedfors vilka åtgärder inom skattemrådet regeringen kommer att vidta för att öka den ekonomiska tillväxten och därmed skapa förutsättningar för nya, varaktiga jobb.

Anf. 30 ROLF KENNERYD (c)

Fru talman! Den svenska ekonomin är nu inne i en återhämtningsfas. Räntorna segar sig nedåt och den svenska kronans värde stärks. Förtroendet för Sverige och för svensk ekonomi har sakta och stabilt återvänt. Alltjämt återstår dock en betydande väg att vandra. Alltjämt finns det risk för bakslag.

Den avsevärt förbättrade situationen har naturligtvis många orsaker. En orsak är den starkt förbättrade produktiviteten i svenskt näringsliv och för övrigt också i den offentliga förvaltningen. En annan orsak är den politiska stabilitet som präglar svensk inrikespolitik under det sen-

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

aste halvåret genom samarbetet mellan regeringspartiet och Centerpartiet.

Även om det känns obehagligt kan det vara nyttigt att för ett ögonblick fundera över hur situationen skulle ha tätt sig om Carl Bildts propå i april om nyval i september hade kommit till genomförande. Vilken stabilitet hade detta medverkat till? Hur skulle omvärldens beteende tätt sig under våren, sommaren och förhösten under sådana förutsättningar? Som sagt, det kändes inte bra att tänka på.

Nu gäller det att mödosamt och tålmodigt arbeta vidare för att försvara tagen terräng och att erövra nya terrängavsnitt för att nå en långsiktig och miljöanpassad tillväxt och därmed en långsiktig och ekologiskt hållbar ekonomi och ökad sysselsättning.

Fru talman! I detta budgetsaneringsarbete måste också skattepolitiken spela sin roll. Under den tid budgetsaneringsprocessen pågår måste alla grupper i det svenska samhället räkna med uppföringar såväl när det gäller skattebelastning som besparingseffekter. För Centerpartiet ter det sig nu angeläget att skattesystemet i stort består ett antal år, men också att det utvecklas på några väsentliga punkter.

Ett viktigt område där skattesystemet kan och skall bidra till förbättrad tillväxt, ökad sysselsättning och därmed stabilare ekonomi är näringslivets försörjning med riskvilligt kapital. I dagens skattesystem finns ett flertal sparformer som är praktiskt taget riskfria, men som ändå är på olika sätt skattegynnade, medan sparande som innebär investeringar i företagsamhet inte skattegynnas trots att det rymmer betydande risker.

Vi kommer därför att fullfölja överenskommelsen i kompletteringspropositionen om återinförande av en begränsad kvittningsrätt och ett tillfälligt riskkapitalavdrag. Vi kommer också att verka för att dubbelbeskattningen i bolagssektorn undanröjs med användande av en annan teknik än den som tidigare prövats.

Fru talman! Ett annat viktigt område är att verka för att ytterligare steg tas på skatteväxlingens område, dvs. höjd skatt på miljöskadliga utsläpp och ändliga resurser och sänkt skatt på andra produktionsfaktorer. Vi kommer från Centerpartiets sida att verka i denna riktning. Ytterligare steg är nödvändiga för att en stabil, långsiktig och ekologisk tillväxt skall kunna tillskapas.

Men som alltid är det en balansgång över tiden, bl.a. med beaktande av näringslivets konkurrenskraft på kort och på lång sikt. På kort sikt kan naturligtvis sådana här åtgärder innebära en konkurrensmässig påfrestning, men på lång sikt är det alltid en konkurrensfördel att ligga i tätposition när det gäller miljöteknik och miljöanpassade tillverkningsmetoder.

Vissa debattörer tar nu den pågående Skatteutjämningsutredningen till intäkt för att inte göra något. Det är för övrigt ett klassiskt argument att gömma sig bakom när man inte vill göra någonting. Skatteutjämningsutredningen har inte tillsatts för att förhindra utvecklingen på detta område. Den har tillsatts för att medverka till denna utveckling. Det gäller även under den tid utredningen pågår.

Fru talman! Det berömda ljuset i tunneln kan klart skönjas. För att nu öka ljusmängden krävs tålamod, konsekvens och samarbete mellan ansvarstagande parter. Centerpartiet är en sådan stabil, ansvarstagande part.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 31 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik

Fru talman! Uppfattade jag Rolf Kenneryd på ett riktigt sätt, så att det av hans anförande framgick att det inte fanns något skäl att sänka skatterna för närvarande utan att vi bör bibehålla det skattetryck vi för närvarande har? Det innebär alltså att det förslag om skatteförändringar som Centern och Rolf Kenneryd vill genomföra när det gäller dubbelbeskattning och underskottsavdrag skall finansieras via andra skattehöjningar. Är det korrekt uppfattat?

Anf. 32 ROLF KENNERYD (c) replik

Fru talman! Svaret på den framställda frågan är nej.

Anf. 33 CONNY SANDHOLM (fp)

Fru talman! När jag tittade på talarlistan för den här allmänpolitiska debatten kändes det förvånande att det inte fanns något avsnitt om demokrati. Det torde inte saknas områden att diskutera vad gäller just demokrati.

I detta anförande vill jag väcka debatt om den ökande andelen kommunala bolag. Dessa ser jag som ett hotande demokratiskt underskott som borde vara en del av debatten. Å andra sidan inrymmer tyvärr många av de kommunala bolagen gökungar i form av verksamheter som normalt inte borde finnas i den kommunala sfären.

Jag menar då allt ifrån konferensverksamhet till kommunala måleri-firmor.

Denna kommunala bolagsverksamhet, som drivs med skattebetalarnas pengar som säkerhet, är och förblir verksamheter som snedvrider konkurrens och begränsar på så sätt också den fria företagsamheten. Därför borde dessa verksamheter upphöra.

Men, fru talman, det finns ekonomiska hinder för de kommuner som vill föra tillbaka verksamheter från sina bolag till den demokratiska sfären. Hindren finns i skattesystemet, och det är just därför som jag har valt att väcka den här debatten under just detta avsnitt, men också för att få besked från Lars Hedfors om hans inställning till möjligheterna att få en förändring till stånd.

De kommunala bolagen har en sammantagen balansomslutning på 275 miljarder kronor. Under 1992 omsatte de 93 miljarder kronor och sysselsatte 54 000 anställda. Självfallet innebär en överföring av en så stor del av ägande och verksamhet från den direkta styrningen under offentlighet, under kommunstyrelse och fullmäktige, också en stor begränsning av demokratin.

Riksdagen har fattat beslut om förbättringar i kommunallagen, vilket jag tycker är bra. Men kvar står faktum att aktiebolagslagens regelverk inte stämmer med den kommunala verksamhet som skall drivas under offentlighet och insyn. Mot den bakgrunden är det bättre att minska antalet kommunala bolag i stället för att utöka lapptäcket av regelverk, när det i slutänden i alla fall inte blir riktigt bra.

Bolagiseringspendeln börjar nu svänga tillbaka. Många kommunpolitiker överväger möjligheten att föra tillbaka egendom och verksamhet till just den kommunala förvaltningsformen. Detta gör de för att få en

bättre helhetssyn, för att få samordningsvinster och för att göra det politiska ansvarstagandet tydligare. Visst finns det fall där det är svårt att föra tillbaka verksamhet, då den inte passar i den kommunala sfären, men i dessa fall kan det ofta vara bättre att överlåta verksamheten till andra näringsidkare utanför skattesfären.

Det är enligt min mening viktigt att regering och riksdag ser över incitamenten för byten av organisationsformer inom den kommunala verksamheten. Det måste bli ekonomiskt attraktivt för kommuner att stärka demokratin genom minskad bolagsverksamhet i stället för som nu när vi hindrar förändringarna genom stämpelavgifter och uttagsbeskattning.

Efter många år i kommunalpolitiken och även som styrelseordförande i bolag känner jag att det är hög tid att vi tar upp debatten om bolagens varande inom skattebetalarnas område.

Jag vet att det finns kommunalpolitiker som vill ta steget tillbaka till en positiv förändring. Men de möts oftast av en avkylande verklighet i form av en krass redovisning av de ekonomiska konsekvenserna av förändringarna. I ett läge med en väldigt ansträngd kommunal ekonomi gör dessa konsekvenser att viljan och ambitionen till förändring avstannar.

Men, fru talman, det finns kommuner där man redan har gått halva vägen. I Vingåker har man redan fört över fastighetsinnehav till förvaltningsform. Detta har man gjort i avvaktan på ett besked härifrån när det gäller en förändring av regelsystemet. Det är just därför som jag är angelägen att höra Lars Hedfors principiella inställning till en sådan förändring.

Det handlar ju inte om att staten förlorar pengar. Det är ju samma pengar som vi flyttar. Ändrar vi regelverket och tar bort straffet i form av extrabeskattning, ja, då kan vi underlätta en vitalisering av demokratin. Vi kan öka insyn och offentlighet i hur skattebetalarnas pengar används. Men vi kan också minska den kommunala diversehandeln och på så sätt underlätta för näringslivets företagande utan att konkurrensen blir snedvriden.

Detta, fru talman, är förändringar som inte kostar, men där samhället har mycket att vinna. För när kommuner avyttrar verksamheter som bättre utförs av andra uppstår också nya marknader och möjligheter till nyföretagande. Det tjänar vi alla på.

Anf. 34 PER ROSENGREN (v)

Fru talman! Det senaste året har det hänt flera positiva saker inom skatteområdet: värnskatten, fastighetsskatten inom industrin, återinförandet av förmögenhetsskatten, minskad avdragsrätt för pensionsförsäkringar, miljörelaterade skatter – ja, listan kan göras lång. Allt detta kunde genomföras med Vänsterpartiets aktiva stöd. Det fanns i och för sig skillnader mellan Vänsterpartiet och Socialdemokraterna när det gällde hur mycket skatterna skulle höjas, men vi enades till slut och lade på så sätt grunden till saneringen av statens finanser.

Socialdemokraternas nya lagvigda, Centerpartiet, hade inte mycket positivt att säga om den proposition som lade grunden för denna sane-

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

ringsplan. Men mellan den 4 och 5 april förändrades plötsligt Centerpartiets världsbild och allt blev rosenrött.

Men, som sagt, visst finns det en hel del positivt att säga om det senaste årets skattepolitik. Läger man till de signaler som kommer från Finansdepartementet om avdragsrätt för utdelningar och höjd bolagsskatt för aktiebolag, stämmer detta med vårt förslag om borttagande av dubbelbeskattningen när det gäller aktieutdelning.

När man inom socialdemokratin dessutom börjat att diskutera skattefria fondavsättningar inom företagen för kommande kompetenshöjande insatser, ligger detta nära Vänsterpartiets förslag om framtidsfonder.

Vänsterpartiet är positivt till momssänkningar på mat. Det visar den här affischen med all önskvärd tydlighet. Men när vi drev denna fråga i tider då det fortfarande fanns utrymme för reformer, blev vi av någon anledning anklagade för populism och för att vara – ja, ni hör rätt – gåsleversocialister.

”The times they are a’changin’”, som Bob Dylan skrev.

Om man läser vidare på den här affischen kan man också se hur vi vill finansiera det hela. Vi sade: Minska slöseriet – sänk kostnaderna, skärp bolagsbeskattningen, höj skatten på stora förmögenheter, arv och gåvor, beskatta börs- och spekulationsvinster till fullo, inför skatt på reklamkostnader, skärp åtgärderna mot skattefusk.

Detta är helt andra finansieringsformer än dem som Socialdemokraterna och Centern lanserade: sänkta barnbidrag och sänkta nivåer i trygghetssystemen.

Hur ser vi då på framtiden inom skatteområdet, och hur ser våra förslag ut i förhållande till socialdemokraternas? Ja, Vänsterpartiet såg positivt på införandet av värnskatten. Men tyvärr såg vi också hur en del av det positiva neutraliserades genom att man återinförde grundavdraget vid den statliga taxeringen. K-G Svenson skall nog inte vara alltför ledsen över värnskatten. Ni fick trots allt igenom en neutralisering av denna när man gick med på att återinföra grundavdraget vid den statliga taxeringen.

Socialdemokraternas aviserade borttagande av värnskatten är för oss en aning förvånande. Inkomstförstärkningar kan man tydligen tidsbegränsa, men då borde man också kunna tidsbegränsa inkomstbortfall såsom t.ex. den sänkta bolagsskatten.

Varför går socialdemokratin vidare med egenavgifter som även drabbar kommunerna hårt, när vi har haft ett väl fungerande system med sociala avgifter? Egenavgifterna skapar dessutom negativa marginaeffekter, eftersom de är avdragsgilla mot marginalskatten men inte utgår på belopp över avgiftstaket.

Ett annat problem inom skattepolitikens område är förmögenhetsbeskattningen. Men även här torde väl Vänsterpartiet och Socialdemokraterna kunna komma överens om ett gemensamt förslag om slopad sambeskattnings med justerade skattepliktsgränser. Det är det som måste till i ett sådant här läge. De problem som skulle kunna uppstå är väl hur vi skall betrakta barnens förmögenheter. Det blir ju svårt att få med de förmögenheterna vid en slopad sambeskattnings. Men det är säkert tek-

nikaliteter som går att ordna. Vår skattepolitik bygger på fem grundpelare.

Den första: Skatteväxling för miljöns skull, dvs. skatteväxlingar som inte samtidigt skall räknas in som budgetförstärkning.

Den andra: Skatteväxling för jobbets skull, t.ex.

- kreditstöd för investeringar
- stöd åt småföretagare
- skattereduktion för försök med förkortad arbetstid
- stöd åt tjänsteproduktion utan ideologiska skygglappar, dvs. att stödet också skall gälla offentligt producerade tjänster.

Moderaternas fortsatta tjat om en sänkning av momsen på tjänstesektorn strider ju helt mot de direktiv som EU har givit och torde vara helt omöjlig att genomföra. Men fortfarande driver de denna tes.

Den tredje: Rättviseaspekterna på skattesystemet måste betonas.

Den fjärde: Skatteoffensiv mot fusk och krångel.

Det innebär den femte grundpelaren: Enklare regler inom företagsbeskattningen.

Slutligen, fru talman, vill jag bara ta upp den debatt som har blossat upp de senaste dagarna, nämligen höjningen av fastighetsskatten från 1,5 till 1,7 %. Denna höjning var ju, som den minnesgode kommer ihåg, ett resultat av diskussionen om att man inte ville nedtrappa räntestödet i den takt som då föreslogs. Kompromissen blev då att vi slog ut försämringarna på i runda tal 2,5 miljarder på ett större antal människor. På så sätt lindrades effekterna för många.

Jag har ännu inte sett hur de partier som vill sänka skatten tänker finansiera detta. Tänker ni snabbavveckla räntestöden? Ni fiskar i de grumligaste vatten i denna fråga.

Anf. 35 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds)

Fru talman! Kristdemokratisk ekonomisk politik tar sin utgångspunkt i marknadsekonomin och eftersträvar stabilitet i samhällsekonomin. En väl fungerande marknadsekonomi bygger på ett samhälle med en grundläggande etisk samsyn och förutsätter stabila spelregler.

Socialdemokraternas ekonomiska politik kännetecknas av bristen på en strategi för att komma till rätta med ekonomins grundläggande problem och förmåga att lägga grunden för en långsiktigt god tillväxt och välfärd. Regeringens strategi verkar vara skattehöjningar, vilka motverkar tillväxten.

Enbart beslutet att höja egenavgifterna till en redan finansierad sjukförsäkring med två procentenheter till totalt tre procentenheter innebär en indragning av hushållens köpkraft med i storleksordningen 9,6 miljarder. Dessa egenavgifter drabbar främst låginkomsttagare, eftersom de har sämre ekonomiska marginaler och lägre avdragseffekt. Höjningen av egenavgifterna innebär också att kommunernas skatteinkomster kommer att minska med ca 8,5 miljarder fram till 1998, eftersom egenavgifterna är avdragsgilla mot kommunalskatten. Det kommer framför allt att drabba vård och omsorg i kommuner och landsting.

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Biträdande socialministern Anna Hedborg har t.o.m. uttryckt att medborgarna kommer att få ta ett ännu större personligt ekonomiskt ansvar för socialförsäkringarna framöver. Hur långt sträcker sig egentligen det öppna mandatet som socialdemokraterna menar att de fick av sina väljare i valet 1994?

Hur skall regeringen kunna skapa förtroende och stabilitet hos landets arbetstagare och arbetsgivare när det finns en stor risk för ytterligare socialdemokratiska skattehöjningar? Detta är inte att ge stabila spelregler för aktörerna på marknaden, vilket borde ha hög prioritet.

Vi kristdemokrater är övertygade om att de nya jobben måste tillkomma i den privata sektorn, och då framför allt i de små och medelstora företagen, ofta inriktade mot tjänsteproduktion. Det är då ytterligt angeläget att villkoren för företagande och nyföretagande är sådana att företagen kan växa och att enskilda människor vågar starta nya företag som i sin tur genererar nya jobb. Om arbetslösheten skall pressas ned till 5 % vid sekelskiftet måste 400 000 nya arbetstillfällen uppstå i småföretagen, enligt den kalkyl som Företagarnas riksorganisation har presenterat i en färsk rapport. Det förutsätter investeringar och riskkapital samt en hög vinstnivå i småföretagen.

Kristdemokraterna anser att en skattemässig neutralitet mellan olika företagsformer skall upprätthållas. Riskvilligt kapital som satsas i företag skall inte beskattas hårdare än riskfritt placerat sparande i obligationer eller i bank. Tillgång till riskkapital innebär dels att företagen inte behöver låna till alla investeringar, dels att företagen lättare får de lån de behöver.

Den socialdemokratiska regeringen verkar sakna insikt i och förståelse för företagandets villkor och förutsättningar. I stället för att skapa ett gott klimat att växa i för företagen har en hel rad beslut fattats som försämrar villkoren. Utöver försämrade skattevillkor – slopad kvittningsrätt för nystartade enskilda verksamheter, återinförd dubbelbeskattning på avkastningen på det kapital som satsas i företag och höjda skatter på arbete – har också flexibiliteten i arbetsrätten försämrats, vilket framför allt försvårar nyanställningar i småföretagen.

Nu har också förslag framlagts om en tidigareläggning av betalning av mervärdesskatt. Förslaget innebär att företag blir skyldiga att betala in moms innan de själva fått betalt. Detta är en helt orimlig princip. Jag undrar om även Centerpartiet står bakom detta förslag.

Statens kortsiktiga intressen tycks gå före företagens möjligheter att utvecklas. Faktum är att det uppstår negativa statsfinansiella effekter genom att förslaget orsakar praktiska och organisatoriska problem samt försämrad likviditet hos företagen. Detta försvårar i sin tur möjligheterna till utveckling och expansion, vilket hämmar rekryteringsbenägenheten, särskilt hos småföretag med färre än tio anställda som för närvarande svarar för ca 30 % av sysselsättningen.

Fru talman! I dagarna har 2,3 miljoner ägare till villor, radhus och fritidshus erhållit underlagen för årets fastighetstaxering. Aldrig tidigare har taxeringsvärdena ökat samtidigt som fastighetsskatten höjs. Dessutom genomförs för första gången en årlig indexuppräknings. Re-

sultatet för många som berörs är både orimligt och orättvist, framför allt de som bor i storstäder och i skärgårdar.

Många barnfamiljer, pensionärer med låga inkomster och familjer som drabbas av arbetslöshet kommer helt enkelt inte att ha råd att bo kvar i skärgårdar och storstadsområden. Vi måste komma ihåg att 75 % av alla barn bor i villor. Det är således inte enbart rika människor som bor i småhus. Regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet bäddar för en ny flyttlasspolitik i och med att de drivit igenom beslutet om en kraftigt höjd skatt på småhus. Oändliga tragedier kan uppstå med en ny fastighetskris som yttersta konsekvens.

Tyvärr får jag inte möjlighet att debattera med Miljöpartiet angående fastighetsskatten här i dag, vilket hade varit mycket intressant – de är nämligen inte här i kammaren.

När effekterna av fastighetsskattehöjningen nu är kända borde det få ansvariga politiker och partier att tänka till. Det kraftiga uttaget av fastighetsskatt som kommer att ske är inte rimligt.

Jag uppmanar Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att tänka om. Låt oss skapa majoritet i riksdagen för att låta fastighetsskatten ligga kvar på 1,5 % av taxeringsvärdet och, vad som kanske är ännu viktigare på kort sikt, att hitta en lösning för permanentboende i attraktiva områden.

Anf. 36 PER ROSENGREN (v) replik

Fru talman! Kraftigt höjd fastighetsskatt är väl ändå att ta i. Fastighetsskatten höjs från 1,5 % till 1,7 %. Men det är inte det viktiga. Det viktiga är hur kds ser på problemet att detta faktiskt gjordes för att man inte skulle ta bort räntebidraget i den takt som förslaget innebar. Förslaget innebar en nedtrappning av räntestödet med 0,7 % per år. Detta innebär att vi lyckades bibehålla nivån på 0,35. Hur tänker ni finansiera det? Tänker ni återgå till förslaget att kraftigt minska räntebidragen? Det skulle nämligen slå betydligt hårdare mot hushåll än vad höjningen av fastighetsskatten kommer att göra.

Sedan är det ju så att taxeringsvärdena höjs, och vi har under många år diskuterat hur vi skall lösa problemen för skärgårdsbor och boende i attraktiva områden. Men trots mycket tankemöda har det hittills inte kommit ett enda förslag. Det kom inget förslag under hela förra regeringsperioden då kds satt med i regeringen. Ni hade alla möjligheter att lägga fram förslag men gjorde det inte. Så sent som i höstas diskuterade vi detta på ett möte, men det kom inte ett enda förslag från vare sig moderaterna eller kds.

Kom med konstruktiva förslag till en lösning. Men kom inte med ofinansierade förslag i slutändan när vi nu faktiskt har räddat situationen för många boende genom att inte genomföra den föreslagna nedtrappningen av räntebidragen.

Anf. 37 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik

Fru talman! Det är mycket märkligt att Per Rosengren säger att det inte gäller en kraftig höjning. För närvarande uppgår uttaget av fastighetsskatt till ca 10 miljarder. Med de olika faktorer som nu samverkar

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

för att höja fastighetsskatten – en rullande taxering och höjda taxeringsvärden – ökar uttaget med ungefär 5 miljarder. Är inte en 50-procentig ökning en kraftig ökning?

Det tycks som om Per Rosengren har läst på dåligt. I vår motion från januari i år anges hur finansieringen skall ske. Vi står fast vid den överenskommelse som gjordes mellan den gamla regeringen och Socialdemokraterna om att en nedtrappning av bostadssubventionerna läggs ut på tre år. Denna nedtrappning är inte kraftig utan försiktig, utlagd på flera år.

När det gäller de attraktiva områdena hoppas jag verkligen att vi skall kunna komma överens. Det finns en rad olika modeller, och det gäller bara att enas om vilken som är den bästa. Jag hoppas att vi i framtiden skall kunna göra detta i skatteutskottet. Jag är tacksam för att även Vänsterpartiet är med i resonemangen om de frågorna. Jag tror att vi skall kunna få till stånd en majoritet på denna punkt.

Anf. 38 PER ROSENGREN (v) replik

Fru talman! Fastighetsskatten höjs från 1,5 % till 1,7 %. Att detta sammanfaller med ökningen av taxeringsvärdena är en helt annan sak, och i det avseendet har kds inte någon avvikande uppfattning. Det som vi diskuterar är alltså höjningen från 1,5 % till 1,7 %. Men kds säger nu alldeles klart att man står fast vid den gamla överenskommelsen om en avtrappning i räntebidragssystemet. Ja visst, det betyder att ni vill göra en upptrappning med 0,7 % per år för dem som har subventionerade räntor i dag. Gå ut och fråga dem hur de 0,35 procentenheterna per år slår i förhållande till detta förslag! Då skall ni få se att det får katastrofala följder för villaägare och för boende, betydligt värre än höjningen från 1,5 % till 1,7 %.

Det är såvitt jag förstår bara denna höjning som vi diskuterar, inte den totala fastighetsskatten. Eller vill ni också riva upp hela fastighetstaxeringen? Jag får nästan den uppfattningen när jag hör kds resonemang här i dag.

Anf. 39 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik

Fru talman! Nej, Per Rosengren har missuppfattat det här. Det är de sammanlagda effekterna som uppgår till ca 5 miljarder. Det som vi kritiserar och har gått starkt emot är höjningen från 1,5 % till 1,7 % av fastighetsskatten. Den har storleksordningen 2–3 miljarder, beroende på hur man räknar. Det är denna kraftiga höjning som vi går emot.

Anf. 40 LARS HEDFORS (s)

Fru talman! K-G Svensons inlägg här i debatten var ganska förut-sägbart: en 6 minuter lång litania om de höga skatterna. Det är det som vi är vana vid från Moderata samlingspartiet. Det är förvisso sant att vi tar in ganska mycket pengar i skatt här i Sverige, men vi får väldigt mycket för de pengarna, något som K-G Svenson kanske borde tala litet oftare om. Det märks inte minst i dessa dagar, när vi skär ned på sådant som är skattefinansierat, vilket drabbar folk i mycket stor utsträckning.

Det är också sant att den socialdemokratiska regeringen har höjt skatter, men det har skett parallellt med ett gigantiskt saneringsprogram, som nu tydligt börjar ge resultat. Statsbudgeten börjar komma i balans, statsskuldens tillväxt börjar att avta och vi kan se att det finns möjligheter att bevara välfärden och kanske t.o.m. förbättra den. Vi ser hur räntan sjunker, och det är det viktigaste bidraget till att få tillväxt i ekonomin, K-G Svenson.

Då är frågan om det över huvud taget är möjligt att ytterligare höja skattetrycket. Jag tror inte att det är det i någon större utsträckning. Det hindrar naturligtvis inte att man höjer skatter, men man måste då börja tänka på att eventuellt sänka andra skatter. Det pågår just nu en mycket intressant diskussion om skatteväxling, dvs. att höja skatten på miljöstörande utsläpp och sänka skatten på arbete, varigenom man så att säga skulle slå två flugor i en smäll.

Man skall dock inte inbilla sig att detta är något slags mirakelmedicin, som i ett slag löser våra problem. Skattebasen för miljöskatterna är ju en bråkdel av skattebasen för arbete, och det kan därför inte bli några stora skattesänkningar på arbete på den grunden. Det är dessutom per definition så att skattebasen för miljöskatterna minskar eller kanske t.o.m. försvinner. Hur skall vi då finansiera skattesänkningarna på arbete?

Det finns alltså problem med en skatteväxling, och dem måste vi fundera över. Det är också precis det som sker i Skatteväxlingskommittén, där man för en intressant och spännande diskussion om skatteväxling. Jag tror personligen att man kan genomföra en skatteväxling, men jag anser inte att det är någon mirakelmedicin, och vi skall inte heller inbilla folk att det är på det viset.

I dagens läge, när vi drar in så mycket som vi gör – vilket drabbar alla människor, även låg- och medelinkomsttagare – måste vi föra en seriös diskussion om den fördelningspolitiska rättvisan, och här är skattesystemet en mycket viktig faktor. Vi socialdemokrater har under det gångna året drivit en fördelningspolitiskt rättvis skattepolitik. Vi har höjt skatten över brytpunkten genom värnskatten. Vi har höjt skatten på kapitalinkomster kraftigt. Vi har höjt skatten på pensionssparande, och det är förmodligen den fördelningspolitiskt bästa metoden för en skattehöjning. Vi har återinfört den förmögenhetsskatt som bl.a. K-G Svenson har varit med om att avskaffa.

Det är klart att detta drabbar höginkomsttagare och kapitalägare hårt. Jag höll på att säga att det skall göra det. De måste helt enkelt ta en större andel av krisbekämpningens bördor. Annars är det omöjligt att bedriva en åtstramningspolitik.

Jag kan också säga till K-G Svenson och andra som är intresserade av att lyssna att vi socialdemokrater är beredda att gå vidare på den här fördelningspolitiska vägen. Förmögenhetsskatten måste t.ex. effektiviseras. Det är i dag på tok för lätt att komma undan skatt på höga förmögenheter, bl.a. därför att man tar ut olika mycket skatt på olika typer av förmögenhet. Detta måste vi göra någonting åt. Vi måste skapa en enhetlig skattebas för förmögenhetsskatt, och det pågår ett arbete inom Finansdepartementet på det området.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

För min egen del skulle jag väldigt gärna se att det framläggs en proposition om förmögenhetsskatten till våren. Jag utgår från att det skall vara möjligt att göra det.

En annan viktig fördelningspolitisk fråga, som vi har berört mycket marginellt i den här diskussionen, är att vi måste se till att man betalar sin skatt, att så få som möjligt smiter undan. Därför måste skattemyndigheternas befogenheter att utöva skattekontroll förbättras. Den borgerliga regeringen försvårade av någon egendomlig anledning skattekontrollen. Den avskaffade generalklausulen och bevissäkringslagen, och den försämrade påtagligt möjligheterna till skatterevision.

Nu gör den socialdemokratiska regeringen precis tvärtom. Den har återinfört generalklausulen, och man är i full färd med att effektivisera den. Man håller också på att skärpa skattekontrollen, bl.a. genom bättre möjligheter till skatterevision. Det bör vara möjligt att ganska snabbt, åtminstone under 1996, lägga fram en proposition också om detta.

Anf. 41 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik

Fru talman! Det är rätt fantastiskt att Lars Hedfors talar i sex minuter utan att med ett ord beröra den väldigt höga arbetslöshet som vi har i dag. Som jag nämnde i mitt anförande finns det inte en tillräcklig ambition från regeringens sida att få ned arbetslösheten. Fortfarande räknar man i kompletteringspropositionen med att vid sekelskiftet ha en halv miljon arbetslösa.

Inte med ett ord tar Lars Hedfors upp den här frågan. Han inser inte att den politik som socialdemokraterna bedriver har varit ett misslyckande när det gäller att få ned arbetslösheten. De skattehöjningar som man har vidtagit har hämmat utvecklingen och försämrat näringsklimatet i stället för tvärtom.

Jag ställde i mitt anförande en avslutande fråga till Lars Hedfors om vilka åtgärder som regeringen skall vidtaga för att öka den ekonomiska tillväxten och skapa varaktiga förutsättningar för nya jobb. Han talar egentligen bara om nya skatter, som skall finansieras genom sänkning av andra skatter, inte om att göra några besparingar. Han vill bibehålla det nuvarande skattetrycket, som hämmar utvecklingen mot ökad ekonomisk tillväxt.

Som Michael Stjernström sade talar socialministern om nya skatter på det området. Från LO:s sida talar man om att värnskatten skall bibehållas. Det är rätt viktigt att Lars Hedfors i dag ger besked i frågan om det skall bli nya avgifter som betecknas som skatter och i frågan om värnskatten skall permanentas. Vi behöver få ett klart ja eller ett klart nej. Och vad gäller förmögenhetsskatten: Kommer vi att få en skatt på arbetande kapital?

Anf. 42 LARS HEDFORS (s) replik

Fru talman! Först och främst får K-G Svenson dämpa ned sig en liten aning i frågan om arbetslösheten. Det är faktiskt så att arbetslösheten just nu sjunker. Det har skapats 80 000 nya arbetstillfällen under det senaste året. Det finns kanske anledning att påminna K-G Svenson om

att det under den tid när hans parti satt i regeringsställning försvann 500 000 arbetstillfällen.

Jag talade faktiskt i mitt anförande om att det viktigaste för tillväxten, med ty åtföljande sysselsättningsökning, är att vi lyckas få ned räntan, och det är vi på god väg att få. Det kommer att ge resultat.

Det är klart att vi måste vidta åtgärder för att öka sysselsättningen, och potentialen för detta finns i de små företagen. Det kommer förslag på det området, K-G Svenson – var lugn för det!

Jag kan i min tur fråga K-G Svenson: På vilket sätt kommer era skattesänkningar att skapa jobb? Spåren förskräcker när man ser på vad som händer under den borgerliga tiden. Ni sänkte på löpande band skatter för höginkomsttagare och kapitalägare, men jobben försvann. Ni har alltså en svår pedagogisk uppgift – en omöjlig uppgift, skulle jag kunna säga – när det gäller att förklara hur era sänkta skatter för höginkomsttagare och kapitalägare skall leda till ökad sysselsättning.

Anf. 43 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik

Fru talman! Sänkt skatt på arbete ger nya jobb. I den senaste OECD-rapporten, som kom i september, kritiserade man den ekonomiska politiken i Sverige och trycker just på att problemen med för låg tillväxt i den svenska ekonomin måste lösas. Jag läste häromdagen på Svenska Dagbladets näringslivssida att dagens tillväxt inte räcker för att bemästra massarbetslöshetens problem. Den stora frågan, Lars Hedfors, är att vi måste ha mer folk ute i arbete, och grunden till detta är ett gynnsamt näringsklimat, framför allt sänkt skatt på arbete.

Vi har gång efter annan, i EU-nämnden och på andra sätt, försökt förmå Socialdemokraterna och regeringen att i EU-sammanhang aktivt bearbeta de direktiv i EU som ger oss möjlighet att sänka och slopa tjänstemoms. Ni är ointresserade av detta, som direkt skulle skapa tusentals jobb, om det kunde åstadkommas.

Det är också nödvändigt att på andra sätt åstadkomma lägre skatter inom tjänstesektorn, just för att skapa möjlighet till nya varaktiga jobb för att få ned arbetslösheten. Detta har en avgörande betydelse, men socialdemokraterna är oerhört passiva just när det gäller att skapa jobb i det privata näringslivet.

Anf. 44 LARS HEDFORS (s) replik

Fru talman! Man borde egentligen bli rejält upprörd när K-G Svenson anklagar oss för att inte göra tillräckligt mycket för att öka sysselsättningen. Ni har faktiskt inget förflutet att skryta med på den punkten, och ni borde ägna er litet grand åt självrannsakan i sysselsättningsfrågorna.

K-G Svenson tar upp en intressant diskussion om beskattningen av tjänster. Jag blir inte klok på vad det är ni föreslår. Ni slänger litet vårdslöst ur er att vi måste sänka skatten på tjänster. Vad är det för tjänster som ni skall sänka skatten på, och vad är tjänster för något? Har ni den minsta analys av vad det är för något? Hur skall en subvention av lågproduktiva tjänster kunna ge tillväxt? Det måste K-G Svenson förklara.

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

**Fel! Okänt
växelargument.**

I själva verket handlar talet om tjänstebeskattningen om en uppgivenhet från borgerligt håll. Man har egentligen inte särskilt mycket att komma med när det gäller att öka tillväxten och när det gäller att öka sysselsättningen.

Är det hela tjänstesektorn som skall subventioneras? Hur mycket kostar det? Hur kommer det att drabba budgetunderskottet? Det vore väldigt intressant om ni kunde utveckla det vid något tillfälle.

Är det bara hushållstjänsterna det gäller? Då ger det inte särskilt mycket. Man har försökt med att subventionera hushållstjänster i Danmark. Det har givit 2 500 nya jobb. Om man överför det till Sverige skulle det handla om ungefär 5 000 nya jobb.

Ni måste faktiskt förklara vad ni menar när det gäller tjänstebeskattningen!

Anf. 45 CONNY SANDHOLM (fp) replik

Fru talman! Det känns beklagligt att åhöra att Lars Hedfors väljer den gamla trygga retoriska pajkastningen i stället för att ge ett enkelt svar på frågan hur man kan förändra skattesystemet för att minska bolagen och öka demokratin.

Anf. 46 LARS HEDFORS (s) replik

Fru talman! När det gäller Conny Sandholms fråga om de kommunala bolagen skall jag erkänna att det ur demokratisk synpunkt naturligtvis inte är särskilt bra att man minskar insynen på området. Det är förvisso sant. Orsaken till att man gör det är förmodligen att kommunerna befinner sig i ett trångt och kärtvt läge. Det gör de i mycket stor utsträckning till följd av den politik som den borgerliga regeringen förde, med kraftiga indragningar på kommunsektorn. Det ger utslag nu.

Jag skall inte förneka att Conny Sandholm tar upp ett problem. För min egen del är jag beredd att medverka till att frågan studeras litet närmare.

Anf. 47 CONNY SANDHOLM (fp) replik

Fru talman! Tack för det svaret, Lars Hedfors. Det är beklagligt att han smyger in påståenden om borgerliga regeringar och socialdemokratiska regeringar. Det här *är* ett problem. Låt oss ta i det och försöka få en förändring, så att vi verkligen kan stärka demokratin. Det hade räckt som svar, men tack ändå!

Anf. 48 PER ROSENGREN (v) replik

Fru talman! Lars Hedfors pratar om fördelningspolitisk rättvisa och säger att man har höjt skatten för höginkomsttagarna – den s.k. värnskatten. Det stämmer ju. Men varför sänkte ni samtidigt skatten för samma kategori genom att införa grundavdraget i den statliga taxeringen? Det var väl inte nödvändigt?

Jag har här ett litet utsnitt ur den socialdemokratiska tidskriften Tiden, där man skrev så här angående momssänkningen: ”Pengarna får inte rinna bort till ingen nytta. Och vi har en mycket plågsam känsla av att det är just vad de 8 miljarderna i matmoms kommer att göra. Effek-

ten på tillväxt och sysselsättning torde bli liten, fördelningspolitiskt är den som sagt neutral. Om det var fördelningspolitik man ville driva, hade det varit bättre att skydda barnbidragen och A-kassa.”

Jag skulle vilja höra vad Lars Hedfors säger om den beskrivningen och vill dessutom att han svarar på den första frågan.

Dessutom skall jag citera vad man sade från Centern när proposition 25, dvs. saneringspropositionen, lades fram. Man sade som följer: ”Propositionen, som uppenbarligen är en gemensam produkt av socialdemokraterna och vänsterpartiet, är behäftad med sådana brister att den som underlag för riksdagsbeslut är helt undermålig. Det visar bristande respekt för riksdagen och dess arbete att lägga en så dåligt genomarbetad proposition på riksdagens bord. Rimligen borde den dras tillbaka och återkomma i ett skick som uppfyller kravet på ett anständigt beslutsunderlag.”

Dessutom står: ”En sundare ekonomi förutsätter vidare systemförändringar i de nuvarande välfärdssystemen. En grundtanke i dessa systemförändringar är att bryta automatiken i statens kostnadsutveckling”. Utifrån detta formar Centern sin skattepolitik. Överensstämmer det med den socialdemokratiska synen på hur skattepolitiken skall formas?

Anf. 49 LARS HEDFORS (s) replik

Fru talman! Per Rosengren vet mycket väl hur det förhåller sig med grundavdraget vid den statliga taxeringen kontra den s.k. värnskatten. Vi har hela tiden sagt att vi föredrar att höja skatten ovanför brytpunkten. Vi anser att det fördelningspolitiskt är rättvisare än att ta bort grundavdraget. Om grundavdraget tas bort drabbas alla precis lika mycket i kronor och ören. Det sade vi redan från början, det har vi sagt i valrörelsen, och det har vi genomfört nu.

Vi vet att en person som har en inkomst på 25 000 kr i månaden får en skattehöjning på 330 kr i månaden med värnskatten. En person som har 100 000 kr i månaden får en skattehöjning på 4 000 kr i månaden. Om man tar bort schablonavdraget ger det en skattehöjning på 150 kr i månaden antingen man tjänar 25 000 kr eller 500 000 kr i månaden. Därför har vi bytt ut dessa två saker.

Sedan kommer Per Rosengren in på frågan om matmomsen. Jag skulle vilja ställa en direkt fråga till Per Rosengren. Om ni nu inte vill sänka matmomsen och på det viset, som det heter, frigöra ytterligare en momssats, hur hade ni då tänkt er att ni skulle beskatta tidningarna och massmedierna? Vilken skattesats skulle ni ta ut på massmedierna, dvs. tidningarna, där vi nu föreslår 6 %? Det måste bli en betydligt högre skattesats.

Matmomssänkningen är bra för pensionärer, den är bra för barnfamiljer, och den är bra för de flesta. Det finns inga stora fördelningspolitiska vinster med en matmomssänkning. Men det finns vissa, och de är viktiga och nödvändiga.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 50 PER ROSENGREN (v) replik

Fru talman! Först till frågan om pressmomsen. Det är inte nödvändigt att införa den. Man kan i så fall i stället öka reklamskatten. Det är en väg att lösa det hela. Vi är inte klara med diskussionen om var vi kommer att hamna. Men det är inte med någon form av ryggmärskänsla vi stödjer det liggande förslaget.

Sedan till frågan om grundavdraget. Vi skall tala om hur det var. Vi införde tillsammans värnskatten. Men vad Socialdemokraterna dessutom gjorde var att återinföra grundavdraget för den statligt taxerade inkomsten, dvs. bara för höginkomsttagarna.

Kom inte och tala om grundavdraget vid den kommunala taxeringen. Det har inte med detta att göra. Det är den statliga taxeringens grundavdrag som vi diskuterar, ingenting annat. Att vi sedan vill höja grundavdraget för inkomsttagare med lägre inkomst vid den kommunala taxeringen är en helt annan sak. Det behöver vi inte diskutera här. Det är ytterligare en rättvisaspekt som vi tycker är viktig.

Man kan inte plocka pengar från barnbidragen och a-kassorna för att finansiera en matmomssänkning som gynnar alla. Fördelningspolitiskt är det bättre att i det läget höja barnbidragen och hålla kvar a-kassenivån på en vettig nivå. Det är vad det handlar om. Det är inte om matmomssänkningen är bra eller dålig, utan det är sättet att finansiera den. Man tar från ett fördelningspolitiskt relativt sett bra system och ger till ett fördelningspolitiskt betydligt sämre system.

Anf. 51 LARS HEDFORS (s) replik

Fru talman! Att säga att matmomssänkningen skulle finansieras genom försämringar i ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen osv. är ett vid det här laget gammalt klassiskt, höll jag på att säga, vänsterpartistiskt populistiskt grepp. Att spela ut matmomssänkningen mot dessa saker passar Vänsterpartiets populistiska framtoning väldigt bra.

Ni kunde precis lika gärna säga att höjningarna av kapitalinkomstskatterna, återinförandet av förmögenhetsskatt och det vi vinner på att införa värnskatten är till för att finansiera matmomssänkningen. Men ni vill inte göra det. Det kvittar vad vi gör för någonting. Ni kommer alltid att lägga er ett strå över när det gäller att ta ut skatter på höginkomsttagare, kapitalägare och liknande. Det är en mycket typiskt vänsterpartistisk argumentation.

Sedan smiter Per Rosengren undan frågan om momsens på tidningar. Vi är tvungna att ta ut moms på tidningar enligt de regler som gäller i EU. Det kan inte Per Rosengren förneka eller smita ifrån. Men det är bekvämt att göra det. Han vill inte svara på min fråga hur hög moms sats ni vill ta ut på tidningarna. Per Rosengren gör det enkelt för sig. Men det är vi inte helt ovana vid.

Anf. 52 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik

Fru talman! Jag fick inget besked om hur långt det socialdemokratiska öppna mandatet från valrörelsen 1994 sträcker sig på skatteområdet och inget besked om hur det blir med ytterligare höjda egenavgifter för den enskilde.

Jag vill också fråga om fastighetsskatten, som är ett mycket stort problem framför allt i attraktiva områden i skärgård, längs kuster och på skidorter. Det finns olika modeller för att lösa detta. Är Socialdemokraterna villiga att medverka till att hitta en lösning för dessa attraktiva områden som är speciellt berörda av höjningen av fastighetsskatten?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är kanske inte så känt att det geografiska läget påverkar taxeringsvärdet, beräkningsgrunderna och koefficienten, inte bara på markvärdet utan också på själva byggnaden. Jag skulle vilja fråga Lars Hedfors: Är det rimligt att det är så?

Anf. 53 LARS HEDFORS (s) replik

Fru talman! Michael Stjernström måste ha lyssnat ganska dåligt på mitt anförande. Jag sade faktiskt att jag inte tror att det finns något större utrymme för att höja skattetrycket i Sverige framöver. Det finns i varje fall inte något större utrymme. Möjligen kan man tänka sig den skatteväxling som bl.a. Michael Stjernström har talat om tidigare.

Sedan kommer vi in på det kära samtalsämnet fastighetsskatten i allmänhet och fastighetsskatten på skärgårdsfastigheter i synnerhet. Jag talade nyss om populism när det gällde Vänsterpartiet. Men frågan är om inte kds och Moderata samlingspartiet tar priset i populism när de börjar tala om skatten på fastigheter i attraktiva områden.

Vad gjorde ni under de tre åren som ni satt i regeringsställning åt detta problem? Det är känt sedan tio år tillbaka att det är ett stort problem. Ni gjorde inte ett skvatt åt det. Men nu är det opportunt att komma dragandes med detta när vi har suttit vid regeringsmakten i ett år. Ni gjorde icke ett dugg åt det. Det är oerhört svårt att komma till rätta med problemet skattevägen.

När vi diskuterar fastighetsskatten och de svåra konsekvenserna för väldigt många människor tycker jag att vi skall vända litet grand på medaljen och se på den positiva sidan. Den har glömts bort i debatten i mycket stor utsträckning. Vad är det som händer, och som är så betydelsefullt för fastighetsägarna? Jo, räntan sjunker. Om räntan skulle sjunka med 2 %, vilket är fullt möjligt, innebär det för en person som har ett lån på 700 000 kr en årlig hyressänkning på 14 000 kr. Det borde också komma fram i debatten i massmedierna, men det gör det inte.

En annan sak, Michael Stjernström, som ni kanske borde tänka på är följande. Vi har genom att vi har höjt skatterna på kapitalinkomster också sett till att värdena på avdragen har förbättrats med 5 %. Ni vill sänka skatterna på kapitalinkomster. Då kommer ni också att sänka värdena på avdragen för husägarna, och det kommer de sannerligen inte att gilla. Skall de då dessutom få mindre räntesubventioner blir det inte särskilt populärt. Det kan jag tala om.

Anf. 54 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Fru talman! Vi har hört det förut. Det finns inget utrymme för ytterligare skattehöjningar, eller nästan inte, om jag förstod Lars Hedfors rätt. Men det räcker inte. Man måste ge klara besked, och framför allt kunna stå för de besked som man lämnar.

Jag tycker att det är bra att Lars Hedfors erkänner att det är ett problem med fastighetsskatten i attraktiva områden. Det gjordes en del utredningar under den borgerliga tiden. Jag beklagar att man inte kom fram till en lösning då.

Men problemet är ännu mer angeläget att lösa nu när fastighetstaxeringen har slagit igenom med kraftiga höjningar. Även fastighetsskatten har ju höjts. Då är det ännu mer angeläget att hitta en lösning. Jag hoppas verkligen att ordväxling inte skall bli så hård att man inte kan samlas och samlas runt problemet.

Jag förstår inte hur detta skall kunna vara populism när t.o.m. Lars Hedfors erkänner att det är ett problem som vi borde lösa.

Anf. 55 LARS HEDFORS (s) replik

Fru talman! På min mycket allvarliga fråga om varför den borgerliga regeringen på tre år inte löste problemet med skärgårdsfastigheter har Michael Stjernström inget annat svar än att han beklagar det.

Men om han beklagar att man inte orkade med att göra det borde han kanske stämma ner tonen gentemot den socialdemokratiska regeringen. Vi har några år till på oss innan vi kommer upp i tre år.

En fråga som Michael Stjernström inte svarade på, men som han måste svara på och som måste ställas till honom igen är: Vad händer med dem som har lån på sina fastigheter när ni skall genomföra era vallöften om att sänka kapitalinkomstskatten? Då kommer deras ränteutgifter att bli ännu högre. Och vad händer när ni tar bort räntesubventionerna eller minskar dem? Det kommer att bli betydligt besvärligare för fastighetsägarna än detta med fastighetsskatten.

Anf. 56 ULF MELIN (m)

Fru talman! Fru statsråd! Ärade ledamöter! Björn Samuelson och jag är de enda män som deltar i debatten om jämställdhet. Ändå är vi två ovanligt många eftersom dessa debatter i riksdagen vanligtvis enbart brukar föras av kvinnor.

Det är inget fel på antalet kvinnliga deltagare, men det krävs fler män i debatten. Vi måste ställa oss frågan hur vi får fler män att delta. Om vi vill föra frågan framåt måste männen vara mer delaktiga och aktiva i diskussionen om jämställdhet. Då förs frågan framåt och vidare. Vi får också större genomslag i samhället.

Jag är övertygad om att vi måste utveckla samhället så att vi bättre tar till vara den kunskap, den kompetens och de egenskaper som både män och kvinnor besitter. Vi måste på alla nivåer ta till vara den olika syn som män och kvinnor har på frågor och problemställningar. Det gäller på arbetsplatser, i sammanträdesrum och i familjen.

Jag tror inte att man kan reglera eller lagstifta fram mer jämställdhet. Det handlar främst om hur vi är som människor, hur vi beter oss och vårt sätt att vara och hur vi är som förebilder för våra barn. Det

handlar också om kultur och traditioner som vi kan utveckla på lång och kort sikt.

Den svenska arbetsmarknaden är starkt könsuppdelad. Andelen kvinnor i offentlig sektor är 60 %. Inom vård, omsorg och utbildning är andelen så hög som 70–75 %. Trots den stora andelen kvinnor inom offentlig sektor är antalet kvinnor i ledande befattning mycket lågt.

Många kvinnor hävdar att det endast är genom en stor offentlig sektor som kvinnor garanteras sysselsättning. Motståndet mot den nödvändiga reformeringen och effektiviseringen av den offentliga sektorn som den borgerliga regeringen inledde och som socialdemokraterna fullföljer var stort bl.a. med argumenten att detta hotade kvinnors sysselsättning. Jag tycker att detta resonemang är djupt kränkande mot kvinnorna.

Utgångspunkten tycks vara att det endast är inom den offentliga sektorn som kvinnor klarar av att arbeta. Det är naturligtvis inte så. Däremot är det sannolikt att kvinnor respektive män söker sig till olika sektorer i arbetslivet, vare sig vi vill det eller inte.

Inom den offentliga sektorn, där merparten av kvinnorna arbetar, finns det lågavlönade yrken. Men finns det ett samband mellan löneutvecklingen inom den offentliga sektorn och det faktum att man arbetar i monopolbranscher, dvs. inom områden där det i realiteten inte finns några alternativa arbetsgivare? Jag tror att det gör det.

De valfrihetsreformer som den borgerliga regeringen genomförde inom skola, omsorg och vård främjade kvinnors valmöjlighet att välja arbetsgivare eller starta eget. Vi fick många kvinnliga entreprenörer som startade dagis eller fristående skolor. Det är positivt. Därför är de återställare som socialdemokraterna har gjort direkt hämmande på kvinnors möjligheter och utveckling.

Arbetsmarknaden måste breddas framför allt för kvinnorna. Det är en långsiktig fråga. Då kommer jag osökt in på skolans område. Elevernars studieval, liksom arbetsmarknaden, präglas i hög grad av skillnader mellan könen. Det faktum att studievalen är mycket traditionella har skapat och skapar problem inom nästan alla områden.

Särskilt bekymmersamma är rekryteringsproblemen till naturvetenskapligt och tekniskt inriktade studievägar. Lärarnas kunnighet i ämnet och deras pedagogiska kompetens har stor betydelse för att stimulera flickors intresse för naturvetenskap och teknik. Om fler flickor söker sig till dessa studievägar breddas också deras arbetsmarknad.

Både flickor och pojkar behöver fler manliga förebilder i skolan. Vi är på väg att få en lärarkår som består av kvinnor, särskilt i grundskolan. En sådan utveckling får negativa konsekvenser både för skolan och dess elever. Barn och ungdomar behöver både kvinnliga och manliga förebilder och perspektiv. Därför måste läraryrket och lärarutbildningen bli mer attraktiv också för manliga studenter. En viktig del i detta arbete är att genom olika åtgärder höja läraryrkets status.

Jag är moderat ledamot i Jämställdhetsrådet. Rådet har 37 ledamöter. Av dessa är 33 kvinnor. Med andra ord råder en stor obalans. Det är inte bra att diskutera och debattera jämställdhet endast ur ett kvinnligt perspektiv. Det krävs också ett manligt perspektiv.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

**Fel! Okänt
växelargument.**

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Samma ojämställda förhållande är det i arbetslivet på alla nivåer och på alla områden när det gäller handläggandet av jämställdhetsfrågor. Den som handlägger jämställdhetsfrågor är nästan alltid en kvinna. Så är det på SAF, LO, TCO m.fl. Mona Sahlins jämställdhetsenhet är inte heller något föredöme. Vad gör Mona Sahlin för att rekrytera fler män till sin enhet?

Vi har en formell jämställdhet i Sverige, men vi kommer aldrig att få en reell jämställdhet om inte detta förhållande ändras.

ör oss i Västeuropa är det självklart att flickor skall ha samma arvsrätt som pojkar, att flickor skall ha samma möjlighet och rättighet till utbildning som pojkar, att flickor skall ha samma rätt till livet som pojkar etc. Men dessa självklarheter förvägras flickor i många av jordens länder.

Jag hade förmånen att ingå i den svenska delegationen på den nyligen avslutade kvinnokonferensen i Peking. Kina är ett av många länder där det avskyvärda förtrycket mot flickor pågår med statens goda minne, förutom deras ständiga förbrytelser mot de mänskliga rättigheterna.

FN-konferensen flyttade fram positionerna för kvinnor och flickor på många områden. Det är bra. Men vi har också ett stort ansvar att ständigt granska dessa länder och deras handlande gentemot kvinnor och flickor. Det är viktigt för kvinnorna att de vet om att vi stöttar dem och att vi noggrant följer efterlevnaden av överenskommelserna som träffades i Peking.

Anf. 57 INGBRITT IRHAMMAR (c)

Fru talman! Jag är också relativt nyligen hemkommen från Kina-konferensen. Det känns väldigt inspirerande att tala om rättvisa och jämlikhet mellan män och kvinnor i världen och i Sverige.

På konferensen fastslogs det mycket tydligt att mänskliga rättigheter är det samma som kvinnors rättigheter. Kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter och är de samma världen över. Det behövs en mycket rättvisare fördelning av världens resurser mellan länder, men också mellan män och kvinnor, för att det skall bli en fungerande demokrati i världen.

Efter den här Kinakonferensen känner jag att vi, trots att vi talar om ekonomiska problem i Sverige i dag, är ett mycket rikt land i förhållande till många andra länder. Det är viktigt att vi i den här diskussionen om problemen i Sverige och vår egen ekonomi ändå kommer ihåg att vi har ett ansvar för att hjälpa andra mycket fattiga länder runt om i världen. Det är viktigt att denna biståndsverksamhet särskilt riktas till kvinnorna.

Vi måste i det här sammanhanget inse, att om vi inte hjälper andra länder går vi mot vår världs undergång. Det finns två övergripande hot mot vår jords överlevnad. Det ena står vi i-länder för, och det är överkonsumtionen, som gör att vi förstör miljö och annat då vi inte delar med oss av resurserna. Det andra är fattigdomen i u-länderna, som leder till överbefolkning. Överbefolkningen är ett av de största hoten mot vår jords överlevnad.

En satsning på kvinnor i biståndet och i världen är därför ett sätt för oss att se till att vår jord kan överleva. Det känns viktigt att säga det, i dagens debatt om vår egen ekonomiska problematik.

I Kina utnämndes Sverige till det mest jämställda landet i världen. Sverige har också utnämnts på andra håll i världen och uppmärksammas ständigt för detta. Det känns fantastiskt att höra det, och samtidigt rister man till och tänker på att vi ändå har så långt kvar. Det finns så mycket kvar att göra, och ändå har vi nått längst.

Då är frågan: Hur når vi ännu längre, så att vi får det jämställda samhälle vi vill ha? Jo, vi måste få till stånd en diskussion tillsammans med männen också. Jag håller med Ulf Melin. Jämställdhetsarbetet är inte någonting som bara kvinnor skall driva, utan det måste drivas tillsammans med männen. Det måste genomsyra allt arbete, allt politiskt arbete och arbete på alla områden i samhället. Vi måste naturligtvis arbeta på kort sikt, och vi måste framför allt arbeta på lång sikt. På lång sikt gäller det att förändra attityderna i vårt samhälle.

På utbildningssidan kan vi göra väldiga insatser. Det gäller att få själva utbildningen att gå ut på att flickor och pojkar skall välja fler yrken. Men det gäller också att miljön inom utbildningen förändras. Ulf Melin var också inne på det. Det är självklart att barnen får en sned bild när de kommer till skolan och möter i stort sett bara kvinnlig personal. Det är kvinnor i köket som lagar skolmaten, kvinnor som städar och kvinnor som utbildar på de lägre nivåerna. Barnen får en sned bild från början. Vi måste verkligen anstränga oss för att förändra de här attityderna, så att det blir lika fördelning av män och kvinnor just på de områden där barnen träffar vuxna.

Att bredda utbildningsbasen är ett sätt, och att komma ihåg att det sker ett livslångt lärande och hela tiden behövs kompetenshöjande insatser är ett annat sätt.

Just i fråga om det naturvetenskapliga-tekniska bidraget som nu har införts har vi centerkvinnor blivit informerade om att det finns pengar som inte har utnyttjats. Vi skulle därför vilja att man såg över reglerna för detta NT-bidrag, då det är viktigt att fler flickor utbildar sig vidare på de områdena. Det är möjligt att reglerna är för stelbenta. Jag vill att man tittar på det inför tillväxtpropositionen.

Det grundläggande för ett jämställt samhälle är alltså att man skall kunna försörja sig själv och leva på sin lön. I dag blir allt fler kvinnor arbetslösa. Under de senaste fem åren har 100 000 kvinnor mist sina jobb inom traditionella kvinnoyrken, nämligen sekreterare, jobb på kontor, inom vård och omsorg. Det jag nu efterlyser är krispaket även för kvinnorna och en genomgripande politisk debatt även för att skapa jobb för kvinnor.

Jag skulle till slut vilja ställa en fråga till Mona Sahlin inför tillväxtpropositionen, eftersom jag tror att de nya jobben kommer inom företagandet: Räcker kvinnolånen till? Finns det en reserv, en beredskap för att se till att kvinnolånen håller under budgetperioden, och finns det tillräckligt med medel?

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Fru talman! Dagens tema för debatten är tillväxt och arbete. Det är bra, därför att jag är övertygad om att ett mer jämställt samhälle är tillväxtbefrämjande och leder till utveckling. Jag är övertygad om att intelligens, idéer och entreprenörsanda är könsneutralt fördelade och att Sveriges kvinnor är en enorm utvecklingspotential för landet, när vi skall skapa utveckling, jobb och välbefinnande. Delad makt och delat ansvar i hemmet och politiken är en av förutsättningarna för delad makt och delat ansvar på arbetsmarknaden.

Därför är det tråkigt att höra företrädare för Socialdemokraterna ständigt försvara sig med att man inte *hann med* att beakta jämställdhetsaspekter, att man *först* måste få ordning på statsfinanserna och *sedan* kan jobba med kvinnors villkor och jämställdhet. Det tar inte längre tid att göra rätt än att göra fel. Jämställda förslag är inte dyrare än ojämsställda. Det handlar om att utifrån de förutsättningar som finns ge kvinnor och män samma möjligheter att ha jämställdhetsperspektivet med sig hela tiden.

Jag skall bara ta några små, men tydliga exempel. I våras beslöt majoriteten här att ta bort barnbidraget och sänka nivån på svux och svuxa. Det innebär att framför allt kvinnor som vill förkovra sig, söka nya chanser, ta ansvar för sitt eget liv och komma vidare, i stället för att passivt stämpas, får minskade möjligheter. Regeringen beslöt med det samma efter tillträdet att avskaffa kvittningsrätten för nyföretagande, och man har också minskat det synnerligen begränsade anslaget för lån till kvinnors företagande. Det innebär att kvinnor som vill kasta loss, ta ansvar, satsa på något nytt och utveckla en verksamhet får minskade möjligheter.

I alla upptänkliga sammanhang motarbetar man på olika sätt de kvinnor som vill satsa inom områden där kvinnor traditionellt har jobbat, dvs. vård, omsorg och utbildning. Detta är jämställdhetshämmande, och det är utvecklingshämmande.

Vi skall i stället ta fram all den utvecklingskraft som kvinnor har, genom bättre möjligheter att utbilda sig, att gå vidare, att själv kunna ta ansvar och växa som människa. Om vi stöder, skapar möjligheter att starta företag, att använda sin entreprenörsanda, att använda sina idéer och att pröva sina vingar skapar vi utveckling. Det skapar nya jobb. Det skapar effektivitet och resurssnålhet. Det skapar valuta för skattepengarna. Det skapar skatteintäkter, som sedan kan användas för mer service, vård och omsorg, och det är bra för både kvinnor och män och för våra gemensamma barn.

Fru talman! Vi hamnar ofta i en fälla, som heter att jämställdhet är skapad där kvinnor och män har lika representation. Lika representation är rätt och rättvist, men det är inte tillräckligt för att skapa vare sig en jämställd regering eller ett jämställt samhälle, lika litet som en jämnt könsfördelad familj automatiskt är jämställd eller en manlig chef och en kvinnlig sekreterare skapar ett jämställt kontor.

Jämställdhet innebär just att kvinnor och män har samma chanser och möjligheter, delad makt och delat ansvar. Det är vägen fortfarande lång. För att kvinnorna i riksdag och regering verkligen skall ha halva makten krävs mer än halva antalet platser! Det krävs att många fler

kvinnor erövrar ledande positioner och är aktiva på de områden där män traditionellt har dominerat. Och det krävs att männen släpps in, tar sig in, på de områden som domineras av kvinnor, som t.ex. det här. Det gäller både inom politiken och på hemmaplan. Vi skall kasta av oss alla gamla roller och bara vara människor.

Vi kan annars aldrig komma bort från denna uppdelning, med kvinnor som förväntas ta hela
ansvaret för barn och hushåll, oavsett om vi är

*Fel! Okänt
växelargument.*

hemma eller i politiken och skall försvara barnbidrag och jobba med konsumentpolitik, och med män som förväntas intressera sig för skattekvoter, Dennispaket och försvarspolitik. När blir det t.ex. lika självklart för manliga politiker att se till barnens uppväxtvillkor som det är för många kvinnliga politiker? Jag tror att ett första steg är att kvinnorna börjar ställa de kraven och börjar ha de förväntningarna på männen, och släpper in dem.

När skall vi kvinnor börja använda oss av den helhetssyn som vi annars brukar berömma oss för även i politiska sammanhang? Det är först då som kvinnorna kan ta ett verkligt ansvar för barnens framtid. Visst ligger en bra hantering av skattekvoter, tillväxt, transportsystem, kretslopp, miljöskuld och statsskuld, lika väl som skola, barnomsorg och föräldraförsäkring, i allra högsta grad i barnens intresse.

Fru talman! För oss i Folkpartiet är och har det länge varit självklart att jämställdhet är en fråga lika mycket för kvinnorna som för männen och att ansvaret för barnen måste delas, i politiken och i familjen. Vägen dit är minsann inte enkel. Under det senaste riksdagsåret har vi också sett att regeringen ofta gör en annan prioritering än vad vi har gjort när det gäller fördelning av besparingar och skattesänkningar. Vår budget skulle ge en annan fördelning av bördorna, och framför allt skapa bättre villkor för utveckling och nya jobb. Det är det allra viktigaste, även för barnen.

Fru talman! Det är dags att vi slutar att sätta likhetstecken mellan antalet kvinnor i regering och riksdag och jämställdhet. Och det är dags att vi slutar förvänta oss att kvinnor i politiken skall ta samma ensamma ansvar för barnen som vi i alla tider har fått göra på hemmaplan. Jämställdhet är delad makt och delat ansvar, både i barnkammaren och i riksdagens kammare.

Anf. 59 BJÖRN SAMUELSON (v)

Fru talman! Jämställdhet är en fråga som rör männen lika mycket som kvinnorna. Det handlar om rättvisa och maktrelationer och hur dessa begrepp tar sig uttryck för oss som människor av olika kön i en vardag. I ett feministiskt perspektiv är det en självklar grundtanke att vi är olika när vi är nakna men att vi med kläder på oss har samma rättigheter och skyldigheter.

Vänsterpartiets definition av jämställdhet är att kvinnor och män skall kunna arbeta, vara ekonomiskt oberoende och ha barn och familj under precis samma förutsättningar. Vi skall ha likvärdig tillgång till makt över vår vardag.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

I dag finns tydliga tendenser till att man definierar jämställdhet som enbart jämn könsfördelning. När detta har uppnåtts skall kvinnors underordning inte existera. När jämn könsfördelning har uppnåtts finns det t.ex. inga frågor där män är diskriminerade. Vårt välfärdssystem har byggts upp på individuella rättigheter och skyldigheter. Rätten till ett anständigt liv skall vara en medborgerlig rättighet, inte en könsfråga.

Det finns många områden där kvinnorna spelar en underordnad roll. Det gäller inom många maktstrukturer och på utbildnings- och forskningsområden. Det finns också områden där männen helt klart också har en jämställdhetsdebatt att slå vakt om. Om det är männen själva eller kvinnorna som bör föra den frågan kan man fråga sig. Jag tror att det vore bäst om vi förde den tillsammans.

Det finns fall där män i Sverige har haft svårt att få vårdnaden om sina barn. På den punkten råder en gammal och stereotyp syn på vem av föräldrarna som är den självklara vårdnadshavaren. Det borde inte vara så – inte år 1995 i ett land som Sverige.

Frågan kanske är liten i ett stort sammanhang, men den belyser det faktum att jämställdheten har många bottnar och är utbredd till varenda liten sakfråga som vi omger oss med i vårt dagliga liv. Barnen kommer naturligtvis i första hand, men vi måste resonera som om vi också befinner oss i den tid som vi nu lever i. Likaväl är det ett märkligt faktum att kvinnor faktiskt inte har lika lön för lika arbete – i Sverige år 1995.

LO-kvinnorna har i år skrivit en intressant rapport, ”Klass och kön”. Den tar ur många vinklar upp LO-kvinnornas vardagssituation i dag. I förordet står: ”när alla nedskärningsbeslut är genomförda undrar vi vad stora grupper kvinnor skall leva av. Vart har alla vackra ord om jämställdhet tagit vägen?” De konstaterar vidare i inledningen: ”Framtiden? Den mansdominerade exportindustrin kommer enligt prognosen att växa. För hemmamarknaden där de flesta kvinnor arbetar verkar det dystrare.” Vidare skriver de också att ”den nuvarande socialdemokratiska regeringens politik konsekvent missgynnar kvinnor”. De påtalar även att ”glappet mellan köksbordet och talarstolen är stort”. Ja, glappet är stort. Det är förmodligen lika stort som LO-kvinnorna säger.

Rapporten är mycket oroande. LO-kvinnorna skriver också: ”Jämlikheten ökade under hela 80-talet. Nu går vi åt motsatt håll, mot en allt större ojämlikhet, och det är en gemensam trend för hela Västeuropa”.

Jag tycker inte att det är rimligt att jämlikhetsfrågorna skall ha sin utgångspunkt i en politisk diskussion som vi hade för 20–30 år sedan. LO-kvinnorna skall inte behöva skriva en sådan här rapport år 1995 för att påvisa kraven om ett anständigt liv.

Mona Sahlin har lovat att inför budgetpropositionen 1996 skall alla förslag granskas med en jämställdhetsaspekt. Jag undrar över det resonemanget, om man ser till den ekonomiska politik som förs i dag. Varför skall vi granska ur jämlikhetsaspekt ena dagen när det dagen efter fattas beslut som går helt i motsatt riktning. Vi måste vara på vår vakt – både män och kvinnor.

Jag känner en stark oro inför den kvinnoarbetslöshet som nu växer fram inom den offentliga sektorn. Jag har stor förståelse för den oro

som finns på den offentliga arbetsmarknaden och de strejker vi finner där.

Fru talman! Invandrarkvinnorna och till stor del även invandrar-männen är och kommer att vara nästa grupp av kvinnor och män som hamnar bredvid jämställdhetsdebatten. Jag befarar det. Många av dessa män och kvinnor kommer aldrig att kvala in i välfärdssystemet, utbildningssystemet eller i maktens korridorer. Jämställdhet skall inte bara gälla mellan män och kvinnor utan även mellan kön och ursprung. Här har Sverige ett mycket eftersatt område som vi politiker måste föra in i debatten på ett helt annat sätt än tidigare.

Integrationspolitiken utgör i grund och botten till stor del en jämställdhetsfråga. Skall det vara lika villkor för män och kvinnor? Skall det vara lika villkor för män, kvinnor och invandrare? Vill vi det?

Vi i Vänsterpartiet tycker att jämställdhetsfrågorna är mycket viktiga. Svensk politik har åstadkommit många och bra reformer genom historien. Den nordiska välfärdsmodellen är ett gott föredöme för Europa och världen. Sverige har av FN ansetts vara det land som är bäst för kvinnor och barn att leva i. Låt oss försvara och dessutom utveckla jämställdhetsfrågorna så att det blir ett konstruktivt gränsöverskridande arbete med huvudmålet – det får vi inte glömma bort – att varje människa skall ha möjlighet att utvecklas just till människa.

Anf. 60 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Fru talman! Det glädjer mig att vi nu har fått ett par män som vill delta i jämställdhetsdebatten. Jag tycker att det är en fråga för kvinnor och för män. Jag kan dock inte låta bli att fråga var ni har varit under tiden. Ni män har faktiskt haft makten i det här landet och i världen i övrigt under otroligt många år. Ni har inte förändrat strukturen särskilt mycket. Det är först när vi kvinnor har kommit så pass långt att vi har krävt halva makten – och vi skulle även gärna se hela lönen – som ni är med och pratar om att jämställdhet också är någonting för män. Jag tycker att det är det, men jag vill ändå ställa en fråga utifrån det här perspektivet: Var har jämställdheten varit under alla dessa år, då vi bara har sett förändringar i en riktning som har lett totalt fel för oss kvinnor?

Fru talman! Jag blev mycket förvånad när regeringsförklaringen kom. Jag blev förvånad över att det faktiskt inte stod någonting om jämställdhet. I valrörelsen, för ett år sedan, var jämställdheten och kvinnors möjligheter att vara med en av de hetaste frågorna. I denna riksdag lyckades vi faktiskt förändra situationen, så att vi i dag är fler kvinnor i riksdagen.

Jag blev också mycket förvånad när jag läste Mona Sahlins svar vid frågedebatten om vad regeringen planerar att göra för kvinnorna och framför allt för de lågavlönade kvinnorna. Svaret var ungefär: Vi skall tillsätta en utredning. Utredningen skulle utreda hur den framtida arbetsmarknaden för kvinnor skall se ut. En sådan utredning kanske kan behövas. Samtidigt tycker jag att det finns otroligt många signaler som just visar att det är kvinnorna som kommer att släpa efter nu när någon

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

***Fel! Okänt
växelargument.***

form av tillväxt eventuellt rullar i gång. Därför skulle det just nu behöva satsas rejält på kvinnojobben.

Det finns så många signaler som just pekar på att det är kvinnornas jobb som försvinner. Det visar också en rapport om arbetsmarknadsläget, som togs fram för inte så länge sedan. Kvinnor kommer att få ökade problem på arbetsmarknaden. Antalet arbetslösa kvinnor ökar, medan antalet arbetslösa män minskar.

Så har man siffror på att de arbetslösa kvinnorna är 7 000 fler än i augusti förra året.

Man kan också se i Kommunförbundets rapport som presenterades för några dagar sedan och som talar om att det i den offentliga sektorn kommer att försvinna ca 40 000 jobb. Det är otroligt alarmerande och borde leda till kraftfulla åtgärder för att påverka pendeln som nu riskerar att svänga helt fel.

Vi har från vårt parti tittat på kvinnors arbetsmarknad och tagit fram en rapport som jag tänkte överlämna till jämställdhetsministern senare. Den visar just hur trenden är för kvinnojobben. Den är mycket oroväckande.

Därför har vi lagt fram en del konkreta förslag som vi tycker behövs just nu. Ett är att man skatteväxlar genom att sänka skatten på arbete och höja den på energi och råvaror. Det skulle gynna den offentliga sektorn som i dag har det väldigt svårt. Många politiker och ansvariga hävdar att man inte har råd att höja lönerna för de offentliganställda eftersom läget är så kärtvt. Följden blir att de ytterligare släpar efter och på sikt hamnar i ett B-lag.

Jag tror inte på den moderata modellen att den privata sektorn skall överta de jobb man har i den offentliga sektorn. Det finns privata initiativ som fungerar bra, det finns andra som kanske inte fungerar lika bra, men framför allt har jag inte sett några som är helt finansierade någon annan väg än skattevägen. Pengarna tas via skattsedeln, men verksamheten sköts av någon annan än den s.k. offentliga sektorn.

Jag som har jobbat inom den offentliga sektorn har sett exempel på att man inom den privata delen har haft lägre lön än inom den offentliga sektorn, plus att man haft tuffare jobb därför att det har varit färre anställda. Så jag är inte övertygad om att det är lösningen.

Däremot är jag medveten om att vi måste strukturera om. Vi behöver sänka kostnaderna för arbetet, det som är skatt, och ta in det på något annat. Vi behöver också satsa på utbildning. Väldigt många av de 40 000 kvinnor inom den offentliga sektorn som i dag riskerar att mista jobben är lågutbildade och behöver få en möjlighet att utbilda sig vidare för att kunna få ett nytt jobb. Det behövs speciella satsningar inom utbildningssektorn just nu när det gäller kvinnojobben.

Det räcker naturligtvis inte. Det behövs fler åtgärder. En viktig åtgärd är arbetstidsförkortningen. Jag är litet förvånad över att regeringen är så tyst när det gäller strejken och den situation man har nu. Varför inte ta upp den här diskussionen om att i stället för att ta ut ökade löner sänka arbetstiden och därmed få fler jobb.

Anf. 61 BJÖRN SAMUELSON (v) replik

Herr talman! Jag hade ju inte väntat mig att jag skulle bli utskälld av Marianne Samuelsson när jag valde att anmäla mig till jämställdhetsdebatten.

Marianne Samuelsson frågar vad jag har gjort för jämställdheten. Jag har jobbat med utbildningspolitiken ur jämställdhetsaspekt. Jag har jobbat med forskningspolitiken. Jag har jobbat med partiets kvinnomotioner sedan 1982. I vart fall i Vänsterpartiet tillämpar vi ett kollektivt arbete, där också män ingår i arbetet med jämställdhetsfrågor. I alla våra kommitté- och partimotioner skall frågan om kön, klass, miljö och solidaritet lyftas in. Jag tror att vi lyckas ganska bra med den ambitionen. Jag har ett vakande öga över detta som gruppledare och man i Vänsterpartiets riksdagsgrupp och även i partistyrelse och verkställande utskott.

Var är Miljöpartiets män i den här debatten?

Anf. 62 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Herr talman! Jag förstår att Björn Samuelson upplevde att jag skällde på honom personligen. Det gjorde jag inte, utan jag utgick ifrån det som ni själva sade, nämligen "vi män", och det tog jag som ett kollektiv.

Jag ser att det normalt finns stora skillnader i politiken mellan moderater och vänsterpartister, och det finns säkert i bådars aktiviteter i de här fallen. Men det var mest gruppen män som jag tyckte har haft en chans att göra någonting.

I Miljöpartiet har vi faktiskt en mansgrupp som jobbar med dessa frågor ur manligt perspektiv. Jag tror att vi behöver jobba tillsammans med jämställdheten, annars kommer vi ingenstans.

Jag kunde alltså inte låta bli att fråga: Vad har ni gjort som män, som grupp.

Anf. 63 BJÖRN SAMUELSON (v) replik

Herr talman! Då vill jag till Marianne Samuelsson bara säga: Det finns kvinnor som jag känner större samhörighet med än jag känner med vissa män. Och det finns män som jag känner mer samhörighet med än jag känner med vissa kvinnor, annars skulle jag inte ställa upp som politiker för ett parti som vill jobba för jämställdhet och solidaritet, anlägga genusperspektiv och jobba för en miljö med rättvis fördelningsspolitik som förtecken. Så är det.

Jag känner större samhörighet med Marianne Samuelsson än med Margaret Thatcher.

Anf. 64 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Herr talman! Jag tackar för det, och jag hoppas att partierna i riksdagen verkligen kan jobba tillsammans för jämställdhetsfrågor utifrån alla de här perspektiven och flytta fram jämställdhetsaspekten i samhället. Det gäller ju inte bara riksdagen, det behövs överallt. Jag tror att vi tillsammans kan jobba med den här frågan om bara viljan finns.

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 65 ULF MELIN (m) replik

Herr talman! Först vill jag tacka Marianne Samuelsson för välkommandet till debatten. Men sedan tycker jag att hon gjorde ett generalfel som man ofta gör, nämligen att skälla på männen och fråga var vi har varit osv.

Jag är inte säker på att man utvecklar frågan om jämställdhet genom att börja skälla på männen. Det handlar om att försöka få en dialog. Det var vad jag försökte få i mitt anförande. Vi behöver en dialog för att föra frågan mer positivt framåt.

Min uppfattning är att frågan skulle vinna på om man på båda sidor försökte vara mera balanserad.

Själva Marianne Samuelssons anförande förvånade mig litet. Jag tycker att hela hennes modell bygger på att man bara kan ha jämställdhet om man har en stor offentlig sektor. Sverige skulle alltså bli mer jämställt om man bygger ut den offentliga sektorn.

Jag har svårt att se att det resonemanget håller.

Det var motsägelsefullt att samtidigt höra – precis som jag sade i mitt anförande – att löneskillnaderna är stora och lönenivån är låg i den offentliga sektorn. Vad beror detta på? Jo, på att vi har ett monopol. Den offentliga sektorn är inte konkurrensutsatt.

Vad är det som säger att inte kvinnor och män kan ha arbete i tjänsteproduktion, om det så är vård, omsorg eller utbildning? Det är klart att man kan ha.

Jag tror inte att lösningen är att man skall sänka arbetstiden. Uppgifterna behöver utföras, i den offentliga sektorn och i andra sektorer. Om vi sänker arbetstiden och samtidigt skall behålla lönenivån, så flyttar vi problemet från ett område till ett annat. Det är ingen lösning.

Anf. 66 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Herr talman! När det gäller mäns och kvinnors situation i Sverige och i den övriga världen så kvarstår det faktum att det är en stor ojämlikhet. Vi har inte lyckats att få ett jämlikt samhälle i bemärkelsen att kvinnor och män har lika förutsättningar.

Agneta Stark har, tycker jag, skrivit ganska bra om detta i sin bok där hon säger att det mest lönsamma skulle vara för kvinnor att byta kön. Det tycker jag visar ganska tydligt att vi har väldigt lång väg kvar till det jämlika samhället.

Jag har inte sagt att det krävs en stor offentlig sektor, men det krävs att den är så stor att min gamla mamma och din gamla far kan få den vård vi förväntar oss att de skall få och att våra barn får en sådan skola att de går ut med en kunskap som innebär att de kan klara sig i samhället. Det krävs alltså av det gemensamma samhället att vi har en viss offentlig sektor, som jag ser det.

Jag menar att den offentliga sektorn kan vara minst lika effektiv som den privata. Även de privata alternativen finansieras ju av oss skattebetalare. Jag tycker också att det kan vara bra med en viss konkurrens. Men att hela tiden försöka krama åt den offentliga sektorn samtidigt som vi vet att barn och gamla mår dåligt eftersom ingen har tid med dem är nonsens, som jag ser det. Det går inte. Vi måste ha en

offentlig sektor som motsvarar de krav som människor har när det gäller att bli omhändertagna när de behöver vård.

När det gäller arbetstiden vill jag säga att all statistik visar att kvinnor som jobbar inom vården inte klarar att arbeta full tid hela sitt liv. De blir utslitna. Alla de projekt med kortare arbetstid som man har prövat visar att det är samhällsekonomiskt lönsamt att korta arbetstiden.

Anf. 67 ULF MELIN (m) replik

Herr talman! Vi är överens om att man skall ha lika lön för lika arbete. Men vad som krävs tror jag är att man breddar arbetsmarknaden för kvinnor. Då är skola och utbildning oerhört viktiga.

När det gäller den offentliga sektorn vill jag säga att vi naturligtvis skall ha en offentlig sektor i vårt land. Det är vi helt överens om. Men vad är det som säger att all utbildning, vård och omsorg skall skötas av staten och kommunen? Vi måste utveckla även den privata tjänstesektorn. Det breddar ju också kvinnors arbetsmarknad. Man kan starta eget, man kan välja arbetsgivare osv. Förmodligen skulle man också få en mer positiv löneutveckling. Man måste våga ställa upp på lönespridning.

Det som man har gjort både inom kommunal och lärarfack osv. när det gäller tjänster och löner har hämmat utvecklingen. Det har också gjort att fler kvinnor fått stanna kvar inom vissa områden och att många män har lämnat dem.

Marianne Samuelsson säger att många som arbetar inom exempelvis vården blir utslitna. Det är rätt. Det gäller även andra sektorer. Man borde fundera över om det kanske är monopolet i sig som gör att människor blir utslitna. Man kanske inte klarar av arbetsorganisationen etc.

Kommunen är en stor arbetsgivare, men hur ofta byter man anställning inom en kommun från en sektor till en annan. Det är ju något som är naturligt i näringslivet. Men det fungerar inte så inom kommunen, eftersom man har vattentäta skott mellan de olika sektorerna. Det finns mycket att göra för att lösa dessa problem.

Anf. 68 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Herr talman! Att monopolet i sig skulle innebära att man sliter ut sig var ett märkligt påstående. Det är väl snarare arbetsuppgifterna som måste utföras. Är man vårdbiträde så är man vårdbiträde. Då kan man inte plötsligt bli administratör eller sjuksköterska utan att ha fått utbildning. Det är ju olika arbetsuppgifter. Vi vet av statistiken att många sliter ut sig.

Att privata alternativ skulle leda till ökade löner, vet jag faktiskt inte om det stämmer. Jag har inte studerat det. Men när det gäller de privata skolorna finansieras de till åtminstone 80 % via skatten. Det innebär alltså att de privata alternativen inte är privatfinansierade, utan finansierade via skatten. Om de privata skolorna har höjt lönerna för lärarna vet jag inte. Jag har inte sett något om att det skulle vara fallet. Det är viktigt att undersöka.

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag har arbetat inom omsorgen. Där fanns det privata alternativ. Det fanns privata vårdhem. Men om man gick över dit fick man sänka sin lön. Oftast fick man också arbeta mer intensivt eftersom de hade färre anställda på grund av att de inte hade samma regelsystem. Det finns och det har prövats, men om de har givit de resultat som Ulf Melin säger, vet jag inte. Det går inte att inom den offentliga sektorn få en vinstgivande del. Man kan inte sälja så mycket, eftersom man inte producerar varor. Det man producerar är att ge människor vård, omsorg, kärlek och allt som måste till för att vi skall bli harmoniska människor. Jag kan inte se att man lyckas med det bara för att det sker privat.

Jag säger inte att jag inte kan tänka mig privata alternativ. Men det är viktigt att värna om de offentliga vi har.

Anf. 69 INGRID NÄSLUND (kds)

Herr talman! Jämställdhet kan handla om många olika saker. Det har vi redan hört här i dag. Det är en fråga om egna och andra människors attityder. Det är inte minst en fråga om självförtroende. Jag brukar säga att jag alltid har känt mig jämställd. Det kanske låter litet övermaga att säga så, men det är ett konstaterande av faktum. Det är en känsla som jag har burit med mig från barndomen. Det är inte min förtjänst. Till stor del har jag nog min mor att tacka för det. Jag är upp vuxen i ett arbetarhem. I mycket tidiga år tilläts vi barn att delta på lika villkor i heta diskussioner om allt mellan himmel och jord. Min mor hade aldrig tillfälle att arbeta utanför hemmets väggar, trots att hon hett önskade det, och hon hade aldrig en egen inkomst. Trots det var hon en mycket självständig och stark kvinna som uppmuntrade oss två flickor att sköta skolan, tidigt ta eget ansvar, skaffa en utbildning och göra det allra bästa av livet.

För mig handlar jämställdhet först och främst om att både flickor och pojkar måste ha lika möjligheter till utbildning, utveckling och arbete.

De möjligheterna har flickor haft ganska länge i vårt land. Vi har också hunnit ganska långt när det gäller möjligheter för både män och kvinnor att göra en politisk insats, även om vi vet att många av de betydelsefullaste posterna fortfarande innehas av män.

Vi har ju världsrekord när det gäller en jämn fördelning mellan kvinnor och män i vår riksdag, och även i regeringen. Det är bra. Men jag är inte så säker på att fördelningen av kvinnor och män påverkar politikens innehåll så värst mycket.

I valrörelsen 1991 gick de s.k. stödstrumporna ut och krävde att de frågor som har stor betydelse för kvinnors vardag skulle lyftas fram och att kvinnor skulle nomineras på valbar plats. Det påverkade kanske att kvinnorna i större utsträckning än tidigare tog säte i riksdag och regering. Det var bra.

I vilken utsträckning har detta påverkat politikens innehåll? Mycket litet, skulle jag vilja svara. Har barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg blivit bättre och underlättat kvinnors vardag? Knappast. Kvinnliga politiker är lika väl som manliga tvungna att rätta sig efter ekonomiska realiteter.

Det kanske hade varit mer att förvänta sig av regimskiftet från borgerlig till socialistisk regering, men som bekant har inte det heller åstadkommit så stora förändringar i den ekonomiska politiken. Den nuvarande regeringen har fortsatt på den inslagna vägen när det gäller ekonomiska besparingar. Det har tyvärr i mycket större utsträckning än under den tidigare regeringen drabbat kommunerna och deras utrymme, och därmed de områden som berör inte minst kvinnors vardag.

När det gäller den förda politiken består skillnaden mest i några mycket beklagliga återställare som har minskat möjligheterna för småföretag att växa, och därmed också möjligheterna till ett mer varierat utbud av arbetstillfällen för kvinnor.

När det gäller arbetslösheten har denna regering inte lyckats åstadkomma någon märkbar förändring. Någon sådan är inte heller i sikte inom de närmaste åren.

Den absolut viktigaste frågan när vi talar om jämställdhet är, enligt mitt förmenande, lika lön för kvinnor och män för likvärdigt arbete.

I det här sammanhanget talar man om arbetsvärdering som måste till. Jag förstod av en debatt häromdagen att Mona Sahlin ansåg att olika frågor om kvinnoarbetstider och deltidsarbetslöshet måste utredas och att lönestatistiken behöver förbättras för att man bättre skall kunna jämföra kvinnors och mäns löner. Det är säkert riktigt. Men det behövs inga större utredningar för att man skall kunna konstatera att kvinnors löner ligger betydligt under mäns. Det har ju t.o.m. visat sig vara så i jämställdhetsministerns eget revir.

Det är också allmänt känt att yrken på områden där det är mest kvinnor anställda har betydligt lägre löner än typiskt manliga yrkesgrupper. Kan vi i anständighetens namn fortsätta att acceptera detta? Jag skulle vilja beteckna det som en skamfläck på den svenska jämställdheten att många kvinnor är så underbetalda i förhållande till män.

Till råga på allt rör det sig om jobb som är mycket väsentliga. Det är ingen överdrift att säga att de är oundgängliga för de flesta av oss för att vi skall kunna arbeta och samtidigt få vårt vardagsliv att fungera. Vad skulle det bli av oss om sjukvård, äldreomsorg och barnomsorg slutade att fungera? Man kan inte låta bli att fråga sig hur länge kvinnor skall finna sig i ett mycket hårt och ibland otacksamt arbete till en minimal lön, och jag tycker faktiskt inte att de har anledning att göra det. Även kvinnor i typiska kvinnoyrken måste kunna få en lön som de kan leva på. Det kan inte vara rimligt att just denna grupp skall ta ett sådant ansvar, att de skall vara beroende av bidrag för att hanka sig fram. En del av dem är ju också ensamstående mödrar med försörjningsansvar för ett eller flera barn.

Det är inte svårt att förstå att de grupper som nu kämpar för en högre lön med viss undran och otålighet efterlyser ett intresse från jämställdhetsministern för sin situation. Jag är helt på det klara med att arbetsmarknadens parter måste få sköta sitt utan otillbörlig inblandning från olika ministrar. Däremot är det inte orimligt om dessa grupper efterlyser en vision från jämställdhetsministern om hur de skall kunna komma i kapp andra grupper, om hur deras nödvändiga arbete skall värderas också i lönekuvertet. Eller är det meningen att de alltid skall

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

få bära hundhuvudet för den dåliga ekonomin? Jag vill därför gärna höra var den visionen finns.

Anf. 70 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Jag hoppas i replikskiften kunna gå in och bemöta vad många av talarna här har sagt.

Jag vill börja med att säga att trots att vi har olika uppfattningar om mycket finns det i Sverige, till skillnad från i många andra länder, en ganska stor samsyn om mycket, dock inte allt, i jämställdhetsfrågorna. Det gäller det som Karin Pilsäter sade om att ett jämställt samhälle är tillväxtbefrämjande, att jämställdhet är lönsamt, att kvinnor är en outnyttjad resurs – varför inte Sveriges svar på den norska oljefyndigheten, som väntar på att bli ordentligt använd?

Huvuduppgiften för jämställdhetspolitiken kan man definiera litet olika. För mig handlar det om att kvinnor och män skall ha lika möjligheter och lika ansvar när det gäller t.ex. arbete, försörjning, föräldraskap och makt.

Jag vill instämma i det som många av er har tagit upp, att männens ansvar på det här området förstås är väldigt stort. Jämställdhet är icke en kvinnofråga. Det handlar om kvinnor och män. Jag lovar, Ulf Melin, att vi redan har gjort nyrekryteringar av män på jämställdheten. Vi söker det underrepresenterade könet – bara de sökande har tillräcklig kompetens.

I Sverige har vi kommit långt, men vi har en lång, lång, lång väg kvar. Som framgår av FN-dokumentet från Pekingkonferensen, där många av oss ju var med, är kvinnor underordnade i alla samhällen. Oavsett politisk styrning, oavsett religion och oavsett tradition är mannen norm, kvinnan det avvikande könet. Det handlar, som LO skrev, om klass *och* kön.

Det som hände i Peking – om jag får börja med det som ändå är bra – är att världen nu ändå har sagt det som egentligen inte borde behöva sägas, nämligen att mänskliga rättigheter är kvinnors rättigheter, att kvinnors rättigheter är regeringars ansvar, att kvinnor i alla länder har rätt att själva avgöra hur många barn de vill föda och när och att de självfallet inte skall behöva tänka på vilket kön barnet har.

Det var också en oerhörd framgång och roligt att som medlem i EU för första gången få arbeta inför och under en så här stor FN-konferens. Detta är ett mycket tydligt exempel på att det gick att påverka och att samarbetet gav en större styrka. Uppföljningen av Pekingdokumentet nationellt, i Europa men förstås också i FN-systemet kommer att spela en stor roll för Sveriges del i det fortsatta EU-arbetet.

Jag skall mycket koncentrerat försöka redogöra för den strategi som regeringen arbetar efter när det gäller jämställdheten. Det är framför allt fem områden jag vill ta upp och kommentera, utan inbördes ordning.

Jag vill börja med att betona att jämställdheten – och det gäller också debattinläggen här i kammaren – mer borde utgå från att det är "mainstreaming" som gäller, dvs. att jämställdheten skall in på de ordinarie politikområdena. Varför skall vi när det gäller kvinnliga företa-

gare alltid ha ett särskilt stöd för dem, när så mycket stöd går ut till företagande i allmänhet via banker och näringspolitik? Vi måste bort från betraktelsen att kvinnor är en diskriminerad minoritet som alltid skall ha en särskild del. Kvinnor skall ha del i alla de områden som politiken handlar om.

De fem punkterna, utan någon ordning, är följande:

Att sanera statens finanser är kanske det största bidraget till jämställdhet som vi både kan och måste satsa på. Jag vill på skarpen säga emot Ulf Melin vad gäller hans beskrivning. Den revolution som välfärdspolitiken och den offentliga sektorn har inneburit för svenska kvinnors möjlighet till arbete och föräldraskap måste försvaras, och det ordentligt. Det kan vi bara göra om vi har kontroll över vår egen ekonomi. Men ingen grupp tjänar så mycket på en stark offentlig ekonomi som vi kvinnor. Det beror inte i första hand på att det enbart är där vi skall jobba, utan det har att göra med att det oavlönade arbetet blev ett avlönat arbete, det blev tjänster som gjorde att kvinnor inte behövde ha hela ansvaret för barn och gamla föräldrar, alltså den fälla som FN-dokumentet beskriver att många kvinnor världen över sitter i. Det handlar om klass och kön.

Den andra punkten är kanske den viktigaste. Det gäller kvinnors arbetsmarknad. Detta hänger förstås intimt ihop med hur räntor och tillväxt utvecklas – det behöver jag inte gå närmare in på nu – men inte bara det. Också jag känner både en stor oro och en stor ilska över mycket av utvecklingen i dag.

Vi har en könssegregering på arbetsmarknaden som måste brytas. Då kan man inte som Ulf Melin säga att kvinnors arbetsmarknad måste breddas, som om problemet skulle vara löst om bara kvinnor jobbade mindre i offentlig sektor och mer i privat. I så fall är det ju lika viktigt att mäns arbetsmarknad breddas. Det låter för mig som en omvänd argumentation för varför den offentliga sektorn skall minskas.

Kvinnor står i dag framför allt inför oerhörda omställningar på arbetsmarknaden. Det tror jag att vi alla ser. Kvinnor måste därför få del av omställningsstöd, utbildning, kompetensutveckling, företagarestöd och mycket annat. Det har hänt mycket men långt ifrån tillräckligt på dessa områden. Det finns här anledning för regeringen att återkomma med en mängd olika förslag.

Jag vill bara nämna några saker som har hänt under den senaste tiden.

De kvinnliga resurscentrum som nu byggs upp kommer att betyda oerhört mycket ute i landets regioner. Alfa-Q-projekten från Arbetslivsfonden visar på vilken enorm utvecklingsmöjlighet som en annan arbetsorganisation skulle ge för kvinnor och kvinnors löneutveckling.

Utredningen om kvinnors framtida arbetsmarknad kommer redan i mars. En översyn av jämställdhetslagen görs kontinuerligt. Ett förslag om gruppitalan bereds nu och kommer snart till riksdagen. Vi ser nu också över SCB:s uppdrag om lönestatistiken – räcker det, eller vill vi ha lagstiftning?

Låt mig betona, inte minst riktat till kds representant i kammaren, att olika lön för likvärdigt arbete är olagligt redan i dag. Det handlar nu

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

om vilka möjligheter vi kan ge JämO och Arbetsdomstolen att bestraffa och beivra det som redan under många år har varit olagligt men som varken politiker eller parter har gjort tillräckligt mycket åt.

Vi närmar oss dagens dom över deltidsarbetslösheten. Vi har nu pratat om det i många år. Nu har Arbetsrättskommissionen ett antal månader på sig. Skapar man inte ett avtal om detta blir det en lagstiftning på området.

Den tredje punkten gäller det manliga våldet mot kvinnor. Var tionde dag dör en kvinna därför att hon är misshandlad av den hon bor ihop med och en gång har älskat.

Det alltför osynliga våldet måste synliggöras ännu mera. Kvinno-vårldskommissionen har gjort ett stort arbete som nu är ute på remiss. Vi kommer att lägga stor vikt vid denna fråga under resten av mandat-perioden.

Jag vill att vi vänder på frågeställningen och inte bara frågar oss: Vad skall vi göra med kvinnor när de väl är halvt sönderslagna? I stället skall vi våga fråga oss: Varför slår så många män sina kvinnor?

Här, mer än på många andra områden, hoppas jag på fler män i debatten, så att vi inte talar om kvinnovåld när det faktiskt handlar om manligt våld mot kvinnor.

Den fjärde punkten handlar om föräldraskapet. Arbetsrätten är *en* nyckel. Den arbetsrätt som vi i dag har kom till då det fanns väldigt få kvinnor på arbetsmarknaden. Den översyn som parterna nu gör har ett mycket tydligt jämställdhetsperspektiv. Det skall bli mycket spännande att se hur parterna tar sitt ansvar för att arbetsrätten skall underlätta för både män och kvinnor att förena arbete och föräldraskap.

Vi följer också mycket noga utvecklingen när det gäller pappamånaden. En mängd projekt drivs runt om i landet. Jag är mycket öppen och behöver fler förslag och idéer om hur vi kan stimulera fler pappor att ta ut föräldraledighet.

Jag vill också understryka det problem som Björn Samuelson nämnde. Barn har två föräldrar. Även om vi skiljer oss, därför att vi som vuxna slutat älska varandra, upphör inte föräldraskapet i och med det. Det här är en fråga som handlar om barnens rätt att kunna behålla kontakten med både mamma och pappa. Också här finns ett förslag som nu är ute på remiss och som jag hoppas blir en stor debattfråga.

Den sista punkten handlar om makt och inflytande. Jag vill instämma i att jämställdhet naturligtvis inte bara handlar om att vi nu är lika många i någon styrelse. Det är förstås innehållet i vad den styrelsen – eller regeringen eller riksdagen – gör som avgör om jämställdheten blir starkare eller svagare.

Vi skall fullfölja arbetet med utnämningar, men parterna följer icke vad riksdagen bett dem om: att nominera både män och kvinnor.

Jag får i replikskiftet återkomma till de andra områdena.

Anf. 71 INGBRITT IRHAMMAR (c) replik

Herr talman! Först vill jag understryka det som Mona Sahlin sade om att när det i dag gäller att i vårt land värna jämställdhet och jobb är det viktigt med stabilitet i ekonomin. Det måste vara en övergripande faktor för oss i allt vårt politiska arbete att vi har det, därför att det är en förutsättning för välfärden och jämställdheten.

Vad vi politiker kan göra är alltså att skapa förutsättningar för jobb, inte att skapa jobben. Vi har ju talat om att många kvinnor är sysselsatta inom den offentliga sektorn. Men vi i Centern tror inte på en ökning där. Vi kan värna om ekonomin. Men när det gäller ytterligare jobb – och det är ju en viktig förutsättning för att vi skall kunna leva i ett jämställt samhälle – är det företagandet som vi måste satsa på.

Av dem som startar nya företag är ca 17 % kvinnor. I det program som vi i centerrörelsen driver har vi målsättningen att nå en fördubbling här under en femårsperiod. Det skulle vara lyckligt om det gick ännu snabbare. Men även om alla insatser som vi gör skall vara lika för allt företagande, fordras det en speciell rådgivning och speciella insatser just för kvinnor. Det finns speciella kvinnolån, något som har visat sig vara mycket positivt. Nu verkar det ta slut. Men det är kanske rätt att också gå vidare med det här med kvinnobanker som nu startas i vårt land. Vidare är det klart att kvittningsrätt, arbetsrätt, företagsgarantier o.d. gäller för allt företagande.

Anf. 72 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Jag håller med Ingbritt Irhammar, i alla fall när det gäller det som hon sade i början av sitt inlägg. Självfallet måste vi i dag ha speciella vägar för kvinnorna – absolut! Kvinnolånen har varit en framgång. Vi håller mycket noga ett öga på hur omfattande de här speciella lånen är och om det behövs en utvidgning.

Jag försöker också med stort intresse följa och sätta mig in i diskussionen om den s.k. kvinnobanken, som det ligger en ansökan om hos NUTEK. Vad jag ville beskriva är att om vi bara söker vägar för kvinnor genom speciella kvinnosatsningar och männen fortsätter att till 87 % dominera allt övrigt företagare, kommer vi aldrig någon vart när det gäller kvinnors möjligheter att driva egna företag och utveckla sig själva.

Kvinnosatsningar skall vara en väg för att komma in i ordinarie lån- och banksystem, med likvärdiga villkor för män och kvinnor.

Jag försäkrar, Ingbritt Irhammar, att jag har ett gott öga till detta med hur kvinnolånen utvecklas och att jag noga skall bevaka detta.

Anf. 73 INGBRITT IRHAMMAR (c) replik

Herr talman! Det var lugnande besked på den punkten.

Jag går nu vidare till frågan om förkortad arbetstid. Ett mål som också finns med i Centerns program är nämligen att på sikt nå en förkortad arbetstid – 30 timmars arbetsvecka, med utrymme för sex timmars arbetsdag och också för andra möjligheter.

För att få ett mera jämställt samhälle är det helt klart att vi bör skapa sådana förutsättningar att både män och kvinnor bättre kan dela

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

ansvaret i hemmet. En mycket viktig väg är den förkortade arbetstiden. Som jag ser detta är allt att vinna på en arbetstidsförkortning. Dels kan man vinna ökad jämställdhet – både man och kvinna kan få tid till arbete, hem och familj – dels kan det bli minskade arbetsskador. Det har ju visat sig att arbetsskadorna ökar ju längre tid på dagen vi arbetar. Vidare ger en arbetstidsförkortning minskad stress och ökad harmoni. Dessutom kan det bli minskad inflation. Om en del av lönekraven byts mot förkortad arbetstid kan vi uppnå nivåer som är mera genomsnittliga i Europa i dag. I dag är Sverige ett av de länder som ligger sämst till. Grekland, Turkiet, Luxemburg och Sverige ligger nämligen sämst till när det gäller lång arbetsdag och lång arbetsvecka.

Som jag ser detta finns det alltså väldigt mycket att vinna på förkortad arbetstid. Jag är förvånad över det som står i tidningsartiklar i dag, nämligen att Mona Sahlin inte tycks vara intresserad av det här.

Anf. 74 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Ingbritt Irhammar, om man skall jämföra arbetstider får man faktiskt jämföra med sådant som man över huvud taget kan jämföra med. Man kan inte jämföra med länder som inte har samma föräldraledighet, pensionsmöjligheter, semestermöjligheter och studiemöjligheter och bara titta på det som på papperet är arbetsdagens längd. Då blir inte debatten om arbetstiden och om möjligheterna för män och kvinnor speciellt seriös.

Jag har två prioriteringar i dag. Den första gäller deltidarbetslösheten, som är en skam och som måste bort. Det handlar alltså om att ge kvinnor rätt att gå upp i arbetstid när så önskas. Den andra prioriteringen är att få upp tillväxten, så att vi kan få fram jobb samt resurser till sjukvård och utbildning och till att höja kvinnors löner. Därefter kommer för mig diskussioner om en eventuell generell arbetstidsförkortning. Det är den ordningen jag ser när det gäller dagens stora kamp för kvinnors möjligheter till jobb och försörjning. Bort alltså med deltidarbetslösheten och upp med tillväxten, så att vi kan försvara den offentliga vård och omsorg som trots allt är nyckeln till jämställdheten i vårt land.

Anf. 75 KARIN PILSÄTER (fp) replik

Herr talman! Det är verkligen bra att statsrådet Sahlin framhåller att det i allra högsta grad är ett kvinnointresse och ett jämställdhetsintresse att få ordning på ekonomin.

Som varje ansvarsfull husmor vet kan man i längden inte göra av med mera pengar än man har i portmonnän. Precis samma sak gäller i stat och kommun, men där är det fler nollor med i summorna.

Det är välgörande att höra andra politiker här. Som någon 80-talsblondie pratar man ju på om att man skall göra av med pengar som man inte har och rekvirera från maken för att gå ut och shoppa. Men om nu Blondie i stället har kunnat bli småföretagare skall vi väl alla kunna kasta loss och med ansvar se på ekonomin.

Jag vill i stället ställa frågan till Mona Sahlin: Om det nu är så att *main streaming*, att få in jämställdhetsaspekten i det ordinarie, är en av

ledstjärnorna, när blir Göran Persson, Carl Tham, Anders Sundström och kompani "mainstreamade" och börjar beakta jämställdhetsaspekter i sitt arbete?

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Anf. 76 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! När blir alla regeringsledamöter "mainstreamade", frågade Karin Pilsäter. Ibland när jag har fått frågan om vilken som är min största vision om hur regeringsarbetet skall se ut har beskrivningen varit att finansminister Göran Persson är den största feministiska förespråkaren vi har i landet. Det är nog en bit kvar. Problemet finns ju inte bara i vår regering, utan också i den förra och i den förrförra. Det är alldeles för lätt när man har en jämställdhetsminister att säga att det får Mona lösa, eller det får Bengt lösa eller det får Anita lösa.

Jag kan i dag inte svara annat än att *main streaming* för mig handlar om att trycka ut ansvaret på varje minister, generaldirektör och utskottsordförande, så att jämställdhet blir en fråga som alla tar lika seriöst på som jag tror att vi gör som sitter här i kammaren i dag.

Anf. 77 KARIN PILSÄTER (fp) replik

Herr talman! Det är en bra och viktig vision, och jag hoppas att Mona Sahlin får möjligheten att se till att vi kommer fram en bit på den vägen. En mycket viktig del av jämställdhetsarbetet är ju också att se till att kvinnor får samma möjligheter som män när det gäller att förverkliga sig själva, sina idéer och sin entreprenörsanda som företagare och som anställda. Det gäller också att kunna säga till chefen: Du, jag tar och börjar på ett annat ställe om ni inte skärper er.

Jag skulle vilja ställa samma fråga till Mona Sahlin som tre ledande företrädare för Stockholms stad har gjort i en debattartikel. De tre kvinnliga borgarråden säger att deras viktigaste krav på en ny partiledare för socialdemokratin är att han eller hon driver på en fortsatt utveckling och förnyelse av den offentliga sektorn. Det handlar om att våga främja privata alternativ. De har många bra argument för detta. Jag skulle vilja ställa samma fråga som de till Mona Sahlin: Vad är svaret på frågan?

Anf. 78 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Jag vet inte om frågeställaren ställer en fråga till en eventuellt blivande partiledare eller till jämställdhetsministern. Det är en litet märklig ingång i debatten. Jag står här som Mona Sahlin, ansvarig för jämställdhetsfrågorna i regeringen. Jag måste säga att det finns oändligt många frågor som jag i dag prioriterar högre för jämställdhetens skull än en diskussion om hur valfriheten i den offentliga sektorn skulle påverka kvinnors möjligheter. I dag handlar det om de frågor som jag har nämnt: rätten till ett arbete, möjligheten att försvara den offentliga sektorn och möjligheten att få skattemoralen att vara så tydlig att medborgarna också i fortsättningen vill bidra till att bekosta vår gemensamma, fina offentliga sektor. Det handlar om deltidsarbetslösheten. Det handlar om makt och inflytande.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Vill Karin Pilsäter fråga mig om partiledarskap, kan också hon skriva en debattartikel, så skall jag svara på *den*.

Anf. 79 ULF MELIN (m) replik

Herr talman! Jag håller med Mona Sahlin på en punkt som jag tycker är viktig att framhålla. Det gäller det hon sade om det manliga våldet. Det är en oerhört viktig fråga. Jag hoppas man inte glömmer bort att man inte bara skall tala om det fysiska våldet, utan också om det psykiska våldet.

Sedan till det här med offentlig sektor och kvinnors arbetsmarknad. Många väljare, framför allt kvinnliga, flyr i dag Socialdemokraterna. Det beror på att ni lovade en sak före valrörelsen och gör något helt annat efter den. Ni kritiserade de borgerliga partierna för att vi minskade på resurserna till den offentliga sektorn, vilket gjorde att människor friställdes. Detta var nödvändigt, eftersom kakan var för stor. Men ni fortsätter ju på samma linje! Det var i det perspektivet som jag talade om att man måste bredda arbetsmarknaden.

Det måste väl ändå bekymra Mona Sahlin att det just i den offentliga sektorn, som vi måste minska ned, finns så pass många anställda som är kvinnor? Jag är förvånad över att Mona Sahlin inte är bekymrad över detta. Det var därför som jag sade i mitt anförande att det är viktigt att man breddar arbetsmarknaden. Då är utbildningen viktig. Vi skall ha fler flickor som läser exempelvis naturvetenskapliga och tekniska ämnen, därför att det där finns en framtida arbetsmarknad.

Jag håller med om att den offentliga sektorn är segregerad. Vi måste exempelvis, som jag också nämnde, ha fler manliga lärare, framför allt i grundskolan. Det är inte bra att ungdomarna bara möter det ena könet, utan vi behöver både kvinnliga och manliga lärare.

Anf. 80 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Det som Ulf Melin m.fl. ständigt bär fram, att det vi nu gör bara är att fullfölja vad den förra regeringen gjorde när det gäller synen på kommunerna, är en myt. Det är inte sant. Vad den borgerliga regeringen gjorde var bl.a. att sänka skatter, och för att bekosta detta drog man in miljardbelopp från kommuner och landsting. Ni har alltid tyckt att den offentliga sektorn är för stor och för dyr oavsett hur statens ekonomi har sett ut. Det gör ni av ideologiska skäl. Det är en oerhörd skillnad jämfört med den syn jag här har försökt förmedla.

Vi var ärliga och sade att vi i valet mellan att klara verksamheten och att klara transfereringarna just för den offentliga sektorns skull drog ned på transfereringssystemen. Det sade vi före valet.

Återigen: Om man säger att den könsuppdelade arbetsmarknaden är ett problem och utgår från att det då är kvinnorna som måste bredda sin arbetsmarknad, så menar man egentligen bara, Ulf Melin, att den offentliga sektorn skall göras mindre. Kom inte och låtsas att det i sig är en kamp för kvinnorna!

Jag och socialdemokratin utgår från hur vi skall få in fler män i barnomsorgen och hur fler kvinnor skall få möjlighet att både få jobb

och göra karriär inom företagandet eller inom industrin. Det är något helt annat.

Anf. 81 ULF MELIN (m) replik

Herr talman! Man kan kalla det jag sade för en myt om man så vill, men faktum kvarstår. Ni sade en sak före valet, och ni gör något helt annat efter det när det gäller indragningar i den offentliga sektorn. Jag delar uppfattningen att vi har olika syn på den offentliga sektorns roll. Jag vill ha, och hälsar med tillfredsställelse, mer valfrihet. Jag vill ha fler alternativ inom exempelvis sjukvård, omsorg och skola. Det tror jag är bra för utvecklingen. Jag tror framför allt att det är bra när det gäller att locka fler män till de här sektorerna. Men det är naturligtvis också bra för kvinnorna eftersom de får en bättre möjlighet att få nya befattningar osv. Det kan gälla att starta eget, men det kan också gälla att välja arbetsgivare.

Sedan gäller det detta med att bredda kvinnors kunskap och kompetens så att de kan komma in på flera områden. Statsministern talade i regeringsförklaringen om vikten av att vi får fler små och medelstora företag, att det är där som framtiden ligger. Inom parentes så tycker jag att jag det är ganska märkligt, om vi nu är överens om detta, att man höjer arbetsgivaravgifterna. Det tror jag inte skapar fler jobb. Den framtida arbetsmarknaden – därom är vi uppenbarligen överens, om man läser i regeringsdeklarationen – finns i de små och medelstora företagen. Där behövs det naturligtvis fler kvinnor, men då måste man kanske se över hur framför allt flickor i det här fallet väljer.

Vi är helt överens om att det behövs fler män inom vårdsektorn – framför allt på de lägre nivåerna. De behövs alltså inte bara på chefsbefattningarna. Där är ju männen dominerande oavsett sektor.

Anf. 82 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Man skall nog vara väldigt tydlig här. När vi talar om den framtida arbetsmarknaden för kvinnor, så låter det alltid på Moderaterna, också på Ulf Melin, som om alla kvinnojobb i framtiden kommer att finnas på den privata arbetsmarknaden. Både Ulf Melin och jag vet ju att det inte är sant. Många av de nya jobb som nu växer fram kommer, hoppas vi, att bli till i små och medelstora företag, och vi hoppas att både kvinnor och män kommer att driva de företagen. Men också för många år framåt kommer den stora, fina offentliga sektorn att vara den kanske allra viktigaste delen i kvinnors framtida arbetsmarknad.

Det är där vi skiljer oss oerhört mycket åt, om man anser att detta är ett problem eller något man med glädje vill försvara.

När Ulf Melin säger valfrihet vill jag bara säga att jag tycker att en typ av valfrihet är viktigare än någon annan. Det är att inte några av våra döttrar skall behöva fråga sig: Skall jag bli mamma eller skall jag skaffa jobb och utbildning? Kvinnorna i Sverige har sluppit ställa sig den frågan, därför att vi har byggt upp en generell välfärd och en fin offentlig sektor.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Ute i Europa däremot tvingas många kvinnor i dag att välja mellan att bli mamma och att skaffa jobb. De börjar nu få debatten om hur de skall bygga upp en gemensam sektor, så att också kvinnor kan vara både mammor och ha ett arbete. Den valfrihetsfrågan tror jag är framtiden för kvinnor och jämställdheten.

Anf. 83 BJÖRN SAMUELSON (v) replik

Herr talman! Efter att ha hört Mona Sahlins replikskifte med Karin Pilsäter om *mainstreaming*, skulle jag vilja visa en sak till Mona Sahlins: Ge Göran Persson boken Pippi Långstrump i julklapp!

Som pappa till två underbara tonåriga döttrar vill jag hävda, liksom man sade på konferensen i Peking, att bristen på resurser inte får vara en förevändning för att man skall slippa jämställdhet. Jämställdhet får vi skapa inom ramen och genom omfördelning av de resurser vi har.

Oavsett kvinnors arbete behöver barn och äldre tas om hand. Kvinnor som förvärvsarbetar i den privata sektorn behöver barnomsorg, män som arbetar i den privata sektorn behöver äldreomsorg, någon som tar hand om deras gamla föräldrar. Detta är arbetsuppgifter som måste lösas.

Då undrar jag om regeringen och jämställdhetsministern är beredd att verka för en modern syn på och en utveckling av ekonomiska system som lägger stor vikt vid samspelet, sammanhanget och beroendet mellan offentlig och privat sektor, som i sig innehåller viktiga naturliga beståndsdelar som jämställdheten, miljön, kulturen och utbildningen. Kommer regeringen i sitt arbete med t.ex. tillväxtpropositionen och den kommande forskningspolitiska propositionen att ta upp sådana här problem?

Jag har en känsla av att vi lever i ett stenåldersgammalt mansdominerat ekonomiskt system som inte gagnar det jämställdhetsarbete och den jämställdhet som vi vill ha och som skall ha sin mylla inom alla politikens delområden.

Anf. 84 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Det är inte så lätt att förstå när det uttrycks så här kortfattat vad Björn Samuelson konkret menar med en modern syn på sambandet mellan offentlig sektor och näringsliv. Men om han avser att i både ideologiska beskrivningar och bevisföring mycket tydligare framhålla hur också näringslivet är helt beroende av en fungerande barnomsorg, hur t.ex. tillväxten i företagen är helt beroende av hur kvaliteten är inom utbildningsväsendet, instämmer jag helt och fullt. Det är också ett viktigt resonemang för tillväxtpropositionen.

Anf. 85 BJÖRN SAMUELSON (v) replik

Herr talman! Jag menar alltså att man måste tydliggöra samspelet mellan och beroendet av varandra inom ett ekonomiskt system. Jag vill att vi i den politiska debatten skall komma bort ifrån att dela upp i närande och tärande sektorer. Vi lever i ett mer komplicerat och sammanhållet ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt system i dag.

Här har inte den ekonomiska vetenskapen och kunskapen hängt med riktigt ordentligt. Det vill jag bestämt hävda när jag t.ex. tittar tillbaka på vad som hände under 80-talet.

Herr talman! Mona Sahlin tog upp fem olika punkter. Jag ser inget hinder för att vi i Vänsterpartiet skall kunna samarbeta när det gäller de jämställdhetspunkterna.

Jag vill till sist betona en av de punkter som ministern tog upp, den gäller kvinnovåldet. Jag har länge funderat på varför det har varit en kvinnopolitisk fråga, det berör ju oss män och vår uppväxt i allra högsta grad.

Anf. 86 INGRID NÄSLUND (kds) replik

Herr talman! Jag vill först påpeka att jag är helt på det klara med att det är olagligt att ge olika lön för likvärdigt arbete. Men jämställdhetsminister Mona Sahlin skulle väl ändå inte vilja påstå att alla dessa kvinnor, som i offentlig sektor går för en skamligt låg lön, inte skulle utföra ett arbete som är likvärdigt med det som görs av alla de bättre betalda män som befinner sig på andra områden. Det kan jag ändå inte tro.

När det gäller det minskade utrymmet för kommunerna förhåller det sig faktiskt på det sättet att de nedskärningar som har gjorts i kommunerna av den här regeringen är i storleksordningen tre fyra gånger större än de som gjordes av den förra regeringen. Det är just därför som kommunerna nu har ett så dåligt löneutrymme att de kvinnor som befinner sig i den offentliga sektorn får kämpa med näbbar och klor för att få en bättre lönenivå.

Det är i det sammanhanget jag vill höra jämställdhetsministerns vision om när dessa kvinnor skall få löneutrymme.

Under den förra socialdemokratiska regeringen var jämställdhetsministern arbetsmarknadsminister. Då fanns det trots goda ekonomiska förutsättningar inte heller möjlighet att ge dessa grupper ett lyft. När kommer deras tur?

Anf. 87 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Jag skall försöka uttrycka mig milt, för jag sitter här och blir ganska upprörd, både över tonen och över insinuationerna som en representant för kds lägger fram när vi står mitt uppe i en mycket stor och djup konflikt på arbetsmarknaden. Menar hon på allvar att en minister skulle stå och säga: Det skall vara x kronor i löneökningar? Vill hon att vi skall sitta här i riksdagen och bestämma hur lönerna skall läggas ut?

Vi har en mycket principiell uppfattning, som jag hoppas att vi är överens om. Det är att många kvinnors arbete i dag är mycket lågt värderat, både om man ser till vad de faktiskt gör och till det faktiska ansvar som jobben handlar om.

Det jag försökte beskriva i mitt korta anförande var hur jämställdhetslagen nu för första gången kan vara en möjlighet för dem. Nu säger man lika lön för *likvärdigt* arbete. Redan under det här året prövas faktiskt i arbetsdomstolen de första fallen, som tillsammans med förslag

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

om grupptalan, vilket regeringen återkommer till, kommer att förändra villkoren för många kvinnor.

Men Ingrid Näslund ställer frågor till en regering som har sagt både i dag och många gånger tidigare att om vi icke får i gång tillväxten, om vi icke bestämmer oss för att det är kvinnorna, vården och omsorgen som skall få del av det som nu måste växa i ekonomin, kommer vi aldrig att klara vare sig kvinnornas löner eller något annat jämställdhetsområde, som faktiskt kostar mer resurser än vi har i dag. Det är en större hjälp, också för Kommunals kvinnor, än att stå här mitt i avtalsrörelsen och låtsas att jag skulle lägga mig i den. Det tycker jag är litet fräckt.

Anf. 88 INGRID NÄSLUND (kds) replik

Herr talman! Nej, jag har ingalunda bett jämställdhetsministern att lägga sig i den pågående avtalsrörelsen. Det jag har efterlyst är visioner för framtiden. När det gäller att få ordning på statsfinanserna har vi precis samma uppfattning.

Frågan är om vi inte på något sätt kan komma fram till en annan uppfattning än att det hela tiden skall vara dessa sämst betalda kvinnor som skall betala för saneringen av ekonomin. Här har vi den absolut främsta jämställdhetsfrågan, enligt mitt sätt att se. Där skulle jag vilja se litet mer påtagliga visioner från jämställdhetsministerns sida.

Anf. 89 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Här talade en representant för ett parti som under tre år i regeringsställning inte använde några politiska möjligheter för detta, utan i stället tyckte att det var viktigare att sänka förmögenhetsskatter eller sänka kapitalskatter. Det tycker jag är ett väl kortsiktigt tänkande och uttryckssätt här i riksdagens kammare.

Visionerna är ju det vi pratar om här i dag. Det skall vara halva makten och hela lönen. Man skall ha lika lön för likvärdigt arbete. Både kvinnor och män skall kunna leva som likvärdiga och värdiga föräldrar, med lika rätt och möjligheter till både förvärvsarbete och föräldraskap. Vi skall ha en gemensam offentlig sektor och ett generellt välfärdssystem som utjämnar de ekonomiska ojämlikheterna mellan män och kvinnor.

Det är mina visioner. Får vi inte upp tillväxten och dessutom inte vågar och orkar vara ärliga när vi skall använda resurserna, då hjälper vi inte heller de kvinnor inom offentlig sektor som i dag har mycket låga löner och mycket hårda villkor.

Anf. 90 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Herr talman! Jag skulle vilja höra litet grand vad jämställdhetsministern har för framtidsvision i fråga om vårt samhälle. Kommer det att finnas jobb åt alla 40 timmar per vecka? Jag läste i en artikel i dagens tidning om att kvinnor måste lära om. Jämställdhetsministern har talat om att kvinnor vars kontorsjobb hade ersatts av datorer skulle lära sig något nytt. Vi kunde se på TV hur man kunde ersätta dem som sorterar post med nya sorteringsmaskiner. Vi kan se att arbetstillfällena krym-

per på område efter område till följd av teknisk utrustning. Jag säger inte att det finns någon som helst anledning att man skall göra jobb som maskiner kan göra. Frågan är hur man skall klara det här med jobb åt alla om man, som enligt jämställdhetsministern, absolut inte har råd med arbetstidsförkortning. Jag menar att vi i samhället inte har råd med den arbetslöshet som vi har i dag, därför att den kostar mycket pengar. Den kostar i form av socialt lidande, och det gör att människor faktiskt mår dåligt. Det börjar bli dags att dela på jobben och naturligtvis också satsa på vuxenutbildning.

Jag vill också fråga om svuxabidraget. Kan jämställdhetsministern tänka sig att man inför det som ett behovsprövat bidrag för de kvinnor med barn som i dag inte klarar av att fullfölja sina studier på grund av att bidraget försvann och som sitter med stora skulder? De har lånat till sin utbildning och riskerar därmed att hamna i fällan att de aldrig får något nytt jobb, de kan inte betala tillbaka sina lån. Det skall finansieras hos staten. Jag tycker att denna fråga är viktig.

Anf. 91 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Jag försökte utveckla min syn på arbetstiderna här nu, och jag har gjort det flera gånger tidigare under året. Jag är övertygad om att många av oss medborgare, inte minst kvinnor och även de flesta män, kommer att värdera tid alltmer, tid till barn, tid till sig själv, tid till att bara finnas och leva.

När det gäller arbetstiderna ser jag däremot att den stora förändringen är att låta arbetstiderna följa med i livets olika skeenden, beroende på om vi har barn, hur stora de är, hur livet är för övrigt, i stället för att försöka trycka in – som principen har varit hittills – livet i fasta stela arbetstidsregler. Det är min vision när det gäller arbetstiderna.

Jag vill upprepa: Om någon frågar mig vad den viktigaste arbets- tidsfrågan är i dag, svarar jag att det är att hjälpa de 120 000 eller 130 000 deltidsarbetslösa som inget hellre vill än att gå upp i tid. Det är den fråga som jag i dag prioriterar mer än något annat.

Vad gäller svuxabidraget ser regeringen nu över framför allt de ensamstående föräldrarnas ekonomiska situation både när de studerar och när de arbetar. Regeringen kommer mycket skyndsamt att återkomma till riksdagen med förslag. Det berör både komvux, studiestödsområdet och familjestödet. Det gäller en av de mest utsatta grupperna i dag. Till den frågan återkommer vi skyndsamt.

Anf. 92 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Herr talman! Jag tackar först för svaret om att svuxa i alla fall utreds just nu. Det är en mycket bekymmersam situation för många kvinnor.

Jag är litet förundrad över svaret hur vi i framtiden skulle prioritera vår tid. Det skulle bli mer viktigt för oss att ha tid att vara med våra barn osv. Men det är precis det som dessa deltidsarbetslösa kvinnor har gjort. Det är därför de sitter i den fälla som de hamnat i. Man har inte följt upp det med att se till att a-kassa och annat liknande gäller för att de skall kunna stämpla upp till heltid. Man sitter konstant kvar på sin

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

deltid. Det beror just på att de prioriterade sina barn före ett heltidsjobb. Med den risken vågar naturligtvis ingen använda sig av möjligheten att prioritera barnen om man har ett jobb. Den trenden ser vi väldigt tydligt nu.

De som har jobb är otroligt rädda om dem. De jobbar ofta mer än heltid för att tillfredsställa arbetsgivaren och se till att de gör ett bra jobb. De som står utanför arbetsmarknaden mår dåligt därför att de inte kommer åt några jobb. Barnen hamnar i någon sorts mellanklass: De föräldrar som är hemma för att de inte har jobb orkar inte riktigt med sina barn, och de som har jobb jobbar så mycket att de inte hinner med sina barn.

Den här situationen tycker jag är ohållbar på sikt. Vi måste faktiskt, som jag ser det, dela på jobben, därför att det i det kommande samhället inte kan finnas 40 timmars jobb till alla. Då kan vi inte skapa det tvåtredjedelssamhälle som vi i rasande takt är på väg mot just nu: En stor grupp människor som är lågutbildade och har låga löner hamnar utanför arbetsmarknaden därför att deras jobb rationaliseras bort. De har ingen möjlighet att komma in därför att de inte har någon studie-tradition osv.

En utredning i somras visade ganska tydligt att det var traditionen och den ort man bodde på som avgjorde om man gick vidare i sina studier. Det är också något som borde ses över och faktiskt borde satsas ordentligt på: att man kan vidareutbilda sig flera gånger under livstiden.

Anf. 93 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Låt mig bara säga något om deltiden och a-kassan, som Marianne Samuelsson nu tog upp. Om man hårdrar mycket kan man säga att vi under senare år haft en utveckling där arbetsgivaren vägrar att tillgodose dessa kvinnors intresse och låta dem gå upp i tid. Staten har då gått emellan och betalat detta via a-kassan, vilket bara har konserverat deltidslösheten och låtit den växa mer och mer.

Den linje som är den enda möjliga för att verkligen i grunden förändra dessa kvinnors situation är att via antingen avtal eller lagstiftning tvinga fram en förändrad arbetsorganisation i de företag och branscher som vi nu talar om. Det är handel, det är kontor, det är Posten, det är statens område och det är kommuner och landsting. Det är den vägen regeringen nu har valt att slå in på när det gäller deltidslösheten, just för att inte kvinnorna skall tvingas betala detta själva och bära den bördan. Staten skall gå emellan, eftersom arbetsgivaren vägrar att organisera arbetet så att också kvinnor har en plats. Det är den lösningen jag tror mest på.

Även om jag tror på att arbetstiden kommer att förändras oerhört mycket de år vi har framför oss, vill jag varna för uttrycket ”dela på jobben”. Det kan lätt låta som om vi som har jobb i dag redan har alla framtidens jobb, så det är dem vi måste dela på. Den stora visionen är väl hur man skall passa ihop den halva miljon människor som i dag står utanför arbetsmarknaden med alla arbetsuppgifter vi ser behöver utföras, i stället för att konservera den arbetsmarknad vi har i dag. Det är min grundläggande syn på det uttryck som Marianne Samuelsson ofta

använder: att "dela på jobben". Det tror jag är en konserverande syn, inte minst för kvinnorna.

Anf. 94 INGER SEGELSTRÖM (s)

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Ulf Melin och Björn Samuelson för deras inlägg.

Att vara världens mest jämställda parlament förpliktar. Under mitt första riksdagsår har det mesta av arbetet inriktats på att få ekonomin i balans. Det har varit svårt många gånger, speciellt för oss som företräder kvinnorna, men det har varit nödvändigt. Om vi inte har en ekonomi i balans har vi inte heller utrymme för välfärd, framtida reformer och en jämställdhetspolitik värdig Sverige.

Detta gäller oavsett om det handlar om fördelningen av resurser till kommuner och landsting för arbetsmarknadsåtgärder, utbildning och kompetenshöjning, för en infrastruktur där Agenda 21 och miljökraven kommer med från början i beslutsfattandet eller för åtgärder i ett integrerat samhälle, där de nya och de gamla svenskarna lever i samma områden och där vi löser problemet med våldet i samhället lokalt och tillsammans.

Detta med varannan kvinna i regeringen har gett oss möjlighet att driva kvinnoperspektivet tidigare, redan när propositioner bereds.

Några av riksdagens ledamöter säger kanske att det väl inte kan vara så illa att alla frågor inom politiken är jämställdhetsfrågor. Det är naturligtvis rätt, men om jag systematiskt skulle gå igenom riksdagens hela dagordning skulle många frågor vara särskilt intressanta för riksdagens kvinnor.

Jag skall nämna några sådana områden som vi kommer att behandla i riksdagen och som står på politikens dagordning.

För det första: Det gäller kvinnors arbete.

Kommer Kommunals kvinnor att behöva strejka vid varje avtalsförhandling i framtiden för högre löner, eller kommer vi att våga diskutera den strukturella kris som den offentliga sektorn befinner sig i, där arbetsvärdering, heltidsarbete och en arbetstidsförkortning är några förslag som skulle kunna göra att dagens lågavlönade kvinnor i framtiden fick både en lön att leva på och också en pension som de kan försörja sig på som gamla?

Framtidens välfärd är beroende av om vi tar kvinnornas framtida arbetsmarknadsproblem på allvar. Den frågan kommer att diskuteras mera senare.

För det andra: Det gäller tillväxtpropositionen som kommer inom kort.

Kommer de frågor som berör kvinnors dubbla lojalitet till offentliga sektorn som arbetsgivare och till vård och omsorg att behandlas? Kommer ett långsiktigt mål att föras fram om var de nya arbetena finns, speciellt för kvinnorna?

Hur kan välfärden utvecklas lika och rättvist i framtiden? Kommer en utvärdering av privatiseringar och nya verksamhetsformer att presenteras?

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

För det tredje: Hur klarar dagens kvinnor inflytande- och maktfrågorna i samhället?

Klarar riksdagen att i fortsättningen driva igenom varannan man i alla styrelser och nämnder?

Klarar riksdagen att ställa krav på att statligt finansierade tjänster skall vara lika tillgängliga för kvinnor som för män? Jag tänker då naturligtvis på universiteten och högskolorna, där man fortfarande verkar tro att kvinnor inte har rätt kompetens inom den akademiska världen. Är vi i riksdagen beredda att ta steg två i nästa budget?

Hur utvärderar riksdagen sitt arbete ur ett jämställdhetsperspektiv? Kommer väljarna att få se något resultat?

Jag har försökt att få en sammanställning över de beslut som berör kvinnor och män särskilt. Det svar jag har fått är att sådana sammanställningar gör departementen var för sig. Det kommer inte våra väljare att godta, och inte jag heller.

För det fjärde: En av de viktigaste miljöfrågor som kommer att diskuteras i riksdagen under det närmaste året är energin. Här vet jag att de politiska kvinnorna kommer att ta ett stort ansvar när Energikommisionens förslag föreligger.

För det femte: Kvinnorna i riksdagen har till och från samarbetat i olika frågor, har det berättats för mig som kom hit först för ett år sedan. Det har gällt frågor om kvinnovåld, barnpornografi, prostitution och andra speciella frågor.

Jag hoppas att den återstående delen av perioden skall föra med sig att vi kan öka samarbetet mellan riksdagens kvinnor, också när det gäller hur riksdagens arbete är organiserat. Jag vill ta tillfället i akt och tacka för krokarna som har satts upp i bänkarna för våra handväskor.

För många av våra uppdragsgivare, Sveriges kvinnor, är det obegripligt att vi riksdagskvinnor inte samarbetar mera. Jag ser det första resultatet här i dag, att vi har fått ett jämställdhetsblock, även om det inte utgör någon rubrik.

Låt oss arbeta under det här året med frågor som förenar oss.

Jag inbjuder därför alla riksdagens kvinnor till en första träff nästa vecka den 17 oktober kl. 15.00. På dagordningen står frågan hur vi visar Sveriges kvinnor att världens mest jämställda parlament kan.

Välkomna!

Anf. 95 BJÖRN SAMUELSON (v) replik

Herr talman! Det var väldigt många och viktiga frågor som Inger Segelström ställde i sitt inledningsanförande.

Jag tror att det är viktigt att vi gör alla dessa utvärderingar, att vi analyserar den verklighet som vi rör oss i när det gäller såväl jämställdhetsfrågor som alla andra viktiga politiska frågor.

Jag säger inte att det är så, men jag är bekymrad för en sak, och det är att ju mer urvattnad den offentliga sektorn blir och ju mindre betydelse den får, ju mer den degraderas, ju mindre inflytande olika parlamentariska institutioner, kommunfullmäktige, landsting och riksdag får, desto högre blir kvinnorepresentationen i dessa verksamheter och in-

stitutioner. Gud bevara oss för en sådan utveckling! Det här måste vi hålla ögonen på.

Anf. 96 INGER SEGELSTRÖM (s) replik

Herr talman! Jag delar Björn Samuelsons oro över den utveckling som vi kan få. Det är därför som det är så viktigt att vi nu verkligen tar de framtida problemen inom kvinnors arbetsmarknad på allvar och att vi uppvärderar det arbete som finns i den offentliga sektorn. Det är A och O för kvinnornas hela framtid. Det var detta som jag försökte att påpeka när det gäller den strukturella kris som jag ser i samhället.

Anf. 97 BJÖRN SAMUELSON (v) replik

Herr talman! Jag förstod att det var detta som Inger Segelström så att säga satte strålkastarljuset på. Men samtidigt är det oerhört viktigt att vi – utifrån t.ex. LO-kvinnornas rapport – minskar avståndet mellan köksbordet och talarstolen. Om vi inte minskar det avståndet, kan vi när det gäller de parlamentariska institutionerna snabbt möta den otäcka framtidsbild som jag pekade på här.

Anf. 98 INGER SEGELSTRÖM (s) replik

Herr talman! Det blir nog svårt under de kommande åren, därför att kvinnorna i den offentliga sektorn tjänar mindre än vad männen i den offentliga sektorn gör. Då kan vi inte längre skylla på att det handlar om att den offentliga sektorn har dåligt med pengar. Hur kommer det sig att männen har högre löner och mer betalt?

Dessa frågor borde vi ha tagit itu med för 20 år sedan, och vi borde ha kommit till rätta med dessa löneskillnader för tio år sedan. Nu har vi inte pengar, men vi kan inte begära att Kommunals kvinnor skall betala välfärden genom att hålla tillbaka sina lönekrav.

Anf. 99 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Herr talman! Jag vill först tacka för inbjudan. Det låter ju bra och trevligt med en kvinnoträff där vi kan ta upp och diskutera kvinnofrågor, framtidsfrågor och den fråga som Inger Segelström tog upp om var de nya jobben för kvinnorna finns.

Tittar man på hur arbetsmarknaden ser ut ökar antalet arbeten framför allt inom branscher som söker efter högutbildade. Även inom vård och omsorg krävs det mer kvalificerad och utbildad arbetskraft. Det är då viktigt att vi ser till att det ges möjligheter för kvinnor att vidareutbilda sig. Det är betydligt svårare att vidareutbilda sig om man har en låg inkomst, som många kvinnor inom vården har, på grund av att man aldrig har lyckats att spara ihop till något kapital som kan användas för att läsa vidare. Där finns en bromskloss. Det vore intressant om man inom vårdsektorn införde någon form av bidrag för vidareutbildning.

Det finns naturligtvis också andra branscher, bl.a. teknik, som kvinnor skulle behöva komma in i samtidigt som vi måste se till att det kommer fler män till vård och omsorg.

Dessa frågor tillsammans med de frågor som Inger Segelström tog upp – jag glädde mig extra över arbetstidsförkortningen, att vi skall få

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

tid för annat – är viktiga framtidsfrågor. Även om Mona Sahlin säger att man absolut inte kan tänka sig att lansera detta med att man skall dela på jobben, tror jag att det blir detta som gäller i framtiden. Som arbetsmarknaden ser ut nu och med de teknikvinster som vi gör, tror jag inte att det blir aktuellt med 40 timmars arbetstid för alla. Då måste vi se till att vi kan jobba, men med kortare arbetstid.

Anf. 100 INGER SEGELSTRÖM (s) replik

Herr talman! Orsaken till att jag ville inbjuda till ett möte är att vi måste hjälpas åt med visionerna. Vi kan inte bara fråga vår jämställdhetsminister var hon har sina visioner någonstans. Vi måste allihop delta i det arbetet. Trycket på oss ledamöter här i riskdagen är så stort, och vi får alla precis samma frågor. Det är därför som jag tror att vi skulle kunna komma en bra bit på väg om vi gemensamt anordnade konferenser och annat för att få i gång den här diskussionen.

Anf. 101 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik

Herr talman! Det är naturligtvis viktigt att få i gång diskussionen. Men inom jämställdhetsarbetet har vi fört en diskussion väldigt länge. Jag börjar vänta på att vi nu kan bli så starka att vi kan komma till besluten.

Vi kanske måste träffas över partigränserna för att se till att utföra det som jag tror att många förväntar sig, nämligen att vi, efter att ha blivit fler kvinnor riksdagen, också skall kunna besluta i fler frågor som berör just jämställdheten, barnen, omsorgen och sådant som många av kvinnorna tycker är viktigt. Det gäller då också att satsa på barn och ungdomar, så att de mår bra.

Jag är väldigt orolig över den ökade våldstendensen i samhället. Bl.a. det debattprogram som visades i går, där riksdagen också deltog, visade hur ungdomar i dag skriker efter hjälp. De har inte fått gränser, och vi har matat dem med reklam, videovåld och numera också data-våld utan att vi har satt några som helst gränser. Här tror jag att det är dags för oss kvinnor att slå näven i bordet och säga ifrån.

Anf. 102 INGRID NÄSLUND (kds) replik

Herr talman! I det tidigare replikskiftet fick jag inget svar på frågan hur man, när regeringen har skurit ned anslagen till kommunerna med upp till tre fyra gånger så mycket som den tidigare regeringen gjorde, skall klara av att ha en offentlig sektor med bibehållen kvalitet och hur man skall kunna ge de kvinnor som både Inger Segelström och jag vill skall få en lön som deras arbete är värt. Hur skall detta gå till? Jag vet inte om Inger Segelström kan svara mig på det.

Jag vill också ta fram en annan frågeställning här. Vi vill ju få fler män inom den här sektorn också. Men hur skall vi lyckas åstadkomma det med den nuvarande låga lönenivån? Jag vill inte säga att män av födsel men dock av ohejdad vana brukar begära en högre lönenivå än den som finns inom den här sektorn. Det är också en jämställdhetsfråga hur man skall komma till rätta med detta.

Jag vill också tacka för den vänliga inbjudan.

Anf. 103 INGER SEGELSTRÖM (s) replik

Herr talman! Jag blir lika upprörd som Mona Sahlin blev tidigare över att få frågan från en representant från den förra regeringen, som har förstört mycket av den ekonomi som vi har varit tvungna att jobba så mycket med under den här tiden. Jag tänker inte ödsla någon ytterligare energi på det, för jag tyckte att Mona Sahlin gav ett mycket bra svar på den frågan.

Jag går i stället över till att svara på den andra frågan. Det enda sättet att få fler män inom de yrken som kvinnorna har i dag är naturligtvis att höja lönerna. Om vi höjer lönerna inom traditionella kvinnoyrken, kommer vi naturligtvis att få fler män dit.

Anf. 104 INGRID NÄSLUND (kds) replik

Herr talman! Då är ju frågan hur detta skall gå till när man nu har strypt kommunernas resurser tre fyra gånger så mycket som den förra regeringen gjorde. Det går ju inte att bara tala om vad vi gjorde. Vi från kds sida arbetade faktiskt hårt med och lyckades få igenom att drygt hälften av de 7 miljarder som hade skurits ned lämnades tillbaka. Men nu har regeringen skurit ned långt över 15 miljarder av kommunernas utrymme. Att då tro att man skall kunna höja lönerna är väldigt svårt. Det går ju att vara irriterad. Men det är ju nu ni har regeringsansvaret, och Inger Segelström ingår i det regeringsbärande partiet. Det går inte att bara klaga över vad som har skett tidigare när ni nu har gjort det hela sju gånger värre.

Anf. 105 INGER SEGELSTRÖM (s) replik

Herr talman! De synder vi ser i dag, att kvinnorna tjänar mindre än männen inom alla yrkesområden, är ju problem som vi har haft under de senaste 20 åren. Vi kan inte fortsätta att ha det så här, därför att den situation som vi befinner oss i dag är att de lågavlönade kvinnorna inte kan leva på den lön de har, och de kommer inte heller att kunna försörja sig när de blir pensionärer. Det enda sättet att komma till rätta med detta är att ge kvinnor mer tid, dvs. att de går över från deltid till heltid, och att man gör en arbetsvärdering. Man måste värdera upp kvinnors arbete, vilket då betyder att andra yrken måste värderas ned. Det är det enda sättet för kvinnorna i dag att få en högre lön – en lön som de kan leva på.

Det finns inga genvägar för kvinnorna i dag. Det är detta mödosamma arbete som vi måste påbörja nu. Vi måste erkänna att detta är en strukturell kris och att det är något som vi borde ha gjort något åt redan för 20 år sedan.

Anf. 106 CHRISTINA PETTERSSON (s)

Herr talman! Jag har begärt ordet för att belysa några frågor om kvinnors situation på arbetsmarknaden. Efter att ha lyssnat på debatten här vill jag ytterligare belysa situationen för kvinnorna på arbetsmarknaden.

Sverige har kommit långt när det gäller jämställdheten. FN har utnämnt Sverige som bäst i världen på området. Det har varit ett långt,

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

strävsamt och målmedvetet arbete för att nå hit. Jämställdhetsarbetet måste fortsätta på ett lika målmedvetet sätt och på alla områden.

När det gäller kvinnors arbetsmarknad och möjlighet till sysselsättning och egen försörjningsförmåga finns det anledning att känna oro inför framtiden.

Den svenska arbetsmarknaden är könsuppdelad. Kvinnor arbetar inom typiska kvinnoyrken såsom vård och omsorg. Jag kan hänvisa till statistik från Stockholms län, och jag tror inte att den skiljer sig så mycket från övriga landets. Mer än hälften av kvinnorna arbetar inom den offentliga sektorn, främst inom utbildning, socialvård samt hälso- och sjukvård. Tre av tio kvinnor arbetar deltid, medan en av tio gäller för männen. De senaste arbetslöshetssiffrorna från våren 1995 visar att av ca 60 000 arbetslösa i Stockholms län var andelen kvinnor 42 %. Vi vet att andelen arbetslösa kvinnor ökar snabbare än andelen arbetslösa män. Det gäller att vara oerhört uppmärksam på denna utveckling.

Vad blir konsekvenserna när man nu skär ned antalet anställda i offentlig sektor? Enligt de senaste siffrorna från AMS kommer ca 39 000 arbetstillfällen att försvinna inom offentlig sektor. Det förekommer inte så många varsel i dag, vilket beror på att man inom kommuner och landsting i stor utsträckning har använt sig av vikariesystem. Det är då kvinnorna som har varit anställda som vikarier. Därigenom kan man minska antalet anställda utan att varsla. Kvinnor har varit anställda som vikarier utan att få veta hur länge de får ha kvar sin anställning. Ofta har det varit fråga om deltidsanställning som de inte har kunnat försörja sig på.

Regeringen har ju tillsatt en utredare med uppdraget att kartlägga skillnaden mellan kvinnors och mäns situation på arbetsmarknaden. Det är viktigt och absolut nödvändigt att denna utveckling kartläggs. Det är lätt att peka på de problem som jag har berört, men det är inte lika lätt att förändra och föreslå åtgärder.

Att bryta utvecklingen med den könsuppdelade arbetsmarknaden är en svår uppgift. Det handlar om att ändra attityder. Hur kan vi få flickor att välja naturvetenskapligt program på gymnasiet t.ex.? I Stockholms län är det en flicka av fyra sökande som väljer naturvetenskaplig utbildning. Här fordras det insatser från skolan och inte minst av lärarna, som har nämnts här tidigare. Men det fordras insatser av oss alla – föräldrar, dagis, lärare och övrig skolpersonal. Man kan se att ungdomar över huvud taget gör oerhört traditionella gymnasieval. Vid den senaste intagningen till gymnasieskolan valde flickor Barn och fritids-, Omvårdnads-, Hantverks- och Estetiskt program medan pojkar valde Bygg-, El-, Fordons-, Energi- och Industriprogram. Här måste skolan och vi alla arbeta mycket målmedvetet, vilket måste ske på alla stadier i grundskolan. Detta när det gäller framtiden.

För de kvinnor som drabbas av arbetslöshet i dag är kompetensutvecklingen oerhört viktig liksom tanken om ett livslångt lärande. Jag tror inte att det är möjligt att göra förändringar utan särskilda styrmedel. Kvinnor måste få möjlighet att få utbildning på yrkesområden där teknik och information är huvudfaktorer. Likaså är det viktigt att få fler män att arbeta inom skola, vård och omsorg.

Jämställdhetsministern har här redogjort för många åtgärder som kommer, och det är viktigt att vi följer utvecklingen också regionalt och lokalt för att komma till rätta med den könsuppdelade arbetsmarknaden.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 107 CHRISTIN NILSSON (s)

Herr talman! Kvinnors arbetsmarknadssituation är i dag mycket besvärlig. Med det vill jag inte säga att männens arbetsmarknadssituation inte är besvärlig, men fokuseringen på arbetslösheten är betydligt större inom traditionellt manliga arbeten än inom typiska kvinnoyrken.

Utvecklingen inom en krympande offentlig sektor är för mig mycket skrämmande. Vi vet alla att det inom omsorgerna, inom sjukvården och inom skolan jobbar många kvinnor. De neddragningar som i dag sker inom dessa områden kommer att innebära att många kvinnor ställs utanför ordinarie arbetsmarknad.

Samtidigt krymper kvinnornas arbetsmarknad även på andra områden. Man kan nu se en utveckling där männen går in i och tar över traditionella kvinnojobb. Jag tror inte att det bara är en följd av vår strävan att ha en jämlikare arbetsmarknad, utan traditionella mans- och kvinnoyrken, utan att det också är en följd av den höga arbetslösheten.

Som exempel kan jag nämna att förra veckan när jag flög upp hit var tre av fyra flygvärdinnor på planet män. Det tyckte jag i och för sig var trevligt, men samtidigt började jag fundera: Är det så att när arbetslösheten är hög, tar männen över även s.k. typiska kvinnojobb, så att arbetsmarknaden därmed krymper än mer för oss kvinnor?

Herr talman! Det som jag speciellt vill belysa i mitt anförande är den arbetsmarknadssituation som gäller för kvinnor som jobbar eller har jobbat inom administrativa yrken, t.ex. sekreterare, kontorister och kanslist.

Sedan 1991 har mellan 70 000 och 80 000 jobb försvunnit, och de berörda har svårigheter att gå över till nya jobb. Detta beror inte bara på den konjunkturbetingade nedgången, som har varit väldigt kraftig, utan det beror också på den strukturförändring som skett inom detta område.

Trots detta har det varit väldigt tyst i den politiska debatten om problemen just för denna yrkesgrupp, och man kan undra varför. Är det så att kvinnorna inte tillräckligt kan göra sina röster hörda, eller är vi politiker inte tillräckligt lyhörda för vad som händer?

I en annan hårt drabbad bransch, nämligen byggnadssektorn, där ungefär lika många har drabbats av arbetslöshet, har utvecklingen uppmärksamats betydligt mer och åtskilliga miljarder satts in i åtgärder.

Jag tycker absolut inte att det är fel att satsa på byggsektorn, men jag tycker samtidigt att man borde se att det finns också andra yrkesgrupper som har stora problem och att man även där bör sätta in åtgärder.

I dag krävs det en helt annan utbildning än tidigare för dem som jobbar inom olika administrativa yrken. De enklare kontorsgöromålen har till stor del försvunnit, och nu krävs goda kunskaper i språk, eko-

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

nomi och data, och helst skall man ha en specialisering mot t.ex. marknadsföring.

Det skulle därför vara av största vikt att få ett åtgärdsprogram riktat till kontorsadministratörer, där kvinnorna – för de är ju mest kvinnor – kunde få den utbildning som krävs för att de skall bli attraktiva på arbetsmarknaden igen.

TCO har sedan slutet av 80-talet påpekat vad som händer för denna yrkesgrupp men har tyvärr inte fått något gehör för de synpunkter som man fört fram.

År 1989 skickade TCO ett brev till regeringen där man påpekade att trots att sysselsättningen ökade, minskade arbetsmarknaden för denna grupp. Arbetslösheten steg redan då, och det var naturligtvis strukturförändringen inom detta område som var orsaken.

TCO påpekade också att det kunde vara lämpligt att kraftigt dra ner på kontorsutbildningen på gymnasiet och samtidigt höja nivån på den utbildning som blev kvar. Trots en vikande arbetsmarknad fortsatte man att utbilda en massa unga tjejer rakt ut i arbetslöshet.

Man framförde också förslag till åtgärder för lågutbildade kontorister, innebärande komplettering av grundskole- och gymnasiekompetens inom det reguljära utbildningsväsendet inom AMU:s ram, men platserna för dessa ändamål var reserverade för andra utsatta grupper.

Dessa förslag är fortfarande aktuella.

För dem som fortfarande har kvar sina jobb är det oerhört viktigt att vi vidtar åtgärder innan dessa jobb försvinner till förmån för administratörer som har en högre kompetens. Det skall inte vara enklare att göra en omorganisation innebärande att man säger upp personal som inte har tillräcklig kompetens och sedan rekryterar ny personal vars behövliga utbildning har bekostats av samhället.

För undvikande av denna rundgång med stora kostnader för samhället är det nödvändigt att man inför någon form av stimulansåtgärder, så att arbetsgivarna vidtar åtgärder för anställda som behöver komplettera sin utbildning. Det bästa är naturligtvis om parterna på arbetsmarknaden själva kommer fram till en överenskommelse genom avtal, men dit har vi ännu inte nått.

Herr talman! Min slutkläm blir att det är av största vikt att vi politiskt agerar för att snarast möjligt stoppa den utslagning från arbetsmarknaden som utvecklingen kan innebära för många kvinnor i dessa yrken. Låt oss utreda om det är möjligt att inom arbetsmarknadsutbildningens ram skapa förutsättningar för att ge kontorsadministratörerna den utbildning de behöver, och undersöka möjligheterna till någon stimulansåtgärd för arbetsgivare som satsar på sin personal.

Anf. 108 CARL ERIK HEDLUND (m)

Herr talman! Sverige och svenska folket har mycket stora problem. Sedan början av 1970-talet har vi inte haft någon reell ökning av välståndet i landet. Nu dras vi med en jättehög arbetslöshet, som både förvärrar ekonomin inom det offentliga området och förvärrar arbetsföra att få arbeta i riktiga jobb.

För att vi skall klara välståndet, jobben och framtiden krävs det nya ordentliga grepp i politiken. Svensk exportindustri har fått ett uppsving på grund av ökad produktivitet och en låg kronkurs, men för att skapa tillväxt och arbetstillfällen måste också hemmamarknadsföretagen få fart. Det rör sig om en stor mängd företag. Alla vet att sysselsättningspotentialen finns bland där, men det borde inte bara vara bland dem.

Vi har väldigt få företag i mellanklassen, med 200–1 000 anställda. Sådana företag utgör i andra länder ofta ryggraden i näringslivet och rymmer inom sig potentialen till nya storföretag. När jag i början av 60-talet började arbeta i näringslivet fanns det många familjeägda mellanstora företag. Beroende på framför allt skattelagarna – arvsskatten, förmögenhetsskatten, dubbelbeskattningen av aktieutdelningar och egenavgifter – blev dessa företag uppköpta av investmentbolag, svenska och utländska. Några kunde utvecklas i nya ägares skötsel, men flertalet finns inte längre. Ägarna-entreprenörerna mer eller mindre tvingades i landsflykt på grund av skattelagarna. Det är ett dåligt sätt att skapa förtroende bland företagare och verkar inte precis lockande för nya entreprenörer.

I regeringsförklaringen heter det beträffande tillväxten och sysselsättningen att vi skall ta till vara nationens främsta tillgång – människors vilja till arbete och skapande. Bra, mycket bra, men jag undrar om regeringen vet hur man skall gå till väga.

Det står i regeringsförklaringen: ”Sverige behöver fler företag och företagare. Näringspolitiken utformas så att företagen är lönsamma och kan öka sina investeringar. Villkoren för de små och medelstora företagen förbättras.” Ändå kan vi konstatera att sedan maktövertagandet för ett år sedan har det mest varit tal om försämringar.

Det är höjda skatter på företag och jobb. Skatterna har ökat med sammanlagt 55 miljarder, varav det mesta ligger på företagen. Återstäl-larpolitiken har också inneburit att avregleringar har rivits upp, och de mycket marginella förändringarna på det arbetsrättsliga området har slopats, förändringar som framför allt skulle möjliggöra för mindre företag att anställa.

Häromdagen meddelades att Sveriges riksbanks pris i ekonomi till Alfred Nobels minne skulle gå till professor Robert E. Lucas. I en kommentar till utmärkelsen framhölls att Lucas är den nationalekonom som haft störst betydelse för den makroekonomiska forskningen sedan 1970. Lucas menar att politikerna måste skapa en säkerhet om vilka ekonomisk-politiska villkor som gäller. Annars uppnås inte de effekter man vill uppnå. Det går inte att ”lura” allmänheten eller företagare till ett annat beteende med ekonomisk politik. Stabila, väl kända regler som premierar företagande och arbete skapar också resultat som kommer hela samhället till godo.

Det skulle gå att radikalt förändra utsikterna för Sveriges ekonomi och därmed bygga för ett ökat välstånd för hela befolkningen. Men då måste vi gå längre än att uttala käcka fraser om företagarnas betydelse.

Vi måste i konkret handling visa att vi menar allvar. Vi har nu kommit till vägs ände. För att vi skall klara vår uppgift att ge ökat välstånd till nationen måste vi fokusera våra ansträngningar på att åter-

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

skapa ett företagervänligt klimat. Det innebär att vi måste i grunden förändra beskattningen, och då i främsta rummet dubbelbeskattningen av aktieutdelningar, men även beskattningen av tjänster, samt sänka arbetsgivaravgifterna.

Arbetsrätten måste också förändras så att anpassningsförmågan både inom näringslivet och på arbetsmarknaden förbättras. Slopa de offentliga monopolen, och se till att konkurrensen ökar inom alla sektorer. I partimotioner har vi moderater visat hur vi skall finansiera skattebortfallet, och då har vi inte diskonterat den tillväxt som skapas.

Men det är bråttom. Många tecken tyder i dag på att den nuvarande högkonjunkturen börjar vika, och nedgången och kan bli både brant och dyr för Sverige och svenskarna.

Herr talman! Oavsett vilken grundideologi vi har måste vi inse att det inte går att skapa något uthålligt välstånd utan att vi har framgångsrika företagare i landet. Då borde det inte heller vara så svårt att komma överens om en politik som främjar företagande och ägande. Utan tillväxt finns inga möjligheter till förbättringar på något område.

Människor är rationella och genomskådar bluffar, säger nobelpristagare Lucas, och det har också visat sig i Sverige. Det går inte att manipulera och tricksa. Företagare är inga Pavlovs hundar som kan styras med små godbitar och en klapp på huvudet.

Men det är klart, att om man egentligen inte vill att företagare skall kunna tjäna pengar, utan innerst inne tror att vi politiker är bäst skickade att i den här församlingen styra och ställa, blir det svårt att få till stånd en förbättring.

Herr talman! Att återskapa ett företagervänligt Sverige är långsiktigt den i särklass viktigaste frågan för oss i riksdagen. Vi har gemensamt makten och möjligheten att skapa förändringar. Jag och mina kolleger inom Moderaterna har också viljan att göra det. Men hur många fler har den?

Anf. 109 KJELL ERICSSON (c)

Herr talman! Det har under dagens debatt talats mycket om den ekonomiska utvecklingen i Sverige. Helt klart måste det ekonomiska saneringsarbetet fortsätta.

Vi har haft en synnerligen besvärlig ekonomisk situation i Sverige under hela 1990-talet efter den glada festen på 1980-talet. Vi har haft den värsta nedgången i ekonomin i modern tid med många kriser som följd och med en rekordhög arbetslöshet. Det finns egentligen mycket att säga om orsakerna till krisen, men det skall jag inte uppehålla mig vid nu. Vi skall i stället se framåt.

Efter det att den socialdemokratiska regeringen återställt en del av den borgerliga regeringens politik - det gäller t.ex. kvittningsrätten och arbetsrätten - uppstod misstroende och missmod bland företagarna. Den svenska ekonomin var hårt ansatt med sjunkande kronkurs och stigande ränta. Detta var förödande för landet.

Centern valde därför att medverka till att stabilisera den svenska ekonomin. Därefter har kronan stärkts och räntan sjunkit. Men faran är inte över. Det gäller nu att fortsätta med en politik som gör att räntan

fortsätter att sjunka. Det är den bästa hjälpen för både enskilda och företagare.

För att få fart på Sverige och pressa ner den alltför höga arbetslösheten måste det till tillväxtbefrämjande åtgärder. Sverige behöver fler företag och fler företagare. Därför behövs ett gynnsam klimat för företagande.

Från alla partier har det talats mycket om småföretagens betydelse. Detta får nu inte bli tomma ord, utan måste omsättas i praktisk handling. Under den borgerliga regeringen genomfördes en rad åtgärder som syftade till att förbättra småföretagarklimatet. Det var sådana åtgärder som förbättrad riskkapitalförsörjning, minskade skatter och en reformering av regelverken. En del av detta har tyvärr återställts. En del av detta har också slagit mot småföretagen, och därmed förhindrat nya jobb.

När vi från Centern medverkade till vårens kompletteringsproposition förutsatte vi att det måste till olika insatser för att få fart på tillväxten. Därför menar vi att det är nödvändigt med kraftfulla åtgärder i tillväxtpropositionen. Det är sådana åtgärder som att kvittningsrätten återinförs för nystartade företag. Därigenom ges möjligheter att i uppbyggnadsskedet av ett företag få dra av underskott mot inkomst av tjänst. Detta är en smidig och billig del av riskkapitalförsörjningen.

Det behövs även ett riskkapitalavdrag för att lättare kunna få kapital till framför allt småföretagen. Detta avdrag bör även gälla ägaren när han ökar det egna kapitalet i företaget. Just detta att stärka det egna kapitalet är oerhört viktigt. Vi minns hur det var under de riktiga krisåren. De företag som hade ett för litet eget kapital slogs snabbt ut. För att förebygga inför framtiden är det viktigt att företagen ges möjlighet att öka det egna kapitalet.

Även dubbelbeskattningen bör avskaffas. Det är inte rimligt att det skall vara ett sämre förhållande när det gäller att spara i aktier än att t.ex. köpa statsobligationer som inte innebär någon risk. Härutöver behöver regelverken ses över så att de bättre anpassas till de små företagen. I avvaktan på Arbetsrättskommissionens förslag borde regeringen kunna medverka till att en längre provanställningstid infördes.

Det finns många ytterligare åtgärder som man skulle kunna diskutera. Bankernas försörjning av kapital till företagen är en sådan. Företagsgaranti är en annan.

Det är också viktigt att vi kan höja kompetensen inom olika områden. Forskning och utbildning måste få en framträdande roll. Inte minst är det viktigt med den tillämpade forskningen inom olika branscher. Detta gäller t.ex. inom skogsindustrin, livsmedelsindustrin och bilindustrin.

När det gäller skogen, som ger oss de i särklass största exportinkomsterna, behövs ytterligare forskning för att ännu bättre kunna utnyttja vår skogsråvara. I Värmland pågår t.ex. arbetet med att bygga upp ett skogsindustriellt centrum. Skogsindustrierna och maskintillverkare samt forskare både i Sverige och Norge är intresserade av att delta i projektet. Men det måste till samhällsmedel för att detta projekt skall bli möjligt att bygga ut. Vid Högsolan i Karlstad finns redan en ade-

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

kvat utbildning. En samverkan mellan Högskolan i Karlstad och industrin skulle därför kunna ge ett viktigt tillskott för att höja förädlingsgraden i den svenska skogsindustrin.

Herr talman! Jag vill också betona att Sverige har varit, är och skall förbli en stark industrination. Ibland hör man i debatten att industrisamhället skall försvinna och att vi i stället skall leva av tjänsteproduktion. Detta är ett något missvisande synsätt. Grunden kommer även framdeles att utgöras av industri- och varuproduktion. Tjänste- och kunskapsproduktion kommer att öka markant, och detta är bra. Det kommer i sin tur att leda till att vi kommer att ha en industri med hög kunskapsnivå som kommer att tillverka miljövänliga varor av hög kvalitet.

Slutligen vill jag än en gång understryka att om vi skall komma till rätta med arbetslösheten och lyckas stärka vår ekonomi måste vi ge goda möjligheter för företag och företagare. Vi måste se till att entreprenörer, uppfinnare, innovatörer och företagare får en kreativ miljö så att företag kan födas, utvecklas och växa i vårt land.

Anf. 110 EVA FLYBORG (fp)

Herr talman! Eventuella åhörare på läktaren! Vad är en snilleblix? Du kanske tänker på Uppfinnarjocke och säger att en snilleblix är en god idé eller ett plötsligt infall av klarsyn, och det är riktigt. Men Snilleblixarna är också namnet på den rörelse som sakta börjar ta form i hjärtat av Sverige, nämligen hos våra barn i den svenska skolan. Snilleblixarna syftar till att frigöra barnens egen kreativitet och skaparförmåga genom att de på egen hand får chansen att lösa ett problem. Det har visat sig att de idéer som kommer fram på detta vis är så kreativa att de med en ringa insats t.o.m. kan resultera i konkreta produkter. Om 7–9-åringarna fick bestämma skulle världen och Sverige se betydligt annorlunda ut. Snilleblixar kan vi aldrig få nog av om vi vill skapa en halv miljon nya jobb.

Även vuxna människor kan få snilleblixar. Det har i en undersökning som TEMO har gjort på uppdrag av Folkpartiet visat sig att över 1 miljon svenskar går omkring och grunnar på en konkret affärsidé. Över två miljoner svenskar har dessutom någon gång allvarligt övervägt att bli egna företagare. Detta visar att idéerna och viljan att starta nya företag finns. Det är upp till oss politiker att skapa förutsättningarna för att dessa drömmar och idéer skall kunna förverkligas.

Sverige behöver därför en politik som återupprättar Sverige som företagarnation, annars kommer vi aldrig att kunna ta oss ur massarbetslöshetens gastkramande grepp.

En av de konkreta åtgärder som behöver vidtas är att statusen för uppfinnare, företagare och entreprenörer återupprättas. Ett sätt att åstadkomma detta är att instifta ett antal entreprenörsprofessurer i Sverige.

Den nybildade Stiftelsen för Entreprenörsskap har nyligen startat en ideell insamling som syftar till att instifta en professur i entreprenörsskap på Handelshögskolan i Göteborg.

Det går visserligen inte att utbilda någon till entreprenör, men kunskap om eget företagande är en bra förutsättning. Det behövs också inom entreprenörsområdet vidare forskning som utvecklar kompetensen också för den redan etablerade företagaren.

Det har sagts många gånger i denna kammare och inte minst av mig själv, men det måste antagligen sägas om och om igen: Regeringens politik med återställare är inte vägen ut ur den svenska krisen. Inga AMS-pengar i världen kan dölja det faktum att regeringen inte tycks veta hur den skall få fart på Sverige.

På något sätt har socialdemokratin genom åren fått många människor att tro att AMS-chefen är den viktigaste personen när det gäller att lösa Sveriges problem, när det enda AMS kan göra i själva verket är att konstatera faktum och släta över konsekvenserna av en misslyckad politik.

Den viktigaste personen när det gäller att ta tag i dessa frågor, åtminstone i regeringen, är eller borde i varje fall vara näringsministern. Dess värre märks han allt mindre i debatten, och kanske snart inte alls. Tyvärr deltar inte näringsministern i debatten i Sveriges riksdag i dag heller. Jag undrar vilket skäl för att utebli han har denna gång.

Näringspolitiken à la Socialdemokraterna är för närvarande väl begravd i diverse utredningar.

Nej, Sveriges problem kräver tillväxt och en kraftigt expanderande privat sektor om vi inte för alltid skall vara fångna i massarbetslösheten. Vi måste skapa förutsättningar för nya jobb i nya och framväxande branscher, satsa på idéer och uppfinningar och skapa regler som underlättar för företagandet, stöttar företagaren i svåra situationer och ger henne eller honom en anledning att vilja expandera sin verksamhet om tillfälle ges.

Det sociala ansvaret kräver ekonomiska förutsättningar av stora mått. Därför måste de välståndsbildande krafterna åter få komma till heders i diskussionen om Sveriges framtid.

De partier som hävdar att de har en omsorg om de svaga i samhället måste också redovisa hur man skapar tillväxt och därigenom de ekonomiska förutsättningarna för en sådan politik.

Därför är sambandet och beroendet mellan vård, utbildning och omsorg å ena sidan och näringsliv och kapital å andra sidan oerhört viktigt.

Herr talman! Ingen i världen vet med bestämdhet hur formeln för tillväxt ser ut, men det pågår en ständig kapplöpning runt om för att finna den, speciellt nu när högkonjunktur snart förbyts i lågkonjunktur – troligtvis redan under nästa år. Ordet i sig speglar vad det till stora delar handlar om, nämligen att växa.

Det kommer en tillväxtproposition från regeringspartiet inom kort. Det som hittills har läckt ut från denna proposition bådär inte gott, och tyvärr är väl risken stor för att jag kommer att stå här i riksdagens talarstol inom kort och återigen risa regeringens rygg. Men det återstår för all del ännu ett par veckor till dess, och t.o.m. regeringen kan ju tänkas få en snilleblixt.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Jag önskar inget hellre än att den svenska regeringen tar lärdom av sitt eget prat om tillväxt och själv växer upp och tar sitt ansvar för landet, som man ju påstår att man vill göra. Men det vi har sett inom näringspolitikens område hittills visar tyvärr snarare på motsatsen.

Anf. 111 LENNART BEIJER (v)

Herr talman! Ett samhälle där mer än 10 % av arbetskraften står utanför arbetsmarknaden fungerar dåligt. Varje år som går utan att man lyckas pressa ned arbetslösheten försvårar situationen ytterligare. Hög arbetslöshet är den bästa grogrunden för främlingsfientlighet, rasism och kriminalitet över huvud taget.

Höga arbetslöshetssiffror borde skapa samma tryck på åtgärder som höga räntor eller hög inflation. Så är det dock inte. I nästan hela världen använder man i stället arbetslösheten för att bemästra inflationen. Låg inflation går alltså före låg arbetslöshet.

Uppgiften för ett modernt samhälle måste vara att klara både låg arbetslöshet och låg inflation.

I Sverige är vi vana vid eller, om man så vill, bortskämda med låga arbetslöshetssiffror. När arbetslösheten under 1992 steg till ca 5 % skakade det om hela vårt samhälle. Medierna använde rubrikstorlekar i klass med dem som används vid större krigsutbrott.

Som vi alla känner till var detta bara början. Arbetslösheten ökade ytterligare, och i dag är ca 12 % av arbetskraften utanför arbetsmarknaden. Rubrikerna har minskat, och allt fler myndigheter, politiker och vanligt folk resonerar nu i termer som "Vi får nog finna oss i situationen" eller "Det är normalt att ett land har ungefär 10 % arbetslöshet".

Det är alltså den helt normala tillväxtningsprocessen som nu verkar på oss alla. Jag vill nog påstå att denna tillväxtprocess utgör ett av de stora problemen när det gäller att vidta de viktiga och kraftfulla åtgärderna.

Arbetslösheten måste ned i normala 2–3 %. Regeringens hittillsvarande ambition att vid sekelskiftet nå 10 % arbetslöshet kan och får inte accepteras.

Vårt hopp står nu naturligtvis till regeringens tillväxtproposition. Om jag får ha en önskelista hoppas jag att tillväxtpropositionen innehåller bl.a. följande:

- en medveten inriktning mot arbetstidsförkortning
- investeringsbidrag för småföretag
- inga egenavgifter för småföretagare för de första intjänade 40 000 kronorna
- löntagare som vill pröva sin idé i företagsform ges möjlighet till tjänstledighet med utbildningsbidrag och starta-eget-bidrag

Jag hoppas också att man kan tänka sig sänkta arbetsgivaravgifter vid försök med sextimmarsdag, och naturligtvis ordentliga satsningar på de nya energikällorna.

Den viktigaste enskilda åtgärden är dock att pressa ned räntorna. Reporäntan borde i dag vara omkring 7 %. Finns det något samband mellan en finansstidnings betygssättning av vår riksbankschef och att reporäntan fortfarande ligger kvar på 8,9 %?

Regeringen bör använda de möjligheter som finns för att påverka i denna riktning. Det är viktigt dels för att just lägre ränta är avgörande för efterfrågan och sysselsättningen, dels för att möta den konjunkturuppgång som förhoppningsvis kommer nästa år på hemmamarknaden.

Herr talman! Jag menar att regering och riksdag måste utnyttja nästan alla till buds stående medel för att pressa ned arbetslösheten. Men man får inte i ren desperation gå på vilka förslag som helst.

Sedan flera år driver SAF tillsammans med andra intressenter en gammaldags kampanj för att minska löntagarnas rättigheter på arbetsplatsen. Tyvärr får man stöd från tunga instanser som OECD och Valutafonden. Uppluckrade turordningsregler, uppmjukat medbestämmande, minskade möjligheter till studieledighet samt kraftigt ökade löneskillnader sägs vara lösningen på arbetslöshetsproblemet.

Jag tror inte att man löser arbetsmarknadens problem genom försämringar för löntagarna. I stället måste vi utveckla arbetsrätten så att fler människor blir delaktiga i produktionsprocessen och därmed kan och vill ta ett större ansvar. För att nå detta måste det bl.a. finnas en trygghet i anställningen. Likaså är det även av denna anledning viktigt att nivåerna i a-kassa och sjukförsäkring hålls på en rimlig nivå.

A-kassenivåer på 75 % skapar otrygghet och försvårar uppgörelser vid personalminskningar. Har socialdemokratin samma uppfattning?

Det skall naturligtvis vara lika och stabila regler på arbetsmarknaden oavsett om man arbetar på ett litet eller stort företag, och naturligtvis oavsett om man arbetar i privat eller offentlig verksamhet. De som arbetar med gamla och barn skall givetvis ha samma löneutveckling som de som arbetar med bilar eller pappersmassa.

Har socialdemokratiens företrädare samma uppfattning?

Herr talman! Kampanjen mot arbetsrättslagarna är ingen framkomlig väg. Ett samhälle kan inte utvecklas genom att vrida klockan tillbaka. Det vore bra om de borgerliga partierna nu upphörde med sin skrämselpropaganda och i stället gick ut och talade om för alla småföretagare att det inte alls är farligt att anställa ny personal. Inget tvingar företagen att behålla fler anställda än vad de behöver.

Man kan väl i alla fall begära att Centern, som numera är ett ansvarsfullt parti, tar ansvaret för en hyfsning av diskussionen. Ett resolut agerande från Centern i den här frågan skulle förmodligen innebära några tusen nya arbetstillfällen i småföretagen.

Anf. 112 CARL ERIK HEDLUND (m) replik

Herr talman! Lennart Beijer säger här att arbetslösheten är ett stort problem. Det håller jag med om. Det sade jag också i mitt inledningsanförande. Det är ett gigantiskt slöseri med resurser. Vi har en gemensam uppgift att försöka få bukt med den.

Med anledning av att Lennart Beijer säger att vi måste utnyttja alla till buds stående medel skulle jag vilja fråga honom om det bland dessa medel i hans tankevärld ingår att förbättra situationen för företagarna. Jag tänker på dubbelbeskattning, förmögenhetsskatt och liknande. Skulle Lennart Beijer kunna tänka sig sådana lösningar också?

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Anf. 113 LENNART BEIJER (v) replik

Fru talman! Bland de förslag som Vänsterpartiet har lagt fram finns ett antal andra åtgärder. Jag vill nog inte medverka i den riktning som

Allmänpolitisk debatt

Carl Erik Hedlund tar upp här.

Arbete – tillväxt

Anf. 114 CARL

ERIK HEDLUND (m) replik

Fru talman! Då skulle jag vilja komplettera frågorna och fråga Lennart Beijer om han tror att det finns något samband mellan hur lönsamt det är för en företagare att bedriva sitt företag och hur många personer han då vill anställa och hur han vill få tillväxt i sitt företag.

Anf. 115 LENNART BEIJER (v) replik

Fru talman! Det är alldeles självklart att lönsamheten spelar en avgörande roll för hur man tänker anställa ny personal. Här menar jag att räntorna och att man ser till att det finns en efterfrågan på hemmamarknaden är avgörande för att klara ut detta.

Anf. 116 KJELL ERICSSON (c) replik

Fru talman! Det fanns en hel del kloka saker i det som Lennart Beijer sade. Men det fanns en del som jag måste kommentera. Det är en del saker som inte går att kommendera fram.

Det går inte att kommendera fram sänkta räntor. Det måste man förtjäna. När vi har en statsskuld på ungefär 1 400 miljarder måste man också sanera statsbudgeten på ett sådant sätt att vi förtjänar att få sänkta räntor. Det viktiga arbetet fortsätter. Det är också av högsta betydelse att vi får sänkta räntor, både för den enskilda människan och för företagaren.

Vi har pratat om att reformera arbetsrätten för småföretagare. Man kan inte kommendera en småföretagare att anställa människor. Det måste vara ett sådant klimat att han gör det. Jag har många gånger pratat med småföretagare. De säger att de är ensamma och det är ett mycket stort steg att anställa en till. De vågar inte ta risken att behöva krångla med uppsägningar. Om de skulle få en längre provanställning skulle de anställa, men om de inte får det får det vara.

Det finns många enmansföretagare och mindre företag som skulle kunna anställa folk, men de törs inte i dag. Det behövs en reformering, inte ett slopande eller avskaffande, av arbetsrätten så att den blir anpassad till småföretagen.

Anf. 117 LENNART BEIJER (v) replik

Fru talman! Vi är helt överens om att man naturligtvis måste förtjäna eventuella räntesänkningar, Kjell Ericsson. Frågan är bara om vi i Sverige fortsätter att envisas med att hålla räntan på en alldeles för hög nivå. Det var den synpunkten jag ville framföra. Finns det någonting bakom de synpunkter som kom fram i en finanstidning och som bl.a. betygsatte vår riksbankschef?

Det finns inga vetenskapliga undersökningar som visar att man skulle få ökat antal nyanställningar med en förändrad arbetsrätt. Tvärtom finns det vissa undersökningar som visar att merparten, kanske uppåt 90 %, av småföretagarna inte ser arbetsrätten som ett problem.

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Vi kan naturligtvis inte kommendera småföretagarna att börja anställa, men det vore mycket välgörande om t.ex. Kjell Ericsson kunde hjälpa till med att tala om för småföretagen att man inte behöver vara rädd för att anställa nya medarbetare. Om de skulle få litet att göra finns fortfarande möjligheten att säga upp folk i vanlig ordning.

Anf. 118 KJELL ERICSSON (c) replik

Fru talman! Det bästa sättet att få småföretagare att anställa folk är att skapa ett klimat som gör att de tror på framtiden och tycker att det är lönsamt att anställa.

De måste våga anställa. Vi vet hur det var före krisåren. Jag vet många småföretag som led mycket svårt under den tid då man var tvungen att säga upp människor. I det läge som man nu befinner sig i anställer man inte igen. Man vill ha en möjlighet att ha en längre provanställning och litet större möjligheter att vara flexibel eftersom man är ett litet företag. Jag tycker att det skulle vara bra om även Vänsterpartiet kunde gå den vägen.

Anf. 119 LENNART BEIJER (v) replik

Fru talman! Jag tror inte att lösningen på något sätt ligger i den här punkten, dvs. att börja försämma arbetsrätten. Jag tror faktiskt att det avgörande för småföretagen är att vi får en större fart på hemmamarknaden. Här har naturligtvis Kjell Ericsson och Centern ett stort ansvar. Vi får inte dra in för mycket av köpkraften. Nu måste vi se till att hemmamarknaden kommer i gång.

Anf. 120 GÖRAN HÄGGLUND (kds)

Fru talman! I går fick vi beskedet att tillväxtpropositionen blir ytterligare försenad. Vid det senast utsatta datumet den 26 oktober kommer regeringen inte att vara färdig med det dokument som redan tidigare har skjutits upp i flera steg. I dag är det oklart när regeringen kommer att ha lyckats samla sig till några besked på det här viktiga området. Några dagar in i november är kanske ett tips.

Trots att den här propositionen senarelagts gång på gång framgår det av vad som har nått ut i medierna hittills att det blir ett tomhetens dokument. Effekten av en utebliven tillväxtpolitik kommer naturligtvis att öka trycket på den inte alltigenom lyckosamma arbetsmarknadspolitiken.

Jag vill likt en tidigare talare här beklaga statsrådets frånvaro i kammaren under den här viktiga debatten. Jag konstaterar att något annat uppenbarligen har bedömts vara väsentligt viktigare för statsrådets del. Men i statsrådets frånvaro kan kanske Bo Bernhardsson senare

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

i sitt inlägg presentera riktlinjer för tillväxtpolitiken eller åtminstone några verksamma förslag för att få fart på den ekonomiska tillväxten i Sverige.

Svensk ekonomi har under 25 år haft en sämre utvecklingskraft än genomsnittet av OECD-länderna. En mängd förhållanden har bidragit till detta, t.ex. regleringar av olika marknader, en skattepolitik som varken stimulerar till arbete eller sparande, offentliga försäkringssystem med för låga självrisker, ja, över huvud taget system som inte uppmuntrar till personligt ansvarstagande och personliga initiativ.

Mycket åtgärdades under fyrpartiregeringens tid. En hel del positiva effekter av detta kan utläsas, men fortfarande begränsas ekonomins utvecklingskraft av en politik som direkt motverkar tillväxt och nya jobb.

Socialdemokraterna har under sitt första år i regeringsställning knappast gjort ett dugg för att få fart på tillväxten. Tvärtom har de s.k. återställarna försvårat landets möjligheter att få en växande ekonomi och därmed nya jobb och bevarande av välfärden. Regeringen får ta på sig ett stort ansvar för den höga arbetslöshetsnivå som vi har.

Regeringens politik har huvudsakligen varit inriktad på att förbättra budgetsaldot. Det är bra, men det får inte ske till priset av att tillväxtförutsättningarna undergrävs. Ett ensidigt stirrande på budgetsaldot måste vika för en ekonomisk "split vision" där både budgetsaldo och tillväxt kan fokuseras samtidigt. Utan en hållbar politik för ekonomisk tillväxt kommer Socialdemokraternas krafter även i fortsättningen att få ägnas åt en fåfång kamp för att krympa utgifterna till nivån för inkomsterna.

Socialdemokraterna synes leva kvar i en föreställningsvärld, där politikerna är de som skapar nya jobb, trots att det torde vara uppenbart för de allra flesta att nya arbetstillfällen skapas när enskilda människor finner det vara mödan värt att starta eller utveckla ett företag vidare. Politiker påverkar självfallet, men genom att skapa förutsättningar för företag och företagande. Sverige behöver, som regeringen mycket riktigt har sagt, företag och företagare för att klara välfärden och jobben. Men i dag klarar politikerna inte att skapa de förutsättningar.

Sommarhimlen blev närmast förmörkad av försöksballonger som sändes upp från regeringshåll. Det var planeringschefer, statsråd och politiskt sakkunniga som testade olika förslag för den interna opinionen. Det gällde sänkta arbetsgivaravgifter, inkomstskatter, reformerad arbetsrätt, öppnad tjänstesektor osv. Avsikten var uppenbarligen att testa smärtgränsen för det egna partiet inom det egna partiet. Beskeden blev av allt att döma dystra för de mer insiktsfulla i partiets ledning. Rörelsen har svårare än ledningen att frigöra sig från den egna retoriken från förra mandatperioden och från valrörelsen. Därmed blir ånyo de egna uttalandena betydande problem för regeringen när det gäller att föra en riktig politik. Det är helt klart att hindren för en riktig politik på tillväxtområdet finns inom det socialdemokratiska partiet, snarare än i oppositionspolitiken i riksdagen.

Fru talman! Vi kristdemokrater presenterade under sommaren i 13 punkter våra förslag för att få fart på tillväxten. Vi tror att de är nödvändiga för att upprätthålla välfärden och för att få fram nya jobb.

Till det allra viktigaste *Allmänpolitisk debatt*

hör naturligtvis att skapa

ett nytt klimat, där företagen ses som en viktig *Arbete – tillväxt*

och uppskattad del av samhället. Positiva attityder och stabila spelregler är faktorer som har den allra största betydelse när det gäller viljan att skapa något nytt. Den socialdemokratiska synen på företagen som en motpart och en potentiell skattesmitare måste vika.

Bland våra förslag finns naturligtvis krav om att slopa dubbelbeskattningen för alla företag. Vi vill införa ett permanent riskkapitalavdrag för att öka tillgången på kapital genom enskilda människors satsningar. Av samma skäl tycker vi att det är viktigt att införa kvittningsrätt för underskott i nystartad verksamhet. Vi har ytterligare ett stort antal förslag, som jag möjligen kan återkomma till senare.

Regeringen kan i riksdagen få ett brett stöd för en sådan politik som är nödvändig för att åstadkomma en hög och beständig tillväxt. Detta är i sin tur nödvändigt, om man inte vill stå som ansvarig för en arbetslöshetsnivå som ligger kvar på omkring 10 % även vid kommande sekelskifte.

Anf. 121 BO BERNHARDSSON (s)

Fru talman! Tillvaron – eller den politiska debatten, kanske man skall säga – är ganska enastående. Här står nu företrädare efter företrädare för de fyra partier som utgjorde underlag för den förra regeringen och efterlyser tillväxt och ansvar för sysselsättningen, ungefär som om det var nu vi hade ett riktigt tillväxtproblem. Det har vi naturligtvis, och det har vi därför att vi fortfarande har lång väg kvar att vandra. Faktum är att den period då de här partierna hade ansvar för landets utveckling var enastående i sitt slag när det gällde låg tillväxt och uppbyggnad av ett arbetslöshetsproblem. Det är sanningen.

Nu har vi däremot sakta men säkert börjat vända utvecklingen rätt. Vi har en tillväxttakt på runt 4 %. Vi tar steg för steg ned arbetslösheten. Investeringarna ökar osv. Jag tycker i själva verket att det är rätt magstarkt att i dessa inlägg efterlysa tillväxt och ansvar för sysselsättningen, när det har förflutit så kort tid efter det att ni hade ett ansvar för utvecklingen i det här landet.

Jag kan alltså konstatera att svensk ekonomi är på bättringsvägen. Detta är grunden. En sund ekonomi är den första förutsättningen för ett bra näringslivs- och företagarklimat.

När socialdemokratin tog över regeringsmakten var detta själva grundbulten. Det var helt nödvändigt att bemästra de obalanser som fanns och som finns i svensk ekonomi, för att inte andra satsningar på näringspolitik, på selektiva, riktade insatser för att stimulera ett livskraftigt näringsliv skulle bli verkningslösa. Höga räntor och framtidspessimism såväl hos konsumenter som hos företagare kan ta udden av de allra djärvaste, riktade näringspolitiska satsningarna.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Grunden för ett gott företagsklimat är en sund ekonomi och att både enskilda människor och företagare har framtidstro.

Om detta är den första förutsättningen, är den andra förutsättningen stabila spelregler. Flera andra talare har varit inne på det ämnet. Dessa element hänger ihop, därför att när man vet spelreglerna vågar man. Det gäller företagaren och den som investerar, men det gäller också – vilket de borgerliga partierna ofta glömmer bort – konsumenterna och löntagarna.

När en företagare vet kostnaderna, skatterna, räntorna på sikt och förutsättningarna i övrigt, och att de är hyggligt stabila, när man tror på framtiden, vågar företagaren satsa och investera.

Men det gäller också omvänt, att när konsumenterna och löntagarna kan överblicka sin framtid och konsekvenser av olika regelsystem, när de känner trygghet inför vad som väntar, vågar de konsumera, bygga och efterfråga. Det känns viktigt att poängtera att det är av marknadens efterfrågan och människors efterfrågan som företagen lever, inte av skattesänkningar på eventuella framtida inkomster.

Jag tror att just detta är en underskattad tillväxtfaktor och faktor när det gäller näringsklimatet, dvs. de stabila spelreglerna och framtidstron. Och det är särskilt viktigt att stryka under detta när man hör att många, framför allt till höger i svensk politik – som Carl Erik Hedlund och SAF – tycks tro att tillväxt kan genereras genom att anställningstryggheten luckras upp och människorna blir otryggare. Jag hörde häromdagen en idé som kom från Svenska arbetsgivareföreningen som gick ut på att tillsvidareanställningarna helt borde upphöra i framtiden. Jag tror för min del att detta är direkt kontraproduktivt, om man nu vill befrämja hög tillväxt och ett starkt näringsliv, just av det skälet att man tar en bit av framtidstron från människorna.

Fru talman! Långsiktigt stabila spelregler är viktiga för företagen. Vi inom socialdemokratin vet också att företagande i sig, inte minst nyföretagande och nysatsningar, är riskfyllda verksamheter. Desto viktigare blir det att staten och politiken erbjuder fasta spelregler. Det skall vara spelregler som underlättar för företagaren, som gör att hon eller han vågar satsa tid, pengar och engagemang.

Vi vill också bli trodda när vi säger att vi strävar efter att lägga fast sådana spelregler, och därför är vi beredda till uppgörelser över blockgränserna på sådana områden som rör företagsbeskattning, arbetsrätt och stödsystem. Men det är inte ett uttryck för en förenklad syn, där vi tror att en allmänt uppluckrad arbetsrätt eller skattesänkningar i största allmänhet skulle generera tillväxt. Det tror vi inte. Men det kan finnas företagsskatter, framför allt som rör småföretag, som har en hämmande effekt, och då är vi givetvis beredda att se över dem.

Det finns alltså skäl att än en gång betona att fasta spelregler – det nämns ofta i debatten – måste bygga på ett givande och ett tagande över blockgränserna. Det kan aldrig, fru talman, bygga på ensidighet eller på att man genomför den ena sidans önskelistor.

Anf. 122 CARL ERIK HEDLUND (m) replik

Fru talman! Det var ett mycket intressant anförande. Jag kunde med tillfredsställelse notera att socialdemokratin nu är villig att diskutera företagsbeskattningen i en riktning som Moderaterna har framfört. Det är så jag måste tolka det.

I våras hade vi en debatt i den här kammaren om företagsbeskattningen. Då var lyhördheten minst sagt dålig för frågor gällande förmögenhetsbeskattning, dubbelbeskattning m.m. Det är glädjande att nu få de här indikationerna, och jag hoppas att de också kommer att konkretiseras i förslag från den socialdemokratiska regeringen.

När Bo Bernhardsson pratar om stabila spelregler låter det bra. Men spelreglerna måste vara stabila *och* bra. Det har funnits en ensidighet i Sverige sedan 1970-talet så till vida att företagen hela tiden har ställts i bakgrunden. Man har gjort tvärtemot vad Gunnar Sträng en gång sade i riksdagen – vi får inte slakta kon, utan vi skall mjölka den. Nu har vi faktiskt slaktat kon. Antalet företag minskar och industriproduktionens andel av den totala bruttonationalprodukten har sjunkit.

Min fråga till Bo Bernhardsson är: Inser Bo Bernhardsson och hans partikamrater att för att kunna få företagande måste det skapas ett eget kapital? Ett eget kapital kan definitionsmässigt bara uppstå genom att det har beskattats först. I och med att beskattningen är så hög får man ett litet eget kapital. Konsekvensen blir svaga företag och liten tillväxt. Det har faktiskt mycket stor betydelse. Det vet vi alla som har jobbat i ett företag.

När det gäller arbetsrätten vill jag bara säga att Bo Bernhardsson måste prata med småföretagarna och de mindre företagen som säger att man inte törs anställa. De vet visserligen att de kan bli av med personalen om produktionen sjunker men att det kostar alltför mycket. Är Bo Bernhardsson medveten om detta?

Anf. 123 BO BERNHARDSSON (s) replik

Fru talman! Det blev mycket att kommentera. Om jag börjar från början så tycker jag inte att det kan vara någon överraskning att vi är beredda att se över olika företagsskatter. Det har sagts tidigare.

Däremot är det en väsentlig skillnad mellan oss och Moderaterna. Vi drivs inte av några ideologiska vanföreställningar om att skatter i största allmänhet skulle vara skadliga och att man därför kan generera tillväxt genom att sänka skatter, framför allt på kapital och förmögenheter. Vi har inte den uppfattningen. Däremot är vi självfallet alltid beredda att diskutera från sakliga utgångspunkter, om det verkligen finns skatter som hämmar tillväxt och hindrar jobb som annars skulle komma till stånd. Så är det givetvis.

Jag har litet svårt att se att det skulle vara en nyhet. Det är dock självklart att vi inte har den grundsyn som ni har på skatter överlag. Vi ser också den andra sidan. Om inte företagen betalar kommer vi att plocka ut detta av konsumenterna – de konsument som handlar av de företag som Carl Erik Hedlund vill värna om. Det är den dubbelheten vi har insett. För företagen måste det faktiskt vara bättre att ha köpstarka konsumenter och konsumenter med framtidstro än att få skatte-

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

lättnader på inkomster som ligger någonstans långt fram i tiden. Detta är en grundläggande skillnad i sig.

Om det finns skadliga skatter, så visa det! Då är vi beredda att diskutera. Problemet är att jag inte tycker att ni har visat det än.

Anf. 124 CARL ERIK HEDLUND (m) replik

Fru talman! Jag är ledsen att jag har missuppfattat det här. Jag trodde att det fanns en öppning här och att vi kunde föra en diskussion över partigränserna och att vi då skulle kunna konstatera att det är inom företagarvärlden tillväxten kan komma. Lönsamheten är då mycket viktig. Det gäller särskilt lönsamheten efter skatt. Det är den som skapar det egna kapitalet och som är grunden för att en företagare skall kunna ta risker och utveckla sitt företag. Men så var tydligen inte fallet.

Bo Bernhardsson säger också att det inte borde vara någon nyhet att man är beredd att diskutera olika företagsbeskattningar. Nej, och diskuterat har vi, men nu gäller det vad ni har visat i praktiken. Ni har haft återställarpolitiken. Ni förändrade ett stort paket med förbättringar som fyrtipartiregeringen hade åstadkommit och som verkligen var början till en trendväxling i svensk politik, nämligen att vi fick ett positivt företagarklimat omvittnat av *alla* företagarorganisationer. Den nya regeringen bestämde sig för att det var slut med det.

Nu finns det antydningar om att man skulle kunna göra en återställare. Det är väl bra, men vi måste göra mycket mera. Om det här landet åter igen skall bli en företagarnation, en industrination, måste vi se till att betingelserna blir bättre.

Slutligen när det gäller konsumenterna är det självklart att företagen behöver en marknad. Den utgörs av konsumenterna, dvs. oss alla. Vi får lön till följd av att vi har anställts i företagen. Vi anställs i företagen, eftersom det går bra för företagen. Vi har därför en gemensam uppgift att se till att betingelserna är de absolut bästa.

Anf. 125 BO BERNHARDSSON (s) replik

Fru talman! Det är möjligt att Sverige var ett omvittnat bra företaggarland under den förra regeringens tid. Jag är dock inte riktigt säker på det. Vad som hände var faktiskt att jobb försvann i hundratusental, företag lades ner och konkurserna var rekordmånga. Det är möjligt att det finns vittnesbörd om att Sverige var ett bra företaggarland, men det som skedde i praktiken visade på något annat. Det måste väl ändå ha en viss betydelse när man skall sätta betyget.

Ni återkommer ständigt till återställarna. Ni tycks ha litet svårt att förstå detta. Långsiktigt hållbara spelregler måste bygga på att man tar hänsyn till olika samhällsintressen och att man gör upp över blockgränserna för att dessa spelregler inte skall rivas när det kommer en ny regering. Poängen med långsiktighet i spelreglerna är just att man tar hänsyn till olika intressen. Det går inte att genomföra önskelistorna från den ena parten på arbetsmarknaden och tro att det skall ligga till grund för långsiktigt fasta spelregler. Det är orimligt, men vi har tydligen olika syn på tingens ordning.

Anf. 126 GÖRAN HÄGGLUND (kds) replik

Fru talman! Bo Bernhardsson sade i sitt inlägg att vi har en tillväxttakt på omkring 4 %, och det är riktigt. Frågan blir självfallet om Bo Bernhardsson tror att denna nivå på tillväxten kan bibehållas utan några nya åtgärder. Kan vi långsiktigt ligga kvar på en tillväxtnivå på 4 % eller strax därunder utan några nya åtgärder från regeringens sida?

Om svaret på den frågan är nej, vilket jag tror blir fallet, undrar jag om det behövs en förändrad arbetsrätt, nya regler när det gäller kvittningsrätt för nystartad verksamhet och avskaffad eller möjligen – för att göra det lättare för Bo Bernhardsson – förändrad lagstiftning avseende dubbelbeskattningen.

Uppenbarligen pågår ett visst arbete inom regeringskansliet på just dessa områden. Den tredje frågan gäller självfallet hur man i så fall kan tala om stabila spelregler när det är just på de här områdena som socialdemokraterna har vidtagit återställaråtgärder.

Man kan också notera att vi inte har några nya besked om regeringens politik och syn på tillväxtområdet och hur vi skall lyfta Sverige ur arbetslösheten genom rätt åtgärder på tillväxtens område.

Anf. 127 BO BERNHARDSSON (s) replik

Fru talman! Den första frågan gäller om jag tror att det som har gjorts är tillräckligt för att bibehålla tillväxten på den här nivån. Nej, det tror jag inte. Jag tror att det till en del beror på att vi var nere i en så djup avgrund efter den förra regeringens hanterande av de ekonomiska frågorna, så att vi har litet gratis av det. Jag tror att det behövs ytterligare åtgärder. Men jag tror inte att de allra viktigaste åtgärderna för att upprätthålla en hög tillväxt ligger i en försämring av arbetsrätten eller i en översyn av dubbelbeskattningen. Jag tror att det är ett sidospår.

Däremot kan det finnas skäl att se över arbetsrätten. Det finns en kommitté som arbetar med detta. Vi avvaktar spämt vad den kommer fram till. Det kan också finnas skäl att se över beskattningen. Det har jag sagt flera gånger. Men jag tror inte att åtgärderna på de områden som borgerligheten ideligen lyfter fram som de stora tillväxtbefrämjande åtgärderna är viktigast. Det gäller andra områden, och det kommer vi att spegla i tillväxtpropositionen.

Det gäller t.ex. kompetenshöjning, insatser som innebär att Sverige utvecklar produktionen teknologiskt, produktionsförnyelse och kompetenshöjning av arbetskraften som gör att vi står starkare i den internationella konkurrensen.

Det gäller t.ex. att se över stödsystemen till företagen. Regeringen har nyligen tillsatt en kommitté som skall göra detta, i syfte att förenkla för företagen och att se till att stödsystemen verkligen är effektiva och får önskad effekt i form av tillväxt och jobb.

Det gäller insatser för teknikspridning osv. Det är en lång lista.

Det som skiljer oss åt är i så fall hur mycket vi vill tillskriva den typen av förändringar som förändrad arbetsrätt och förändrad beskattning av företag. Där har vi inte riktigt samma syn.

Anf. 128 GÖRAN HÄGGLUND (kds) replik

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Fru talman! Bo Bernhardsson konstaterar att allt som behöver göras har inte gjorts när det gäller tillväxten. Men han avfärdar ändå de åtgärder som oppositionen föreslår, som möjligen är små var och en för sig, men som sammantaget skulle kunna innebära en radikal förändring av det klimat inom vilket vi som enskilda människor och som företagare verkar.

Han säger att vad man ser fram emot är en ny kommitté som skall se över företagsstödet. Det är naturligtvis gott och väl och, som jag ser det, angeläget och viktigt. Men när det gäller de små, konkreta åtgärder som vi tror sammantaget bildar det klimat som är helt nödvändigt för att vi skall få nya företag och företagare har socialdemokraterna uppenbarligen ännu inga besked att komma med.

Vi ser naturligtvis med intresse fram emot en tillväxtproposition, när den nu kommer.

Anf. 129 BO BERNHARDSSON (s) replik

Fru talman! Jag vill understryka en gång till att vi är beredda att diskutera alla produktiva lösningar på området, men vi är inte beredda att hemfalla åt någon sorts enkla uppfattningar att skattesänkningar i allmänhet är tillväxtbefrämjande.

Vi kommer att reda ut vår syn på dessa frågor ganska snart.

Anf. 130 EVA FLYBORG (fp) replik

Fru talman! Jag tycker att det inte är så givande att än en gång diskutera vems fel det var att vi fick 80-talets överhettade ekonomi. Kjell-Olof Feldt är en av dem som på ett förtjänstfullt sätt redan har gjort detta – det behöver inte vi göra en gång till.

Jag saknade i Bo Bernhardssons inlägg helt en framtidstro och en framtidsinriktning och en förklaring för hur socialdemokratin skall åstadkomma tillväxten.

Han säger att det är fyra företrädare som talat om tillväxt och efterlyser detta. Ja, det är sant, men det är därför att socialdemokratin i sina recept för hur man skall åstadkomma fler jobb bara talar om återställare till en gammaldags politik.

Att kvittningsrätt och riskkapital återigen införs för en längre eller kortare tid räcker inte.

En annan sak som Bo Bernhardsson var inne på var att tillväxten i år är 4 %. Det är sant. Men kan Bo Bernhardsson också tala om vad Konjunkturinstitutet tror att tillväxten kommer att vara nästa år?

Anf. 131 BO BERNHARDSSON (s) replik

Fru talman! Jag minns inte det på rak arm, men jag vågar slå vad om att tillväxten kommer att vara högre än under den borgerliga regeringens tid, även enligt Konjunkturinstitutet.

Eva Flyborg säger att jag inte talar om vad vi vill göra för att få tillväxt. Jo, det är en hel arsenal av åtgärder som måste till utöver det som redan är gjort. Men tillväxt är inte något som man skriver ut ett recept för i en enda regeringsproposition. Att få en hög tillväxt är en lång och mödosam process. Den tillväxtproposition som regeringen snart kom-

mer att framlägga är ett steg i en rad av steg på vägen för att lyfta Sverige till en stabil tillväxt.

Jag har pekat på några sådana områden där det är viktigt med nya insatser. Kompetenshöjning är ett sådant område, kompetenshöjning i produktionen och i företag, högre vidareförädlingsgrad, kompetenshöjning av arbetskraften.

Naturligtvis måste räntorna också pressas ned ytterligare. Vi kan visserligen visa upp en betydligt bättre utveckling för statsskuld och budget, men vi är långt ifrån framme vid målet. Där krävs att vi håller fast i det vi har uppnått för att kunna pressa ned räntorna ytterligare. Det är fortfarande det allra viktigaste näringspolitiska instrumentet.

Anf. 132 EVA FLYBORG (fp) replik

Fru talman! Konjunkturinstitutet spår för nästa år en halvering av utvecklingstakten till ungefär 2 %, och för året därpå ytterligare en halvering. Då är den nere i nästan ingenting. Men det glömmer hela tiden både Ingvar Carlsson, Bo Bernhardsson och andra förträdare för regeringen att nämna. Märkligt det här med närminnet!

Framtidstro har många talat om, speciellt Bo Bernhardsson. Jag undrar hur skall man som ung våga tro på en framtid när det inte ens finns något jobb att komma ut till efter skolan?

Jag tror att Socialdemokraterna är inställda på att vilja lösa arbetslöshetsproblemen. Men hur skall man få nya jobb utan att ge tillväxten en chans? Man måste ge tillväxten de rätta verktygen, som verkligen behövs för att skapa tillväxt.

Där är t.ex. slopad dubbelbeskattning ett av de verkningsfulla verktyg som industrin och näringslivet verkligen skulle behöva.

Hur ställer sig Bo Bernhardsson till detta?

Anf. 133 BO BERNHARDSSON (s) replik

Fru talman! Jag trodde jag hade berättat hur jag ställer mig till det.

När det gäller skattesänkning i största allmänhet som ett instrument för att få upp tillväxten så tror vi inte på det. Men som jag har sagt flera gånger så är vi beredda att diskutera även företagsbeskattningen och se om det finns skatter som är tillväxthämmande. Vi är i så fall beredda att se över dem och kanske ändra på dem.

Givetvis är det jobbigt för ungdomar som vill ut på arbetsmarknaden att hysa framtidstro. Läget är faktiskt dystert. Jag kan bara jämföra med den tid när jag själv gick ut på arbetsmarknaden. Det var faktiskt i stort sett bara att anmäla sig på arbetsförmedlingen, ja, inte ens det. Man kunde gå upp till ett företag och säga att man var beredd att jobba, och så fick man ett jobb.

Det är en radikalt annorlunda verklighet som möter ungdomarna i dag. Därom är vi helt överens.

Allt vi gör, hanteringen av budgetunderskottet för att pressa ned räntorna, åtgärder för att höja kompetensen och få ett bättre företagsklimat, har som yttersta syfte att erbjuda en bättre framtid för de ungdomar som går ut på arbetsmarknaden. Det är precis det som är den yttersta avsikten.

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Anf. 134 LENNART BEIJER (v) replik

Fru talman! Jag gillar mycket av det som Bo Bernhardsson nämnde i sitt huvudanförande. Det är mycket bra att Bo Bernhardsson tillbakavisar alla propåer om urholkad arbetsrätt. Men jag skall ändå ställa ett par rätt så konkreta frågor.

Anser Bo Bernhardsson att en a-kassenivå på 75 % kommer att skapa ökad otrygghet och försvåra uppgörelser när man måste göra personalinskränkningar?

Likaså vore det intressant att veta om Bo Bernhardsson anser att den som arbetar i den offentliga sektorn bör ha en likartad löneutveckling som den som jobbar inom den privata sektorn.

Anf. 135 BO BERNHARDSSON (s) replik

Fru talman! Jag är helt övertygad om att den sänkta a-kassenivån skapar problem. Jag är helt övertygad om att i stort sett varenda besparing som vi har genomfört och varenda neddragning skapar problem. Det är detta som har varit det stora dilemma.

Vi har haft denna tvingande uppgift framför oss att få kontroll på statsutgifterna och statsskulden för att få ned räntorna för att inte definitivt knäcka det svenska välfärdssystemet. Det är denna oerhört svåra avvägning som vi har tvingats till.

Jag är övertygad om att nästan varje besparing är jobbig för de människor som råkar ut för den, precis som jag också tror att skattehöjningar inte tas emot med någon större uppskattning. Men detta har varit den nödvändiga uppgiften att ta sig an.

Å andra sidan är jag också ganska övertygad om att om vi inte hade haft med besparingen på a-kassorna, då hade Vänsterpartiet lagt sig två snäpp till vänster om oss i någon annan fråga, lyft fram någon annan besparing och sagt att detta är hemska för det drabbar människorna.

Det hemska är att det inte finns några trevliga sätt att hantera ett så stort budgetunderskott som vi har dragit på oss. Det tycker jag är det riktigt hemska. Men vi kommer inte undan uppgiften om vi tar ansvar för jobb i framtiden.

Anf. 136 LENNART BEIJER (v) replik

Fru talman! Av detta uttolkar jag att Bo Bernhardsson är beredd att prioritera att man återgår till högre nivåer när det gäller a-kasseersättningarna.

Jag skulle ändå vilja ha Bo Bernhardssons svar på hur han ser på frågan om privat och offentlig sektor. Anser Bo Bernhardsson att den offentliga sektorn bör ha en likartad löneutveckling?

Anf. 137 BO BERNHARDSSON (s) replik

Fru talman! Jag skall ge ett rakt svar på den frågan. Ja, det tycker jag i princip. Jag kan inte gå in på olika lönegrupper, men jag har den principiella uppfattningen att det bör vara samma löneutveckling. Olika grupper inom såväl privat som offentlig sektor kan naturligtvis ha skäl att argumentera för någonting annat.

Det viktiga är att jag inte tycker att det är vare sig regeringens eller min sak som riksdagsledamot att lägga sig i lönerörelserna. Jag tror inte att Lennart Beijer heller vill ha någon form av statlig lönepolitik. Det var svar på frågan.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 138 KJELL ERIKSSON (c) replik

Fru talman! Jag kan instämma i mycket av det som Bo Bernhardsson säger om svensk ekonomi, att den har stabiliserats. Centern har också medverkat till denna stabilisering. Den har lett till en lägre ränta vilket är den bästa hjälpen för både den enskilde och företagaren. Vi har också en hög tillväxt för närvarande. Exportindustrin går mycket bra. Det är tacksamt att det är så.

När det gäller att få fart på nyföretagandet och att få småföretag att växa märkte jag en viss passivitet i Bo Bernhardssons anförande. Jag kanske hörde fel. Jag förstår att Bo Bernhardsson tänker så när han sitter i en öppen jeep i den sydafrikanska bushen med lejon springande omkring sig. Men här gäller det att vara mer offensiv och få fart på företagandet.

Jag vill därför fråga om de delar av tilläggspropositionen som vi har diskuterat, dvs. riskkapitalavdraget, kvittningsrätten, arbetsrätten och dubbelbeskattningen, är aktuella också för fortsättningen.

Arbete – tillväxt

Anf. 139 BO BERNHARDSSON (s) replik

Fru talman! Riskkapitalavdraget har vi aviserat att vi principiellt ställer oss bakom. Även kvittningsrätten har funnits med tidigare. Det är väl ingen överraskning i en uppgörelse mellan Centern och Socialdemokraterna. När det gäller andra förändringar får vi se.

Som jag tidigare har sagt är Socialdemokraterna beredda att diskutera förändringar av företagsbeskattningen där man kan visa att den är hämmande för nyföretagande eller tillväxt. Men poängen är att man måste visa på detta.

Anf. 140 KJELL ERICSSON (c) replik

Fru talman! Jag tror att det är väldigt viktigt för tillväxten med den framtidsstro som vi har talat om och att man ger företagen möjlighet att starta, växa och utvecklas. Det gäller framför allt de små företagen där de nya jobben finns.

Anf. 141 KENT OLSSON (m)

Fru talman! Under den allmänpolitiska debatten för cirka ett år sedan stod i denna kammare flera socialdemokrater och sade att arbetslösheten skulle minska rejält efter det att vi hade fått en socialdemokratisk regering. Arbetsmarknadsministern sade att arbetslöshetens gissel nu skulle lösas.

Vad har då hänt under det år då vi haft en socialdemokratisk regering? Vi har ca 12 % arbetslösa. Man har som målsättning att minska arbetslösheten till 10 % till år 2000. I debatter och tidningsartiklar säger regeringen att man är på rätt väg. Man är ganska nöjd med sin politik när det gäller att minska arbetslösheten.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Enligt ett pressmeddelande från AMS från den 6 oktober i år är 10 000 fler människor arbetslösa nu än i september förra året. Detta i en situation då vi befinner oss i en högkonjunktur. Antalet lediga platser är 7 000 färre än för ett år sedan. Antalet varsel är dubbelt så många som för ett år sedan.

Vad har då skett under det här året som förklarar att situationen på arbetsmarknaden är så svår? Som sagts flera gånger under debatten i dag har vi fått höjda skatter. Vi har fått höjda arbetsgivaravgifter, en förändring av arbetsrätten med borttagandet av 12 månaders provanställning och 12 månaders anställning vid arbetstoppar samt förändringar när det gäller turordningen. Man har tagit bort arbetslöshetsförsäkringen, dvs. alla de s.k. återställarna.

Regeringen var snabb med att göra detta som var negativt för företagen, medan det gavs arbetstillfällen med det som den borgerliga regeringen genomförde.

Vilka nya idéer, bortsett från återtagarna, har regeringen haft under året? Man har haft ett riktat anställningsstöd som knappt gav några jobb. Ett fiasko, skulle man kunna säga. Det gav enbart extra pengar till företagen. Det var ett ras för den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitikerna. Man ville ge 12 000 för studier inom naturvetenskap och teknik. Det ändrades visserligen av regeringen till en lägre summa. Man har tillsatt en utredning om förändringar av a-kassan. Man har tillsatt en utredning angående arbetstiden. Man har tillsatt en utredning angående arbetsrätten, den s.k. arbetsrättskommissionen.

Den socialdemokratiska politiken är återställande och utredningar.

Det har inte visat sig skapa några arbeten. Det kan inte skapa några arbeten. En passiv företagsvänlig politik skapar inte arbeten. Om nu inte arbetena ökar genom den politik Socialdemokraterna för, vad gör man för en så utsatt grupp som ungdomen? Man tar bort den av den borgerliga regeringen framgångsrikt införda ungdomspraktiken, vilken efter praktiktiden gav många arbeten, och ersätter den med kommunalt ansvar för arbetslösa ungdomar.

Arbetsmarknadsministern har inte ens med sig kommunerna. I gårdagens Aftonbladet klagar han bittert över detta och anser att kommunerna sviker de unga arbetslösa. Bara 800 ungdomar finns i kommunala aktiviteter. Inte ens kommunerna anser alltså att den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitikerna är lyckad.

Låt mig fråga arbetsmarknadsministern vilka idéer han har för att få ned arbetslösheten. Kommer det några förslag om förändringar i arbetsrätten vilket alla företagare anser vara det viktigaste för att de skall våga nyanställa?

Vilka förändringar kommer, vad gäller a-kassan, för att öka trycket på de arbetslösa att söka jobb? Vad gör man för att få en effektivare arbetsmarknadsutbildning?

Mot denna idéfattiga och utredningstörstande socialdemokrati står vi moderater med våra idéer för att minska arbetslösheten och för att få företagare att anställa fler. Vi vill sänka skatter. Vi vill ha en allmän arbetslöshetsförsäkring med större krav på arbetslösa. Vi vill satsa på kompetensutveckling och utbildning. Vi vill utbilda människor där de

behövs för företagen. Vi vill inte ha en utbildning som är allmän utan att ge fler jobb. Vi vill satsa på en lärlingsutbildning som ger jobb; se på situationen i Tyskland och Österrike. Vi vill att man skall ha möjlighet till en flexibel arbetstid och individuella avtal, något som i dag stöds av många. Jag läste detta senast i TCO:s tidning. Vi vill satsa på utbildningskonton.

Vi har tidigare i sju punkter klart redovisat hur vi skall få fler arbeten i Sverige. Vi har i dag redovisat ett antal förslag här i kammaren. Vi har idéer. Var är de socialdemokratiska idéerna? Jag ser med förnöjsamhet fram emot att få höra om det finns några idéer från arbetsmarknadsministern i dag, eller om vi skall få uppleva, att vi, som alltid, går härifrån tomhänta.

Anf. 142 ELVING ANDERSSON (c)

Fru talman! Som har påpekats under debatten tidigare i dag pekar väldigt många kurvor i dag åt rätt håll. Den ekonomiska utvecklingen går över förväntan, tillväxten ökar mer än vad många vågat hoppas på och vi kan nå balans i statens budget tidigare än vad som bedömts möjligt tidigare.

Trots detta finns kurvor som inte ger en lika optimistisk bild av läget. Jag tänker då självfallet på arbetsmarknadssituationen. Somliga debattörer, inte minst arbetsmarknadsministern själv, brukar peka på det faktum att det har skapats bortåt 100 000 nya jobb under det senaste året. Det är i och för sig sant, men jag tycker ändå inte att det ger särskilt stor anledning att slå sig för bröstet. Faktum är ju att massarbetslösheten består. Jag vågar dessutom påstå att de nya jobben hade varit väsentligt fler om inte den socialdemokratiska regeringen i fjol höst hade ägnat sig åt den mycket olyckliga återställarpolitiken.

I de rapporter som vi får från AMS tonar en dyster bild fram. Antalet varsel ökar, och antalet nyanmällda platser minskar. Samtidigt som statistiken visar att det finns bestående problem inom sysselsättningsområdet, kommer t.ex. LO men också politiska partier här i riksdagen med krav på återställare av bl.a. ersättningsnivåerna i a-kassan. Dessa debattörer tycks inte eller vill inte inse vilka utomordentligt stora problem som återstår att lösa.

Om vi skall fortsätta stärka förtroendet för svensk ekonomi, sänka räntorna och öka sysselsättningen, måste vi med kraft fortsätta arbetet med att sanera statens finanser. Återställarpolitik i fel riktning leder inte till sundare finanser utan riskerar att ytterligare dränera budgeten och minska trovärdigheten i ambitionerna inom den ekonomiska politiken. Det finns säkert partier och personer som vill uppnå opinionsmässiga vinster genom att kräva höjda ersättningsnivåer, men jag tycker att det finns anledning att väldigt starkt varna för den typen av populism.

Vi befinner oss i dag mitt inne i en högkonjunktur, och ändå har arbetslösheten inte sjunkit mer än någon enstaka procent. I regeringsförklaringen angav statsministern att regeringen skall arbeta för att tiondel för tiondel pressa tillbaka arbetslösheten. Detta understryker problematiken. I ett läge då vi borde räkna minskad arbetslöshet i procent, räknar regeringen i tiondelar.

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Det är dessutom mycket troligt att konjunkturen vänder och att kurvorna under 1996/97 kommer att peka nedåt igen. Om vi går in i nästa lågkonjunktur med en hög arbetslöshet kommer den att permanentas. Då är det de grupper som har den svagaste anknytningen till arbetsmarknaden som ytterligare kommer att bli lidande. Det handlar framför allt om äldre, det handlar om invandrare, det handlar om ungdomar och det handlar om människor med olika slag av handikapp. Dessa har det nu svårt att komma in på arbetsmarknaden, och i en sådan framtid kommer de att få det än svårare.

Riskerna för en tudelning av svensk ekonomi har inte upphört. Därför är det av utomordentligt stor vikt att hemmamarknaden ges möjlighet till ökad tillväxt och därmed ökad sysselsättning. Skall det här lyckas måste villkoren för de mindre och medelstora företagen förbättras. Därför måste vi nu utnyttja de möjligheter tillväxten ger genom att växla in den i en ökad sysselsättning.

Som jag har påpekat många gånger tidigare är det inte inom arbetsmarknadspolitiken som de nya jobben skapas. Centerpartiet har konkreta förslag till hur sysselsättningen kan ökas. Det handlar om skatteväxling, bättre riskkapitalförsörjning och en småföretagsanpassad förändring av arbetsrätten. De förslagen ger bättre villkor för de mindre företagen, samtidigt som miljön förbättras via en skatteväxling. Centerpartiets förslag till skatteväxling innebär en växling på 50 miljarder kronor – 25 miljarder i skattelättnader på arbete och 25 miljarder i skatt på miljöstörande verksamhet.

Den sektor som brukar kallas den gröna sektorn har också en mycket stor potential. Den globala miljömarknaden var 1994 värd ca 210 miljarder dollar. År 2000 beräknas den vara värd ca 320 miljarder dollar. Enligt Sveriges tekniska attachéer beräknas enbart miljömarknaderna i Öst- och Sydostasien växa med 10 % per år. Utvecklingen av de här marknaderna har av World Watch Institute kallats den andra industriella revolutionen. Men enligt OECD kommer Sverige med nuvarande industristruktur bara att öka produktionen för miljömarknaden med hälften av OECD-genomsnittet och bara med en tredjedel av de bästa ländernas förmåga. Det här är inte acceptabelt. Sverige borde vara världsledande på satsningar på den gröna sektorn.

Centern har i tidigare debatter redovisat ett antal förslag till hur vi skall få fart på tillväxten. Jag redovisar därför inte detta ytterligare.

Jag vill peka på det mycket stora övertidsuttag som finns för närvarande och som är mycket bekymmersamt. Risken är att vi så att säga bränner ut arbetskraften från två håll. En del av arbetskraften har mer än full sysselsättning, med risk för förslitningsskador och annat som kan bli följd, och många andra står helt utanför arbetsmarknaden. Med ganska modesta förändringar av arbetsrätten kan den här situationen förändras och fler människor komma i arbete.

Anf. 143 ELVER JONSSON (fp)

Fru talman! När man hör företrädare för regeringen uttala sig kan man lätt tro att allt är frid och fröjd i Sverige. Enligt statsministern är

läget nu, ett halvår före hans avgång, så gott att han talar om att han har löst de stora problemen.

AMS kommer med ett pressmeddelande under den förledande rubriken "Fortsatt minskning av arbetslösheten", och medierna hänger på och talar om att det nu finns 100 000 fler sysselsatta. Med en viss statistisk infallsvinkel kan man säga att detta stämmer. Men bläddrar man vidare i pressmeddelandet från AMS möter man den dystra verkligheten: fler arbetslösa, färre i åtgärder, fortsatt brist på lediga platser och fortsatta varsel inom särskilt landstingsområdet.

Listan är lång, och efter ett år av s-styre kan man konstatera att regeringen har misslyckats med att åtgärda massarbetslösheten.

Till det kommer att vi har en konflikt som är i kraftigt växande. Nu är det inte bara arbetslösa som drabbas, utan inom service och vård kommer tredje man att få känna av de milslånga avstånden mellan verklighet och vallöften.

Den totala arbetslösheten har på ett år, från september 1994 till september i år, ökat från 477 000 till 498 000 personer. Det är en ökning med över 4 % på ett år i en högkonjunktur. Det innebär att 12 % av arbetskraften är arbetslös eller i åtgärder. Var åttonde person i vårt land står alltså utanför den reguljära arbetsmarknaden.

Regeringen hanterar, som det ser ut, långtidsarbetslösheten på ett uppgivet sätt. Över 93 000 personer är nu långtidsarbetslösa. Det är nästan exakt lika många som för ett år sedan.

Kvinnorna får ökade problem på arbetsmarknaden, och 207 000 kvinnor är utan arbete. Lika dramatiskt är det för ungdomarna. Det finns nu över 105 000 arbetslösa ungdomar, vilket innebär att det har skett en ökning under det senaste året.

Man kan även känna oro över den kraftiga nedgången i åtgärdsdelen. Särskilt allvarigt är det för de handikappade på arbetsmarknaden.

Fru talman! Problemet är och var att Socialdemokraterna blev sin egen valretoriks fångar. Återställarna skulle rätta till allt, var beskedet förra hösten, och man tog främst hjälp från Vänsterpartiet. Ungdomspraktiken avskaffades, en åtgärd som hade gett sysselsättning åt över 50 000 ungdomar förra hösten. I stället kom regeringen med en ungdomsintroduktion som blev rena floppen. Den gjordes om till en arbetsplatsintroduktion, men nu är bara 20 000 personer berörda, trots de många arbetslösa ungdomarna.

På arbetsrättens område skulle man återställa. Provanställningen blev kortare, och det blev svårare att genomföra förändringar och neddragningar. Den statliga a-kassan, som enligt alla fungerade väl, skrotades av ideologiska skäl.

Ett praktexempel på socialdemokratiskt dubbelspel är ersättningsfrågorna. När ungdomspraktiken, som för övrigt Socialdemokraterna var emot, infördes skällde man som bandhundar därför att den "bara" skulle ge 5 000 kr i månaden. Vem kan leva på det? frågade socialdemokratiska höjdare. Nu erbjuds ungdomar allt ifrån 640 kr i månaden till ett eventuellt avtal, som kan ge runt 2 000 eller 2 500 kr i månaden. Tala om dubbelspel!

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

På ungdomsområdet har karusellen snurrat snabbare än någonsin. Ungdomsintroduktionen, som totalhavererade redan i inledningsskedet, byttes ut mot arbetsplatsintroduktionen, och det riktade arbetsmarknadsstödet blev ju det verkliga RAS:et.

Är då inte regeringen bekymrad? Anders Sundström skall ändå hållas räkning för att han – låt vara i försiktiga ordalag – i en artikel nu offentligt beskriver hur illa man har hanterat situationen. Regeringens stolta mål, att ingen ungdom skulle gå öppet arbetslös i mer än hundra dagar, gavs ju bort till en frist för administrationen. Över hundra dagar har nu använts till att försöka teckna avtal, som är både krångliga och föga användbara. ”Jag är besviken – – – Det är oacceptabelt - - - denna långbänk drabbar en rad enskilda unga människor som nu känner ännu större osäkerhet än tidigare” säger arbetsmarknadsministern i sin långa klagovisa. Han konstaterar att bara 7 av 24 länsarbetsnämnder har tecknat avtal, och i några län har man inte ens ramavtal med kommunerna. Det är så illa att arbetsmarknadsministern varnar för att ungdomsarbetslösheten kan bli föremål för ett Svarte Petter-spel. Statsrådets egna ord är träffande och ekar ihålligt i tomrummet.

Hur får vi då en fungerande arbetsmarknad?

Ja, fru talman, man kan inte se detta isolerat. Jag har många gånger påstått att den linje som vi i Folkpartiet hävdar måste finnas i botten när det gäller människors möjligheter att få jobb. Den linjen vilar på tre ben som det tål att upprepas: en aktiv arbetsmarknadspolitik, ett positivt näringsklimat samt sunda och sanerade statsfinanser.

Vi lever dock med en märklig paradox i vårt arbetsliv. Arbetslöshet beror inte främst på arbetsbrist. Det är i stället några andra brister som vi måste åtgärda: bristen på lönsamhet, bristen på pengar i offentliga kassor och bristen i fråga om vårt sätt att hantera arbetslivet.

Alla dessa brister måste undanröjas för att vi skall få ett fungerande arbetsliv, och det är bråttom. En del tecken tyder nu på att man också i regeringskretsen har börjat tänka om.

Det behövs nu en rejäl tempohöjning för att med gemensamma tag nå en bättre balans på arbetsmarknaden. Det gäller att satsa på ett näringsliv som genererar nya arbetsplatser och också att ny teknik får vara med och stärka den tjänstesektor som behöver utvecklas.

Min uppmaning till Anders Sundström blir i dag: Plocka fram ur garderoben en del av de framgångsrika åtgärderna från förra regeringsperioden! Jag tänker då särskilt på ungdomspraktiken. Det gäller också detta med att återställa ”återställarna” beträffande arbetsrätten. Det gäller också den statliga a-kassan. Det skulle bli en fortsättning på en dokumenterat god försöksperiod.

Vad vi behöver är åtgärder som underlättar och ger ökad flexibilitet – till glädje för enskilda människor som behöver ett jobb och till glädje för vår samhällsekonomi – just för att fortsatt hävda en god välfärdsolitik.

Anf. 144 HANS ANDERSSON (v)

Fru talman! Arbetsmarknadsministern har givit ut en liten skrift, Rekord i nya jobb. Han säger där: Arbetslösheten är den största orättvisan i dagens Sverige.

Detta är sant. Ta det på allvar!

Anders Sundström säger också: Nu känner vi en ljummen medvind i ryggen.

Detta är inte sant. Det är sant att tillväxten ökar. Det sade jag här den 2 juni i debatten här. Det är också sant att sysselsättningen ökar, men massarbetslösheten har bitit sig fast.

Jag är väldigt rädd för att det har skett en tillvänjning till massarbetslöshetens samhälle och för att de åtgärder som man tittar på framför allt är avsedda att slå mot de arbetslösa. Det handlar där om att ifrågasätta deras vilja, att utmåla dem som lata och att skaffa fram regler som gör dem allt maktlösare. Floran av den typen förslag i debatten är mycket stor.

Jag har i dag glatt mig åt en artikel i Dagens Nyheter av bl.a. AMS-chefen Göte Bernhardsson, som kunde punktera en del av de s.k. forskarrapporternas implikationer och konsekvenser.

Ett perspektivskifte måste komma till stånd, så att vi kommer tillbaka till synen att det är ett samhällsmisslyckande när arbetslösheten är som den är. Det finns politiska möjligheter att få ner arbetslösheten och få en ökad sysselsättning. Politiker måste ta sitt ansvar.

När det gäller detta med att kommunerna saknar pengar för att kunna behålla anställningar och betala skäliga löner till kvinnor handlar det om att politiker i denna riksdag har sett till att kommunerna berövat ekonomiska resurser för välfärdsutveckling. Så är det tänkt att fortsätta, enligt kompletteringspropositionens långtidsprognos och enligt KI:s prognos.

Den kommunala sektorn kommer att dra en allt mindre andel av BNP 1995, 1996 och 1997. Det ingår i en politisk plan. Vi är helt emot denna.

Det gäller, tycker jag, att vara väldigt klar över att arbetslöshetens orsaker *inte* är att vi har en för stor offentlig sektor och *inte* är att vi har ett för högt skattetryck. Jag tror mig veta att flertalet ekonomer i dag är på väg mot en sådan syn. Jag hoppas att här kommer att finnas en möjlighet att vrida vapnen ur händerna på den borgerliga agitationen.

Massarbetslösheten är här. Jag skall inte rabbla siffror. Jag avgav ett omdöme i debatten den 2 juni, och jag har samma omdöme i dag: Det är utomordentligt allvarligt att arbetslösheten omfattar 10 000 fler än för ett år sedan, samtidigt som åtgärderna omfattar 56 000 färre. Det är allvarligt att just kompetenssidan, utbildningssidan, arbetsmarknadsutbildningen och utbildningsvikariaten – vilka vi borde prioritera – är de områden där den största minskningen skett.

Lika oroande är att det sker en så kraftig minskning beträffande beredskapsarbeten och andra inslag som skulle kunna förhindra utslagning och utförsäkring och som i stället skulle kunna ge arbetslösa människor sysselsättning. Däremot ökar den passiva utbetalningen.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Fel! Okänt
växelargument. All-
mänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Vi sade i våras att regeringens politik inte räckte till. Volymen var för låg, och för litet resurser ställdes till AMS förfogande. Alla kommuner kan i dag se att det i dag finns mindre pengar hos arbetsförmedlingarna. Alla län kan se att LAN saknar resurser.

Jag har under sommaren ställt några frågor och fått svar, men jag upprepar vad jag sagt. Trots allt tror jag nämligen att regeringen tänker om. Det gäller t.ex. lönebidragen. De finns inte tillgängliga för att användas exempelvis till att få långtidsarbetslösa som är över 60 år i jobb. Lönebidragen finns inte tillgängliga för att placera ut handikappade, trots att det finns sådana platser. Det beror på att regeringen, med Centerpartiets goda minne, drog tillbaka pengar.

Sätt tillbaka pengar, så att de handikappade kan få rimlig social sysselsättning!

På ungdomssidan har jag varnat för att man inte bara kan fly från ansvaret och säga: Det här får kommunerna fixa tillsammans med länsarbetsnämnderna. Jag tror att Anders Sundström nu delar min uppfattning.

Jag är positiv till det kommunala engagemanget, men jag är mycket negativ till att man flyr ansvaret på det sätt som regeringen gjort. Det har blivit just den cirkus som vi varnade för: Ungdomarna ramlar mellan stolarna.

I fråga om kompetensutvecklingen har jag nämnt att det blivit en minskning för flera åtgärder. Det blev heller ingenting av det som vi krävde inte minst för kvinnor och lågutbildade arbetslösa, nämligen ett kraftfullt kompetensutvecklingsprogram. Det diskuteras på seminarier, men vi kräver åtgärder *nu*! Det gäller kvinnornas situation. Det gäller deltidsarbetslösa som fått en regelförändring som gör att flera av dem i dag kommer att gå ut i heltidsarbetslöshet – detta i stället för att de får rätt till ökad arbetstid.

Vi har pläderat för en annan arbetsmarknadsstruktur, nämligen att man i arbetslivet och näringslivet tar ett väsentligt större ansvar både för introduktionen i arbetslivet med praktiktjänstgöring och lärlingssystem och för kompetensutvecklingen. Det finns pengar inom ramen för näringslivet. Vinsterna är ju rekordartade. Det vore inte konstigt att ha en sådan vinstdisposition som ger upphov till ökad kompetensutveckling.

Sist men inte minst tänker jag på det statliga och kommunala ansvaret, dvs. den offentliga sektorn. I dag gör man sig av med folk, trots att behoven finns och trots att människor gör utomordentliga arbetsinsatser.

Anf. 145 KENT OLSSON (m) replik

Fru talman! Det är intressant att höra att en del av Hans Anderssons synpunkter överensstämmer med våra. Bl.a. avser jag det sista som han sade om kompetensutvecklingen och om att vi kanske borde införa lärlingsutbildning.

Däremot blir jag litet bekymrad – dock inte förvånad – när Hans Andersson säger att höjda arbetsgivaravgifter och höjda skatter inte är något bekymmer för företag eller anställda.

Menar Hans Andersson att vi genom att höja skatter och arbetsgivaravgifter skapar fler jobb? Hans Andersson kan inte mena det. Det vore ändå intressant att få höra Hans Anderssons synpunkter i det avseendet.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Anf. 146 HANS ANDERSSON (v) replik

Fru talman! Ja, Kent Olsson kan få höra min uppfattning. Jag skall fatta mig ganska kort.

När det gäller jobben var vårt inslag att sänka skatten för att skapa fler jobb. Kent Olsson vet mycket väl att vi har presenterat system för en arbetsgivaravgiftssänkning om arbetstiden reduceras och högre sysselsättning garanteras. Vi har föreslagit sänkta arbetsgivaravgifter om man etablerar kompetensutveckling i företagen. Det har vi väntat på år efter år.

Vi har däremot föreslagit vinstdisposition, dvs. att personal får en möjlighet att ha inflytande över de överskott som skapas i näringslivet så att de kan investeras i personalens kompetensutveckling.

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Men Kent Olsson har helt missförstått situationen, för han sade i sitt huvudanförande att det går åt pepparn nu och att varslen ökar. Ja visst, men hela den varselökning som Kent Olsson har observerat i pressmeddelandet kommer från den offentliga sektorn, där landstinget i dag gör sig av med offentligt anställda, framför allt kvinnor. Ni vill inte lägga ett öre för att finansiera de resurserna.

Anf. 147 KENT OLSSON (m) replik

Fru talman! Sänkta arbetsgivaravgifter genom sänkt arbetstid. Det innebär att grundtesen fortfarande är att höjda skatter ger fler jobb. Kopplingen ligger alltså i att om man sänker arbetsgivaravgiften sänker man arbetstiden. Men det innebär inte att man på något sätt får en ökning av den totala arbetstiden, snarare tvärtom.

Det råder väl inget tvivel om att varselökningen sker på den offentliga marknaden. Det vet vi också. Men skillnaden i synsätt mellan Hans Andersson och mig är ju att jag inte tror att den offentliga sektorn kommer att öka. Vi moderater tror att den offentliga sektorn behöver bantas. Den offentliga sektorn behöver få konkurrens. Många av de jobb som i dag utförs inom den offentliga sektorn kan utföras inom den privata sektorn. Det är en uppfattning som givetvis inte Hans Andersson delar. Men jag tror att det är en nödvändig omstrukturering som på det här sättet sker inom den offentliga sektorn.

Anf. 148 HANS ANDERSSON (v) replik

Fru talman! Det var ett förvirrat inlägg. Det vet väl jag att moderaterna och högern alltid har velat dra ned på den offentliga sektorn. Där behöver ni inte gläfsa så mycket. Ni får ju precis det ni vill. Den offentliga sektorn dras ned i dag. Det är den sektor där sysselsättningen minskas, dag för dag, procentuellt tiondel för tiondel, skulle jag kunna

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

travestera arbetsmarknadsministern. Avsikten enligt KI:s prognos är att fortsätta så 1995, 1996, 1997. Vi är helt emot detta, och vi är helt emot att man drar ned på den viktiga vården, omsorgen och välfärden, som redan sitter mycket illa till.

När det gäller skatter har vi också föreslagit en kraftfull skattesänkning på tjänstesidan. Det var ett av våra huvudteman för att gynna sysselsättningen. Däremot har vi också föreslagit en höjd bolagsskatt, dvs. de överskott som uppkommer skall också beskattas på ett progressivt sätt.

Sedan vill vi inte göra oss av med pengarna på ett lättfärdigt sätt. Vi vill använda dem för investeringar, för kompetensutveckling, för att förstärka konkurrenskraften, industri- och näringsliv, men också offentlig sektor. Det tror jag är framtiden. Jag tror att det Kent Olsson talar för egentligen bara är att av ideologiska skäl riva ned den offentliga sektorn. Vi har sett den utvecklingen. Den har skapat alltmer arbetslöshet.

Anf. 149 BARBRO JOHANSSON (mp)

Fru talman! Situationen på arbetsmarknaden är svår. Antalet lediga platser ökar inte i den takt som skulle behövas för att få fler människor i arbete.

BNP har ökat, vilket främst beror på exportindustrin. Men trots detta faktum ökar inte sysselsättningen. Vi i Miljöpartiet vill visa på gröna lösningar.

Inom den nya sektorn med s.k. gröna jobb kommer behov av arbetskraft att uppstå, och, fru talman, gröna jobb är ett av de tre områden som jag vill ta upp i dagens allmänna debatt. Rapporter, främst utländska sådana, visar att investeringar i miljön innebär ett ökat antal arbetstillfällen.

I ett kretsloppssamhälle minskas uttaget av råvaror och återanvändning av produkter blir nödvändig. Återanvändning och återvinning är mer arbetsintensivt och kräver en ökad arbetsstyrka.

En skatteväxling, som Miljöpartiet förordar, med sänkt arbetsgivaravgift gör det lönsamt för företagen att anställa fler människor och möjliggör en omställning mot ett mer uthålligt samhälle.

En satsning på produkter som är bra för miljön innebär viktiga konkurrensmedel. De företag som inser detta och gör strategiska investeringar kommer att vinna på dessa i framtiden.

Konkurrensfördelar inom miljöområdet finns också på tjänster och service. Genom att svenska företag satsar på miljöteknik kan Sverige vinna konkurrensfördelar genom att gå före och genom att svenska företag får exportera.

Worldwatch Institute skriver: "Företag och stater som inte utnyttjar möjligheterna att göra strategiskt riktiga investeringar i ny teknik, nya produkter och processer kommer att hamna på efterkälken och gå miste om de arbetstillfällen dessa nya industrier kommer att skapa. - - - Om uthållig utveckling blir lönsam, kommer de flesta företag att sträva efter detta."

Fru talman! Sverige har just dessa förutsättningar. Vi har en hög utbildningsnivå för att kunna produktutveckla. Vår miljömedvetenhet har fått ökad bredd och förankring de senaste åren.

Genom den svaga kronan har svenska företag ett försprång på världsmarknaden och kan genom ökad sysselsättning bidra till att få ner arbetslösheten.

Fru talman! Satsningar på förnyelsebar energi ger jobb. Skulle en investering i större skala på vindkraft komma till stånd skulle ca 10 000 årsarbeten skapas. Sverige passar utmärkt för vindkraft med sina långa kuststräckor och lediga utrymmen för vindkraftverk.

Ökat antal solceller och solfångare beräknas ge 3 000 årsarbeten och energieffektivisering ger 1 500 arbeten per besparad terrawatt-timme.

Slutsatsen blir att nya jobb bör komma inom den gröna sektorn, och att Sverige bör bli ett föregångsland.

Fru talman! Mitt andra ämne i dag gäller arbetstidsförkortning, som vi inom Miljöpartiet har förordat under flera år. En arbetstidsförkortning innebär att man delar på jobben och att fler människor kan få arbete. Därför vill jag vända mig till arbetsmarknadsminister Anders Sundström och säga att Miljöpartiet är öppet för åtminstone ett försök i större skala med arbetstidsförkortning under ett eller två år.

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Sverige är ju ett av de länder som har den högsta arbetstiden i Europa. Vårt nära grannland Danmark har en veckoarbetstid på 37 timmar sedan 1990. Danmark är jämförbart med Sverige vad gäller andelen sysselsatta i industrin och förvärvsfrekvensen för kvinnor och män.

I Tyskland infördes den 1 oktober i år 35 timmars arbetsvecka, vilket metallfacket, som är det största i Tyskland, började kräva redan 1977. Vägen till kortare arbetstid har gått stegvis med en förkortning till 38,5 timmars veckoarbetstid 1984 och 36 timmar 1993 med full lönekomensation.

Stora fördelar med arbetstidsförkortningar enligt det stora metallarbetarfackets grundligt genomförda statistiska forskarrapporter är produktivitetsökningar, väsentligt minskad sjukfrånvaro och sysselsättningsökning. Forskningen sträcker sig över 10 år.

I de försök som har genomförts i Sverige, främst inom offentlig sektor, har sjukfrånvaron sjunkit vad gäller såväl psykisk som fysisk ohälsa. I stället för att avskeda människor har man delat på jobben och kunnat behålla sin personal, och detta inom befintlig budget.

Jag har tidigare i denna kammare talat om byggnadsindustrin och pekat på hur en arbetstidsförkortning skulle medverka till färre arbetsskador och bättre utnyttjande av arbetsmaskiner. Arbetsskadorna, då främst belastnings- och förslitningsskador, leder till att endast 2–3 % av byggnadsarbetarna arbetar till 65 års ålder.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Fru talman! Jag vill åter vända mig till arbetsmarknadsministern och göra arbetsmarknadsministern uppmärksam på att Miljöpartiet under allmänna motionstiden väckte en motion om arbetsbyte.

Vi föreslog att människor skulle kunna ta tjänstledigt under ett år och samtidigt bereda en som är anmäld arbetslös arbete. Den som på så sätt tar tjänstledigt skall erbjudas 80 % av ordinarie arbetslöshetsersättning. Reformen skulle gälla i två år och sedan omprövas utifrån läget på arbetsmarknaden.

Vårt grannland Finland har just beslutat att under en försöksperiod på två år ge arbetslösa ett sådant tidsbegränsat arbete. Finland ställer samma krav som vi i Miljöpartiet gör i vår motion, att en arbetslös måste bli anställd i stället för den tjänstledige. Detta krav på tjänstledigheten hade inte Danmark.

Så, arbetsmarknadsminister Sundström, i den arbetslöshetssituation som Sverige nu befinner sig måste vi söka nya lösningar och vi i Miljöpartiet föreslår att man på försök inleder en arbetstidsförkortning och ger människor ett sabbatsår mitt i livet. På så sätt ger man fler människor arbete.

Anf. 150 DAN ERICSSON (kds)

Fru talman! Under ett års tid har vi från kristdemokraternas sida försökt få arbetsmarknadsministern att agera så att han skulle kunna uppfylla det egna partiets vallöften. Det har handlat såväl om det generella löftet att arbetslösheten skulle vara nere vid 5 % redan i år som om att alla arbetslösa ungdomar skulle ha arbete efter hundra dagar. Det har också handlat om att inte kasta ut kommunalt anställd personal i öppen arbetslöshet. Socialdemokraterna lovade i valrörelsen att man inte skulle röra verksamheterna i kommuner och landsting.

I dag kan man konstatera att ansträngningarna har varit rätt så fåfänga. Arbetsmarknadsministern har lagt fram förslag efter förslag som slutat i misslyckanden och som definitivt inte lett till att arbetslösheten på ett påtagligt sätt har minskat. Man har på punkt efter punkt verkställt den politik som gett resultat som går tvärt emot vad hans parti utlovade i valrörelsen förra året. Resultatet är förskräckande.

Vi noterar nu en högre öppen arbetslöshet än vid motsvarande tidpunkt för ett år sedan. Det har redan lyfts fram av andra i debatten.

Antalet öppet arbetslösa uppgick i slutet av september till 371 000 personer. Det är alltså 8,4 %. Den totala arbetslösheten, inklusive de som är i åtgärder, är 12 %. Antalet varsel ökade kraftigt i september, bl.a. inom landstingen. Jag har ett färskt exempel från min hemkommun Norrköping som nu har varslat 500 personer. Tidigare har Landstinget i Östergötland, mitt hemlän, varslat 833, och fler varsel planeras. Detta under en socialdemokratisk ledning i regeringen, i landstinget och kommunen.

Misslyckandet vad gäller ungdomarna är, som jag ser det, den stora tragedin. I stället för att arbeta aktivt med lärlingssystem och underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden såg jag nu att arbetsmarknadsministern skyller ungdomarnas arbetslöshet på kommunerna. Det är för dåligt, Anders Sundström.

Jag skall citera en artikel i Aftonbladet i går. Där skriver Anders Sundström: "Ungdomsarbetslösheten är alltför allvarlig för att bli föremål för något Svarte-Petter-spel mellan kommuner och länsarbetsnämnder." Jag måste säga att jag häpnar litet över det här sättet att försöka lägga över ansvaret på andra, ett ansvar som ministern själv skall bära.

Fru talman! Det är dock inte Anders Sundström ensam som skall stå i skamvrån. Det är hela regeringen som ansvarar för politiken. Det räcker inte att, som många tydligen vill, göra arbetsmarknadsministern arbetslös. Det är innehållet i regeringens politik som måste ändras.

Från kristdemokraternas sida har vi under sommaren i två rapporter presenterat "13 rätt för tillväxt" och ett dussin förslag för framtidsjobb, totalt 25 punkter för att snabbt få fler i arbete. Flera av dessa punkter har berörts tidigare under debatten i dag.

Jag skulle ändå vilja ta fram några exempel som i dag inte diskuterats så mycket. Det första är att dela upp Arbetsmarknadsverket. På den här punkten kan jag citera arbetarrörelsens stora tidning Aftonbladet från i måndags. Där skriver man på ledarplats: "Arbetsmarknadsminister Anders Sundström har anledning att ställa sig frågan om inte han

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

bör ta itu med AMS som Göran Persson gjorde med SÖ.” Det är som att läsa innantill ur den arbetsmarknadspolitiska rapport som vi presenterade i somras.

En annan punkt gäller att styra in arbetsmarknadsutbildningen i det reguljära utbildningssystemet.

En tredje punkt: Utveckla lärlingssystemet med varvning av praktik och teoristudier. Det har också varit uppe här tidigare. Arbetsmarknadsutskottet har tittat närmare på det tyska systemet, som innebär att 1,5 miljoner ungdomar är lärlingar. Den absoluta merparten av dessa har jobb efter lärlingstidens slut. Jag tycker att ministern verkligen skall titta närmare på det systemet.

En fjärde punkt: Sabbatsårsmöjligheten borde provas för att fler skall kunna få fotfäste på arbetsmarknaden.

En femte punkt: Möjliggör arbetsdelning inom offentlig verksamhet. Vad gäller den här punkten har jag en fråga till arbetsmarknadsministern. När vi behandlade arbetsmarknadsutskottets betänkande på försommaren i år utlovades insatser på den kommunala sidan. Det står så här: I den nuvarande propositionen anges att de kommuner som kommit längst i arbetet med ett aktivt engagemang i den lokala arbetsmarknadens utveckling bör i dessa avseenden ges särskilda möjligheter för att kunna visa vägen för en fortsatt utveckling. Några pilotprojekt bör kunna starta omedelbart. Hur pilotprojekten skall se ut eller utformas är inte klart utan bereds fortfarande av regeringen.

Några pilotprojekt bör kunna starta omedelbart, skrevs det. Då skulle jag vilja ha en redovisning i dag av de här projekten, var de genomförs, hur de fungerar och om arbetsdelningstanken finns med i det sammanhanget.

Fru talman! Avslutningsvis: I Norrköping har vi ett socialdemokratiskt kommunalråd som heter Göran Färm och är ett för ministern förmodligen inte obekant namn. Han har kritiserat regeringen mycket kraftigt och hävdar att regeringens arbetsmarknadspolitik saknar linje. Mot bakgrund av den starka interna kritiken inom socialdemokratien och den faktiska situationen med fortsatt massarbetslöshet vill jag fråga om ministern är beredd att sätta sig ner med oppositionspartierna för att försöka finna en gemensam linje i arbetsmarknadspolitiken, en linje som skulle kunna ge fler arbetslösa möjlighet att få ett arbete.

Anf. 151 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Till att börja med vill jag säga att jag tycker att det är trevligt att riksdagen åter är samlad och vi kan starta diskussionen. I och för sig är debatten sig lik från juni.

I söndags var det ett år sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde i Sverige. Jag vill börja min del av debatten med att påminna om hur det såg ut i oktober 1994.

592 000 jobb hade gått förlorade under 90-talet. Vart åttonde jobb hade försvunnit. Under de borgerliga regeringsåren hade antalet långtidsarbetslösa nära tiodubblats från 12 000 till 119 000. Arbetslösheten bland ungdomar hade stigit från 25 000 till nästan 100 000 personer.

Jag skall inte använda min tid här i dag till att tala om det borgerliga misslyckandet. Men låt mig en gång för alla slå fast att de borgerliga försöken att slå sig fria från all skuld i fråga om arbetslösheten klingar falskt. Det klingar falskt i mina öron, och det klingar falskt hos de arbetslösa. Jag ber er att bära den insikten under resten av den här debatten.

Fru talman! Det har nu gått ett år, och vi kan avläsa de första signalerna om att vi börjar stå på fast mark. Vi kan kassera in den största sysselsättningsökningen på 25 år. Nära 100 000 jobb har kommit till under det gångna året. Det betyder att sysselsättningsökningen i Sverige under det här året är dubbelt så snabb som genomsnittet för Europa. Långtidsarbetslösheten minskar. Nu är 22 000 färre långtidsarbetslösa än för ett år sedan. Ungdomsarbetslösheten är på väg ner. I augusti i år var 40 000 ungdomar färre öppet arbetslösa eller i åtgärder jämfört med för ett år sedan.

Tro för Guds skull inte att jag är nöjd med detta. Visst är det ett steg i rätt riktning, men än är det långt kvar innan vi återigen blir bäst i klassen på sysselsättning. För så var det, Sverige var under många år världsmästare i sysselsättning. Inget annat land slog oss. Det är den viktigaste förklaringen till det svenska välståndet. I inget annat land i världen har viljan, möjligheten och förmågan att göra rätt för sig genom ett arbete varit större. Vi tillhör fortfarande världseliten på detta område, men vi har förlorat tätpositionen.

Vad var det som gjorde Sverige till det bästa landet i världen att leva och bo i? Jag tillhör dem som tror att förklaringen finns att hämta i det starka svenska sambandet mellan å ena sidan tillväxt och å andra sidan fördelning, mellan ökade resurser och rättvisa, mellan utvecklingen i näringslivet och välfärden, kort sagt i den jämlika balansen mellan marknad och politik.

Låt mig ta några exempel.

För det första: Genom att vi i Sverige har jämnat inkomsterna och förmögenhetsklyftorna har många människor haft möjlighet att skaffa sig en relativt hög levnadsstandard. Det har naturligtvis bidragit till välståndet. De svenska företagen har haft en stark hemmamarknad. Vanligt folk har kunnat köpa bil, video och mikrovågsugn. Med en stark hemmamarknad följde starka och växande företag.

För det andra: Genom att bygga upp en stark gemensam sektor gjorde vi det möjligt också för kvinnor att gå ut på arbetsmarknaden. Med trygg barn- och äldreomsorg som utgångspunkt kunde svenska kvinnor göra sig ekonomiskt oberoende genom ett arbete i privat eller offentlig sektor, ett arbete som gav lön. Därmed bidrog de till att öka tillväxten, både med sitt arbete och med sin konsumtion. Det gynnade också de svenska företagens tillväxt.

För det tredje: Genom ett utbildningssystem som också gav arbetarklassens barn möjlighet till studier har vi kunnat garantera de svenska företagen arbetskraft och hög kompetens. Detta har också bidragit till företagens tillväxt.

Det finns flera exempel där vi socialdemokrater har avstått från reformer därför att vi först ville kunna finansiera dem.

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Ett sådant exempel är när Tage Erlander 1951 sköt upp sjukförsäkringsreformen i hela fyra år för att man först skulle tjäna in pengar till statskassan innan man genomförde en ny reform. För Tage Erlander var det viktigt att säga att resurserna först skulle skapas innan de kunde fördelas.

I måndags presenterade Studieförbundet Näringsliv och Samhälle en av sina rapporter. Den bekräftar den bild som jag nu tecknar. Rapporten pekar på att det svenska undret inte är någon historisk parentes och att Sverige inte är något undantag. Tvärtom visar den rapporten det starka sambandet mellan tillväxt och fördelning. Det sambandet är lika starkt i dag som någon gång tidigare.

En jämlik resursfördelning är den viktigaste faktorn bakom den markanta tillväxten i länderna i Sydostasien. Det hävdar författarna bakom SNS-rapporten Tillväxt, stagnation och kaos.

Häromdagen läste jag en artikel i Sunday Times, där Storbritanniens nye vice riksbankschef också bekräftade detta samband. Han sade: Om Storbritannien inte gör något åt sina växande klyftor riskerar det att kostnaderna för att hålla ihop samhället blir större än kostnaderna för ett fungerande välfärdssystem som utjämnar klyftorna. För att återge citatet: "Vi kan inte fortsätta som nu och låta klyftorna växa och växa utan att också tvingas att betala ett högt pris för ett tudelat samhälle. Det faktum att så många är antingen arbetslösa eller mycket lågbetalda är ett släpkanke för vår ekonomi."

Detta sade Storbritanniens nyttillträdde vice riksbankschef när han utvärderade den politik som har bedrivits i Storbritannien. När man på SNS, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, analyserar den kraftiga tillväxten i Sydostasien konstaterar man att det starkaste sambandet är kopplingen mellan jämlikhet och tillväxt.

Det är i detta ljus som såväl Moderaternas som Vänsterpartiets inställning till välfärdsbygget blir så fel. Moderaterna talar bara om att skapa, Vänsterpartiet bara om att fördela. Men ingen av dem har förstått sambandet. Det är detta som gör det så tragiskt.

Det är genom rättvis fördelning som tillväxt blir möjligt. Och omvänt: Det är bara genom tillväxt som det finns något att fördela.

Fru talman! Det första året har varit tufft på många sätt. Det svenska folket har fått betala dyrt för saneringen av den borgerliga regeringens misslyckande. Nu gäller det att gå vidare.

Vi skall i fortsättningen föra en politik som bygger på den unika kombinationen av tillväxt och rättvis fördelning, en politik som gör Sverige till det bästa landet att leva i – igen.

Anf. 152 ELVING ANDERSSON (c) replik

Fru talman! Anders Sundström inledde med en historieskrivning och beskrev hur det såg ut för ett år sedan när den socialdemokratiska regeringen tillträdde. Det går naturligtvis att beskriva den verkligheten på olika sätt. En verklighetsbeskrivning kan vara att vi då hade en situation där antalet arbetslösa minskade med nästan 10 000 människor per vecka. Det är också en korrekt beskrivning av hur situationen var vid regeringsskiftet.

Anders Sundström redovisar återigen – som han brukar göra vid alla framträdanden – att det har tillskapats 80 000–100 000 nya jobb under det gångna året. Det är i och för sig oerhört positivt och värdefullt. Men jag tycker fortfarande att det inte är särskilt mycket att slå sig för bröstet för. Vi har under den här tiden haft en exceptionell konjunkturuppgång, och det vore ju märkligt om inte denna uppgång resulterade i ett stort antal nya jobb.

Problemet är ju att utvecklingen nu planar ut. All statistik tyder på det. Den öppna arbetslösheten ökar, färre människor befinner sig i åtgärder, antalet varsel ökar osv. Detta är oerhört bekymmersamt, därför att vi vet att runt hörnet väntar en ny lågkonjunktur. Vi måste hantera situationen så att vi innan konjunkturedgången har pressat tillbaka massarbetslösheten. Annars kommer den att bli permanent.

Vad jag saknar i Anders Sundströms anförande är visioner och några konkreta förslag till åtgärder. Vad ämnar nu Anders Sundström och regeringen göra för att undvika den situationen? Det tror jag att vi allihop som deltar i den här debatten med stort intresse ser fram emot att höra.

Anf. 153 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Jag lyssnade på Elving Anderssons anförande. Det anknyt lite till det som vi har åstadkommit. Elving Andersson sade att det skulle ha funnits flera jobb om man hade sluppit återställarna. Jag vet inte riktigt vad ni lägger in i begreppet återställare. Men den viktigaste återställaren som den socialdemokratiska regeringen har genomfört var att föra tillbaka Sverige till den ordningen att vi betalar för oss, att vi avskaffar budgetunderskottet. Detta var den helt avgörande återställaren som vi hade att börja med.

Om vi inte hade tagit itu med den återställaren, tror jag inte att det hade blivit fler jobb i Sverige. Jag hoppas att jag och Elving Andersson är överens om att det var en mycket viktig återställare som socialdemokratin gav sig i kast med, att vi såg till att få en ordning där man först tjänar pengar innan man fördelar dem.

Sedan vill jag gärna säga att när det gäller denna återställare var den viktigaste för oss att spara och försöka att öka skatteinkomsterna. Det innebar t.ex. att det blev mindre pengar – inte mer pengar – till arbetsmarknadspolitiken. Detta i sin tur innebar att alla vi som är engagerade i arbetsmarknadspolitiken måste försöka att åstadkomma mer för mindre pengar. Men det gör vi gladeligen, därför att vi alla tror att den återställare som socialdemokratin gav sig i kast med – nämligen att återställa statsfinanserna – var överordnat allting annat. Vi tror att det trots allt är bättre med lite mindre pengar till arbetsmarknadspolitiken än ett gigantiskt budgetunderskott, och det är detta som vi vill jobba med.

Anf. 154 ELVING ANDERSSON (c) replik

Fru talman! Eftersom jag har diskuterat dessa saker tidigare med arbetsmarknadsministern trodde jag inte att jag behövde vara så grund-

Prot. 1995/96:7

12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

läggande pedagogisk. Jag trodde att arbetsmarknadsministern kom ihåg vad vi tidigare hade sagt.

Det är naturligtvis inte saneringen av statsfinanserna som det handlar om. Vi från Centern har ju medverkat till att vi hamnat i den positiva situation som råder just nu. Vad jag talar om är den återställarpolitik under förra hösten som framför allt Anders Sundström och Arbetsmarknadsdepartementet var ansvariga för. Det gällde framför allt arbetsrätten.

Jag träffade senast i måndags ett antal småföretagare som just sade att när de nu har blivit kringskurna möjligheterna till korttidsanställningar vid bl.a. arbetstoppar, medför detta att de hellre försöker att ta ut övertid än att anställa nya människor. Det är de besked jag får när jag är ute och träffar företagare av olika slag. Om vi hade sluppit den typen av återställare hade det definitivt blivit fler nya jobb än de 80 000–100 000 som arbetsmarknadsministern nu redovisar och slår sig för bröstet med.

Anf. 155 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Jag förstår att väldigt många av dem som satt i den förra regeringen ogärna vill kalla budgetsaneringen för en återställare, utan de vill gärna prata om andra saker. Men för mig var den centrala återställaren att återgå till en ordning där staten först skaffar sig inkomsterna innan utgifterna betalas ut. För mig som arbetsmarknadsminister var faktiskt den viktigaste återställaren det minskade anslaget för arbetsmarknadspolitiken, därför att jag liksom alla andra kolleger i regeringen trodde och tror att det inte går att bygga arbetsmarknadspolitik med lånade pengar. Jag vill gärna betona detta, även om det kanske upplevs som onödigt pedagogiskt. Men jag tycker faktiskt att det ligger en ganska väsentlig poäng i det jag säger.

Jag vill sedan kommentera frågan om arbetsrätten. Det kom under sommaren en forskningsrapport som har studerat arbetsrätten i Sverige och övriga EU-länder. Forskningsrapporten konstaterar att Sverige inte har en speciellt hårt reglerad arbetsrätt, mätt med europeiska mått. I rapporten konstateras också, vilket är intressant, att vi har lyckats uppnå en väldigt hög sysselsättning i förhållande till de länder som vi jämför oss med. Det finns alltså inget samband mellan den arbetsrättslagstiftning som vi har i Sverige och vår höga arbetslöshet. Vi har en arbetsrättslagstiftning som motsvarar ungefär genomsnittet i Europa. Det betyder att svenska företag har ungefär samma konkurrenskraft som likvärdiga europeiska företag. Därför tror inte jag att det är just den återställaren som har ställt till bekymret, utan jag hävdar att det som är det största problemet när det gäller att skapa jobb är den stora statsskulden som byggdes upp under början av 90-talet, och det är den som jag under detta år har ägnat merparten av min tid åt att bekämpa.

Anf. 156 DAN ERICSSON (kds) replik

Fru talman! Jag blev litet förvånad över arbetsmarknadsministerns inlägg. Det innehöll ju inte direkt några konkreta förslag på hur vi snabbt skall få fler arbetslösa i jobb, utan det var någon sorts historie-

lektion om vad som gjorde Sverige till det bästa samhället. Men nu handlar det ju faktiskt om verkligheten varje dag för enskilda arbetslösa utanför detta hus.

Jag ställde två frågor i mitt anförande, och jag skall upprepa en av dem som handlade om pilotprojekt. Det sades i maj i utskottet och senare här i kammaren att det omedelbart skulle startas pilotprojekt ute i kommunerna. Jag frågade: Var finns dessa? Kommer de verkligen att genomföras? Prövas arbetsdelningstanken i detta sammanhang? Det sistnämnda stod det ju om i betänkandet.

Sedan talar arbetsmarknadsministern om att det klingar falskt. Men vad tror ministern egentligen? Jag törs säga att jag rör mig ute i verkligheten och träffar många arbetslösa. Vad de säger är att det är regeringens budskap som klingar falskt.

Jag kan ta några exempel. Er tidning Folkbladet toppade i lördags med budskapet: Infria era löften! Arbetslösa ungdomar ställer s-toppen mot väggen.

Det var på rättvisedagen.

Vidare står det: 1 600 arbetslösa under 25 år i Norrköping väntar på att ungdomsgarantin skall uppfyllas. Det är tre dagar kvar att ordna de 1 600 jobben eller utbildningarna. Varför sviker de socialdemokratiska politikerna löftena, undrar ungdomarna.

Jag kan också ta ett annat exempel från Folkbladet i Norrköping: Här förväntar sig i vinter 1 000 arbetslösa byggare att situationen blir betydligt värre än tidigare.

Det finns fler exempel.

Men kom inte och tala om falskhet av den tidigare regeringen. Vi gjorde allt som var möjligt att göra. Men i dag behåller arbetsmarknadsministern arbetslöshetssiffrorna på en otroligt hög nivå, trots att vi har högkonjunktur. Det är det som är problemet. Varför gör inte arbetsmarknadsministern mera nu?

Anf. 157 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Jag lyssnade på Dan Ericssons anförande. Han sade att vi hade misslyckats i litet olika sammanhang och tog exemplet ungdomarna.

Vår största utmaning är att se till att ungdomarna ges möjlighet till utbildning, praktik eller jobb. Jag är övertygad om att vi kommer att klara målet, att ungdomarna inom 100 dagar också får det.

Men faktum är ändå, Dan Ericsson, att under det år som gått är 40 000 färre ungdomar i öppen arbetslöshet eller i åtgärder. Faktum är också, Dan Ericsson, att under den borgerliga treårsperioden ökade antalet arbetslösa ungdomar från 25 000 till 97 000.

När Dan Ericsson pratar om kommunerna undrar jag hur trovärdig han är. Under de år som kds befann sig i regeringsställning försvann 100 000 jobb i den offentliga sektorn. Det fanns kds-politiker som tog konsekvenserna av kds ord i opposition och av sättet att regera.

Jerzy Einhorn sade inför förra årets val att han inte skulle ställa upp som riksdagskandidat för ytterligare en period. Han sade att han inte

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

kunde se sig själv i spegeln på morgnarna. Det tycks inte vara något stort problem för Dan Ericsson.

Anf. 158 DAN ERICSSON (kds) replik

Fru talman! Det är tydligen fullständigt omöjligt att få något som helst svar från ministern. På en väsentlig punkt i betänkandet som vi diskuterade under försommaren sades det att pilotprojekten skulle komma i gång omedelbart. Var är dessa projekt? Genomförs de? Prövas arbetsdelningen? Det vore väldigt bra om vi kunde få ett besked på den punkten. Annars har man ju helt släppt ambitionen att hantera den nuvarande svåra situationen ute i kommuner och landsting.

När det gäller ungdomarna och 100-dagarsgarantin är det väldigt tragiskt att återigen behöva påminna om vad socialdemokraterna tidigare sade. Ett år efter att regeringen har tillträtt finns inte denna garanti i realiteten, utan ungdomar är fortfarande arbetslösa. De tidigare försök man gjorde visade sig bli ett misslyckande i förhållande till den ungdomspraktik som den tidigare regeringen införde.

Sedan frågan: Hur trovärdig är Dan Ericsson? Jag vill påpeka att just i Östergötland blev det under förra regeringsperioden inga uppsägningar. Vi såg till att hantera situationen. Vi såg till att länsarbetsnämnderna fick en möjlighet att sluta avtal med kommuner och landsting om utbildning och kompetenshöjning i stället för arbetslöshet. Den möjligheten har Anders Sundström nu medverkat till att undanröja.

För att återknyta till talet om att klinga falskt kan jag återge en kommande debattörs, Lars Stjernkvist, krav i Norrköpings tidningar under den tidigare regeringens tid: Sluta avskeda kommunanställda. Inför uppsägningsstopp inom den offentliga sektorn. Utbilda personalen i stället för att säga upp den. Stoppa rundgången av pengar.

Det var faktiskt vad vi lyckades med under den perioden. Men nu är det alltså socialdemokraterna som ser till att ställa offentligt anställd personal på bar backe – de kommer att sakna jobb.

Anf. 159 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Det hjälper ju föga hur Dan Ericsson argumenterar. Under de tre åren som kds satt i regeringen försvann 100 000 jobb från den offentliga sektorn.

Det är svårt att säga hur situationen kommer att bli. Men så mycket kan jag säga, att under 1995 kommer sysselsättningsminskningen i kommuner och landsting att bli betydligt lägre än genomsnittsnivån under den tid kds satt vid makten.

I Norrköping försvann 2 000 jobb i kommunen under den borgerliga regeringsperioden. Så, Dan Ericsson, lyssna på Jerzy Einhorn. Det är inte så dumt ibland.

Vad gäller pilotprojekt vill jag säga att det pågår väldigt mycket av aktivitet ute i landet. Dan Ericsson berömde sig ju av att vara ute i verkligheten. Många kommuner, fackliga organisationer och arbetsförmedlingar bedriver rätt spännande arbetsmarknadsprojekt ute i kommunerna.

Det pågår också en diskussion om beredningen inom departementet, där vi ser efter om det finns projekt som är så omfattande att vi för att driva dem vidare måste vända oss hit och få till stånd en uppluckring av lagstiftningen. Det finns fortfarande mycket få sådana tankar, och ingen är så konkret utformad att vi kan gå vidare till riksdagen med den. Men när och om det kommer sådana projekt, kommer jag att pröva dem oerhört positivt. Hittills har de flesta bedömt att de idéer som de har haft ute i kommunerna kunnat hanteras inom nuvarande regelverk, som riksdagen godkände så sent som i juni.

Anf. 160 BARBRO JOHANSSON (mp) replik

Fru talman! Jag undrar hur arbetsmarknadsministern med tanke på svårigheterna att skapa arbetstillfällen ställer sig till den av mig upptagna frågan om försök med arbetstidsförkortning. Sverige har i ett europeiskt perspektiv en lång arbetstid. LO gjorde 1989 en stor undersökning som visade att 60 % av arbetstagarna ville ha en förkortning av arbetstiden – 35 % var för högre lön – bl.a. för att de, som jag tidigare berört, inte skulle slitas ned utan skulle kunna behålla sin arbetsförmåga livet ut och för att fördela arbetena mellan arbetstagarna.

Jag återkommer också till försöken med arbetsbyte. Jag sade att man skulle betala 80 % av arbetslöshetsunderstödet för detta. Det skulle betyda att alla skulle tjäna på systemet. Ersättningsnivån skulle bli 20 % lägre vid tjänstledighet än vid arbetslöshet. Både den arbetslöse och den som tar ut tjänstledighet får då egna önskningar uppfyllda. I ett miljöpartistiskt perspektiv skulle man se att fritiden ökar och – inte minst viktigt – en högre livskvalitet uppnås.

I programmet Kvällsöppet i går sade socialdemokrater faktiskt att de ville genomföra försök med arbetsbyte, och jag tyckte att man därmed öppnade för en debatt om ett försök utifrån vår motion från januari. Människor som ställs inför den här idén tycker att det skulle vara mycket bra med ett sabbatsår mitt i livet, kanske efter att ha haft mycket ansträngande arbete, mycket övertid osv.

Anf. 161 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Jag vill börja med att till Barbro Johansson säga att för mig är frågan om arbetstiden egentligen inte en fråga som sammanhänger med den akut höga arbetslösheten. Vi bör nog sträva efter och kommer säkerligen också att få en arbetstidsförkortning, men jag tror inte att en sådan är en metod för att lösa arbetslöshetsproblemen. Att dela på arbetslösheten är inte något speciellt bra sätt att jobba.

Frågan om en arbetstidsförkortning prövas nu i en särskild utredning, som skall vara klar vid årsskiftet, och då får vi en bild av vilken typ av arbetstidsförkortningar som kan behövas. Det arbetas dessutom inom Arbetsmarknadspolitiska kommittén mycket intensivt med frågan om nya typer av instrument i arbetsmarknadspolitiken. Vi kommer faktiskt också från den rätt snart att kunna få synpunkter på om det skall införas några nya sådana verktyg.

Vi skall dock komma ihåg att riksdagen faktiskt så sent som i juni månad har behandlat arbetsmarknadspolitiken och då tog ställning till

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbete – tillväxt

de verktyg som behövs. Man bör inte ändra arbetsmarknadspolitiken varje månad. Det kan bli rätt knepigt för de stackare som sitter ute på arbetsförmedlingarna och som skall försöka att administrera arbetsmarknadspolitiken, om riksdagen ändrar reglerna från månad till månad.

Mitt svar till Barbro Johansson blir alltså ja till arbetstidsförkortning i ett långsiktigt perspektiv och att arbetsbyte är något som vi skall studera i Arbetsmarknadspolitiska kommittén.

Anf. 162 BARBRO JOHANSSON (mp) replik

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret men vill säga att AMS i sin senaste rapport visar att dubbelt så många varsel har lagts ut i landstingen i september i år som i september förra året.

En arbetstidsförkortning inom den offentliga sektorn skulle vidare kunna rädda 30 000 arbetstillfällen inom kommuner och landsting. Vi vet att det har gjorts sådana försök i Sverige. Vi har vidare lagt fram en rapport som pekar på att 120 000 arbetstillfällen skulle kunna komma till stånd genom en allmän arbetstidsförkortning.

Volkswagen i Tyskland har infört en arbetstidsförkortning i det egna företaget, varigenom man faktiskt räddade 10 000 jobb. Visst finns det arbetstillfällen att vinna genom en arbetstidsförkortning.

Anf. 163 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Jag förnekar inte att den förkortning av arbetstiden som har skett under vårt århundrade också har givit fler människor möjlighet att ha ett arbete, men jag tycker att det är fel att tro att man löser lågkonjunkturproblemen med en arbetstidsförkortning. I så fall skulle vi ha kunnat lösa de problemen med en arbetstidsförkortning varje gång som vi har haft en lågkonjunktur. Det är tvärtom i perioder av hög ekonomisk tillväxt och snabb välfärdsstegring som vi snabbare har kunnat förkorta arbetstiderna.

Jag tror alltså att det är mycket farligt att koppla ihop sjunkande levnadsstandard, som är 1991, 1992 och 1993 års problem, med en arbetstidsförkortning. Det ger helt fel signal. Det är då tillväxt som behövs, och med en tillväxt ökar också möjligheterna att förkorta arbetstiden.

Anf. 164 KENT OLSSON (m) replik

Fru talman! Jag blir litet förvånad och beklämd när jag hör arbetsmarknadsministern använda hela sin taletid, med repliker hittills 22 minuter, utan att säga någonting om hur han ser på den situation som vi nu har. Han berömmar det som den socialdemokratiska regeringen har gjort, samtidigt som det kan konstateras att vi nu har 10 000 fler arbetslösa än vad vi hade för ett år sedan under den borgerliga regeringen och 7 000 färre lediga platser.

Arbetsmarknadsministern svarar inte på en enda fråga. Vi har fått en enda mening om vad han tänker göra åt den katastrofala situationen på arbetsmarknaden. Jag ställde tidigare ett antal frågor om vad arbetsmarknadsministern tänker göra för att förändra arbetsrätten. Vi vet

att nästan varenda företagare klart och tydligt säger att den första förändring som de vill ha är en förändring av arbetsrätten. Då kommer de att anställa fler människor.

Lyssnar inte arbetsmarknadsministern på de företagare som klart och entydigt säger detta?

Andra frågor som jag ställde tidigare var: Vilka förändringar kommer att genomföras av a-kassan? Kommer det att bli några förändringar vad gäller kompetensutvecklingen och lärlingsutbildningen? Snälla arbetsmarknadsministern! Svara nu på frågor, och kom inte än en gång med en historieber beskrivning, av hur det var för ett år sedan eller för fyra år sedan! Kan jag nu få svar på någon av dessa frågor, som vi alla i kammaren har väntat på i minst 22 minuter?

Anf. 165 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Jag har mycket stor förståelse för att Kent Olsson vill glömma historien, speciellt det som hände mellan 1991 och 1994. Kent Olsson sade i sitt anförande först att regeringen inte har levererat några idéer under det gångna året. Sedan räknade han upp ett antal idéer som han hade uppfattat – alla misslyckade. På sex minuter lyckades Kent Olsson alltså inta i vart fall två ståndpunkter samtidigt, och det är i sig en bedrift.

Jag spetsade öronen när jag sedan fick höra vad han tyckte var det viktigaste, nämligen att vi måste öka trycket på de arbetslösa. Det var Kent Olssons besked. Efter det att 57 000 företag och 500 000 jobb har försvunnit med den politik han vill ha är hans analys alltså: Öka trycket på de arbetslösa! Tror ni att grundproblemet med massarbetslösheten är att företagen har för litet att säga till om och att de arbetslösa har för små krav på sig?

Det är de två synpunkter som Kent Olsson nu framför.

Jag tror inte ett dugg på det. 1990 hade Sverige världens högsta sysselsättning och bland de lägsta arbetslöshetstalen som fanns. Det berodde inte på ersättningsnivån eller på att kraven på de arbetslösa var så hårda, utan på att det fanns efterfrågan på jobb. Det fanns då också fler framgångsrika företag.

Det vi har ägnat oss åt under detta första år är kanske inte så våldsam och publikknipande. Det är enkla saker som att se till att vi skaffar oss en statsbudget där inkomsterna är lika stora som utgifterna. Jag förstår att det kan vara svårt att känna entusiasm inför den uppgiften, men jag tycker att den är ganska självklar.

Anf. 166 KENT OLSSON (m) replik

Fru talman! Då är vi åter tillbaka i historien. Vi fick inte heller nu några nya förslag.

Jag vill ändå bara kortfattat säga några ord kring historia. När vi lämnade makten skapades 1 000 jobb i veckan. Nu har i stället arbetslösheten ökat med 10 000 jobb under ett år – detta i en extrem högkonjunktur.

Jag frågade om återställarna. Dem skall man tydligen inte göra någonting åt ännu. Jag gav exempel på misslyckade förslag från ar-

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

betsmarknadsministerns sida, dvs. GAS:en och det vanvettiga förslaget kring teknik- och naturvetenskaplig utbildning.

Jag tog också upp förslag som en fackföreningsekonom, nämligen Susanne Ackum Agell, har tagit fram för att man skall kunna minska arbetslösheten. Det är alltså inte bara jag som tycker detta, utan det tycker även fackföreningsekonomen.

Det finns väl en hel del arbetsmarknadsministern närstående, och kanske även arbetsmarknadsministern själv så småningom, som anser att man skall sätta högre press på dem som söker arbete. Jag har åtminstone hört antydningar om att ett sådant förslag så småningom lär komma från departementet.

Tillbaka till mina frågor! Kan jag få något svar på frågan om det sker någonting på arbetsrättens område? Sker det något vad gäller kompetensutvecklingen? Sker det någonting kring AMS? Det vore skönt att få ett enda svar under denna långa debatt och inte återigen hamna i en historiebereskrivning.

Anf. 167 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Kent Olsson skall få några besked.

En återställare som vi har genomfört är vi väldigt stolta över: budgetsaneringen.

Vi avser inte att i höst lägga fram några förslag om förändringar i arbetsrätten. Det finns ingen anledning att gå fram med det. Det finns ingen saklig grund, om jag får använda den formuleringen, för att hävda att arbetsrätten är det som i dag skapar problemen med hög arbetslöshet.

Däremot har vi, vilket Kent Olsson inte gillade, tillsatt ett antal för oss viktiga utredningar. En av dem – den om arbetsmarknadspolitikens roll och inriktning – tillsatte faktiskt den borgerliga regeringen. Jag tycker att dessa utredningar är oerhört viktiga för oss. Jag menar att nästa stora proposition till riksdagen om en förnyelse av arbetsmarknadspolitikerna skall komma som ett resultat av de stora översyner som nu görs av arbetsmarknadspolitikerna.

Jag tror att utredningarna kommer att innehålla en hel del. De kommer att gå i den riktning som riksdagen beslutade sig för redan i juni månad. Man skall flytta ut beslut och befogenheter lokalt och lyfta av AMS arbetsuppgifter, vilket skedde direkt efter det att vi tillträdde. Den borgerliga regeringen lade väldigt mycket i AMS händer. Aldrig någonsin har man lagt så mycket i AMS händer som under den borgerliga mandatperioden.

Jag tror att denna inriktning kommer att fullföljas och bli resultatet av den proposition som kommer att läggas fram så småningom.

Utöver det har vi fört fram ett förslag om att vi skall få en sysselsättningsunion i EU. Det har moderaterna bemött med att säga att det är patetisk att ta upp arbetsmarknadsfrågorna i EU. När vi kommer med idéer möts de inte med något jubel från Kent Olsson.

Anf. 168 HANS ANDERSSON (v) replik

Fru talman! Arbetsmarknadsministern kunde inte låta bli att vid slutet av sitt anförande säga någonting som egentligen var alldeles omotiverat, nämligen att Vänsterpartiet inte var berett att göra budgetsanering och ville förbruka pengar innan vi hade tjänat in dem.

Så gör i och för sig även regeringen. Vi har fortfarande ett budgetunderskott, Anders Sundström.

Men den allra största delen av saneringsåtgärderna, som skedde innan och under den period då vi hade den starkaste sysselsättningsutvecklingen, utgjordes av de åtgärder som vidtogs gemensamt av regeringen och Vänsterpartiet. Där har vi 75 miljarder i budgetsanering som slår igenom detta budgetår.

Det Centern har bidragit med är 3 miljarder och ett systemskifte.

Det vi sade då och det vi säger nu är välavvägt: Vi skulle få en snabbare stabilisering än vad regeringen hade räknat med. Vi måste stimulera arbetsmarknaden så att vi inte drar åt hemma marknaden för hårt och inte med vett och vilja avskedar folk från kommuner och landsting i en situation då de går ut i öppen arbetslöshet.

Återigen vill jag ställa några frågor. Vi har kritiserat att man låter passiviteten vara större än den behöver vara och låter människor gå på passiva bidrag. Vi har krävt utökade anslag till aktiv arbetsmarknadspolitik. Kommer det i tillväxtpropositionen?

Vi har krävt kompetensutvecklingsprogram inte minst för alla de lågutbildade kvinnor som har slagits ut ur kontorsadministration och offentlig sektor. Kommer det något sådant?

Vi har föreslagit att lönebidragen skall justeras upp. Det innebär ingen statsfinansiell hjälp att förtidspensionera eller långtidssjukskriva handikappade. Kommer det en uppjustering av lönebidragen?

Kommer det ett reglemente som innebär att man inte håller sig med rekordövertidsuttag månad efter månad, år efter år, samtidigt som rekordarbetslösheten faktiskt är här?

Anf. 169 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Jag tyckte att det fanns anledning att säga det jag sade i inledningsanförandet. Jag lyssnade väldigt noga på Hans Anderssons anförande. Det hade ungefär samma struktur som repliken: mer pengar till arbetsmarknadspolitiken, mer pengar till kommunerna och högre ersättningsnivåer för dem som är arbetslösa.

Jag tror inte att lösningen på Sveriges arbetslöshetsproblem är ökade satsningar på arbetsmarknadspolitiken.

Den borgerliga regeringen, Hans Andersson, satsade mer än någon annan regering på arbetsmarknadspolitik. Det verkar konstigt att jag säger det, men det är faktiskt så. Varför gjorde man det? Jo, därför att man fullständigt misslyckades med den ekonomiska politiken och penningpolitiken och drev människor in i massarbetslöshet och in i arbetsmarknadspolitiken.

Jag hör till dem som faktiskt tror att vi skall lyfta människor bort från arbetsmarknadspolitiken genom att med den lilla summa pengar vi har – det är faktiskt mindre än vad den borgerliga regeringen hade – försöka att satsa på det som ändå skapar nya riktiga jobb.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Därför tyckte jag, Hans Andersson, att det fanns anledning att i mitt inledningsanförande säga att man måste ha en kombination av rättvisa och tillväxt. Jag hörde inte ett ord om tillväxt i Hans Anderssons inledningsanförande eller replik, bara om fler resurser.

Anf. 170 HANS ANDERSSON (v) replik

Fru talman! Jag tror att Anders Sundström mycket väl vet vilken politik vi har föreslagit. Det är mycket kort talartid. Jag försökte koncentrera mig på några arbetsmarknadspolitiska frågor. Det är inte alla som gör det i denna debatt.

Visst kan jag tala om tillväxtfrågor! Det kräver stora investeringar när det gäller miljöomställningar. Det kräver att vi får en utveckling till förmån för en kunskapsintensiv industri. Det kräver fler investeringar på småföretagarsidan, där man har svårt att få billigt kapital. Vi har lagt fram en serie förslag i syfte att uppnå bättre tillväxt. Det är en huvudpelare i vår politik. Den andra är att höja kompetensen, gärna inom industrin.

Men vi kan inte se hur den offentliga sektorn rasar ihop och hur människorna där får gå rakt ut i arbetslöshet. Där finns inte de resurser som man skulle kunna ställa krav på i form av vinstdisposition, vilket finns i näringslivet.

Detta är en väl sammanhållen politik. Den har legat mycket nära regeringens när det gäller budgetbalansen, men vi har inte velat gå den väg som regeringen har gått, nämligen att införa ett systemskifte som har inneburit allt större klyftor mellan dem som har och dem som inte har.

Jag återupprepar mina frågor om overtiden och kompetensutvecklingen. Blir det en vinstdisposition till förmån för kompetensutveckling? Jag tror att det är ett sätt att öka tillväxten i svenskt näringsliv. Lönebidragen kan hjälpa de arbetshandikappade in i ett produktivt arbete så att de slipper stå kvar i passivitet och arbetslöshet.

Anf. 171 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Jag skall kommentera ett par saker av detta. Jag tror att den bild som jag beskriver känns väl igen av dem som lyssnar i kammaren. Det är just den här balansen mellan å ena sidan tillväxt och å andra sidan fördelning som saknas i Hans Anderssons anförande. Det är väldigt mycket fördelning och väldigt litet tillväxt.

Jag har gjort kommunala budgetar i 18 år. Jag känner mycket väl till sambandet mellan tillväxt och kommunens ekonomi. Därför hör jag till dem som faktiskt är något mer optimistiska än de prognoser som finns just nu. Om vi kan hålla en tillväxt, med de höga tillväxttal vi nu har, leder det också till ökade skatteinkomster för skattebetalarna i kommunerna, och därmed till ett bättre skatteutfall. Det syns ju redan för det här året att varslen är långt mindre i kommunerna än vad vi bedömde i början av året.

Jag tror på ett mycket starkt samband mellan tillväxt och fördelning. Jag tycker att det vore bra om Hans Andersson också såg det sambandet.

En annan fråga som Hans Andersson tar upp gäller kompetens. Jag vill gärna hålla med Hans Andersson där. Jag tycker att satsning på kompetens är den viktigaste fördelningspolitiska frågan i framtiden. Den är samtidigt den enskilt viktigaste frågan för att skapa tillväxt. Därför är det en mycket viktig fråga för regeringen när vi diskuterar tillväxten. Det är inte bara en fördelningsfråga utan också en tillväxtfråga.

Jag för min del kommer att prioritera kompetenssatsningarna inom mitt politikområde. Så mycket vill jag säga i dag.

Anf. 172 ELVER JONSSON (fp) replik

Fru talman! Skall det bli meningsfullt med jämförelser tror jag också att vi skall se i vilken miljö vi läser av bilderna. Under den förra regeringen hade vi den djupaste lågkonjunkturen i modern tid. Den nya regeringen har haft fördelen av att hamna mitt i en högkonjunktur. Det är bara att gratulera.

När Anders Sundström säger att vi måste slå fast det borgerliga misslyckandet blir det närmast patetiskt. Just arbetsmarknadspolitiken har vi ju i långa stycken varit överens om. Det hindrar inte att vi kan kritisera enskildheter. Men om Anders Sundström inte tycker att mina invändningar skall tas på allvar får jag väl ändå läsa ur Rekord i nya jobb, som Anders Sundström har gett ut som en essä någon av de senaste dagarna.

Där står det så här: Men 1990 började sysselsättningen att falla.

Det är så sant som det är sagt. Dessutom föll industriinvesteringarna i slutet på 80-talet. Sedan följde att investeringarna flög utomlands under en lång tid.

När vi sedan talar om saneringen efter de borgerliga regeringsåren tycker jag att Anders Sundström också skulle väga in 80-talets eskapader med de svindlare vi hade på finans- och fastighetsmarknaderna. Där är inte socialdemokratiska företrädare utan ansvar.

Låt mig ställa en fråga. Arbetsmarknadsministern säger ingenting om de två problem som jag tog upp. Det gäller att det saknas pengar till handikappåtgärder. Där har vi inte lyckats fullfölja ambitionerna. Det gäller också den så framgångsrika ungdomspraktiken. På förmedlingarna säger man i dag: Tänk om vi får använda ungdomspraktiken i framtiden. Då skulle vi kunna hjälpa väldigt många fler ungdomar ut i arbetslivet.

Är arbetsmarknadsministern beredd att göra en återställare där?

Anf. 173 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Elver Jonsson sade i sitt anförande att regeringen har misslyckats. Det var Elver Jonsson som använde det uttrycket. Då är det väl inte alltför djärvt att kosta på sig en jämförelse mellan hur arbetsmarknaden utvecklats under den period som vi suttit vid makten och den period som den förra borgerliga regeringen satt.

När man använder så starka ord som att vi har misslyckats, som Elver Jonsson sade, tycker jag att Elver Jonsson får räkna med att jag gör en jämförelse med de tre år som Elver Jonsson suttit vid makten. Jag

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

***Fel! Okänt
växelargument.***

vet inte vad Elver Jonsson vill sätta för etikett på åren 1991-1994, när han sätter etiketten misslyckat på det år när det skapades nästan 100 000 jobb. Det är mer än under något år 25 år bakåt i tiden. Det skulle vara intressant att få höra vilken etikett han vill sätta på de år när det försvann en halv miljon jobb, när det år när det tillkom 100 000 jobb är misslyckat.

Låt mig sedan gå över till ungdomarna. För mig är inte åtgärden en prestigesak. Jag kan leva med vilka påhopp som helst. Det viktigaste för mig är att se till att ungdomarna kommer bort från öppen arbetslöshet. Även om jag kan konstatera, och även vågar skriva det i Aftonbladet, att jag tycker att det går trögt för kommunerna och länsarbetsnämnderna att få i gång verksamhet tror jag likafullt att det är klokt att lägga ut mycket av besluten på den lokala nivån. Jag hoppas att Elver Jonsson har samma uppfattning. Jag tror att det är klokt att engagera kommunerna, parterna och föreningslivet för att bekämpa ungdomsarbetslösheten.

Anf. 174 ELVER JONSSON (fp) replik

Fru talman! Det kan säkert vara klokt att lägga ut detta närmare de arbetslösa, t.ex. på kommuner och andra instanser. Men det är väl inget tvivel om att det är ett misslyckande att man fick skjuta upp ungdomsgarantin för att administrativt klara ut det.

När vi talar om massarbetslöshet är det ett faktum att arbetslösheten ökar i en högkonjunktur. Det måste vi ändå kunna säga är ett misslyckande.

Sedan skulle jag vilja harangera arbetsmarknadsministern för att han säger att det är viktigt att hitta balanspunkten mellan tillväxt och fördelning. Det är en god liberal ståndpunkt som jag tycker om att han slår fast i kammaren. Det är bara genom tillväxt som det finns något att fördela och någon möjlighet att ge människor nya jobb.

Men sedan finns det en hel del på regelsidan som vi behöver se över. Vi behöver en större smidighet när det gäller ungdomars och andras möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Vi behöver ett flexibelt arbetsliv. Det talade jag om i mitt inledningsanförande. Det gäller att inte fastna i åtgärder som inte fungerar väl.

Jag tar det faktiskt som ett löfte när Anders Sundström säger att han för sin del inte sitter fast i olika åtgärder. Jag tror att ungdomspraktiken i den tappning som infördes under den förra perioden var så framgångsrik att det inte är någon överraskning att man nu efterlyser den ute på arbetsförmedlingarna.

Anf. 175 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Låt mig först göra ett tillrättaläggande av det Elver Jonsson sade. Det är faktiskt så att den sammantagna arbetslösheten har minskat under det år som gått med ca 50 000 jobb. Det är sant att den öppna arbetslösheten ökat, men den sammantagna arbetslösheten är lägre. Den har inte minskat lika mycket som sysselsättningen har ökat. Det sammanhänger med att arbetskraften växer som ett resultat av att människor går från utbildning in i jobb.

Jag vill säga något om resonemanget om tillväxt och fördelning. Det krävs faktiskt också fördelning för att åstadkomma tillväxt. Jag sade det mycket tydligt till Hans Andersson här i kammaren. Det vore bra om även Elver Jonsson sade det till sina kolleger i de andra partierna någon gång då och då. Det var länge sedan jag hörde någon från Folkpartiet prata om fördelning. Det skulle värma om jag fick höra det under den närmaste tiden.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 176 INGRID BURMAN (v)

Fru talman! Det är fascinerande att sitta här och höra på diskussionen om tillväxt och fördelning. Jag är en av dem som hade förmånen att vara i Kina, och jag lärde mig då att det även med befintliga resurser finns utrymme för en fördelning. Även om man inte har tillgång till tillväxt, vilket gäller i många av världens länder, har man möjlighet att föra en aktiv fördelningspolitik med det man har.

Med det för ögonen sitter jag här och lyssnar på den här diskussionen om att kvinnors arbetsmarknad minskar, att kommunerna får sämre ekonomi, att det läcker som ett såll när det gäller just kvinnors arbetstillfällen och även andra. Då säger man att det inte kan åtgärdas därför att man först kräver tillväxt och sedan kan fördela resurserna. Men den svenska positionen i Kina var just den, när man diskuterade med andra länder, att även om man har små resurser kan man fördela inom dessa.

Nu var det inte det som jag skulle ägna min tid i talarstolen åt, men jag tycker att debatten var värd att kommentera.

I dag har vi över en halv miljon arbetslösa. Samtidigt arbetas det övertid som motsvarar över 130 000 årsarbetstillfällen. Enligt Konjunkturinstitutet fortsätter övertidsuttaget att öka. För alla som är arbetslösa och som upplever att de inte behövs måste situationen te sig bisarr.

Samtidigt finns det en växande tendens inom de traditionellt kvinnliga områdena – det gäller både privat och offentlig sektor – att allt fler kvinnor tvingas acceptera deltidsanställningar eller visstidsanställningar som varvas med a-kassa.

Med den bakgrunden och den utvecklingen är det mycket lätt att förstå Lillemor Arvidssons hårda kritik mot regeringens beslut att deltidsanställda skall förlora pengar från a-kassan efter en ersättningsperiod. Regeringen slår alltså mot de deltidsarbetslösa kvinnorna, i stället för att lagstifta om företrädesrätt till heltidsanställning och begränsning av övertidsuttaget så att fler arbetstillfällen skapas.

När man känner till det här är det tråkigt att höra arbetsmarknadsministern säga att det inte blir några förändringar i arbetsrätten, i alla fall inte i höst. Det blir ingen begränsning av övertidsuttaget och ingen företrädesrätt till heltidsanställningar. Eller vad var det arbetsmarknadsministern sade?

Om vi inte gör någonting riskerar många kvinnor att hamna i ett B-lag på arbetsmarknaden, där de för evigt är tvingade att leva på tillfälliga jobb och deltidsanställningar, som ger lägre lön och som kronan på verket en låg pension.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

***Fel! Okänt
växelargument.***

Redan i dag vet vi att det finns ett lönegap mellan män och kvinnor, en tydlig lönediskriminering. Vi har också ett arbetstidsgap. Män arbetar 41 timmar i veckan med lönearbete, och kvinnor arbetar 27 timmar. När vi diskuterar det här med löneskillnader skall vi alltså plussa på också arbetstidsgapet, och då växer lönegapet till en avgrund.

Om den här utvecklingen fortsätter har vi snart – om vi inte redan är där – ett samhälle där kvinnorna knappt kan leva på sitt arbete, medan männen, dvs. de som har jobb, nästan arbetar ihjäl sig. Vem vill ha det så? Det kanske finns en och annan arbetsgivare som vill det.

Vi har alltså i dag den högsta arbetslösheten sedan 30-talet, och arbetet är ojämnt fördelat. Det är då frågan om arbetstidsförkortning kommer upp. Kommer vi någonsin att kunna åtgärda den här bilden, om vi inte aktivt börjar driva frågan om arbetstidsförkortning?

Det krävs alltså, enligt Vänsterpartiets mening, både en begränsning av övertiden och en arbetstidsförkortning. Andra länder har gått före. Jag tycker att Barbro Johansson från Miljöpartiet väl har redogjort för hur det ser ut ute i världen, så det tänker jag hoppa över.

Nu sitter en arbetstidskommitté, som inte kommer att vara klar i december. Arbetsplanen sträcker sig långt in på våren 1996. Det är bra, men vad som är mindre bra är att hela den här frågan alltid skjuts upp och man säger att frågan utreds. Under tiden händer ingenting.

Vi håller på att fastna i arbetslöshetsträsket och den tudelade arbetsmarknaden.

Vad vi i Vänsterpartiet har föreslagit är att 1 miljard nu skall avsättas för att utveckla försök i Sverige och få konkreta kunskaper om vad en arbetstidsförkortning innebär när det gäller kostnader, minskad arbetslöshet, löneskillnader och ohälsotal. Vi föreslår alltså 1 miljard för försöksverksamhet. Vi vet då att det samtidigt avsätts 40 miljarder till passiv arbetslöshetsersättning, men inga aktiva åtgärder. Också i den dimensionen och i den jämförelsen vore det här väl använda pengar.

Just nu är det många som driver den här frågan, bl.a. centerkvinnor och socialdemokratiska kvinnor, och jag är glad för det. Men jag vill påpeka att jag tycker att det är viktigt att man också driver frågan härifrån riksdagen.

Anf. 177 BERIT ANDNOR (s)

Fru talman! Mytbildningen om Socialdemokraternas påstådda svek mot vallöftena är nu i full gång i medierna, påhejade av vissa i oppositionen. Budskapet exemplifieras huvudsakligen med att vi skulle ha lovat att på kort tid minska arbetslösheten och höja arbetslöshetsersättningen och att inga besparingar antydde. Detta budskap illustreras nästan alltid av favoritbilder i TV från demonstrationerna utanför Riksdagshuset i december 1993.

Låt mig inledningsvis kort bemöta denna mytbildning.

För det första gällde demonstrationerna införandet av den allmänna obligatoriska a-kassan och försämringarna i arbetsrätten, ingenting annat. Den sänkta ersättningsnivån i a-kassan och karensdagarna var redan beslutade under vårriksdagen. På partikongressen i september

1993 beslutades att det inte fanns några pengar för en höjning av ersättningsnivån i a-kassan.

För det andra kan var och en studera det valmanifest som vi socialdemokrater gick till val på. Det finns inget annat löfte än att stora uppföringar skulle komma att krävas för att sanera statsfinanserna och minska arbetslösheten.

Däremot måste jag medge att åtminstone jag underskattade omfattningen av och djupet i den ekonomiska krisen som den borgerliga regeringen lämnade efter sig. Vi underskattade kanske också svårigheterna att få tillbaka åtminstone merparten av de 500 000 jobb som försvann under den borgerliga regeringstiden. Det var en förlust som innebar att 20 års sysselsättningsökning raderades ut på tre år.

För att hantera den ekonomiska krisen och få ned arbetslösheten finns det inga enkla lösningar. Det krävs en kombination av en rad olika beslut, uthållighet och hårt arbete – ett arbete som vi nu glädjande nog börjar se resultat av.

Vi underskattade däremot inte vikten av att få i gång tillväxten i ekonomin för att reda upp både statsskuld och sysselsättning. Med en tillväxt på närmare 4 % kan vi också se en kraftig uppgång av nya jobb. De 100 000 jobben har tidigare nämnts. Det är en mycket kraftig sysselsättningsökning.

Man vågar inte ens tänka tanken vad som skulle ha hänt om tidigare års utebliven tillväxt hade fortsatt; hur många ytterligare jobb skulle då inte ha försvunnit?

Tyvärr grusas glädjen över uppgången av att den ekonomiska situationen i kommuner och landsting leder till ytterligare personalminskningar. Det leder till en svår situation för många kvinnor. Många jobb försvinner, samtidigt som möjligheterna till förvärvsarbete minskar. Det här visar hur viktigt det är att prioritera verksamhet framför transfereringar.

Vi är många som hoppas att den här ökade tillväxten och de därmed ökade intäkterna skall möjliggöra för vår gemensamma sektor att bibehålla personalen i större utsträckning.

Det som inte heller underskattades före valet var behovet av en sänkt ränta. Det sätter som bekant fart på byggandet och tillväxten, och det förbättrar ekonomin både för hushåll och för kommunerna. Äntligen är räntan på väg ned. Men det kanske hade både gått fortare och skett tidigare om vi inte hade haft en före detta moderat statssekreterare som riksbankschef, som dessutom av expertisen nu har utsetts till världens sämste.

Är det inte märkligt att de ekonomiska experterna i vårt land är så flitiga och snabba att kommentera riskerna med låglönesatsningar men så ovilliga att intressera sig för och debattera det som de definitivt borde kunna, nämligen räntepolitikens förutsättningar och inriktning.

För att återgå till frågan om kvinnornas arbetsmarknad gör utvecklingen i den gemensamma sektorn och de strukturförändringar som sker inom de här traditionella kvinnliga yrkesområdena att särskilda insatser måste göras. Vi socialdemokratiska kvinnor tycker att det är bra att regeringen har tillsatt en utredning om kvinnors arbetsmarknad – nu

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

***Fel! Okänt
växelargument.***

och i framtiden. Men det krävs mer. Vi tycker att arbetsmarknadspolitikkens resurser måste användas på ett bättre sätt. Det måste ännu mera riktas mot de grupper som riskerar att slås ut från arbetslivet och som är i behov av kompetensutveckling.

Ett viktigt inslag i tillväxtpropositionen borde vara en satsning på kompetensutveckling riktad till lågutbildade kvinnor och kvinnor i branscher med strukturförändringar. Kvinnornas arbetsmarknad förändras nu på ett sätt som motsvarar flera varvskriser. Det syns dock inte så tydligt, eftersom den än mera långsam och omfattar tusentals arbetsplatser.

Jag tycker, liksom Ingrid Burman, att vi nu borde ägna oss åt att diskutera hur vi skall ta ut den framtida standardökningen. Kanske är det dags att ta ut den i kortare arbetstid framför en löneökning.

Vi socialdemokratiska kvinnor tror inte att arbetslösheten kan minskas genom en arbetstidsförkortning, och det är viktigt att säga. Vi vill varken dela på jobben eller arbetslösheten. Däremot anser vi att en arbetstidsförkortning kan ge bidrag till en minskad arbetslöshet. Vi tror också att det kan vara en väg att gå för att lösa problemet med det ökade deltidsarbetandet och ta itu med det omfattande övertidsarbetet.

Självfallet skulle en arbetstidsförkortning ge en omfördelning av det obetalda och det betalda arbetet. Kvinnor och män skulle få möjlighet att dela på ansvar för hem och barn. Det skulle också innebära ett bättre liv för oss alla.

Anf. 178 ELVER JONSSON (fp) replik

Fru talman! Berit Andnor går här i försvarsställning när det gäller vad som sades i valrörelsen från socialdemokratiskt håll och gör en stor poäng av att ni har talat om stora uppoffringar. Det är möjligt, men frågan är hur den stora allmänheten uppfattade det. Det är ganska klart vilken uppfattning man fick om man var med på Ingvar Carlssons valmöte på Mynttorget strax före jul ungefär ett år före valet och när påståendet att ett regeringsskifte till en socialdemokratisk regering skulle medföra en återställning av ersättningsnivån i a-kassan till 90 % gjordes. Jag tror att den typen av löften som ges så tydligt från LO och andra skapar stor irritation.

Berit Andnor har talat om de 500 000 jobben som har försvunnit. Det är helt riktigt. Det är bara det att de började försvinna långt tidigare – ett år före förra regeringsskiftet 1990. Redan 1988 och 1989 började en industrinedgång. Investeringarna flyttade dessutom utomlands. Vi hade utomordentligt svaga investeringar i Sverige före 1991. Det lade grunden till lågkonjunkturen och den höga arbetslösheten.

Sedan är det riktigt som Berit Andnor säger att byggandet är en ”motor”. Det är också bra när räntorna sänks. I opposition sade Berit Andnor och socialdemokraterna: Sätt i gång byggandet, sänk räntan. Min fråga är varför det inte sker nu. Varför blir det inte fart på byggandet och varför har vi inte låg ränta?

Anf. 179 BERIT ANDNOR (s) replik

Fru talman! Elver Jonsson vidimerade i sitt inlägg den mytbildning som jag vill hävda pågår inom medier och bland de borgerliga partierna. De som var och lyssnade på det som sades i den stora demonstrationen utanför detta hus den 15 december vet att Ingvar Carlsson inte sade att ersättningen i a-kassan skulle höjas upp till 90 %. Det skulle ha varit en omöjlighet och ett brott mot det som sades på partikongressen i september 1993.

Den här mytbildningen som man nu ägnar sig åt har, som sagt var, ingenting med verkligheten att göra. De beslut som gällde nivån och karensdagarna i a-kassan fattades under våren av vårriksdagen. Demonstrationerna som 1993 gjordes utanför detta hus gällde införandet av den allmänna, obligatoriska a-kassan och försämringarna av arbetsrätten. Det är förslag som innebar en enorm maktförskjutning i det svenska samhället, där man från borgerligt håll ville gynna arbetsgivarna på bekostnad av löntagarna. Det var detta som det handlade om.

För att återgå till de jobb som har försvunnit är det ändå ett faktum, Elver Jonsson, att under den borgerliga regeringstiden försvann 500 000 jobb. Det var ett fullständigt ras under den borgerliga regeringstiden, som mycket berodde på den uppgivenhet och den handfallenhet som betecknade den borgerliga regeringens arbete. Detta var särskilt tydligt under det sista året då det helt brakade samman för de borgerliga partierna. Då blev ingenting gjort.

Anf. 180 ELVER JONSSON (fp) replik

Fru talman! Beträffande mytbildningen är det väl ingen tvekan om att sagesmannen själv har medverkat till den. Det var ett mycket smart tal. De LO-folk hemifrån som nu kommer till tals med mig och säger att de faktiskt uppfattade att det var så här får väl Berit Andnor tala till rätta.

När det gäller arbetsrätten har jag många gånger sagt att den förra regeringen gjorde en försiktig förändring, men att den psykologiskt betydde mycket. Nu kommer en försiktig återställare, men psykologiskt är den stor. Det är ingen tvekan om att den har varit hämmande när det gäller nyanställningar. Men jag anser att det är positivt att regeringen ändå medger att man behöver ompröva en del av detta, även om man nu lägger ut det på entreprenad till parterna.

Så till talet om raset i arbetstillfällen. År 1990 började detta, skriver arbetsmarknadsminister Anders Sundström i sin rapport denna vecka. Sedan är det en naturlag att om man rasar utför i en utförsbacke så blir det högre tempo i nedre delen av backen än i början. Det viktiga är att konstatera att medan arbetslösheten ökade 1991 så minskade den 1994. Vändpunkten hade kommit, och det gäller att nu få fart på utvecklingen. Vad gäller det tempo som frågorna hanteras med kan den nuvarande regeringen ännu inte berömma sig.

Anf. 181 BERIT ANDNOR (s) replik

Fru talman! Men, Elver Jonsson, titta på detta år då vi har haft en socialdemokratisk regering. Har inte den socialdemokratiska regeringen handlat – och det mycket kraftfullt? Menar Elver Jonsson det?

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi såg som vår största uppgift att få kontroll på ekonomin. Har vi ingen kontroll lönar det sig i princip inte alls att diskutera vad vi skall göra i riksdagen och i regeringen. Det viktiga har varit att få kontroll på ekonomin. Det gäller att få stopp på statsskuldens ökning och få ned budgetunderskottet så att vi har situationen under kontroll, så att vi kan börja diskutera samhällsförändring och samhällsutveckling framöver. Om detta måste vi ju vara överens. Här har den socialdemokratiska regeringen varit oerhört handlingskraftig. Det har varit nödvändigt. Det har varit en akut kris, som vi ännu inte har kommit ur. Det har varit det absolut viktigaste.

När det gäller arbetsrätten sade Elver Jonsson att det var en försiktig förändring. Det sätt varpå den borgerliga regeringen körde igenom det här förslaget var en utmaning mot löntagarna. Det var en mycket stark utmaning mot samtliga löntagarkollektiv. Den socialdemokratiska regeringen har gått tillbaka och försökt skapa ett nytt samförstånd när det gäller arbetsrätten – att skapa ett samförstånd mellan parterna på arbetsmarknaden. Detta diskuteras just nu i arbetsrättskommissionen. Det tycker vi är den rätta vägen att gå. Det skall inte vara fråga om en konfrontation. Vi har ingen önskan, som den borgerliga regeringen hade, att förstärka arbetsgivarnas rätt på löntagarnas bekostnad. Det var det som det handlade om. Det var en kraftig markering. Det var ett beställningsverk ifrån Arbetsgivareföreningen som ni villigt ställde upp på att genomföra.

Anf. 182 INGRID BURMAN (v) replik

Fru talman! Berit Andnor lyfte fram arbetstidsfrågan, och jag är mycket glad för det. Jag tycker att det är bra att det socialdemokratiska kvinnoförbundet liksom centerkvinnorna har börjat driva frågan i tidsningsartiklar, intervjuer och även från talarstolen.

Min fråga lyder: Kommer Berit Andnor och socialdemokratiska kvinnoförbundet också att ta det fulla ansvaret och rösta för förslag i den riktningen när förslagen läggs fram?

Vänsterpartiet har lagt fram en rad förslag. Vi tänker fortsätta att lägga fram förslag, men tyvärr så har vi inte fått stöd i de konkreta förslagen, inte ens när det gäller att initiera provverksamhet. Men jag förutsätter att Berit Andnor och det socialdemokratiska kvinnoförbundet har mod och kurage nog att stödja förslagen i stället för att bara diskutera frågan.

Berit Andnor tog också upp andra områden där jag delar hennes uppfattning om vad som är viktigt för framtiden. Det gäller kompetensutvecklingen och kvinnornas arbetsmarknad i kommunerna. Vi har precis samma uppfattning i de frågorna. Även på dessa punkter har Vänsterpartiet lagt fram förslag som leder i den riktning som Berit Andnor talade om.

Tyvärr har Berit Andnor i ett tidigare skede, som ledamot i arbetsmarknadsutskottet, motverkat de förslagen. Kan jag uppfatta Berit Andnor som att hon har ändrat inställning?

Anf. 183 BERIT ANDNOR (s) replik

Fru talman! För att börja med arbetstidsfrågan så tror jag nog att vi är överens om att det kan vara bra med en arbetstidsförkortning på sikt.

Av det jag förstår av vad Ingrid Burman sade tidigare i sitt inlägg och det hon säger nu skiljer sig däremot våra uppfattningar om hur detta skall gå till. Om Ingrid Burman hade lyssnat noga på vad jag sade skulle hon kunnat konstatera att jag sade att jag tycker det är dags att vi nu börjar diskutera hur vi i framtiden skall ta ut den standardökning vi kan se. Skall vi ta den i löneökningar, eller skall vi använda utrymmet till att förkorta arbetstiden? Det var det jag sade. Detta är också en fråga för parterna.

Däremot tycker jag det är oerhört viktigt att vi gemensamt driver en opinion just för en förkortad arbetstid eftersom den skulle innebära så många andra fördelar, t.ex. att kunna dela det betalda och obetalda arbetet.

Men för oss handlar det inte om att dela på jobben. Det handlar inte om att dela på arbetslösheten. Vi måste ha en sysselsättningsökning. Detta skiljer oss från Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Vi ser det inte som nödvändigt att gå in med samhällspengar för att lösa frågan om förkortad arbetstid. Det finns det inte pengar för. Däremot tycker vi det är intressant att diskutera hur en framtida standardökning skall tas ut.

Kompetensutvecklingen får jag återkomma till eftersom min tid gick ut nu.

Anf. 184 INGRID BURMAN (v) replik

Fru talman! Berit Andnor säger att Socialdemokratiska kvinnoförbundet kan tänka sig en arbetstidsförkortning på sikt, och att det beror på att man inte vill gå in med statliga medel, utan att det är parterna som skall göra upp om hur den skall tas ut.

Då kan jag konstatera att det visst finns en skiljelinje. Vi tycker det är väldigt angeläget att hantera arbetstidsfrågan nu. Det visar inte minst övertidsuttagen och den sneda fördelningen av arbetstid mellan könen. Det visar sig också internationellt att en arbetstidsförkortning ger sysselsättningseffekter. Vi behöver sysselsättning i det här landet nu. Också många många andra skäl talar för en arbetstidsförkortning, men låt oss inte glömma att det även finns sysselsättningseffekter.

För att konkretisera det här och göra det på ett bra sätt och se alla effekterna har Vänsterpartiet föreslagit en försöksverksamhet. Vi vill kartlägga kostnader. Vi vill se sysselsättningseffekter. Vi vill titta på ohälsotal, arbetsolyckor, på vad människor vinner och förlorar, vad samhället vinner och förlorar. Vi vill inte fastna i den fälla som den gamla arbetstidsutredningen hamnade i, där man körde med simulerade modeller och teoretiska antaganden som gav ett resultat, medan verkligheten i internationella undersökningar på ställen där man genomfört detta visade ett annat resultat.

Det har varit Vänsterpartiets förslag som vi hittills inte har fått stöd för.

Anf. 185 BERIT ANDNOR (s) replik

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Fru talman! Sex timmars arbetsdag har nu varit ett mål för de socialdemokratiska kvinnorna i över 20 år. Vi skulle naturligtvis vilja för oss alla att vi kunde komma ned till sex timmars arbetsdag.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Däremot, Ingrid Burman, det som skiljer Vänsterpartiet och de socialdemokratiska kvinnorna åt är att vi är realistiska. Vi ser att det i dag inte finns något utrymme för en arbetstidsförkortning av det slag som förespråkas av Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Vi säger att vi tycker att det är dags att diskutera hur vi skall ta ut en framtida standardökning. Skulle det inte kanske vara dags med en förkortad arbetstid i stället för löneökningar? Skulle det kanske inte också vara så att vi skulle kunna lösa problematiken med deltidssarbetet och övertidsarbetet? Kanske skulle vi på sikt kunna närma dessa två grupper till varandra.

Vi tycker det är fel att resonera som om man skulle kunna lösa problemet med arbetslösheten genom att sänka arbetstiden. Ingenting säger det. Vi tycker det är fel att dela på jobben, vi tycker det är fel att dela på arbetslösheten på det sätt som förespråkas av Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Det är oerhört viktigt att vi får en bred och omfattande kompetensutveckling som kommer i första hand de grupper till del som är i störst behov av det. Enligt min uppfattning är det oerhört viktigt att regeringen nu skapar ett utrymme för att ge lågutbildade kvinnor en kompetensutveckling, kvinnor som arbetar i branscher som står inför stora förändringar. Det gäller kvinnor inom de kontorsadministrativa områdena, men också en del av de kvinnor som jobbar inom den gemensamma sektorn. Det är oerhört viktigt.

Som jag sade i mitt inledningsanförande, så hoppas jag verkligen att detta kommer med i tillväxtpropositionen.

Anf. 186 DAN ERICSSON (kds) replik

Fru talman! Berit Andnor brukar normalt sett göra sansade inlägg som överensstämmer med verkligheten. Jag reagerade därför på en punkt, när hon talade om att det var en mytbildning om socialdemokratiens svek, att det skulle underblåsas av oppositionen som vill skapa en sådan bild.

Den behöver inte underblåsas av oppositionen. Det är faktiskt verkligheten att socialdemokratin har svikit, inte minst på det arbetsmarknadspolitiska området. Det budskapet når en varje dag, både i personliga kontakter och via tidningssidorna – inte minst från era egna tidningar.

Jag citerade tidigare Folkbladet hemifrån Norrköping. Rubriken från i lördags: Infria era löften. Det står under den: Varför sviker de socialdemokratiska politikerna löftena? undrar ungdomarna. Det är era egna som undrar det.

Vi kan läsa fackförbundspressen, LO-tidningen, ja, vilken tidning som helst som säger samma sak. Detta är ingen mytbildning. Det är verkligheten att ni faktiskt har svikit era löften.

Sedan säger Berit Andnor att tyvärr leder politiken till ytterligare personalminskningar i kommuner och landsting. Det är också ett svek! I valrörelsen sade ni att ni inte skulle röra verksamheterna ute i kommuner och landsting. Nu sägs personal upp just i kommuner och landsting, personal i omsorgerna och i sjukvården. Detta är ett svek, det är ingen mytbildning.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 187 BERIT ANDNOR (s) replik

Fru talman! Jag får väl börja med att tacka för berömmet från Dan Ericsson att jag gör sansade inlägg och att de brukar stämma med verkligheten. Jag vill dock hävda att det gäller även det inlägg jag gjorde just nu.

Det är en mytbildning i gång just om a-kassan och ersättningsnivåerna. Det är en mytbildning om den gemensamma sektorn och den politik vi har fört det här året. Den politiken har varit nödvändig och har varit mycket tydligt beskriven i det valmanifest vi gick till val på. Ingen har kunnat vara okunnig om vilken politik som skulle föras.

Det absolut viktigaste för oss är att få kontroll på ekonomin och att få en ekonomi i balans.

Till skillnad från de borgerliga partierna har vi kraften och möjligheten att ta itu med de problem som den svenska ekonomin brottas med. Det visar det år som vi har regerat. Vi har lagt ett gigantiskt besparingsprogram som nu börjar ge positiva effekter. Vi ser dem inom en rad olika områden.

När det gäller den gemensamma sektorn är det precis som Dan Ericsson säger på det sättet att vi tog ett beslut på vår partikongress där vi sade att vi skall prioritera det gemensamma. Det innebar att vi samtidigt sade att om vi skulle skära skulle vi göra det i transfereringssystemen.

Till skillnad från de borgerliga partierna har vi levt upp till det vi sade. Däremot har den gemensamma sektorn inte tillförts resurser. Den borgerliga regeringens planer var ett gigantiskt besparingspaket på 35–40 miljarder inom kommuner och landsting. Det var det man skulle genomföra om man hade kommit till makten efter valet i höstas. Det hade inneburit enormt stora nedskärningar inom kommuner och landsting med omfattande uppsägning av personal. Har Dan Ericsson glömt vad han beslutade tillsammans med de andra borgerliga partierna?

Anf. 188 DAN ERICSSON (kds) replik

Fru talman! Våra verklighetsbilder skiljer sig något åt. Det är ändå bra att Berit Andnor nu erkänner det löfte som man mycket tydligt gav väljarna: Man skulle inte röra verksamheten ute i kommuner och landsting.

Berit Andnor säger att det är en mytbildning när vi hävdar att det är ett svek mot detta löfte när man säger upp personal i kommuner och landsting runt om i landet. Man säger upp personal inom äldreomsorgen, barnomsorgen och sjukvården. Det är ett tydligt exempel på svek. Det handlar inte om någon mytbildning. Det ser de människor som finns ute i verkligheten och som drabbas av denna politik. Det slår med

Prot. 1995/96:7
12 oktober

***Fel! Okänt
växelargument.***

full kraft tillbaka på er själva att ni utfäst löften som ni nu sviker. Det handlar inte om mytbildning.

Berit Andnor kan sedan försöka dribbla med 35 miljarder inom den kommunala sektorn. Berit Andnor vet att det inte stämmer. Debatten handlar om det var en mytbildning eller inte. I sin förra replik bekräftade Berit Andnor att det inte är någon mytbildning utan ett klart svek av de löften som socialdemokraterna gav i valrörelsen.

Anf. 189 BERIT ANDNOR (s) replik

Fru talman! Nu har vi ett facit över vad den borgerliga regeringen åstadkom under tre år. Det försvann 100 000 jobb inom den gemensamma sektorn. Det är ett faktum.

Den borgerliga regeringen hade planer på att göra ytterligare nedskärningar inom den gemensamma sektorn som motsvarade 35–40 miljarder. Det är en enorm nedskärning som skulle ha genomförts om olyckan hade varit framme och ni hade fått sitta kvar och regera.

Det vi sade på partikongressen att vi skulle göra och det vi genomförde när vi kom i regeringsställning var att prioritera den gemensamma sektorn. Det har också fått konsekvenser när det gäller nedskärningarna i övrigt. Det har varit nödvändigt för att stabilisera ekonomin att få stopp på statsskuldens ökning och få ned budgetunderskottet.

Som jag sade tidigare kunde ingen, inte ens Dan Ericsson, vara okunnig om vilken politik den socialdemokratiska regeringen skulle komma att föra. Det stod klart och tydligt i det valmanifest som vi gick till val på. Det är det som vi också genomför. Så är det, Dan Ericsson

Anf. 190 TANJA LINDERBORG (v)

Fru talman! Vi har tre huvudfrågor, förkunnade dåvarande partisekretären, numera vice statsministern och jämställdhetsministern Mona Sahlin, vid politikerveckan i Almedalen för ungefär 15 månader sedan. Hon sade: Det är jobben, jobben och jobben!

Det är bra. Det är enligt Vänsterpartiets mening en helt riktig prioritering. Men de numera klassiska tiondelar som Ingvar Carlsson talar om har uteslutande kommit männen till del, medan kvinnors arbetslöshet stadigt ökar. Tyvärr tvingas jag att, i likhet med andra, konstatera att det är 16 000 fler kvinnor öppet arbetslösa i dag än för ett år sedan.

Att sysselsättningen har ökat med 100 000 på ett år är bra, men det är en klen tröst för alla kvinnor som är arbetslösa och har blivit det senaste året. Sedan september förra året har arbetslösheten ökat med 44 kvinnor per dag, antalet deltidsarbetslösa med 30. Det här är bara toppen av ett isberg. Detta är ett faktum, trots att vi numera har en jämställdhetsminister.

På 1950- och 1960-talen behövde den svenska industrin kvinnors arbetskraft, och då ställde vi upp. På 1970- och 1980-talen var det den offentliga sektorn som behövde oss och då ställde vi också upp. Vi fick sällan någon personalutveckling. Vi accepterade deltid och vikariatsanställningar.

Nu duggar varslen tätt inom den offentliga sektorn. Örebro, Östergötland, Gotland, Blekinge, Skaraborg och flera andra län står i be-

grepp att varsla personal. Vi hörde i går att ca 40 000 blir berörda nästa år. Samtidigt får vi larmrapporter om att kvaliteten i vård- och omsorgssektorn urholkats mycket kraftigt. De som jobbar kvar i den här sektorn balanserar hela tiden på gränsen till sin förmåga. Det är ju fullständigt absurt att bädda ner gamla människor mitt på dagen på grund av personalbrist, samtidigt som det finns många som både kan och vill jobba inom äldre vården. Det är ju knappast någon brist på orderingång, om man säger så.

Fru talman! 180 000 kvinnor är öppet arbetslösa. Till detta skall läggas ungefär 114 000 som är ofrivilligt deltidsarbetslösa och 67 000 som finns i åtgärder.

Vi är många som delar dessa kvinnors oro över hur det skall bli i framtiden. Vi vill inte tjäna som konjunkturutjämnare, och vi vill inte tillbaka till spissektorn.

Männen har kunnat dra nytta av konjunkturuppgången. De nya jobben har ju kommit till inom de mansdominerade sektorerna, främst inom industrin. Eftersom kraven på tekniskt utbildad personal är större i dag, har kvinnors chanser till jobb inom industrin minskat. Det är också oroande, vilket även andra har nämnt, att antalet nyanmällda platser minskat med 23 % jämfört med samma tid förra året.

Jag tycker att det är viktigt att tydliggöra att den offentliga sektorn är en del av arbetsmarknaden. Den utgör ungefär 60 % av kvinnors arbetstillfällen.

Regeringen har satsat mycket kraftigt på en utbyggnad av telekommunikationer, underhåll av vägar och järnvägar och ROT-projekt. Det är bra och nödvändigt för näringslivet med infrastruktursatsningar, men vad skulle t.ex. ABB och Volvo ha varit om det inte fanns daghem för deras anställdas barn, om det inte fanns skolor som utbildade för deras behov, om det inte fanns sjukvård och om det inte fanns äldreomsorg? Vi måste såväl inse som acceptera att den offentliga sektorn är en förutsättning för en framgångsrik enskild sektor.

Nu tvingas tusentals anställda inom den kommunala sektorn gå ut i strejk för rättvisa löner. Kommunförbundet försöker skrämma facken genom att hota med att 42 000 jobb försvinner, om SKTF och SKAF får igenom sina lönekrav. Jag tycker att det är viktigt att påminna om att bakom varje varslad eller uppsagd offentliganställd finns ett politiskt beslut.

Det här är ingen lyxstrejk. Den berör mycket stora grupper, som i bästa fall ligger på en lönenivå på 11 000–12 000 kr i månaden för ett heltidsarbete. Kvinnor i offentlig sektor tjänar sämst av alla på den svenska arbetsmarknaden. Det håller på att utvecklas en typ av kvinnolöner helt i strid mot svensk lagstiftning. Man kan ju fundera över varför det skall löna sig så mycket mer att montera robotar än att vårda sjuka och gamla.

Det är naturligtvis parterna som har ansvar för förhandlingar. Jag säger inget annat, och jag menar inget annat. Men det är vi politiker som fattar de ekonomiska besluten.

Fru talman! Långsiktigt kommer behovet av utbildning, äldreomsorg och barnomsorg att öka. Om vi vill ha ett samhälle där alla människor

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

har samma värde, måste det finnas ett system som fördelar utbildning och omsorg med en solidarisk finansiering. Vänsterpartiet menar att den organisationen finns i kommuner och landsting. Den behöver utvecklas, både för anställda och för ett ökat medborgarinflytande - inte avvecklas.

Vänsterpartiet har länge förespråkat en kommunakut för att hjälpa kommuner med hög skatt och hög arbetslöshet. Därigenom kan man bl.a. förhindra fler uppsägningar. Vi tycker också att det är rimligt att den kommunala sektorns andel av BNP inte minskar. Vi menar att kommuner och landsting måste få del av kommande tillväxt. Vård, omsorg och utbildning måste gå före ökad privat konsumtion.

Vad som också behövs är en bred satsning på kompetenshöjning så att alla arbetslösa får en rimlig chans på den nya arbetsmarknaden.

Jag instämmer helt i det som Berit Andnor nyss sade.

Anf. 191 MAUD BJÖRNEMALM (s)

Fru talman! Vi kan kassera in den största sysselsättningsökningen på 25 år, sade arbetsmarknadsminister Anders Sundström i sitt anförande för en stund sedan. Sedan sade han också att ungdomsarbetslösheten är på väg ner. Det är riktigt, det är glädjande, och det är bra. Men fortfarande är alltför många människor arbetslösa, och möjligheterna och tillgången till arbete är inte lika fördelade över landet.

Den prognos som Länsarbetsnämnden i Örebro län har gjort och som gäller från oktober 1995 till december 1996 är inte någon uppmuntrande läsning, och den visar också att arbetsmarknadsläget i länet är bekymmersamt. Den positiva trend som vi tidigare kunde se är över nu. Utvecklingen på länets arbetsmarknad kommer inte under resten av prognostiden att medföra någon fortsatt ökning av sysselsättningen, enligt länsarbetsnämndens bedömning. Särskilt bekymmersamt är läget i länets västra och norra delar.

Fru talman! ”Jag drömmer om att få ett jobb efter skolan.” Så börjar en dikt som en gymnasieelev i Karlskoga skrev för en tid sedan. Det borde inte vara en dröm. Det borde vara en självklarhet att få ett arbete. Men så är det inte för många ungdomar i dag. Ungdomsarbetslösheten i tio av länets tolv kommuner ligger över vad som gäller för hela riket. I Karlskoga är siffran för ungdomar mellan 18 och 24 år som står utanför den ordinarie arbetsmarknaden 30 %. I grannkommunen Hällefors är siffrorna ännu mer förskräckande. 37 % av ungdomarna saknar fotfäste på arbetsmarknaden och har gjort så länge.

Det är inte bara för ungdomar som arbetsmarknadssituationen i Karlskoga-Degerfors-området är bekymmersam. Beslutet om nedläggning av stålverksdelen inom Avesta Sheffield i Degerfors ligger fast. Det innebär att mellan 200 och 400 jobb är i farozonen. Den stora efterfrågan på stål har hittills inneburit en tidsfrist för företaget, men det definitiva beskedet om hur många som skall gå från sina jobb kommer nu under hösten. Vilka konsekvenser de nya försvarsbesluten kommer att få för försvarsindustrin i Karlskoga oroar naturligtvis också många.

Det finns i Karlskoga en mycket hög teknisk kompetens, som det är viktigt att kunna behålla. Arbetet med att hitta lösningar har redan påbörjats. Nu gäller det att arbetet inte stupar på grund av brist på finansiella medel. Möjligheter kan naturligtvis öppnas både för Karlskoga och för grannkommunerna, som tillhör den del av Bergslagen som omfattas av EU:s strukturfonder.

Att landstingen brottas med stora ekonomiska problem vet de flesta. Regionsjukhuset i Örebro tvingas säga upp 960 personer, och de flesta är kvinnor. Även för de båda andra länsasarettens blir det nödvändigt att säga upp personal. Sparbetingen på länsstyrelse, polismyndighet och försäkringskassa gör att ytterligare kvinnor blir utan arbete. Länsarbetsnämnden gör den bedömningen att mellan 1 500 och 2 000 personer i kommuner och landsting kommer att bli arbetslösa.

Kvinnornas arbetsmarknad är hotad. Det gäller inte bara i Örebro län. Situationen är ju likartad över hela landet. Det är kvinnor som nu löper risk att bli långtidsarbetslösa om ingenting görs.

I den sysselsättningsproposition som regeringen lade fram i våras fanns en hel del bra förslag på hur arbetslösheten skall bekämpas, men förslagen handlade till största delen om männens arbetsmarknad. För kvinnor saknas konkreta förslag. Man kan fråga sig: När kommer de?

Det är ju bra att regeringen har tillsatt en utredning som skall arbeta snabbt och som skall vara klar i mars 1996, för att man eventuellt skall hinna få med åtgärder i kommande budget. Men det behövs också åtgärder nu. Det är inte särskilt uppmuntrande för dagens arbetslösa kvinnor att få veta att det i september nästa år kommer förslag på lösningar på deras problem.

Olika åtgärder som riktas till arbetslösa kvinnor har aldrig vidtagits i någon större skala. Med en jämställdhetsminister och en delegation som skall arbeta med frågor om bl.a. arbete och löner förväntar vi oss förslag som stärker kvinnornas möjligheter på arbetsmarknaden.

Fru talman! Vi socialdemokrater i länet tog inför valet förra hösten fram ett program för hur vi ville arbeta med länet. Vi har som mål att under 90-talet skapa 30 000 nya arbetstillfällen i länet. Det är ett högt satt mål, men länets alla kommuner deltar med idéer och förslag.

För att klara länets arbetsmarknadsproblem behöver alla goda krafter samverka. För att klara situationen och för att genomföra våra idéer behövs också en del förändringar i den traditionella arbetsmarknadspolitiken. Vi vill ha en friare användning av arbetsmarknadspolitiska medel i kommunerna. Vi vill ha särskilt riktade medel till områden med hög arbetslöshet.

Det borde vara möjligt att ta ett samlat och förenklat grepp över samhällets stöd till regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vi är gärna ett försökslän, där man samlar alla resurser i en stor påse och försöker få ut det mesta möjliga av de tillgängliga medlen.

Anf. 192 LARS STJERNKVIST (s)

Fru talman! Som norrköpingsbo och östgöte borde man vara litet smickrad i dag, eftersom så många har tagit upp de varsel som ligger inom den offentliga sektorn, i kommuner och landsting, i Östergötland.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är bara att hoppas att den oro som många har formulerat verkligen är uppriktigt menad. Ingen, allra minst de offentliganställda som nu är hotade – och det handlar tyvärr om ett par tusen – är betjänt av att bli använd som slagträ i den offentliga debatten. Jag hoppas därför att Anne Wibbe och andra som har tagit upp de här problemen verkligen menar allvar med sitt engagemang.

Situationen i kommuner och landsting och risken för uppsägningar där är ju inte något östgötaproblem, utan vi vet att det, precis som Maud Björnemalm påpekade nyss, förekommer varsel i ett stort antal landsting och tyvärr också i en hel del kommuner. I Halland, i Västernorrland, i Örebro – på flera ställen finns det varsel.

Slutsatsen för mig är given: Om ingenting görs finns en uppenbar risk att de här varslen, om de leder till uppsägningar, kommer att leda till att den orimligt höga arbetslösheten fastnar på en hög nivå.

Jag tycker att man skall vara ärlig i politiken. Man skall beskriva verkligheten så som den är. Därför vill jag gärna vara ärlig. Självfallet var det inte den här utvecklingen som jag och andra socialdemokrater beskrev i den förra valrörelsen. Vi sade tvärtom, vi sade att det är oerhört viktigt att besparingarna i första hand sker inom bidragssystemen och att vi så långt som möjligt skall förhindra att offentliganställda slås ut i öppen arbetslöshet. Vi betonade också och lade ut texten rejält om hur små ekonomiska vinster, om ens några, man kan göra genom att kasta ut offentliganställda i arbetslöshet, så länge den öppna arbetslösheten är så hög som den är i dag.

De här argumenten använde vi i valrörelsen, och för min del är det självklart att detta fortfarande gäller. Skulle alla de varsel som nu ligger – i Norrköping, i Linköping, i Östergötland och på alla andra ställen – leda till uppsägningar, ja i så fall har jag förståelse för dem som menar att vi har svikit.

Nu har en hel del gjorts. Berit Andnor och andra har gett en beskrivning. Regeringen och riksdagsmajoriteten har undanröjt en del regler som gör att man lokalt har större möjligheter att åtgärda problemen. Man kan använda resurserna friare, och uppgörelser kan träffas som gör att man i stället för att säga upp folk kan utbilda eller omskola människor som riskerar att bli arbetslösa. Det är bra.

Dessa regelförändringar har varit nödvändiga, och vi har länge efterlyst dem. Men verkligheten runt om i landet visar att det dock inte räcker med den här typen av regelförändringar. Det saknas pengar. Ytterligare resurser måste nämligen tillskjutas för den här typen av åtgärder för att vi skall kunna förhindra att alla varslen leder till uppsägningar och en ökning av den öppna arbetslösheten. Därför måste regeringen vidta ytterligare åtgärder – det är min slutsats.

Jag är emellertid övertygad om att Anders Sundström är mycket slugare än Schlaug. Med tanke på att vi är mitt uppe i en brinnande konflikt mellan parterna inom den offentliga sektorn – Per Lager behöver inte se så orolig ut – tycker jag att Birger Schlaug var mer oslug när han blandade sig in i konflikten på arbetsmarknaden. Jag tycker att det är en självklarhet att vi politiker skall hålla tassarna borta.

Jag räknar med att när konflikten väl har lagt sig kommer regeringen och arbetsmarknadsministern att ha en diskussion med parterna om hur man med gemensamma krafter kan förhindra att alla varslen leder till en ökning av den öppna arbetslösheten.

*Fel! Okänt
växelargument.*

I och för sig tycker jag inte, och jag tror att inte heller de arbetslösa tycker det, att det viktigaste för oss just nu är att diskutera huruvida det är socialdemokratien eller någon annan som har svikit och om den borgerliga kritiken är befogad eller inte.

Är det så att vi har svikit? Nej, det tycker inte jag. Om det vore så att regeringen och vi i majoriteten här i riksdagen satt med armarna i kors när vi såg utvecklingen, skulle också jag sälla mig till den skara som tycker att vi skapade falska förväntningar i valrörelsen. Jag är dock övertygad om att så inte är fallet. Jag räknar nämligen med att regeringen återkommer med åtgärder som gör att vi kan förhindra nämnda utveckling och i stället för att få en ökad öppen arbetslöshet kan satsa på att använda nedgången framför allt till satsningar på ett rejält program för utbildning och vidareutbildning. Det innebär att vi förhindrar en ökad öppen arbetslöshet. Dessutom får människor en starkare ställning på arbetsmarknaden.

Anf. 193 DAN ERICSSON (kds) replik

Fru talman! Lars Stjernkvist hade under den förra regeringens tid i tidningarna, och jag har tagit med dem hit, kravet: Sluta avskeda kommunanställda! Det var hans huvudkrav. Vi infriade faktiskt hans krav den gången. Vi lyckades hantera detta i Norrköping och i östgötalands-tinget på ett sådant sätt att det inte skedde några avskedanden.

Nu är situationen en annan. Det ligger ju ett antal varsel. Lars Stjernkvist säger att han, om varslen genomförs, kommer att ha förståelse för att man tycker att regeringen har svikit. Det är hedersamt, Lars Stjernkvist, att erkänna det.

Men frågan är: Vilka slutsatser drar Lars Stjernkvist av detta inför kommande val?

Anf. 194 LARS STJERNKVIST (s) replik

Fru talman! Min slutsats är – och där är jag helt övertygad – att regeringen, som jag sade, kommer att förhindra att varslen leder till en ökning av den öppna arbetslösheten.

Om jag skulle vilja fortsätta att polemisera skulle jag jag helt klart kunna räkna upp hur många jobb som försvann inom den offentliga sektorn under den förra perioden, men det har andra gjort mycket bättre än jag skulle göra. Jag bara konstaterar – och på den punkten vill jag, avslutningsvis, vara litet generös – att vi i denna kammare är betjänta av att när det finns skäl för det, men så är det inte alltid när det gäller Dan Ericsson, ta tillfället i akt att ge varandra beröm.

Även när Dan Ericssons parti var i regeringsställning slogs Dan Ericsson för de offentliganställda och kämpade mot uppsägningar. Han fortsätter med det. Det är både konsekvent och bra. Också jag försöker

Prot. 1995/96:7
12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

uppträda på ett konsekvent och ärligt sätt i de här frågorna. Det vore dumt att slå varandra i skallen när vi är överens i sakfrågan.

Anf. 195 DAN ERICSSON (kds) replik

Fru talman! Jag får returnera den vänligheten genom att säga att jag tycker att Lars Stjernkvist också är konsekvent när han fortsätter att driva nämnda krav.

Jag uppfattade det han här sade så att han inte tänker bidra till att varslen utlöses. Han gav t.o.m. löftet att regeringen kommer att förhindra att varslen utlöses. Om han talar för regeringen i denna fråga är det faktiskt ett dramatiskt besked som vi här har fått.

Jag hoppas att det blir som vi nu sagt. Därmed har Lars Stjernkvist och jag själv försökt att bidra till att man i dagens tuffa arbetsmarknadssituation inte medvetet driver offentligt anställda i kommuner och landsting ut i öppen arbetslöshet.

Anf. 196 LARS STJERNKVIST (s) replik

Fru talman! För att den som läser protokollet inte skall missförstå det hela och för att min betydelse skall få riktiga proportioner vill jag gärna säga att vad jag har försökt att ge uttryck för är det som jag själv tycker, tänker driva och står för. Dessutom är jag född optimist. Jag är fullt och fast övertygad om att det jag sagt så småningom kommer att vara också regeringens åsikt. Jag har inget skäl att tro motsatsen.

Vad jag sagt är alltså vad jag själv står för och tycker. I all blygsamhet nöjer jag mig med att tala för mig i detta sammanhang.

Anf. 197 SYLVIA LINDGREN (s)

Fru talman! Jag vill börja med något positivt. I det senaste pressmeddelandet från Länsarbetsnämnden i Stockholm kan man läsa: Sysselsättningen fortsätter att öka stadigt. Arbetslösheten sjunker, om än långsamt. Den kraftigaste tillväxten kommer inom uppdragssektorn och industrin.

Det blir utvecklingen på Stockholms arbetsmarknad enligt länsarbetsnämndens höstprognos. Prognosen grundas främst på en enkätundersökning bland 1 700 företag i länet. Men jag kommer snabbt ner på jorden igen. I Stockholms stad är nu 45 000 personer utan arbete. Det är som ett fullsatt Globen fyra gånger om eller som nästan hela Gotlands befolkning och motsvarar en relativ arbetslöshet på 8,1 %, alltså något mer än riksgenomsnittet.

Det finns ljusglimtar, men de lyser inte särskilt starkt. Det går fort att riva ner, men att bygga upp tar tid och kräver både långsiktighet och tålamod.

För att klara målsättningen allas rätt till arbete krävs det många aktörer, ett långsiktigt tänkande, flexibilitet och, inte minst, ett nytänkande. Riksdag och regering har ett övergripande ansvar, men t.ex. regioner, kommuner och, framför allt, arbetsmarknadens parter har också ett ansvar för att fler arbetstillfällen kommer till stånd. En instans klarar inte allt. Vi måste också hela tiden ställa oss frågan: Gör vi rätt saker, kommer de vid rätt tidpunkt och ger insatserna fler arbetstillfällen också på lång sikt?

Alla måste vi fundera över var de nya jobben kommer att finnas och utbilda människor därefter. Det krävs alltså ett nytänkande, ett erfaren-

Prot. 1995/96:7

12 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:7
12 oktober

hetsutbyte och många aktörer, och inte minst behövs det visioner för att klara de här frågorna i framtiden. Man kan inte strunta i ekonomin. Ordet tillväxt får inte klinga negativt i våra öron. Man måste vara rea-

*Fel! Okänt
växelargument.*

list för att få politisk kraft
att driva utvecklingen
framåt i positiv riktning.

Det behövs en tilltro till investeringsviljan i vårt land. Det behövs en mycket aktiv samlad närings-, arbetsmarknads- och, inte minst, utbildningspolitik. Det behövs kvalitativa åtgärder som inte får uppfattas stå i konflikt med regionalpolitiska åtgärder.

Jag inledde mitt anförande med att redogöra för länsarbetsnämndens höstprognos. Den innehåller vissa tendenser som, tack och lov, är positiva. Men andelen långtidsarbetslösa är fortfarande mycket stor. Arbetslösheten bland utländska medborgare har i den här regionen t.o.m. ökat något jämfört med augusti 1994.

Den ökade efterfrågan på arbetskraft väntas inte komma de långtidsarbetslösa till godo. Därmed förstärks den s.k. dubbla obalansen: brist på arbetskraft inom vissa kvalificerade yrken och samtidigt hög arbetslöshet.

Rekryteringskraven bland företagen höjs successivt när det gäller baskunskaper, specialistkompetens och yrkeserfarenhet. Kunskaper i data och ett eller flera språk blir allt viktigare. Den här utvecklingen gör att lågutbildade personer med smal arbetslivserfarenhet får det allt svårare på arbetsmarknaden.

Omställningar i arbetsorganisation och av produkter måste kunna ske snabbt och effektivt. För att klara en stenhård konkurrens behövs kunskapsöverföring, vidareutbildning, forskning och utveckling, det vi ofta kallar "fasta spelregler", och kanske framför allt framtidstro.

Informationstekniken ökar lavinartat och påverkar inte minst mediesektorn. Här kan många nya jobb skapas, men det hänger återigen på just kunskapsutvecklingen.

Teknisk utveckling kan dock aldrig ersätta människors möte med människor, även om vi just nu lever i en svacka där många tror så. Det kommer ett uppvaknande även på den punkten.

Huvudstadsregionen är den viktigaste kontaktpunkten mellan det nationella ekonomiska systemet och den internationella marknaden. Regering och riksdag har ansvar för utvecklingen i hela landet och får inte falla för frestelsen att se ekonomisk tillväxt och social stabilitet i Stockholmsregionen som en nackdel för övriga landet. Att vi har det så "himla" bra i storstaden är en myt. Vi får inte stanna upp i utvecklingen, det får i så fall mycket negativa konsekvenser också för landet i övrigt.

Fru talman! Jag är bekymrad över oppositionen. Moderaterna t.ex. uttalar sig gärna i olika sammanhang för att vara just ett storstadsparti. Det är därför med förvåning jag ser talarlistan i dag och noterar det ointresse som finns i de här frågorna.

En stark huvudstadsregion är ett nationellt intresse. En stark huvudstadsregion utgör också en plattform somagnar hela landet.

I detta anförande instämde Ingemar Josefsson (s).

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Anf. 198 CARINA HÄGG (s)

Fru talman! Ledamöter och åhörare! Att en stabil ekonomi är en nödvändighet för en framgångsrik arbetsmarknadspolitik är en självklarhet även för oss. Men *Fel! Okänt växelargument.* visst känner jag mig, som flertalet inom arbetarrörelsen, pressad mellan den politiska viljan och de reella möjligheterna. De krav människor ställer på oss att pressa ner arbetslösheten är helt berättigade, vi har ansvaret. Man inser också att vi är den enda kraften som vill, kan och har möjlighet att klara arbetslösheten. En styrka i dag är att vi inte kritiseras för våra målsättningar, som "arbete åt alla", i stället vill man se mer av vår politik, mer av kamp mot arbetslöshet, för solidaritet och jämställdhet.

Fru talman! Man kan aldrig varna nog för ett tvåtredjedelssamhälle. Där är det tydligast att lågutbildade ställs utanför. Låg utbildning i kombination med invandrarbakgrund, handikapp eller att man är ung förstör ytterligare problemet. Nu tilltar också oron för att de kvinnor vilkas arbetsuppgifter försvinner inom offentliga sektorn och kontorssektorn skall hamna i långtidsarbetslöshet, och att man inte på samma kraftfulla sätt som man tidigare har gjort för männen skall försöka åstadkomma arbetsmarknadsåtgärder som kommer tjejerna till del.

Vi måste se till att huvuduppgiften inte endast handlar om att bekämpa arbetslösheten i procent, utan också om hur vi undviker en utslagning av stora grupper.

Det senare är inte och kan inte vara ett ekonomiskt problem i första hand. Passivt stöd är inte heller gratis. Här måste vi, om vi skall komma framåt, få till stånd en omfördelning av redan befintliga resurser. Men vi måste även utveckla metoder för att stärka människor, få dem att växa, åstadkomma en rejäl kompetenshöjning på bredden, och det börjar bli bråttom.

Jag kan här inte dölja min besvikelse över att arbetsmarknadens parter inte lyfte fram behovet av kompetenshöjning i avtalsrörelsen, utan att man i stället valde debattinläggen.

Under senare år har vi sett en utveckling i landet mot ett allt större aktivt ansvarstagande på sysselsättningsområdet i våra kommuner. Detta är en positiv realitet som vi måste anpassa oss efter. Det handlar inte om att låta olika instanser förhandla med varandra. I stället borde den formella ansvarsfördelningen förändras så att man bättre tar till vara det lokala engagemanget, med större möjligheter till helhetssyn, där infrastruktur, barnomsorg, skola, m.m. har en plats.

Lokala aktörer behövs, och de medverkar också i dag till att hitta enklare regelverk, alltså mindre ingenjörskonst och mer smidighet vid övergångar mellan exempelvis arbete, arbetslöshet, arbetsmarknadsåtgärder och ett nytt arbete. Kanske arbete i kombination med studier, precis det som Anders Sundström debatterade med en annan ledamot tidigare i kväll. Att i samverkan med arbetsmarknadens parter finna

Prot. 1995/96:7
12 oktober

lösningar för att underlätta övergången bidrar också till att stärka arbetslinjen.

Det passiva stödet är alltid den sämsta lösningen, så även vid del-

Fel! Okänt

växelargument.

tidsarbetslöshet. Men för

att i grunden komma åt

detta problem är det dags

att på allvar överväga en lagreglering. Ofrivillig deltidarbetslöshet är inte endast ett individproblem utan i dag också ett betydande samhällsproblem.

I LO:s rapport Klass och kön 1995 framgår kvinnors svagare och försvagade ställning på arbetsmarknaden. Samtidigt är insikten om vikten av att ha ett arbete som man kan försörja sig på i dag starkare än någonsin. Men lönefrågan skall vi nog akta oss för att ta upp här. Vi skall inte ha någon löneförhandling från den här talarstolen, som en del här i dag tycks tro.

Jag har en fråga: Kan antalet tillfälliga anställningar tillåtas växa eller finnas kvar i nuvarande omfattning? Kan vi acceptera att tjejer ibland vikarierar under flera år hos samma arbetsgivare utan att få möjlighet till en fast anställning? Detta utan åtgärder. Jag tycker inte det. Här borde vi ha en ändring i arbetsmarknadslagstiftningen.

Anf. 199 BARBRO ANDERSSON (s)

Fru talman! I det nya Europa som växer fram, där även Sverige är med och påverkar utvecklingen, kommer med all sannolikhet regionerna att spela en större roll än i dag.

Mälardalen kan utvecklas till en sådan region – en europeisk framtidsregion. För några år sedan bildades Mälardalsrådet, när landstingen i Uppsala, Västmanland, Sörmland och Stockholm tillsammans med de flesta kommunerna inom dessa län gick samman för att se vilken nytta man kan ha av varandra.

Det fanns ett behov av en enkel organisation – en regional arena – för att främja samarbetet.

En gemensam strategi för näringslivspolitik behöver utvecklas. Bättre och mer miljövänliga kommunikationer och god tillgång till högre utbildning i hela regionen är andra viktiga frågor som måste lyftas fram.

Mälardalsregionens krafter bör samlas till en aktiv näringslivspolitik, bl.a. genom det samarbete som finns kring ALMI Företagspartner. Näringslivspolitikerna skall stimulera till nyföretagande och skall stödja existerande små och medelstora företags finansiering och kapitalbildning.

Mälardalen har flera konkurrensfördelar som lokaliseringsregion. Vi har välutbildade och välorganiserade arbetstagare. Vi har en god yttre miljö som ger möjlighet till unika kultur- och naturupplevelser. Vi ligger vid Östersjön och har därmed närhet till de nya marknaderna som växer fram i de baltiska staterna och i Ryssland.

Nu pågår ett arbete med s.k. gemensamt Interreg II, där man med hjälp av särskilda EU-medel mer generellt kan främja integrationen

mellan olika regioner i den europeiska gemenskapen. Det pågående arbetet avser Mälarregionen, Åland och sydvästra Finland.

Det gäller för Mälardalen att som region behålla och vidareutveckla dessa fördelar. I synnerhet har en framsynt miljöpolitik visat sig kunna vara en konkurrensfördel för företagen. Det är då viktigt att stödja företagsinvesteringar i miljövänlig teknik.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Runt Mälaren byggs nu järnvägar som knyts ihop och som kommer att ge Mälarstäderna snabba och täta förbindelser. Länstrafikens huvudmän har bildat ett samarbetsbolag för att samordna planering och drift av den spårbundna kollektivtrafiken i hela Mälardalen.

Näringslivets omstrukturering och internationalisering ställer nya krav på arbetstagarnas kunskaper och förmåga att anpassa sig till ändrade villkor och beredskap att byta arbete, utbilda och omskola sig kanske flera gånger under den yrkesverksamma tiden.

Arbetsmarknadspolitiken, utbildningspolitiken och näringslivspolitikerna måste därför ses i ett sammanhang.

Arbetet med högskolefrågorna har visat på en stor obalans inom regionen. En stor andel elever går vidare till högre studier i Uppsala och Stockholm, medan det är betydligt färre i andra delar av regionen, exempelvis Norduppland. En jämnare tillgång till högskoleutbildning behövs i en framtid när kunskap och kompetens blir ett viktigt konkurrensmedel.

Kvinnor i Mälardalen har bildat ett nätverk, ett kunskapsnätverk för kvinnor med intresse för regional utveckling med utblick Europa. Kvinnorna vill medverka till debatt och diskussion om Mälarvisionerna också utifrån kvinnornas och barnens perspektiv. Kvinnors delaktighet i utvecklingen av näringslivet och i samhällsplaneringen är både en kvalitets- och en överlevnadsfråga för regionen som helhet.

Fru talman! Ett samarbete på det sätt som sker i regionen kommer att gynna utvecklingen. Det är viktigt att understryka att arbetet kommer underifrån. Kommunerna och landstingen har själva påbörjat arbetet, som sedan växt sig allt starkare. Vi har sett att vi har nytta av varandra. Medlemsavgiften är låg och administrationen liten.

Detta sätt att arbeta för gemensamma mål tror jag kommer att nå framgång. Vi som vill vara med om det nya, vill lyfta blicken, vill se framåt, kommer att fortsätta denna typ av samarbete. Jag tror att den modell som vi har valt även skulle kunna passa andra delar av landet för att möta nya utmaningar, se möjligheterna i det nya Europa.

Anf. 200 BÖRJE NILSSON (s)

Fru talman! De regionala förvaltningsuppgifterna i Skåne är i dag fördelade på två länsstyrelser, tre sjukvårdshuvudmän, ett antal kommunförbund och en rad statliga sektorsorgan. Det råder alltså en betydande administrativ splittring på den regionala nivån, och olika myndigheter sysslar med delvis samma frågor.

Den nuvarande länsindelningen lever alltså dåligt upp till medborgarnas rättmätiga krav på god, nära och snabb service oberoende av var

Prot. 1995/96:7
12 oktober

man för tillfället befinner sig. Detta är uppenbart särskilt i Skåne, där läns- och landstingsgränsen nu nästan helt har spelat ut sin roll.

Efter flera års diskussion finns det i dag en betydande enighet om

Fel! Okänt

växelargument.

behovet av ett samlat styre för Skåne. Detta har lett till att landstingen och

kommunerna på eget initiativ förberett en regional omorganisation bl.a. genom inrättandet av Skånestyrelsen. I Skånestyrelsen driver landsting och kommuner gemensamt en samarbetsprocess om utvecklingsfrågor som berör alla huvudmän. Skånestyrelsen skall åstadkomma en upp- slutning kring en gemensam linje i regionala frågor.

De tre sjukvårdshuvudmännen har å sin sida tillskapat en politisk styrgrupp inför det fortsatta arbetet mot Landstinget Skåne, som är tänkt att bildas den 1 januari 1999. Alla frågor av principiell karaktär eller av större betydelse för den framtida verksamheten i Landstinget Skåne blir föremål för samråd i den politiska styrgruppen.

Den statliga Regionberedningen, som också tillkommit på regionalt initiativ, lade nu i mars fram förslag om ny fördelning av uppgifter mellan staten, regioner och kommuner och om länens indelning. För Skåne föreslår Regionberedningen bl.a. att länsgränsen skall tas bort. Liknande förslag läggs fram beträffande Västsverige.

Två grundläggande utgångspunkter har därvid varit vägledande – ökad demokrati och förbättrad effektivitet.

Regionberedningen slår fast att om en region skall utvecklas gynn- samt måste den ha god förmåga att utnyttja sina förutsättningar och resurser.

Det viktiga och intressanta som Regionberedningen föreslår i sitt betänkande "Regional framtid" är att det övergripande ansvaret för det regionala utvecklingsarbetet, som länsstyrelserna har i dag, överförs till landstingen. Med tanke på de viktiga funktioner som kommuner och landsting har i fråga om kollektivtrafik, fysisk planering, utbildning, hälso- och sjukvård, kultur samt miljö, som alla är av betydelse i ut- vecklingshänseende, är det naturligt att så sker. I samarbete med kom- muner, statliga myndigheter och andra intressenter skall landstinget formulera en strategi för regionens långsiktiga utveckling och ta fram program för vilka insatser som bör göras, hur de skall samordnas och finansieras.

Frågan om länsindelningen i Västsverige och Skåne har alltså fått aktualitet genom regionala initiativ som har sin grund i en önskan om en mer effektiv hantering av offentliga uppgifter och ett ökat demo- kra- tiskt inflytande över de regionala angelägenheterna.

I initiativen ligger också förslag till förändringar av länsgränserna. Regionberedningen föreslår att Kristianstads och Malmöhus län slås samman och att Skåne därmed utgör ett enda län. Det nya länet bör benämnas Skåne län och ha Kristianstad som huvudort för länsstyrel- sen, residensstad.

Berörda landsting förs genom länssammanslagningen författnings- enligt samman. Därutöver bör för Skånes vidkommande Malmö kom- mun gå upp i det nybildade landstinget.

Indelningsfrågan i Skåne skall också ses i ljuset av det samarbete som utvecklats i den sydsvenska regionen, som utöver Skåne omfattar Hallands, Kronobergs, Blekinge, Kalmar och Jönköpings län. I den sydsvenska regionen finns ett antal frågor som kräver en större bas för att kunna

*Fel! Okänt
växelargument.*

hanteras både rationellt, resurseffektivt och ur ett helhetsperspektiv. Ett exempel är samarbetet i Östersjöområdet. Det gemensamma samarbetsorganet Sydsams uppgift är att hävda Sydsveriges gemensamma intressen inom landet och internationellt. Det arbetet berörs inte genom länssammanläggningen i Skåne.

Även förslaget om centralort för länsförvaltningen i ett Skånelän är en mycket viktig fråga. Regionberedningens motivering för förslaget av Kristianstad som residensstad är att det därigenom uppnås en bättre geografisk balans än vad en lösning med Malmö hade inneburit. Beredningen anser, helt riktigt, att den föreslagna länssammanslagningen har bättre förutsättningar att vinna en bred regional uppslutning med Kristianstad som centralort än om man väljer en lösning som bidrar till att ytterligare förstärka Malmös dominerande ställning i regionen. Det bör också beaktas enligt beredningen att en förläggning av residensstaden till Kristianstad är viktig för arbetsmarknadssituationen på denna ort, eftersom ett beaktansvärt bortfall av sysselsättningstillfällen annars blir följden.

Regionberedningen har gjort ett mycket bra arbete, och dess olika förslag är välgrundade. I betänkandet öppnas det nya möjligheter för framtidens regionala folkvalda organ. Denna utveckling är en naturlig och följdriktig fördjupning av demokratin.

Förslaget om att hela Skåne skall utgöra ett län bygger på regionalt och lokalt initiativ och är mycket väl förankrat i olika politiska instanser i Skåne. Processen har i dess olika delar vuxit fram nerifrån, vilket är viktigt om det skall lyckas.

Det är angeläget att Regionberedningens förslag nu genomförs i sin helhet, vartill hör förläggningen av residensstad. Detta är en oerhört viktig förutsättning för att det hela skall hålla. Ett mycket stort ansvar åvilar nu regering och riksdag, som har att ta fram erforderliga beslut.

Anf. 201 PER LAGER (mp)

Fru talman! Med tillväxten – åtminstone i nuvarande form – följer en miljöskuld. Det ger mig möjlighet att under tillväxtrubriken tala litet om mitt hemlän, Bohuslän, och den hotbild vi där lever under.

Precis som i övriga landet plågas vi av arbetslöshet, och då framför allt ungdomens arbetslöshet, som nu i Uddevalla överstiger 24 %. Men ändå tror jag att det finns andra hot som är större och vilkas effekter drabbar så många fler och långt in i framtiden, nämligen miljöhoten. Och miljön är faktiskt förutsättningen för allt annat.

För ett år sedan, när jag för första gången stod i den här talarstolen – under den allmänpolitiska debatten – talade jag om de norska planerna på provborrningar efter olja och gas i Skagerrak och om ett nyväckt intresse av att bygga ett gigantiskt oljekondenskraftverk intill raffinade-

Prot. 1995/96:7
12 oktober

riet Scanraff i Lysekils kommun. Norrmännen fortsätter sina planer. Idén om ett oljeförgasningskraftverk har förhoppningsvis för gott avsomnat, men har nu ersatts av Scanraffs egna utbyggnadsplaner.

***Fel! Okänt
växelargument.***

Det tredje hotet är det fortsatta motorvägsbygget genom Bohuslän.

Allt det här bygger, enligt min mening, på en grundläggande felsyn när det gäller våra möjligheter att någorlunda värdigt överleva i framtiden. Vi använder fel energikällor. Gunnar Lindgren, författaren till boken Arvet, har målande uttryckt saken så, att vi öppnade själva helvetet när vi bröt oss ned i jordskorpan. Tänkvärt!

Den fossilbaserade energin – till skillnad från den förnybara – hör inte hemma i vårt ekologiska system, i vår biosfär, och skapar i stigande grad problem för oss. Med detta vill jag säga att en av våra viktigaste uppgifter måste vara att snabbt minska vårt uttag ur jordskorpan, minska kol-, olje-, naturgas- och urananvändningen, för att i ett litet längre perspektiv så gott som helt avveckla detta gissel för livet på jorden.

Alltså: Miljöhot nr 1 – och nu talar jag utifrån Bohusläns horisont – är det som händer med Skagerrak. Det råkar vara det här halvklotets rikaste reproduktionsområde och samtidigt en av de största soptipparna. Det går givetvis inte ihop. Det gäller övergödningen, framför allt från trafiken och en läckande kustbygd, och giftdeponierna, inte minst militära dumpningar av krigsmateriel. Senast såg vi i Aktuellt i höstas att fiskare i sina nät fick upp nitroulen för tredje gången från gamla Boforsdumpningar.

Här finns ansamlingar av andra giftiga kemikalier och tungmetaller i bottensedimentet, som kommer från Europas flodsystem och från Nordsjöns oljefält. Havet ligger där det ligger, och det mår förfärligt dåligt, i princip är det faktiskt dödssjukt. Skall vi då över huvud taget diskutera nya oljeutvinningsprojekt med allt vad dessa medför av kontinuerliga utsläpp – för att inte tala om vad som händer vid en s.k. utblåsning? Nej, det måste stå helt klart för norrmännen att vi aldrig kan acceptera deras provborrningar i Skagerrak. Om två år kan sådana vara verklighet, om vi inte kan få vår nordiska granne att ta sitt förnuft till fånga. Här vilar ett stort ansvar på regeringen, tycker jag.

Miljöhot nr 2: När oljan tagits upp ur jordskorpan skall den raffineras. Det är då de kontinuerliga angreppen mot vår biosfär börjar. Scanraff, ett av våra största raffinaderier i Sverige, har sedan mitten av 70-talet vräkt ut svavel, kväveoxider, kolväten och inte minst koldioxid i luften. Dessa ingår inte i det naturliga kretsloppet utan adderar sig själva hela tiden och skapar obalans. Scanraffs utsläppsgränser har från början varit alltför rundhanta.

Teknikutvecklingen har inte avspeglats i strängare krav, vilket nu medför att man kan utöka sin verksamhet utan att behöva tillstånd för mer utsläpp. Någon miljömedicinsk konsekvensbeskrivning värd namnet har ännu inte gjorts. Det är märkligt.

Sjukvårdspersonal har under flera år undrat över det ökade antalet fall av sköldkörtelförändringar och cancer bland befolkningen i raffineriets omgivning. Var finns försiktighetsprincipen?

Även om man har *Fel! Okänt växelargument.*
kunnat begränsa svavelutsläppen och i någon mån

kväveoxiderna kvarstår omfattande utsläpp av kolväten och koldioxid. Naturens belastningsgränser har överskridits flera gånger om, det vet vi. Hur är det med människans?

Bohusläns natur är överkörd i flera bemärkelser. Det tredje miljöhotet är nämligen satsningen på de tunga vägtransporterna, ett både förlegat och felaktigt system med förödande effekter på miljön. Som motorväg når nu E 6 fram till Forshälla strax söder om Uddevalla. I norra länsdelen är samtidigt vägen på flera ställen för smal och mycket trafikfarlig.

Av tioårspaketet för vägutbyggnad i Bohuslän återstår nu ca 1,9 miljarder, vilket just skulle kunna räcka till en god vägstandard fram till norska gränsen. Men i stället väljer nu motorvägsivrarna att satsa dessa pengar på en ny brosträckning med motorväg över Sunningsund, ett mycket värdefullt kultur- och miljöområde. Helt fel.

Man har också försökt att göra sken av något slags politisk enighet i frågan, vilket är osant. Miljöpartiet, Vänstern och kds vill ha ett omedelbart stopp på motorvägsbygget och i stället använda pengarna till en 13 meter bred väg på resten av E 6.

Samtidigt vill vi i Miljöpartiet ha en transportväxling till järnväg och sjöpendeltrafik utmed kusten. En motorväg på hela sträckan skulle cementera fast oss i tankefelfällan. Som tur är, vilket bekräftades av Anna Lindh så sent som i gårdagens debatt, har regeringen i princip sagt nej till ytterligare motorväg. Jag utgår ifrån att det också skall gälla E 6.

Fru talman! Det är hög tid att rätta till tankefelen och växla om transportmedel, energikällor och gödningsmetoder. Det är hög tid att rätta till tankefelen och ändra vårt förhållningssätt när det gäller hälsa och framtida generationers överlevnad.

Anf. 202 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s)

Fru talman! I Värmland har vi ett talesätt som säger: Det orner sig i möra, och gör det inte då så kvetter dä.

Ibland kan man använda sig av detta talesätt, men inte alltid. Man måste jobba för förändringar.

Värmland lider fortfarande av hög arbetslöshet – problem som vi delar med framför allt skogslänen. Vi har skogen, vi har järnet, vi har många människor med idéer, vi har ett rikt kulturarv att ta till vara och utveckla, vi har kooperativ och så har vid det värmländska kynnet, vilket det talesätt som jag inledde med är ett bevis på.

Kort sagt, vi har mycket i Värmland som vi kan utnyttja.

Skogen är ett sådant exempel. Värmland är ett skogslän. Många har haft sin utkomst ur skogen. Men i och med den maskinella utvecklingen har de flesta arbetstillfällen försvunnit.

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Vi måste alltså satsa mer på forskning om och utveckling av bioenergi med skogen som råvara. Vi måste satsa på produktutveckling och vidareförädling. Skogen är en resurs som vi måste lära oss att ut-

Fel! Okänt

växelargument.

nyttja mycket mera. Vi skall ta till vara skogsråvarorna hemma och vida-

reförädla dem här, inte skicka virket till utlandet och sedan få tillbaka möbler och annat. För det finns kunskap och arbetskraft.

Kvinnors arbetsmarknad måste breddas. Vi måste stötta kvinnligt företagande, och det är glädjande att ett kvinnligt resurscentrum är på gång i länet.

Vi har många kvinnor som lever på landsbygden, och de behöver stöd och hjälp för att kunna genomföra sina idéer, våga starta egna företag och ge sig ut på okänt vatten.

Det är ofta kvinnor som står bakom de lokala utvecklingsgrupperna, där det egna engagemanget och bygdens behov har varit pådrivande. Samhället måste stödja dessa grupper, för det måste gå att leva och bo i hela Sverige.

Samtidigt finns det andra stora problem, t.ex. brist på riskvilligt kapital som stöttar innovationer.

Det här har jag ett tydligt exempel på, och det är flygplansfabriken i Hagfors, ASL. Man har en bra idé, som det enligt undersökningar finns en stor marknad för.

Det gäller tillverkning och försäljning av ett litet nätt högteknologiskt skolflygplan. Lokalt har det plöjts ner energi och pengar. Men vad som fattas är riskvilligt kapital. Nu har företaget gått i konkurs. 35 anställda har blivit arbetslösa i stället för att 125 personer skulle ha kunnat få jobb.

Allt var klart. Certifieringen var klar, två plan var framtagna, kunderna fanns och sedan gick det inte längre. Pengarna tog slut innan man hann få in några genom försäljningen.

Fru talman! Med detta menar jag att vi inte får stoppa innovationer genom att de skall fastna i en byråkratisk kvarn. Vi måste våga satsa på nya idéer. Det måste finnas riskvilligt kapital som kan satsas i sådana här fall.

Den här fabriken hade kunnat bli det stora lyftet för Hagfors.

Ett ytterligare exempel är det relativt nystartade Lesteel, ett stålverk i Lesjöfors, som föll på målnöret. Det gick i konkurs på grund av en obetald nota från en engelsk storkund, och det räckte för att knäcka stålverket. 54 anställda fick gå hem, och det är katastrof för ett sådant litet samhälle som Lesjöfors.

Det här handlar om att kunna överleva på sina hemorter. Det handlar om regionalpolitik och om riskvilligt kapital.

Sedan har vi chipsjätten OLW:s funderingar på var 130 jobb och tillverkning skall ligga. I Filipstad finns de anställdas kompetens och lojalitet. Här har tillverkningen funnits i 30 år. Skulle OLW flytta från Filipstad så skulle bygden drabbas av ännu mer arbetslöshet, eftersom också stålföretaget Lesteel ligger i kommunen.

En annan viktig fråga som jag också vill passa på att ta upp är Karlstad, som kan bli ett nytt försvarscentrum. Där har vi Räddningsverket, Pliktverket, Riskcentrum och Försvarets sjukvårdscentrum. Kort sagt, vi har alla förutsättningar att göra Karlstad till bas för en mycket viktig framtida försvarsgren.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi måste kämpa för att Värmland skall få behålla arbetstillfällena. Därför kan vi inte följa vårt talesätt som jag inledde med.

Förutsättningarna för att allt detta skall lyckas i Värmland är att infrastrukturen är väl utbyggd, såväl telenät, järnväg som väg, i enlighet med de förslag som vi tidigare har lagt fram här i riksdagen.

Fru talman! Vi har haft en speciell vår med snabb snösmältning och mycket regn, som gjort att Klarälven svämmade över. Det har drabbat turistföretag, husägare och jordbruket. Runt Klarälven har vi det mesta av värmländsk ekologisk odling. Översvämningen har gjort att det här årets odlingar är utslagna, och framtiden är oviss för många av företagen.

De som drabbats har behov av samhällets stöd. Det är viktigt att det finns beredskap för sådana här händelser, för det kommer att hända igen – det vet vi. Vi kan dra paralleller med Norge, som i och för sig drabbades hårdare. Men där gick samhället in och hjälpte till på ett mycket tidigare stadium.

Därför menar jag att vi måste se över hur vi kan sköta detta i framtiden och även se hur vi i dagsläget kan hjälpa dem som har drabbats.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att det finns många problem, men det finns också stora utmaningar när det gäller regionalpolitiken. Det gäller att våga och att stötta idéer. Det måste också finnas riskvilligt kapital.

Vi vill ju att hela Sverige skall leva, att folk skall kunna bo kvar, att det finns jobb, service och öppna landskap. Det gör att ett län som Värmland kan fortsätta blomstra.

Jag har pekat på några problem och några utvecklingsmöjligheter som finns. Jag hoppas att det går att lösa problemen och stötta utvecklingen.

Anf. 203 GÖRAN MAGNUSSON (s)

Fru talman! Förmodligen har tiden och verkligheten gått ifrån möjligheten att genom inlägg i riksdagens allmänpolitiska debatt lösa frågor av regional och lokal natur. Litet nedlåtande brukar journalister – och för all del också vi själva – beskriva sådana här tal som inslag i ”hembygdens dag”. Förvisso är det också så att varje region med goda skäl kan lamentera över sin situation. Trots dessa dåliga odds tar jag till orda i debatten för att lyfta fram Västmanlands situation.

Mitt hemlän förlorade åren 1990–1994 vart sjätte jobb. Vi tillhör de absolut hårdast drabbade länen. Endast grannlandet Dalarna har tappat fler jobb under samma period.

Detta har alltså skett i landets mest industrialiserade län – ett län präglat av storföretag som ABB och Volvo, av stålföretag baserade på

Prot. 1995/96:7
12 oktober

flerhundraårig järntradition och av företag med mycket starkt exportberoende. Länets höga industrialiseringsgrad innebar stor sårbarhet.

Ett sätt att statistiskt se resultatet av denna förlust av jobb är att

*Fel! Okänt
växelargument.*

jämföra förvärvsfrekvenserna åren 1990 och 1994, alltså att se hur stor

andel av kvinnor respektive män som har jobb.

Bland kvinnor har förvärvsfrekvensen sjunkit från 76 % till 64 %, alltså med drygt 15 %. Uttryckt på annat sätt: Av 76 kvinnor som hade arbete 1990 är det numera 12 som saknar jobb. Förvärvsfrekvensen för män har också sjunkit dramatiskt. Visserligen har därigenom skillnaden mellan männens och kvinnornas förvärvsfrekvens utjämnats. Men det är en klen tröst när det sker på detta erbarmliga sätt.

Under 1995 har en viss förbättring skett. Antalet personer som är arbetslösa eller deltar i olika slags åtgärder har sjunkit med ca 1 000 personer från september 1994 till september 1995. Viss återanställning har skett i företagen, men vi har ännu inte sett den slutliga effekten av minskningarna inom den offentliga sektorn. I september 1995 varslades 100 personer mer än under motsvarande månad året innan, vilket alltså sammanhänger med ett större varsel i Arboga. Där varslades 170 personer vid Volvo Aero Support om uppsägning.

Fru talman! Det hjälper föga att gnälla. Ej heller batar det att vi politiker enbart ägnar oss åt att tala om för de arbetslösa vems fel det är att det har blivit så här.

Givetvis är alla myndigheter och organ i Västmanland ständigt i arbete med att försöka främja utveckling och ökad sysselsättning för västmanlänningarna, både inom länet och genom ökad pendling.

Vi har försökt att satsa på infrastrukturer. Nyligen färdigställdes motorvägsdelen mellan Köping och Arboga. Vi väntar på en fortsättning mot Örebro och där bortom.

Den allra största insatsen just nu är byggandet av Mälarbanan mellan Örebro, Västerås och Stockholm. Banan är ett samarbetsprojekt mellan Banverket och Mälarbanans Intressenter AB, där landsting och kommuner genom sina insatser visar att man vill göra något för att locka statliga pengar till länet. Det är en satsning på totalt 4 miljarder kronor.

Tyvärr ser det just nu ut som om dessa pengar satsats förgäves. I alla fall blir det en förskjutning, så att det dröjer mer än ett år tills de kan nyttiggöras. Enligt avtalet skall hela banan vara klar 1997. Att avtalet inte klaras beror på att Banverket och Järfälla kommun inte kan komma överens om var banan skall byggas mellan Kungsängen och Kallhäll. Kommunen hävdar sitt planmonopol och vill alltså inte acceptera Banverkets lösning. Järfällas förslag innebär en mycket dyrare lösning, och till den finns det inte pengar.

Järnvägssträckan Kungsängen–Kallhäll är inte bara en fråga för oss som bor långt ut i Mälarregionen, utan den har också stor betydelse för pendlarna i Stockholms närområde.

Jag förväntar mig ett snabbt agerande från regeringens sida, så att samhället kan nyttiggöra sig de resurser som vi nu håller på att satsa. Vi

vill inte nöja oss med en snabbjärnväg som slutar i Bålsta. Även om det är en förträfflig ort, ökar det ändå inte sysselsättningen i Västmanland.

En annan viktig fråga för västmanlänningarna är Mälardalens högskola, som har fått nya lokaler och som har möjligheter att utöka sin utbildning.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Den fick ett mycket stort antal nya sökande inför höstens intagning. En del nya program inom bl.a. ekologisk ekonomi lockade många sökande. Omfattningen på utbildningarna är emellertid otillräcklig med hänsyn till regionens behov av både arbetskraft för de befintliga verksamheterna och alla de nya företag som måste komma till stånd för att arbetslösheten skall kunna pressas tillbaka.

En annan sak som, enligt min mening, kan ge ett stort antal nya jobb är att vi använder en del av landets åkermark till odling av energigrödor. Om vi ersätter oljeimport med energi från inhemska förnybara råvaror, leder det till minskat tryck på handelsbalansen och skapar nya jobb. Dessutom är det nödvändigt, både av ekonomiska skäl och för möjligheten att ta in nya medlemmar i EU, att jordbrukspolitiken läggs om radikalt. Det kan aldrig ske med mindre än att alternativa grödor tillåts växa på stora delar av den tillgängliga åkermarken.

Riksdagen fattar inte beslut om lokalisering, men Köping är ett bra alternativ för en etanolfabrik. Vad riksdagen däremot fattar beslut om är vilka skattevillkor som skall gälla för etanolanvändning. Här kan alltså riksdagen påverka.

Handelsbalansen, sysselsättningen och jordbruksomställningen är var för sig och tillsammans goda skäl för att starta en etanolproduktion i Sverige. Det är dags att övergå från ord till handling. Dessutom är ökad etanolanvändning och minskad oljeförbränning bra för miljön.

Anf. 204 TORSTEN GAVELIN (fp)

Fru talman! Jag skall ta upp tre kommunikationsfrågor, som har stor betydelse för arbete och tillväxt i Norrlands inland. Det gäller Pajala flygplats, Inlandsbanan och de enskilda vägarna.

Flygplatserna i inlandet finns i Sveg, Östersund, Kramfors, Vilhelmina, Lycksele, Storuman, Gällivare och Kiruna. Det fattas en flygplats i Tornedalen. Pajala kommun har ansökt hos Luftfartsverket om att få bygga en sådan och ta den i drift men har fått nej. Kommunen har överklagat Luftfartsverkets negativa beslut till regeringen.

Jag frågade kommunikationsministern i våras när beslut om Pajala flygplats skulle tas i regeringen och fick beskedet att det skulle ske inom kort. Svaret har ännu inte kommit, och det är naturligtvis mycket angeläget att kommunen får ett positivt besked från regeringen om att man får sätta i gång byggandet av en flygplats i Pajala. Alla vi som bor i Norrlands inland är mycket väl medvetna om den betydelse bra flygförbindelser har för utvecklingsmöjligheterna för de berörda orterna i inlandet.

Riksdagens revisorer har för en tid sedan lämnat en rapport till oss om Inlandsbanan, och vi skall behandla den i höst. Revisorerna lägger fram ett bra förslag, att vi skall uppdra åt regeringen att under nästa år

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Prot. 1995/96:7
12 oktober

lägga fram förslag om hur trafiken skall finansieras efter 1998, när den femåriga försöksperioden är slut. De räknar upp de funktioner som Inlandsbanan har regionalpolitiskt, miljöpolitiskt, trafikpolitiskt och inte minst kulturpolitiskt.

Fel! Okänt

växelargument.

Till de här funktionerna skulle jag vilja lägga

en funktion som revisorerna inte har tagit upp, nämligen att Inlandsbanan och Inlandsbanan AB, IBAB, utgör den enda konkurrens som Banverket har i vårt land för drift och förvaltning av järnväg.

IBAB är ett litet banverk i Norrlands inland. Det ägs av kommunerna längs Inlandsbanan. IBAB driver Inlandsbanan precis som Banverket driver de andra banorna i Sverige. Våra revisorer har konstaterat att IBAB har lyckats klara underhållet till en lägre kostnad än vad Banverket hade beräknat, och de berömmar faktiskt IBAB för detta.

Om vi betänker att Banverket får 3 miljarder kronor från oss för att driva övriga järnvägar i landet, kan vi förstå att en konkurrens kan få stora positiva effekter. Banverket kan göra effektivitetsvinster i den tävling som kan utvecklas med IBAB. IBAB driver också en del nya och intressanta idéer på järnvägens område.

Vi halverade i våras anslaget till de enskilda vägarna, men vi beslutade också att regeringen skulle analysera hur samhällsmedlen till vägföreningarna ute i landet används av dessa föreningar. Motivet till denna analys var önskemålet att kunna behålla de enskilda vägarna öppna och tillgängliga för allmänheten och att man inte skall behöva lägga ned färjelinjer som drivs enskilt.

Analysen skall göras under detta år. Det föreligger en tidspress även i den här frågan. Vägverket beslutar strax före årsskiftet om fördelning av statsmedlen till de enskilda vägarna. Om analysen inte görs färdig i god tid, så att regeringen hinner ge signaler till Vägverket om hur medlen skall fördelas, kan resultatet bli att en hel rad enskilda vägar bommas för och att ett antal färjelinjer stängs den 1 januari. Det vore helt oacceptabelt. Det ligger ett mycket tungt ansvar på regeringen att så inte blir fallet.

(forts. prot. 8)

5 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1995/96:44, 46 och 65 till trafikutskottet

1995/96:71 till kulturutskottet

1995/96:75 till skatteutskottet

1995/96:79 till arbetsmarknadsutskottet

1995/96:80 till konstitutionsutskottet

1995/96:86 till trafikutskottet

Förslag

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 19.04 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.45 då bordläggning av ärenden skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.45.

6 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositioner

- 1995/96:5 Lag om företagsrekonstruktion
- 1995/96:11 Muskö örlogsvarvs framtid
- 1995/96:22 Tvåpartsprocess m.m. i de allmänna förvaltningsdomstolarna
- 1995/96:42 Godkännande av FN:s konvention för bekämpning av ökenspridning
- 1995/96:49 Sveriges tillträde till Europarådets förverkandekonvention
- 1995/96:52 En ny vapenlag
- 1995/96:55 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Ukraina
- 1995/96:59 Sjukvårdssamverkan mellan landsting
- 1995/96:63 Ändringar i lagen om allemanssparande, m.m.
- 1995/96:66 Försäljning av vissa högskolefastigheter vid Chalmers Tekniska högskola i Göteborg, m.m.
- 1995/96:69 Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.
- 1995/96:70 Ändring i lagen om statligt stöd för banker och andra kreditinstitut
- 1995/96:74 Ökad bankkonkurrens
- 1995/96:76 Finansiering av tilläggsavgift för mjölkkvoter, m.m.
- 1995/96:82 Ökat ansvar för Konsumentombudsmannen och Konsumentverket på området finansiella tjänster
- 1995/96:88 Lag om skydd för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel, m.m.

Skrivelse

- 1995/96:13 Redovisning av Allmänna pensionsfondens verksamhet år 1994

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 4 § anf. 17,
av talmannen därefter t.o.m. anf. 60 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 112 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 165 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 19.04 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1995/96:7
12 oktober

1 § Meddelande om muntliga frågor till regeringen.....	<i>Fel! Okänt växelargument.</i>	1
2 § Avsägelse		1
3 § Anmälan om kompletteringsval		1
4 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 6)		2
<i>Arbete – tillväxt</i>		<i>2</i>
Anf. 1 SONJA REMBO (m)		2
Anf. 2 PER-OLA ERIKSSON (c)		5
Anf. 3 ANNE WIBBLE (fp)		7
Anf. 4 JOHAN LÖNNROTH (v)		10
Anf. 5 BIRGER SCHLAUG (mp)		12
Anf. 6 MATS ODELL (kds)		15
Anf. 7 JAN BERGQVIST (s)		18
Anf. 8 SONJA REMBO (m)		20
Anf. 9 PER-OLA ERIKSSON (c)		21
Anf. 10 ANNE WIBBLE (fp)		22
Anf. 11 JOHAN LÖNNROTH (v)		24
Anf. 12 BIRGER SCHLAUG (mp)		25
Anf. 13 MATS ODELL (kds)		26
Anf. 14 JAN BERGQVIST (s)		27
Anf. 15 SONJA REMBO (m)		28
Anf. 16 PER-OLA ERIKSSON (c)		29
Anf. 17 ANNE WIBBLE (fp)		29
Anf. 18 JOHAN LÖNNROTH (v)		30
Anf. 19 BIRGER SCHLAUG (mp)		30
Anf. 20 TALMANNEN		31
Anf. 21 MATS ODELL (kds)		31
Anf. 22 JAN BERGQVIST (s)		32
Anf. 23 MIKAEL ODENBERG (m)		32
Anf. 24 BIRGITTA HAMBRAEUS (c)		34
Anf. 25 MIKAEL ODENBERG (m) replik		35
Anf. 26 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik		36
Anf. 27 MIKAEL ODENBERG (m) replik		36
Anf. 28 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik		37
Anf. 29 KARL-GÖSTA SVENSON (m)		37
Anf. 30 ROLF KENNERYD (c)		39
Anf. 31 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik		42
Anf. 32 ROLF KENNERYD (c) replik		42
Anf. 33 CONNY SANDHOLM (fp)		42
Anf. 34 PER ROSENGREN (v)		43
Anf. 35 MICHAEL STJERNSTRÖM (kds)		45

Anf. 36	PER ROSENGREN (v) replik.....
Anf. 37	MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik
Anf. 38	PER ROSENGREN (v) replik.....
Anf. 39	MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik
Anf. 40	LARS HEDFORS (s)
Anf. 41	KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik
Anf. 42	LARS HEDFORS (s) replik
Anf. 43	KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik
Anf. 44	LARS HEDFORS (s) replik
Anf. 45	CONNY SANDHOLM (fp) replik
Anf. 46	LARS HEDFORS (s) replik
Anf. 47	CONNY SANDHOLM (fp) replik
Anf. 48	PER ROSENGREN (v) replik.....
Anf. 49	LARS HEDFORS (s) replik
Anf. 50	PER ROSENGREN (v) replik.....
Anf. 51	LARS HEDFORS (s) replik
Anf. 52	MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik
Anf. 53	LARS HEDFORS (s) replik
Anf. 54	MICHAEL STJERNSTRÖM (kds) replik
Anf. 55	LARS HEDFORS (s) replik
Anf. 56	ULF MELIN (m)
Anf. 57	INGBRITT IRHAMMAR (c)
Anf. 58	KARIN PILSÄTER (fp).....
Anf. 59	BJÖRN SAMUELSON (v)
Anf. 60	MARIANNE SAMUELSSON (mp)
Anf. 61	BJÖRN SAMUELSON (v) replik
Anf. 62	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik
Anf. 63	BJÖRN SAMUELSON (v) replik
Anf. 64	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik
Anf. 65	ULF MELIN (m) replik.....
Anf. 66	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik
Anf. 67	ULF MELIN (m) replik.....
Anf. 68	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik
Anf. 69	INGRID NÄSLUND (kds).....
Anf. 70	Statsrådet MONA SAHLIN (s)
Anf. 71	INGBRITT IRHAMMAR (c) replik
Anf. 72	Statsrådet MONA SAHLIN (s)
Anf. 73	INGBRITT IRHAMMAR (c) replik
Anf. 74	Statsrådet MONA SAHLIN (s)
Anf. 75	KARIN PILSÄTER (fp) replik
Anf. 76	Statsrådet MONA SAHLIN (s)
Anf. 77	KARIN PILSÄTER (fp) replik
Anf. 78	Statsrådet MONA SAHLIN (s)
Anf. 79	ULF MELIN (m) replik.....
Anf. 80	Statsrådet MONA SAHLIN (s)
Anf. 81	ULF MELIN (m) replik.....
Anf. 82	Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Anf. 83	BJÖRN SAMUELSON (v) replik.....	Prot. 1995/96:7.....	78
Anf. 84	Statsrådet MONA SAHLIN (s).....	12 oktober.....	78
Anf. 85	BJÖRN SAMUELSON (v) replik.....		78
Anf. 86	INGRID NÄSLUND (kds) replik.....		79
Anf. 87	Statsrådet MONA SAHLIN (s).....		79
Anf. 88	INGRID NÄSLUND (kds) replik.....		80
Anf. 89	Statsrådet MONA SAHLIN (s).....		80
Anf. 90	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....		80
Anf. 91	Statsrådet MONA SAHLIN (s).....		81
Anf. 92	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....		81
Anf. 93	Statsrådet MONA SAHLIN (s).....		82
Anf. 94	INGER SEGELSTRÖM (s).....		83
Anf. 95	BJÖRN SAMUELSON (v) replik.....		84
Anf. 96	INGER SEGELSTRÖM (s) replik.....		85
Anf. 97	BJÖRN SAMUELSON (v) replik.....		85
Anf. 98	INGER SEGELSTRÖM (s) replik.....		85
Anf. 99	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....		85
Anf. 100	INGER SEGELSTRÖM (s) replik.....		86
Anf. 101	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....		86
Anf. 102	INGRID NÄSLUND (kds) replik.....		86
Anf. 103	INGER SEGELSTRÖM (s) replik.....		87
Anf. 104	INGRID NÄSLUND (kds) replik.....		87
Anf. 105	INGER SEGELSTRÖM (s) replik.....		87
Anf. 106	CHRISTINA PETTERSSON (s).....		87
Anf. 107	CHRISTIN NILSSON (s).....		89
Anf. 108	CARL ERIK HEDLUND (m).....		90
Anf. 109	KJELL ERICSSON (c).....		92
Anf. 110	EVA FLYBORG (fp).....		94
Anf. 111	LENNART BEIJER (v).....		96
Anf. 112	CARL ERIK HEDLUND (m) replik.....		97
Anf. 113	LENNART BEIJER (v) replik.....		98
Anf. 114	CARL ERIK HEDLUND (m) replik.....		98
Anf. 115	LENNART BEIJER (v) replik.....		98
Anf. 116	KJELL ERICSSON (c) replik.....		98
Anf. 117	LENNART BEIJER (v) replik.....		98
Anf. 118	KJELL ERICSSON (c) replik.....		99
Anf. 119	LENNART BEIJER (v) replik.....		99
Anf. 120	GÖRAN HÄGGLUND (kds).....		99
Anf. 121	BO BERNHARDSSON (s).....		101
Anf. 122	CARL ERIK HEDLUND (m) replik.....		102
Anf. 123	BO BERNHARDSSON (s) replik.....		103
Anf. 124	CARL ERIK HEDLUND (m) replik.....		104
Anf. 125	BO BERNHARDSSON (s) replik.....		104
Anf. 126	GÖRAN HÄGGLUND (kds) replik.....		105
Anf. 127	BO BERNHARDSSON (s) replik.....		105
Anf. 128	GÖRAN HÄGGLUND (kds) replik.....		105
Anf. 129	BO BERNHARDSSON (s) replik.....		106

Prot. 1995/96:7
12 oktober

Anf. 130 EVA FLYBORG (fp) replik.....
Anf. 131 BO BERNHARDSSON (s) replik.....
Anf. 132 EVA FLYBORG (fp) replik.....
Anf. 133 BO BERNHARDSSON (s) replik.....
Anf. 134 LENNART BEIJER (v) replik.....
Anf. 135 BO BERNHARDSSON (s) replik.....
Anf. 136 LENNART BEIJER (v) replik.....
Anf. 137 BO BERNHARDSSON (s) replik.....
Anf. 138 KJELL ERIKSSON (c) replik.....
Anf. 139 BO BERNHARDSSON (s) replik.....
Anf. 140 KJELL ERICSSON (c) replik.....
Anf. 141 KENT OLSSON (m).....
Anf. 142 ELVING ANDERSSON (c).....
Anf. 143 ELVER JONSSON (fp).....
Anf. 144 HANS ANDERSSON (v).....
Anf. 145 KENT OLSSON (m) replik.....
Anf. 146 HANS ANDERSSON (v) replik.....
Anf. 147 KENT OLSSON (m) replik.....
Anf. 148 HANS ANDERSSON (v) replik.....
Anf. 149 BARBRO JOHANSSON (mp).....
Anf. 150 DAN ERICSSON (kds).....
Anf. 151 Arbetsmarknadsminister ANDERS
SUNDSTRÖM (s).....
Anf. 152 ELVING ANDERSSON (c) replik.....
Anf. 153 Arbetsmarknadsminister ANDERS
SUNDSTRÖM (s).....
Anf. 154 ELVING ANDERSSON (c) replik.....
Anf. 155 Arbetsmarknadsminister ANDERS
SUNDSTRÖM (s).....
Anf. 156 DAN ERICSSON (kds) replik.....
Anf. 157 Arbetsmarknadsminister ANDERS
SUNDSTRÖM (s).....
Anf. 158 DAN ERICSSON (kds) replik.....
Anf. 159 Arbetsmarknadsminister ANDERS
SUNDSTRÖM (s).....
Anf. 160 BARBRO JOHANSSON (mp) replik.....
Anf. 161 Arbetsmarknadsminister ANDERS
SUNDSTRÖM (s).....
Anf. 162 BARBRO JOHANSSON (mp) replik.....
Anf. 163 Arbetsmarknadsminister ANDERS
SUNDSTRÖM (s).....
Anf. 164 KENT OLSSON (m) replik.....
Anf. 165 Arbetsmarknadsminister ANDERS
SUNDSTRÖM (s).....
Anf. 166 KENT OLSSON (m) replik.....
Anf. 167 Arbetsmarknadsminister ANDERS
SUNDSTRÖM (s).....

Anf. 168 HANS ANDERSSON (v) replik	Prot. 1995/96:7.....	132
Anf. 169 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	12 oktober	133
Anf. 170 HANS ANDERSSON (v) replik		134
Anf. 171 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....		134
Anf. 172 ELVER JONSSON (fp) replik		135
Anf. 173 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....		135
Anf. 174 ELVER JONSSON (fp) replik		136
Anf. 175 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....		136
Anf. 176 INGRID BURMAN (v)		137
Anf. 177 BERIT ANDNOR (s).....		138
Anf. 178 ELVER JONSSON (fp) replik		140
Anf. 179 BERIT ANDNOR (s) replik		140
Anf. 180 ELVER JONSSON (fp) replik		141
Anf. 181 BERIT ANDNOR (s) replik		141
Anf. 182 INGRID BURMAN (v) replik		142
Anf. 183 BERIT ANDNOR (s) replik		142
Anf. 184 INGRID BURMAN (v) replik		143
Anf. 185 BERIT ANDNOR (s) replik		143
Anf. 186 DAN ERICSSON (kds) replik		144
Anf. 187 BERIT ANDNOR (s) replik		145
Anf. 188 DAN ERICSSON (kds) replik		145
Anf. 189 BERIT ANDNOR (s) replik		146
Anf. 190 TANJA LINDERBORG (v).....		146
Anf. 191 MAUD BJÖRNEMALM (s).....		148
Anf. 192 LARS STJERNKVIST (s)		150
Anf. 193 DAN ERICSSON (kds) replik		151
Anf. 194 LARS STJERNKVIST (s) replik		151
Anf. 195 DAN ERICSSON (kds) replik		153
Anf. 196 LARS STJERNKVIST (s) replik		153
Anf. 197 SYLVIA LINDGREN (s)		153
Anf. 198 CARINA HÄGG (s).....		155
Anf. 199 BARBRO ANDERSSON (s)		156
Anf. 200 BÖRJE NILSSON (s)		157
Anf. 201 PER LAGER (mp)		159
Anf. 202 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s)		161
Anf. 203 GÖRAN MAGNUSSON (s).....		163
Anf. 204 TORSTEN GAVELIN (fp).....		165
(forts. prot. 8)		166

5 § Hänvisning av ärenden till utskott	166
---	------------

Ajournering	167
--------------------------	------------

Återupptagna förhandlingar	167
---	------------

Prot. 1995/96:7
12 oktober

6 § Bordläggning.....

7 § Kammaren åtskildes kl. 19.46.....